

לקראת שבת מלאכתא

Dirshu

דרשן ד' ועוזן

קרן עולמית לחיזוק
ועידוד לימוד התורה

אוגדן עלוני השבת

פרשת משפטים

לקראת שבועת מלכתא

פנינים לפרשת משפטים | גליון מס' 366 | תקציר שבועי של 'הדף היומי בהלכה' | לקבלת הגליון למייל: dirshu@dirshu.co.il

בשלב זה כבר לא יכול היה הבחור להתאפק ואמר לרבינו: "במחילה על ההעזה שבשאלתי, אבל רצוני להבין: אני לומד בישיבה. אוכל בישיבה, שומע את השיעורים, ועתה - אף מקבל 'חלוקה' מהראש ישיבה. במה, אם כן, אינני נחשב כתלמיד בישיבה?"

על האחריות שלקח מרן הגאון רבי משולם דוד סולובייצ'יק זצוק"ל, על כל תלמיד בישיבתו

"וַיִּסְפָּר לָעָם אֶת כָּל דְּבָרֵי ד'" (שמות כ"ד, ג')

על המשמעות העמוקה שייחס רבינו ליחסי רב-ותלמיד והתמסרותו אליהם, יעיד המעשה הבא:
בחור פלוני הגיע מאמריקה לא"י סמוך לתחילת "זמן" פלוני, וביקש להתקבל לישיבה. אך הואיל והגיע באיחור לאחר שמולאה המיכסה, נענה בסירוב.
הבחור, שהגיע במיוחד לא"י כדי ללמוד אצל רבינו, התחנן על נפשו, שאמנם הגיע אחר הזמן אבל עז רצונו ללמוד בישיבה. ואז משהבין שא"א לקבלו הציע הבחור שאולי תינתן לו הרשות ללמוד בבית המדרש של הישיבה. על כך הגיב רבינו: "זיצ'ן לערנען אין בית מדרש? נו, נו, יעדער איינער קען זיצן לערנען א ווא ער ויל [-לשבת בביהמ"ד? נו נו. (מהיכי תיתי) כל אחד יכול לשבת וללמוד היכן שרוצה]. וכי אוכל לומר לך שלא תלמד בבית המדרש? אלא שעליך לדעת, שאינך נחשב תלמיד בישיבה..."

כמה שבועות לאחר מכן, ניגש הבחור שוב לרבינו ואמר לו: "כיון שאני לומד בישיבה כבר כמה חדשים, ואף אוכל בחדר האוכל, אולי אוכל גם להיכנס לשיעורים?"
תיכף ועל אתר הגיב רבינו: "וואס?! אריין קומען אין שיעור? הרי אין מקום כלל ולא שייך במציאות". אלא שהבחור שנפשו חשקה בתורה הסביר שהוא מוכן להיכנס למרות שיהיה עליו לעמוד בכל משך השיעורים. נו. זה כבר סיפור אחר. איך אוכל למנוע מבחור שלומד כראוי, מבלי שיתפוס מקום של תלמידים מן המניין, לשמוע את השיעורים?
"ניחא", אמר לו: "נו, נו, אם אתה רוצה לעמוד, אתה יכול להיכנס, אבל שתדע שאינך נחשב תלמיד בישיבה..."

סבר הבחור וקיבל, קבע לעצמו חברותות מהישיבה והחל ללמוד במרץ ובהתמדה. לאחר כמה שבועות הוא ניגש לרבינו ואמר לו, שהואיל והוא לומד בבית המדרש, ושם בבנין יש 'חדר אוכל' של הישיבה בו אוכלים בוקר וערב, הדבר יחסוך לו זמן וימנע ביטול תורה, ואולי הוא יוכל גם לאכול בחדר האוכל?
אמר לו רבינו: "האוכל נרכש הרי מכספי הנדבות שניתנים לישיבה למי שלומד. וממילא, אם רצונך לאכול שם הרשות בידך, אבל שתדע שאינך נחשב תלמיד בישיבה..."
ואמנם, הלה החל לאכול כשאר הבחורים בחדר האוכל.

לי אחריות עליו לנושאו על לוח ליבי. והנה לפי כמות התלמידים
עכשיו - אין זה בכוחותי לקחת אחריות ולהתפלל כדבעי על עוד
תלמיד!..."
בינו נא זאת!

"יש כאן בחור בשם 'מוזס'?"

אחד העיקרים שראה בדרך גדילתו וצמיחתו של בן תורה, היה דרגת
ה'ביקוש', שכלל שהיא רבה יותר כן יש בה ברכה המבטיחה הצלחה
בעליה בתורה.

באחד משיעורי החומש, כאשר כל הציבור עמד כרגיל בחצר ועל
גבי המדרגות בהמתנה לפתיחת הדלת כדי להיכנס ולתפוס כל אחד
את מקומו, נפתח לפתע החלון, ורבינו עמד ושאל: "יש כאן בחור

בשם 'מוזס'?", ומשלא השיבו חזר ושאל: 'מוזס נמצא כאן?'
ואמנם הבחור שענה לשם זה עקר את רגליו ופנה לעבר דלת הבית,
זו נפתחה, והוא נכנס בעד הפתח פנימה, לפני שאר התלמידים...
הסיפור כולו היה בלתי שגרת. במה זכה אותו בחור שרבינו ידאג לו
כך באופן בלתי רגיל?

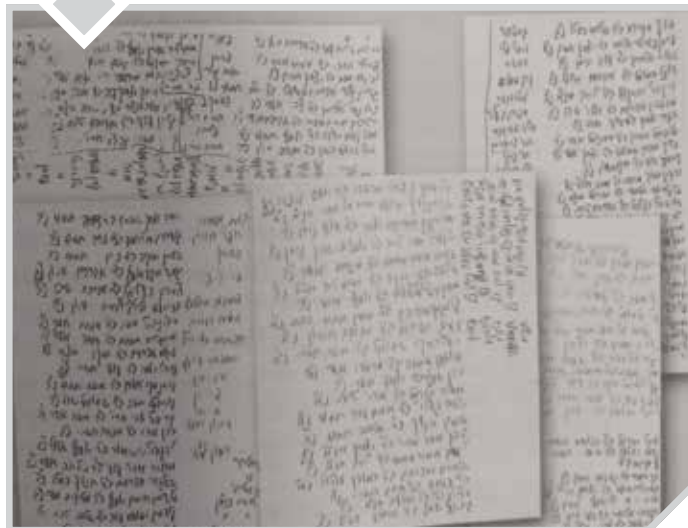
מדובר היה בתלמיד חדש שזה עתה נכנס ללמוד בישיבה, בעוד
ששיעור החומש של אותו שבוע נועד להיות רק עבור המבוגרים
שבין התלמידים. אלא שהבחור לא אבה לוותר וחשק מאד לשמוע
את השיעור, מה עשה? החליט לטפס מן החצר אל המרפסת
שבדירת רבינו זמן ניכר לפני תחילת השיעור [-כדי שאף אחד לא
יבחין במעשיו ויניא אותו מכך], וכך יוכל להטות אוזן ולשמוע את
השיעור מבעד לדלת המרפסת...

אלא שאיתרע מזלו ובדיק באותה שבת לאחר הסעודה, פתח רבינו
את תריס המרפסת, כדי לצאת לשם לדבר מה, והנה לתדהמתו הוא
מוצא שם בחור מהישיבה...

בלב הומה סיפר הבחור את פשר הימצאותו במרפסת, חושש מפני
התגובה העלולה להיות חריפה, אך תחת לגעור בו על מעשהו,
התרשם רבינו מאד מרצונו העז לשמוע בכל מחיר את השיעור,
ואמר לו: "אל תדאג. אני כבר אסדר לך את האפשרות לשמוע את
השיעור". זה היה פשר קריאתו מן החלון בטרם תחילת השיעור: יש
כאן בחור בשם...

עלבונה של תורה

תלמידיו ידעו שהנושא הבווער אצלו ביותר הוא מצות תלמוד תורה
ששקולה כנגד כולם, עד שלא יכל להבין את אלו שאינם מקפידים

דפים מפנקסו של רבינו בהם רשומים שמותיהם של תלמידי הישיבה לתפילה

ואמנם, החל הבחור להיכנס לשיעורים, על דעת להשתתף בהם
בעמידה. אלא שלמעשה בכל פעם היה חסר מישהו אחר, שהוא
יכול היה לשבת על מקומו, יום אחד כאן ויום אחד שם, ובפיו תודה
לה' על שעל כל פנים הצליח דרכו ללמוד בישיבה, ואף להיות
משומעי לקחו של רבינו. אלא שכמובן, עדיין הציקה לו ההרגשה
שלמעשה, כפי שאמר לו רבינו "אינו נחשב כתלמיד בישיבה".

לפיכך, כעבור כמה שבועות נוספים הוא הגיע לרבינו ואמר לו:
"הואיל שאני לומד בביהמ"ד עם חברותות, סועד בחדר האוכל, ואף
שומע את השיעורים, שמא אוכל גם ליהנות מדמי החלוקה שהראש
ישיבה נותן לבחורים!?"

והנה בתחילה נרתע רבינו ואמר לו: "וואס, אבער איך האב נישט
קיין געלט [-אין לי כלל כסף לתת עוד] אבל נו, אתה יודע מה? אם
ישאר בסוף החלוקה לכלל התלמידים, הרי שאת הכסף הנותן אתן
לך. אבל שתדע שאינך נחשב תלמיד בישיבה..."

ואכן זמן מה לאחר מכן קרא לו רבינו, ונתן לו בידו דמי חלוקה. לא
מלאים אמנם, אבל "מה שנשאר"...

בשלב זה כבר לא יכול הלה להתאפק ואמר לרבינו: "במחילה על
ההעזה שבשאלתי. אבל רצוני להבין: אני לומד בישיבה. אוכל
בישיבה, שומע את השיעורים, ועתה - אף מקבל 'חלוקה' מהראש
ישיבה. במה, אם כן, אינני נחשב כתלמיד בישיבה?"

נענה רבינו ואמר לו: "כל מי שאני מכניס לישיבה, אני רושם את שמו
ושם אביו או אמו על פתק שנמצא אצלי כל הזמן, והריני מתפלל
על הצלחתו בכל העניינים, שיעלה במעלות התורה להבין ולהשכיל
בה, להיות ירא שמים ולמאוס בהבלי העולם, ולגדול באמת, ויש

המשך בעמוד 28

גליון 'לקראת שבת' יו"ל בחסות
'אמונה וחסד' דפוס וכריכ"ה בע"מ 02-6715501

זיכוי הרבים בהפצת גליון זה
לע"נ הרה"ח בנימין ב"ר דוד צבי רוזנטל זצ"ל
נלב"ע ר"ח אב תשע"ו

מרן הגרי"ש אלישיב סיפר את אשר אמר לו מרן הגרא"מ שך על עצמו: כל ימי חייו הוא מודה להקב"ה, על שנכנס לענייני הנהגת הציבור רק בסביבות גיל שמונים לחייו, והוא מרגיש בנפשו, שאם היה נכנס לענייני הציבור עשר שנים לפני כן, לא היה מסוגל להישאר במצב שמוחו תפוס כל הזמן בהרהורי תורה

כך העביר מרן הגרא"מ שך למרן הגרי"ש אלישיב זצוק"ל את ההנהגה והמסורת כפי שקיבל מדורות קודמים

"וְהִנֵּה אֶהְרֵן וְחֹרֵר עִמָּכֶם" (שמות כ"ד, י"ד)

מנהיג עולם התורה, מרן הגרא"מ שך זיע"א, כבר היה בשנות זקנותו המופלגות. גילו התקרב אל המאה והוא חש שכוחותיו כלים ואוזלים. והדור - מה יהא עליו?

מרן הגרא"מ שך, משיירי כנסת הגדולה שלאחר השואה, השקיע בדור זה את כל כוחותיו לעצבו, לשמרו, לתת לו את צורתו התורנית המופלאה, ולהעבירו הלאה כפי שקיבלו ממנהיגי הדור הקודם, ללא שום שינוי. כיון שהרגיש כי כוחותיו הולכים וכלים, החלו הפגישות השבועיות בינו לבין רבינו, מרן הגרי"ש אלישיב. בפגישות אלו שוחחו רבות בענייני הנהגת הדור, ומרן זיע"א העביר לרבינו את מסורת ההנהגה כפי שקיבלה מדורות קודמים.

בעבור רבינו היה כל הענין הזה בגדר הניסיון הגדול והקשה ביותר בכל ימי חייו.

באותה תקופה שקיבל רבינו עליו את עול הנהגת הדור, היה רבינו אומר שוב ושוב כי אם ענייני הנהגת הציבור יגרמו לו ללמוד פחות משלוש-עשרה שעות ביממה, הוא אינו מוכן לשאת בעול הכבד הזה. מוכן היה להקדיש שלוש עד ארבע שעות לענייני הציבור, אך בשום אופן לא יתכן שיעבור עליו חצי מן ה'מעט לעת' ללא לימוד התורה. באותם הימים, כשהתחיל להכיר את מרן הגרא"מ שך מקרוב ולעמוד על דרכי הנהגתו הציבורית, היה רבינו מתהלך מלא התפעלות.

עד אותה תקופה הכירו מתוך העיון בספריו, והיה אומר בכל פעם שהתגלגלו הדברים בענייניו: "אבי עזרי' איך אגיוואלדיגער ספר!" ("אבי עזרי' הוא ספר מופלא מאין כמוהו!"). אולם מאז החל להכירו באופן אישי, לא ידע את נפשו מרוב התפעלות.

הוא היה מתבטא: "אזא ריינקייט, אזא ריינקייט, הרב שך איז ריין, ריין, ריין!" ("נקיות שכזו, נקיות שכזו, הרב שך הוא נקי, נקי, נקי!") - כך היה רבינו מפטיר בפני כל מי שהזדמן לחדרו. מדרגת נקיות המידות המופלאה שעמה נפגש, עשתה עליו רושם עצום ולא היה יכול להירגע ממנה.

דבר נוסף שהביאו לידי התפעלות היה האיכפתיות הגדולה של מרן הגרא"מ שך. באותה תקופה היה מפטיר פעם אחר פעם

בהתפעלות: "'ס'הארט עם יעדער זאך אין כלל ישראל" ("כל דבר הקורה בכלל ישראל איכפת לו ונוגע לו באופן אישי").

הוא סיפר את אשר אמר לו מרן הגרא"מ שך על עצמו: כל ימי חייו הוא מודה להקב"ה על שנכנס לענייני הנהגת הציבור רק בסביבות גיל שמונים לחייו, והוא מרגיש בנפשו שאם היה נכנס לענייני הציבור עשר שנים לפני כן, לא היה מסוגל להישאר במצב שמוחו תפוס כל הזמן בהרהורי תורה.

תקופה זו היתה אחת התקופות הטעונות ביותר בעבורו. לבטים קשים מילאו את נפשו הטהורה. מאז ימי נעוריו סלל לעצמו את דרכו בחיים, דרך השקידה וההתמדה העצומה בתורה, והתרחקות קיצונית מכל מה שיכול להפריע להתמדה. עד אותם ימים עלה הדבר בידו, והנה עתה נאלץ לקחת על עצמו את עול הציבור, ומטבע הדברים, עול זה עלול לקחת מזמן הלימוד.

מרן הגרא"מ שך עמד והפציר בו, הביא לו כדוגמא את עצמו, שכשראה את מצב הדור לא יכול היה לעמוד מנגד. לאחר הפצרות רבות הסכים לחלק קטן מן הבקשה ואמר למרן הגרא"מ שך: "לזאת אני מוכן, שאם יבואו אלי שליחי הציבור בשאלות, אשתדל לענות להם". רבינו לא נאלץ לשנות מאומה מסדרי לימודו. כל ההכרעות הקשות התקבלו בזמני תפר. וכן לפעמים נאלץ רבינו להקדיש זמנים נוספים מזמנו היקר, אך לא הגיעו הדברים לכדי שינוי סדריו.

(מתוך הספר 'גדולה שימושה')

אמר לו רבינו בחכמתו ובמתק לשונו: "אתה עם אבא שלך בשמים תסתדר, הרי הזכות של ויתור גדולה יותר מהמפטיר. לעומת זאת, כאשר השני יבוא לביתו, תאמר לו אשתו: 'בגלל שזה אבא שלי ויתרת, אם זה היה אבא שלך לא היית מוותר'..."

מרן הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל: לעשות הכל בחכמה ובתבונה ובשכל טוב

יְאֵלֶּה הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר תֵּשִׁים לְפָנֶיהֶם (שמות כ"א, א')

הוא שהלה יקח את לקוחותיו ופרנסתו תקופת. רבינו שמע ממנו את הפרטים ואמר לו: "רבי גרשון, תמהני עליך. לדעתי, אדרבה איפכא מסתברא, בזכותו יהיו לך קליינטים חדשים!" התפלל רבי גרשון: "חדשים, הכי צד?"

הסביר רבינו: "הדעת נותנת, שחנות חדשה, מרווחת ומפוארת תמשוך אליה קונים, לראות מה הוא מציע. יבואו ויראו את מחיריו. אם הוא השקיע כל כך בחיצוניות והתפאורה של החנות, הוא לא יוכל להציע מרכולתו בזול, מה גם שמיסי הארנונה שלו יהיו גבוהים לפי גודל החנות, וכשיצאו מחנותו יפגשו בחנות שלך הזולה בהרבה ויקנו אצלך". כך אכן היה, העיד רבי גרשון שמאז שנפתחה אותה חנות, הגיעו אליו הרבה יותר אנשים. שכל הישר!

'אתה עם אבא שלך בשמים תסתדר'

אירע פעם שרבינו הגיע לתפילה בבית הכנסת הגר"א, והנה הוא רואה שני אנשים מתווכחים על המפטיר, זה טוען בכה וזה בכה. אחד מהם אמר שיש לו יארצייט של אביו ואחד אמר שיש לו יארצייט של חמיו, למרבה הפלא הציע רבינו שיתנו לזה שיש לו יארצייט של חמיו.

לאחר התפילה ניגש אליו השני וטען: "למדנו רבינו מהיכי תיתי להעדיף אותו עלי, שאני בן". אמר לו רבינו בחכמתו ובמתק לשונו: "אתה עם אבא שלך בשמים תסתדר, הרי הזכות של ויתור גדולה יותר מהמפטיר. לעומת זאת, כאשר השני יבוא לביתו, תאמר לו

"ראשית חכמה יראת ה' שכל טוב לכל עושיהם" (תהלים קיא. י) ביאר רבינו: יראת ה' היא בוודאי עיקר החיים, אבל "שכל טוב לכל עושיהם", תעשה הכל בחכמה ובתבונה ובשכל טוב. ונאין הדברים כשהן יוצאין מפי עושיהם. רבינו עמד איתן בכל הנושאים שקשורים בעבודת ה', שיהיו ביראת שמים ללא פשרות, אבל את הכל עשה בישרות השכל, פשטות וסדר נכון, חכמה ופיקחות, חן ונעימות. סיפר הג"ר דוד יהודה ויליגר (ראש כולל "תורה ודעת" בארה"ב) שבא פעם לשאול שאלה והקדים ואמר לרבינו שהתשובה לשאלה ששואל היא מהשולחן ערוך החמישי (דהיינו מה שמרגלא בפומיה דאינשי, שישנו שו"ע חמישי, שמחוץ לידיעת הכרעת הפוסקים בכל ענין, לדעת חכמת ההוראה ותבונת ההנהגה). נענה רבינו ואמר לו: "לדידי אין זה שולחן ערוך החמישי, רק שולחן ערוך ראשון, 'ראשית חכמה יראת השם'".

על הפסוק (דברים לב, טו) "ויהי בישורון מלך", מבאר האבן עזרא, שישורון הוא מלשון ישרות, היינו שהיכן שנמצאת הישרות, שם משרה הקב"ה שכינתו. שלטון הדעת אשר שלט ללא מיצרים בטרקלינו של רבינו, היה אצלו בריח התיכון לכל בנין האדם. ככל שמתבוננים ומלומדים את פרשת גדולתו אשר חבקה זרועות עולם באישיותו רבת האנפין, בהיותו איש אשכולות, כרכא דכולא ביה, שנתאחדו אצלו גדלות מופלאה בתורה על מגוון חלקיה ומרחביה, עומק העיון, רחבות הפלפול, שליטה נרחבת בחדרי התורה בכל סוגיות הש"ס וראשונים ואחרונים וכתר תורה של אסוקי שמעתתא אליבא דהלכא, יחד עם גדולתו בעבודה בתפלה ביראת שמים ואהבת ד', גדלותו הכבירה באצילות ונועם המידות, חסדיו וצדקותיו אשר עשה עם ישראל, אשר בכל אלו נתגדל שמו והדהד בכל קצוות ארץ, הציר המרכזי אשר מאיר ומזהיר בכל אלו הוא "שלטון הדעת".

המתחרה שהביא קליינטים

ברחוב קינג ג'ורג' 32 בירושלים, היתה חנות רהיטים קטנה וותיקה, שהיתה שייכת לרבי גרשון ראטה. יום אחד בא אחד ופתח לידו חנות רהיטים מפוארת ורחבת ידים, שמכרה פחות או יותר את אותם רהיטים. בא רבי גרשון לרבינו לתנות את דאגתו לפניו, חושש

אשתו: 'בגלל שזה אבא שלי ויתרת, אם זה היה אבא שלך לא היית מוותר...'

השאלה היא רק מי יזכה לקיים הכנסה והוצאה?

פנו אליו מלמדים של תשב"ר להכרעה בויכוח שהתגלע ביניהם, על מי מוטלת האחריות ללוות את התלמידים בצאתם לביתם או בהגיעם לת"ת. בחכמתו ענה להם תשובה שרוממה בעיניהם את תפקידם כמלמדי תשב"ר, וכך אמר בהתרגשות: "הרי עסוקים אתם עתה בשאלה של הכנסה והוצאה, היינו מי יזכה להכניס ולהוציא אותם ספרי תורה קטנים לבית רבותיהם, ואם כן זו זכות גדולה ומה הויכוח?". הדברים הפשוטים והאמיתיים התיישבו על ליבם וממילא נתיישבו ההדורים.

הטלפון המפתיע!

תלמיד חכם שהיה בעל מום קל, התקשה לרכוש מעמד בחברה משום כך. רבינו הבחין שהדבר מעיק עליו ואף שמע שהדבר מעיב על מצב הרוח בביתו. באחד הלילות צלצל הטלפון בביתו, מהעבר השני נשמע הקול: "כאן מדבר הרב שלמה זלמן אויערבאך". האברך ובני ביתו התרגשו לשמעו ואומר: "אני עוסק כעת בענין נכבד, בדיני הטמנה בשבת, ידוע לי שעסקת רבות בעניינים אלו, לכן ברצוני להציע לפניך את העניין, בכדי שתעיין בו ותעלה את דבריך על הכתב, הדבר יהיה לתועלת גדולה!".

השיחה הסתיימה, והאברך הזדרז למלא את בקשת רבינו, שיחת טלפון קצרה זו הגביהה את מעמדו בין כתלי הבית והטיבה עם מצב רוחו לאורך ימים ושנים. אותו תלמיד חכם לא היה מתלמידיו, ואף לא ממקורביו או בני משפחתו, ורבינו אפילו לא הכירו אישית, אלא שבידעו שבכוחו להרנין לב צורבא מרבנן, מיהר לעשות כן...

ההבנה ששכנעה

יהודי שהיה בהליכי חזרה בתשובה בא להתיעץ עם רבינו. אשתו מוכנה לקבל עליה עול תורה ומצוות כראוי, אבל דבר אחד, יסודי, מידי קשה לה, וכבר הלך עמה מרב לרב וכולם אמרו שאין להם עצה עבודה ולא ניתן להקל בזה, והיא לא מסכימה, או עכ"פ מרגישה שלא מסוגלת לקיים.

ביקש רבינו לדבר איתה, ושאלה מה הסיבה שאינה מסכימה, והסבירה לו את כל הקשיים הכרוכים בזה. רבינו שמעה היטב, והראה לה שהוא מבין את קושיה, שזה אכן צריך להיות מאד מאד קשה, ואדרבה הוא עצמו סיכם ופירט את כל הקשיים, מה יאמרו החברה והשכנות וכו'. אחר כך הוסיף ואמר בקול ונעים: "אבל סוף סוף כדאי לך להשתדל בזה, כי זו מצוה חשובה!" וכו'. למרבה הפלא היא הסכימה במקום שאחרים נכשלו, והסבירה אחר כך, שהיא ראתה שהוא מבין אותה ומכיר בגודל הקושי ולא סתם אמר לה 'חייבים', וזה נתן לה הכוחות לקבל על עצמה להסכים.

כך היה עם אחד שחזר בתשובה שלמה, אולם בתחילת דרכו היה לו הרגל אחד שהיה כרוך בו מאד, וקשה היה לו להינתק ממנו,

הרגל שהיה כרוך בו מעשה של עובדין דחול בשבת. הלה הלך מת"ח לת"ח ולא הסכימו להקל לו, כשהגיעו לרבינו אמר לו שכבר העלה בתשובה שהאופן בו הוא רוצה לעשות מותר ואין בו איסור.

הלה נשם לרווחה, סוף סוף מצא מי שהתיר לו את הדבר. רבינו ליווהו לדלת, וברגע האחרון הוסיף לו, "שאלת מה ההלכה ולדעתך אכן אין בזה איסור, אולם בכל זאת איזה טעם יש לשבת כשעושין זאת?" הלה שמע זאת וחלחלו בו הדברים, ולא זו בלבד שהחליט לא לעשות זאת בשבת, אלא התנתק מהרגלו זה לגמרי.

"עתה שכר המצוה שבידך גדול יותר..."

בפרוס הימים הנוראים הביעה חמותו הצדקנית של רבינו את חששה, שלא תוכל להתפלל מתוך המחזור הקבוע שלה, עקב היחלשות ראייתה. שמע זאת רבינו וביקש מאחד מבאי ביתו לגשת לאחת הספריות, ולהשאיל עבורה מחזור עתיק יומין שאותיותיו גדולות מהרגיל.

[אגב, הוסיף רבינו ואמר לו: "כדאי שתיגש לספריה פלונית היא הקרובה ביותר מבין כל הספריות הגדולות האחרות". גם בפרט זה שולי וזוטר זה טמון מוסר השכל, ללמדנו שכשנאלץ אדם להטריח את זולתו ולבקש ממנו דבר מה, עליו להשתדל להקל עליו במידת האפשר, ולא לבקש ממנו יותר מהמינימום ההכרחי]. הלך הלה לספריה והביא את אותו מחזור העתיק, אלא שהתברר שגם את אותיותיו הגדולות היא לא יכולה לראות נכוחה.

כדי להניח את דעתו של השליח, שטרח ולא יצאה מכך שום תועלת, פייסו רבינו בחכמה ואמר לו: "דע לך, כי עתה שכר המצוה שבידך גדול יותר מאילו היא היתה משתמשת בזה, שכן אילו היה עולה בעדה לקרוא ולהתפלל מתוך המחזור שהבאת, היתה נוספת לך גם ההנאה הגשמית ששליחותך הוכתרה בהצלחה, אך מאחר שגם הנאה זו נמנעה ממך, הרי ששכרך מן השמים הרבה מאד".

הפיתרון לדאגת המכתבים הנגנבים...

באיזור מגוריו התגורר יהודי מעניין, שטען שהדוור גוזל ממנו את כל מכתביו. כולם לעגו לו, מה יש לדוור דווקא ממכתבך? אבל הוא לא מצא מנוח לנפשו, והמשיך תמיד לספר את סיפורו, ששיבש את שלוות חייו.

פעם פגש את רבינו והחליט להעלות בפניו את דאגתו ומצוקתו, בפעם המי יודע כמה, שהדוור כבר שנים גוזל את מכתביו. רבינו האזין לו ברוב קשב, ואמר שיש לו רעיון לבדוק את הנושא. הוא הציע שהוא עצמו ייקח כמה מכתבים וישלחם בדואר לכתובתו ואז יראה אם קבלם, כעבור תקופה הוא אכן קבלם, אך רבינו שרצה להוציא הספק מליבו לגמרי, שלח שוב מכתב והוא נתקבל, ומאז הפסיק הלה לדאוג את דאגת המכתבים הנגנבים...

המקום שהשכל מורה להניח את השכל בצד

בחור מוצלח ומוכשר שסבל מבעיות רפואיות כרוניות, רצה

"עוד לפני שהכניס את המזלג עם הסלט לפיו, כבר הבין האברך דנן את גודל הטעות שעשתה רעייתו. נכון שהסלט נראה טעים וססגוני, אבל היא תיבלה אותו בטעות עם מלח ו... נפט. במקום מיץ לימון, היא שמה נפט. הריח בהתאם והטעם... ה' ישמור ויציל"

שיחה נוספת מאת הגאון רבי משה אהרן שטרן זצ"ל, בפרסום ראשון לאחר שמצאנו אותה באוצרו הטוב של אחד מתלמידיו

צוות 'לקראת שבת'

"אם בעל אשה הוא" (שמות כ"א, ג')

בתקופה האחרונה הגיע לידי תכריך כתבים של אחד מתלמידיו הגאון רבי משה אהרן שטרן זצ"ל, משגיח דישיבת קמניץ, ומתוך ים החכמה, המוסר והחזיון שמופיע שם, דלינו גם כמה וכמה סיפורים שסיפר הגרמ"א שטרן בשיחות אלו.

הפעם אנחנו מביאים סיפור מיוחד מאוד שסיפר הרב שטרן, ולפני שנביא את הסיפור נדגיש שהדברים נאמרו בשיחה שמסר בפני חתנים מיישיבת קמניץ, ונועדה לבטא את האופן שבו צריך אדם להתנהל בעניינים שבין אדם לחבירו. הדברים נאמרו באידיש, והתלמיד הכותב תמלל ותרגם אותם ללשון הקודש, ולאחר מכן ביצענו עריכה והתאמה משפת הדיבור לשפת הכתיבה.

"אתם אוכלים ברוך השם במטבח של הישיבה", אמר הגרמ"א שטרן לתלמידיו, "כאן יש טבחיות טובות, שלא תחשבו שהכלות שלכם הן 'אונגערשע קעכערקעס' - טבחיות הונגריות שידועות לבשל אוכל מצוין. הן עדיין לא יכולות לבשל כזה אוכל טוב כמו הטבחיות בישיבה. את אומנות הבישול לומדים תוך כדי בישול בפועל, ייקח זמן עד שהן תדענה לבשל אוכל טוב וטעים.

"לפעמים זה יהיה בבחינה של 'קרבן עולה ויורד', והאוכל יהיה אולי אפילו בלתי אכיל, אבל רק תשימו לב ותשגיחו שהגברת עצמה לא תהפוך חלילה לקרבן עולה ויורד שלכם, וכמו שאתם לא יודעים מן הסתם לבשל אוכל מצוין, כי מעולם לא ניסיתם, כך גם נשים צעירות, זה לוקח זמן עד שלומדים לבשל, וצריכים להיזהר מאוד בכבודן בתקופה הזאת ובכל עת וזמן.

"אני רוצה לומר לכם דבר", אמר הגרמ"א שטרן לתלמידיו, "אבל אני לא רוצה שתיהלו חלילה, לכן אני מדגיש שאצלכם זה לא יקרה... "היה מעשה בירושלים, אני מדגיש שוב, אל תיהלו אצלכם זה לא יהיה! אבל זה מעשה שאני מספר אותו תמיד כדי להמחיש מה זה בן תורה.

"היה יהודי 'א גרויסער בן תורה'. הוא היה בחור חסידי מאיזה שטעטל בהונגריה או גליציה או ממקום אחר, אני לא יודע מאיפה הוא הגיע. הוא ידע הרבה ללמוד. א גיוואלד לערנן הוא ידע. א מוראדיגע גלייכע

קאפ (ראש ישר מאוד). הוא התחתן עם נערה ירושלמית. "המנהג הוא שבשבוע הראשון אוכלים אצל אחרים, ההורים והדודים מארחים אותם בשבעת ימי המשתה. האשה לא צריכה לבשל בעצמה בשבוע הראשון. אבל אחר כך הם מתחילים לאכול בבית, והכלה הצעירה מתחילה לבשל לראשונה בכוחות עצמה. "הגיע האברך דנן הביתה ביום הראשון מהכולל, אחרי שהשלים את שבעת ימי המשתה. על השולחן היתה פרוסה מפה לבנה יפה, במרכז היתה צלחת מרכזית עם סלט ירקות צבעוני ומשובב עין, על השולחן גם שתי צלחות קטנות יותר, אישיות, ליד כל צלחת היה מזלג, בקבוק עם סודה ושתי כוסות חדשות ונוצצות, כיכר לחם עם סכין כדי לפרוס אותו (היו זמנים...) וכמובן צלוחית עם מעט מלח. "אומרת הגברת לבעל הטרי שלה, שהיא צריכה להשלים את הבישול של המנה המרכזית, זה ייקח עוד כמה דקות. בינתיים הוא יכול ליטול ידיים ולהתחיל לאכול, והיא תיכף מצטרפת אליו. "האברך לא התמהמה לעשות כדבר אשתו, הוא שיבח מאוד את הסלט המרהיב שהכינה ואמר שהוא נראה מאוד טעים, ולכן הוא באמת לא מחכה ומיד מתחיל לאכול. "נטל את ידיו, בירך בכוונה רבה, ניגב את הידיים כדת וכדין, בירך 'המוציא' פרס מהלחם ואכל ממנו מעט, ואז לקח מעט סלט אל

הצלחת שלו, והחל לאכול.

"עוד לפני שהכניס את המזלג עם הסלט לפיו בפעם הראשונה, כבר הבין האברך דן את גודל הטעות שעשתה רעייתו הצעירה. נכון שהסלט נראה טעים וססגוני, אבל הגברת תיבלה אותו בטעות עם מלח ו... נפט. במקום לשים מעט מיץ לימון, היא שמה נפט. הריח בהתאם והטעם... ה' ישמור ויציל".

נציין שבזמן שלנו הטעות הזאת נשמעת בלתי אפשרית. קודם כל לאף אחד אין בביתו נפט, ובנוסף, איך אפשר להתבלבל בין מיץ לימון לשמן? הרי אנחנו אף פעם לא מתבלבלים בין מיץ לימון לבין שמן זית ובין שמן קנולה לחומץ, איך אפשר להתבלבל בין שמן ונפט? עם זאת, באותה העת, היו מביאים מהבית צלוחית או כד ומבקשים ממזכר הנפט למלא מעט כדי להדליק את התנור או את הפרימוס לצורך הבישול. באותו אופן בדיוק היו קונים גם שמן או אוגרים מיץ למון סחוט, בכדים שלפעמים נראו ממש אותו הדבר, ולא תמיד טרחו הבעלים להדביק עליהם תווית שתבהיר מה תכולת הכד. הם היו סומכים על חוש הריח ולפעמים מכניסים אצבע וטועמים מעט כדי לזהות את סוג הנוזל האצור באותו הכד.

סלט שטעמו רע

"במחשבה ראשונה ריחם החתן דן על רעייתו הצעירה, שבהתנסות הראשונה שלה במטבח היא נכשלת כזה כישלון חרוץ", ממשיך הגרמ"א שטרן את הסיפור. "עכשיו צריכים לקחת את כל הסלט היפה הזה שהיא חתכה ולהשליך אותו לפח האשפה. אבל אחרי רגע שינה את דעתו והבין שלא זו הדרך. הוא עשה חשבון שכמות קטנה כזאת של נפט לא תזיק לו. (הערת הכותב: כמובן שזה עניין של סכנת נפשות, ונדרשת זהירות גדולה, אבל כך היה הסיפור...) הוא לקח את הצלחת הגדולה לעצמו והכריז בקול גדול כדי שרעייתו תשמע: 'הסלט כל כך טעים, אני חושב שהכמות הזאת לא תספיק עבור שנינו. אני יאכל את כל הסלט, ואת תכיני כמות נוספת שיהיה גם לך, בסדר???'

"הרעייה הצעירה התפלאה מאוד. היא אומנם מכירה את בעלה זמן לא רב, אבל היא יודעת שהוא איש עדין ואינו להוט אחר תאוותיו בצורה קיצונית כזאת. היא חשבה לעצמה שהוא בוודאי רוצה להחמיא לה על הסלט הטעים, ועושה את זה בדרך לא כל כך מוצלחת. כמובן שהיא לא התווכחה, והכריזה בקול בוטח: "בוודאי, תאכל את הכל, אני אכין עוד סלט, אין שום בעיה".

"במקביל דאג הבעל הטרי להצטייד בכוס חלב, ועל כל כף של סלט שהוא אכל, שתה גם לגימה קטנה מכוס החלב, שכן החלב ידוע כמנטרל רעלנים, וזאת על מנת למנוע סכנה או נזק חלילה כתוצאה מאכילת הנפט.

"הארוחה הסתיימה, הבעל הצעיר שיבח את אשתו בכל פה, ואמר שהוא מעולם לא אכל ארוחה טעימה וטובה כל כך, והביע ביטחון מלא שהיא בוודאי תהיה טבחית מהוללת שאין כמותה בכל השכונה. הוא בירך ברכת המזון, שתה עוד כוס חלב אחת שלמה ליתר ביטחון, ויצא בחזרה אל הכולל כדי לשקוד על תלמודו.

"בערב, כששב לביתו, הופתע האברך לגלות שהבית חשוך ושקט. הוא חיפש את אשתו בסלון והיא איננה, במטבח היא גם לא נמצאת, נכנס לחדר וראה שהיא יושבת ובוכה בדמעות שלישי.

"נבהל האברך מאוד ושאל את רעייתו למה היא בוכה? האם הוא פגע בה חלילה, אולי קרה לה משהו לא טוב?

"ואז היא שואלת אותו שאלה אחת: למה לא אמרת לי שהכנסתי נפט במקום מיץ לימון?

"הוא כמובן שאל אותה מיד 'איך את יודעת?', והיא הסבירה שהוא עשה הכל כמו שצריך, הוא רק שכח לשטוף לאחר מכן את הצלחות, וכשהיא שטפה אותן היא הריחה היטב את ריח הנפט שלפני כן לא שמה לב אליו, אולי בגלל ריח הבישולים שמילא את המטבח.

"השיב לה האברך: 'איך יכולתי לומר לך דבר כזה? הרי זה היה נורא מבייש אותך. תראי איך את בוכה עכשיו, וכי יכולתי לגרום לך כזה צער כמו ידי? חלילה וחלילה!'

"השיבה האשה לבעלה: 'בעלי היקר, תדע לך שעם הצלחת הזאת שאכלת כדי שלא לבייש אותי, קנית אותי קניין עולם. אני אעשה כל מאמץ כל ימי חיי כדי שיהיה לך טוב, ותוכל להשיג כל מה שאתה רוצה!...'".

רק בן תורה

"כדי להגיע לכזאת דרגה של רגישות, שכן אדם יהיה מוכן לאכול שתי צלחות של סלט עם נפט, הטעם של זה הוא הרי נורא ואיום, והוא עשה את זה רק כדי לא לבייש את רעייתו - זאת דרגה שרק בן תורה אמיתי יכול להגיע אליה. לא כל אחד מסוגל לזה, וגם לא מצפים מכל אחד להיות בדרגה כזאת. אני מספר את הסיפור הזה, רק כדי לתת לכם מושג עד כמה צריכים לשאוף לדרגות כאלו גבוהות של 'בין אדם לחברו'.

"ישנו סיפור מסמר שיער שמספרים על הגאון רבי אריה לויין והגאון רבי איסר זלמן מלצר, זכר צדיקים לברכה.

"רבי אריה לויין זצ"ל היה מוסר שיעור בבית מדרש בשכונת 'כנסת', ליד ביתו של רבי זונדל קרויזר. היו מספר יהודים שהשתתפו בקביעות בשיעור. השיעור היה מסתיים בזמן שבו היו צריכים להתפלל תפילת ערבית.

"ביום מן הימים הגיעה לרבי אריה לויין ידיעה על כך שאחד ממשפתי השיעור, יהודי שכנראה לא היה בן תורה גדול במיוחד, שאינו מתנהג כראוי לאשתו. אמרו עליו שהוא לא יודע שצריכים לכבד את האשה וצריכים לדבר על לבו.

"רבי אריה חשב והרהר בדבר, ולבסוף החליט שיום אחד הוא יוותר על הדקות האחרונות של השיעור, ובמקום לעסוק בנושא שלומדים, הוא יסגור את הגמרא קצת קודם, וידבר על ענייני בין אדם לחברו.

"למחרת היום, הגיע הגאון רבי איסר זלמן מלצר להתפלל ערבית בבית הכנסת בו מסר רבי אריה את השיעור, ומאחר והוא הקדים ברבע שעה, התיישב לצדו של רבי אריה לויין כדי לשמוע את השיעור מפיו יחד עם שאר המשתתפים, עד ששיגע זמנה של תפילת ערבית.

"והנה, אחרי דקות אחדות סוגר רבי אריה לויין את הגמרא ומתחיל

בגיל שתיים עשרה וחצי, אבא ואמא שלחו אותי לירושלים ללמוד בישיבת 'חברון', וכיון שהייתי קודם הגיעי למצוות, אמרתי לאבא שאני מתבייש לבוא לישיבת חברון כילד שאינו מניח אפילו תפילין. אבא אמר לי שאין בעיה, ושאניח את התפילין קודם הזמן, ולכן כשהגעתי לישיבה בחודש אייר, התחלתי להניח כבר תפילין...

מרן הגאון רבי ברוך דב פוברסקי שליט"א, ראש ישיבת פוניבז',
בשיחה מיוחדת על הלימוד בימי צעירותו, על קשיים ושמחת התורה

"כל אשר דבר ד' נעשה ונשמע" (שמות כ"ד, ז')

"בגיל שתיים עשרה וחצי אבא ואמא שלחו אותי מהבית לירושלים, ללמוד בישיבת 'חברון'. וכי זה קל?! אך ה'שמחה' לא סותרת את ההתמודדות בנבכי החיים. כיון שהייתי קודם הגיעי למצוות ואמרתי לאבא שאני מתבייש לבוא לישיבת חברון כילד שאינו מניח אפילו תפילין, אבא אמר לי שאין בעיה ושאניח את התפילין קודם הזמן, ולכן כשהגעתי לישיבה בחודש אייר, התחלתי להניח כבר תפילין."

'ר' בערל הגדול' ו'ר' בערל הקטן'

"בבין הזמנים של אב באותה שנה, אבא לימד אותי את הדרשה בדיני תפילין, והייתי בטוח שכבן ראשון בכור יערכו לי 'בר מצוה' שהיתה אמורה להיות בתחילת אלול, ורציתי להישאר לשם כך בבית בתל אביב, אבל אבא אמר לי ללכת לישיבה: 'הגדלות תחול גם שם'... ושאלתי: 'אבא, הרי הכנת לי דרשה', וענה 'אתה רוצה גם להרוויח?!' "ביום הבר מצוה בבין הסדרים בשעת הצהריים, כמה בחורים חברים עשו לי מסיבה קטנה ושרו כמה שירים שנשמעו בחוץ. ראש הישיבה מרן הגר"י סרנא זצוק"ל ששמע קולות ניגון, התעניין בתמיה: מי שר כך ב'אלול' בחדרים?! כשהשיבו לו שזו חגיגת בר מצוה, ניאות לכך. הגאון רבי דב שוורצמן זצוק"ל, שנקרא בישיבה 'ר' בערל הגדול', לעומת מה שקראו לי 'ר' בערל הקטן - בגלל הפרשי הגילים, ביקש ממני לומר 'דרשה' לכבוד בר המצוה, היה נס שאבא הכין לי, ויכולתי לומר את דרשתי בפניהם... לא קיבלתי מתנות לבר מצוה, מלבד ספר אחד - 'נפש החיים', אותו קיבלתי מהגאון רבי יצחק חיים קרסניצקי זצ"ל, ואבא שלח לי נרתיק חדש לתפילין."

'כל מה שיש לך זה מחברון'

"את שיעוריו של ראש הישיבה הגאון רבי אהרן כהן לא הצלחתי להבין. כתבתי על כך בגלויה לאבא זצוק"ל. משמים סייעוני שאבא פגש אותו בתל אביב באותו יום שקיבל ממני את הגלויה הכאובה, ואמר לו כי אני מתקשה להבין את שיעוריו על בוריים. כשחזר רבי אהרן לירושלים הוא קרא לי ואמר לי, כי בכל יום שימסור שיעור, אחה"צ הוא ילמד

ויחזור איתי על השיעור. "אחר כך רק נודע לי שכמעט אף אחד מבני השיעור לא הצליחו לרדת לעומק הבנת השיעור, ואני, בזכות שלא התביישתי לספר זאת לאבי זצוק"ל, הרווחתי."

"ב"ה הצלחתי לכתוב את רוב יסודות השיעורים, הנה תראו (הגאון הגדול מוציא מחברת ממגירתו) כתבתי את השיעורים של ראשי הישיבה, מרנן: הגר"י סרנא, הגר"מ חברוני והגר"א כהן. יש לי גם מחברת מחידושים שלי (כי גם סיכום הסוגיא לפי ההבנה הפרטית שלי, ועם הערה אחת או שניים, אלו הם חידושי התורה הטובים ביותר) "למדתי בחברותא, בבוקר עם הגאון רבי חיים גדליה צימבליסט זצוק"ל, ומאוחר יותר למדתי גם עם הגאון הגדול רבי ברוך מרדכי אזרחי שליט"א, אתו הייתי משוחח הרבה מאד בלימוד. היתה לנו קביעות ללמוד עם הגר"י קולין זצ"ל פעם בשבוע, כי אמו היתה אלמנה, ולמדנו יחד עמו פעם בשבוע בביתם כדי שאמו לא תהיה לבדה ותהנה מקול התורה."

כוונתו של ראש הישיבה להזגים ולהבהיר כי עם שמחת התורה, חייבים להיות תמיד גם התמודדויות, וכי הדרך להצלחה ולהתבגרות, חייבת לבוא עם מינימום של התמודדויות.

"אכן. בוודאי שלא היה קל.

ונכנסתי למרן הגרי"ז לשאול בלימוד, שלחני מרן לומר למרן הרב מפוניבז' את דברי הירושלמי בשקלים: 'כמה נפשות שקעת בבנין', וכי לדעתו אין צורך לבנות הרבה כל כך, ועדיף להשקיע הדמים לעשות עוד נפשות. התלבטתי רבות האם לומר זאת לרב. בבריסק באמת לא היו בנינים, בימים שאחר כך במשך השנים בעת שבנו הגרמ"ז צוק"ל בנה בנין ברחוב גרוסברג בירושלים, לא היתה דעתו נוחה עליו, והוא עצמו אמר לי כי אין זה רצונו של אביו. זכורני בראשית ישיבת לייקווד שהיא היתה בצריף, ואמר לי אז מרן הגר"א קוטלר צוק"ל, שמפצירים בו מאוד לבנות בנין גדול, אבל אינו מבין צורך לזה, מה לא מספיק צריף זה, כי ישיבה אינה צריכה בנין דווקא...".

מחזה מרגש בחדר 'הרב'

תוך כדי השיחה הנינוחה, הגאון הגדול מרחיק את עיניו לימים ההם, עת שבנו את בנייני הישיבה בבני ברק:

"לאחר שבנו את הפנימיה הראשונה, הרב זצ"ל התגורר בקומה שלישית בדרום הישיבה, בחדר שהיה נקרא - חדר מס' 32, ואני התגוררתי באותה עת ליזו ממש בחדר מס' 31. אחרי שלמדתי בסדר, אירע והגעתי לחדרי בשעת ליל מאוחרת בשעה שתיים בלילה, ואני רואה כי מחדרו של הרב בוקע אור, התפלאתי לשם מה האור בשעה כה מאוחרת בחדרו?! דפקתי חרישית על הדלת ולא היה מענה. פתחתי את הדלת, ולמראה עיני עמדתי נרגש - ראיתי את הרב מפוניבז' שוכב במיטתו עם בגדיו והרבה ספרים פתוחים למראשותיו ועליו, והיה נראה באמצעה של סוגיא עמומה בשיא עיונו, אלא שעניו נעצמו מרוב טרדות היום. בלית ברירה סגרתי את הספרים והנחתי לצידי על השולחן, ומאז ידעתי שעלי לעשות כן מידי לילה בבואי לחדרי לשנת הלילה".

הרבנית פוברסקי, שמעה את הדברים הנ"ל מאחורי הפרגוד, לגבי ספרים הנותרים פתוחים או סגורים לצידי של תלמידי חכמים העוסקים בתורה, והיא הוסיפה אחר כך לומר כדלהלן: "השולחן כאן בבית בצעירותנו, היה עמוס תמיד בספרים רבים פתוחים זה על גבי זה, ולא אחת מרוב הגובה של הספרים ראש הישיבה התקשה לראות, והיה נעמד ולומד שעות ארוכות מביט בספרים בעמידה, ואחרי שסיים את הלימוד, הייתי מתאמצת להשיב את הספרים למקומם. הרבנית ברמן ע"ה אשת רבי שלמה זצ"ל סיפרה לי פעם, שגם אצל בעלה רבי שלמה היה כך, וסיפרה זאת פעם לאביה מרן הקהילות יעקב, ואמרה לו כי היא שמחה לשמשו לפחות בכך, כדי ליטול חלק בלימודו. יען לה אביה מרן הקה"י: 'אם את חפצה שהדבר יפסק, תחזירי כל ספר למקום אחר, ותראי שהוא כבר יחזיר מיד למקומו הנכון...!'

ראש הישיבה עושה אתנחתא ושב לוויכוח הנ"ל (ויכוח לכאורה) - בין הרב מפוניבז' להרב מברסקי אודות בנייני הישיבה: "כל 'אדם גדול' ודעתו בענייני עבודת ה' האישיים שלו, הרב מפוניבז' היה סבור כי עליו להשקיע בבנינים, ומרן הגרי"ז היה סבור שלא וביקש לומר לו את דעתו. כל 'אדם גדול' והנהגה שלו' לפי דרגת דיליה ומעמדו בעבודת ה' לפני קונו".

(מתוך 'תד נאמן' פסח תשפ"ב)

"ביום כיפור באותה שנה, בערך בשעה 2:00 בצהריים, כשאחזו בישיבה בפיזטים של 'עשרה הרוגי מלכות', ניגש אלי בחור בשליחות המשגיח מרן הגר"מ חדש צוק"ל, שאלך לנוח במיטתי, כי זכר שרק כעת באלול הגעתי למצוות, וזו לי הפעם הראשונה שאני צם ולכן חס עלי. הייתי רחוק מאבא ואמא. גם לאמא לא היה קל כי הייתי הבכור והיא דאגה לי מאוד, אבל טובת עלייתי הרוחנית גברה על הכל.

"לא ידעתי להחליף מצעים לבד. הייתי מניח את המצעים החדשים על גבי הישנים... אמא ע"ה הבחינה שזמן רב אני לא שולח את הישנים לכביסה, הבינה שצריך ללמד אותי. היא יצרה קשר עם הרבנית ויינשטיין - סולובייצ'יק - שהייתה עדין לפני נישואיה למרן הגר"ר יוסף דוב הלוי זצ"ל, בן מרן הגרי"ז (הכירה אותה מוילנא) וביקשה ממנה שתלך או תשלח מישהו ל'חדר של בערל', שיוירדו את המצעים הישנים ויעבירו אותם לתל אביב לכיבוס. גם לרופא עיניים היא לקחה אותי - הרבנית ויינשטיין הנ"ל.

"ודאי היו קשיים. גדולים, אבל לא שמתני לב לכלום, כי ב"ה השמחה שהיתה בתורה השכיחה ממני הכל".

ומתי ראש הישיבה עזב את 'חברון' ועבר לבני ברק?

"כשאבא צוק"ל התמנה בישיבת פוניבז'. הוא קרא לי לבוא איתו לבני ברק. אני עצמי לא רציתי כי הרגשתי שאני עושה 'שטייגען' גדול מאוד בחברון, אבל כמוכן שעושים מה שאבא אומר, ועזבתי לבני ברק. (בחיוך) "ראש הישיבה רבי חצק'ל (סרנא) זצ"ל תמיד היה אומר לי: כל מה שיש לך זה מחברון, אחר כך פוניבז' לא קלקלה אותך...". "בלילות שבת התארחתי בדרך כלל על שולחנו של מרן הגר"א פינקל צוק"ל, ולעיתים אצל מרן הגר"מ שך צוק"ל, שההיכרות עמו ומשפחתו היו לנו - לאבא צוק"ל - עוד מימים ימימה".

שליחויות והתלבטויות

הגאון הגדול שליט"א נוטל אותנו בכנפיו ומעלה אותנו על כנפי הזמן - יובל וחצי שנים לאחור, ומאלפנו השקפה והתבוננות.

אחרי שראש הישיבה עבר מחברון לפוניבז' בגיל 13.5, האם היה לכם עדיין קשר עם ראשי הישיבה דחברון?

"בוודאי. אני נזכר בעובדה: בשנת תשי"ב שלחני ראש ישיבת חברון, מרן הגר"י סרנא צוק"ל, למרן החזון איש צוק"ל, לומר לו שיקל בחומרותיו בדיני שביעית, כי היתה אז חרפת רעב ומחסור גדול בארץ, והיה קשה להשיג מחו"ל. הוא אמר לי לומר לחזו"א שאצלו מה שיחסר ידאגו לו. אבל יש ציבור גדול שארוחתם היא פת לחם ובצל, ומה יאכלו כעת. לא ידעתי איך אעשה זאת, שהרי מה שייך להקל בדבר ומי אני שאהיה שליח למרן החזו"א. ניסיתי לבקש מהגר"י צוק"ל שיוותר לי על שליחות זו, והוא השיב: מה פתאום? אתה מחוייב בכבודי, לך תעשה זאת, כשיצאתי מחדרו פגשתי בחתנו הגר"א פרבשטיין צוק"ל וביקשתי ממנו ברחמים שיקח ממני את המשימה הזו. הוא נכנס לחמיו ולאחר זמן מה יצא, ואמר לי שאני פטור מלקיים השליחות.

"הייתה לי פעם אחרת שליחות קשה מאוד, ממרן הגרי"ז מברסקי למרן הרב מפוניבז'. היה זה כשבנו את בנייני הישיבה הקדושה דפוניבז'

אני רוצה לספר על מקרה שהכעיס אותי: הייתי באיזו שמחה, ושולחן ה'מזרח' היה מלא וגדוש בגדולי תורה, ראשי ישיבות ורבנים, לא היה מקום לתקוע סיכה, כמו שאומרים. ואז נכנס רופא דתי, בכזו הרגשת חשיבות. ואיך לא, אם בעל השמחה מיהר לקראתו: "הו, איזה אורח, רבי פלוני, תודה שהגעתם, איזה כבוד!"

הגה"צ רבי יעקב גלינסקי זצ"ל, על הרופאים ואמונה שלימה

"רק שבתו? תן ורפא ירפא" (שמות כ"א, י"ט)

לפני כמה שנים איבדתי את השמיעה באזני, לא עליכם. חיידק התביית ומאן לעזוב. אין לי טענות עליו. הגמרא אומרת (עבודה זרה נה.) שכאשר שולחים חולי, משביעים אותו מתי יצא, ועל ידי מי. כנראה קיבל רשות להישאר. הרופא, מכל מקום, טיפל במסירות. יום אחד שאל: "כבוד הרב, מדוע כתוב (קידושין פב.) טוב שברופאים לגיהנום?"

ראה שלא ענית, והבין שלא שמעתי. חזר על השאלה בקול גבוה יותר, בתנועות שפתיים מודגשות. לא ענית.

הבין שחלה הרעה בשמיעה, וחזר בצעקה, כל המחלקה שמעה. אם אמשיך לשתוק יביא ציוד הגברה. אמרתי: "שמעתי, שמעתי". אז למה אינך עונה?"

"כי מה זה נוגע לך? תביא את הטוב שברופאים ואענה לו..."

הוא לא נפגע, הבין שזו בדיחה. לרגע לא עלה בדעתו שבאמת אינו הטוב שברופאים. "וכעת, ברצינות", ביקש. ראיתי שקל יותר לענות לו, מאשר לשכנעו שיש רופאים מומחים ממנו. אמרתי לו: "פירושים רבים יש, ואומר לך אחד מהם -

"רופא קטן יודע שכוחו מוגבל. מבקש הוא עזרת שמים ברפואתו, ומכוון בברכת 'רפאנו' שבתפילת שמונה עשרה. אבל הטוב שברופאים סבור שהוא כל יכול, ובידו לרפאות גם בלי עזרת שמים, ולפיכך אינו מכוון ב'רפאנו'. ונמצא שלגביו יש רק שבע עשרה ברכות, כמנין 'טוב'. ולכן שולחים אותו לגיהנום, כי סומך הוא על עצמו בלבד -

"ולכך התכוונתי כשאמרתי שאינך הטוב שברופאים. כי יודע אתה שאינך כל יכול. והראיה, שעדיין איני שומע..."

מקרה שהכעיס אותי

אני רוצה לספר על מקרה שהכעיס אותי. הייתי באיזו שמחה, ושולחן ה'מזרח' היה מלא וגדוש בגדולי תורה, ראשי ישיבות ורבנים, לא היה מקום לתקוע סיכה, כמו שאומרים. ואז נכנס רופא דתי, בכזו הרגשת חשיבות. ואיך לא, אם בעל השמחה מיהר לקראתו: "הו, איזה אורח, רבי פלוני, תודה שהגעתם, איזה כבוד!" ומיד כמובן,

לשולחן הכבוד. אבל הוא מלא וגדוש. הוא הקים ממקומו ראש כולל נכבד, והרופא עומד וצופה, שהרי אין דבר טבעי יותר. חסד עשה, שהסתפק במקום אחד!

זה קומם, בגלל הפגיעה בכבוד התורה. ולא פחות מכך, העיד על אופיו של האדם. כי מי שבטוח שהכל חייבים לפנות לו מקומם, ודאי לא יפנה למתחרהו בבקשת יעוץ ושאלה לחוות דעת, שהרי הוא ואין בלתו. וזו הסיבה ש"טוב שברופאים לגיהנום". מי שבטוח שהוא הטוב והנעלה מכולם!

ביקשו שאדבר, אומר כמה מילים.

קמתי ואמרתי: "יש, יש ברוך השם, רופאים משלנו, שומרי תורה ומצוות. אינם מתיימרים להיות פוסקי הלכות וגדולי הדור, ועם זאת קוראים להם ברוב כבוד רבי פלוני. שיהיה. אבל יש לי שאלה: היה רופא מומחה שהיה גם גדול הדור, 'רבינו שבבבל' (חולין צה), שמואל - מדוע לא כינהו רבי שמואל, האם נופל הוא בחשיבותו מהרופא דני?"

"אבל, רבות, התשובה ניתנה לנו במשנה מפורשת! אבידת רבו ואבידת אביו, אבידת רבו קודמת. שאביו הביאו לחיי העולם הזה ורבו מביאו לחיי העולם הבא (בבא מציעא פ"ב). מעתה, שמואל בתפקידו כרופא הביא את החולים לחיי העולם הזה, לכן לא כינהו

סיפר הגר"י עדס שליט"א: זכורני, שבהיותי אברך צעיר לימים, זכיתי לארח לסעודת שבת את אמי ע"ה, אחרי הסעודה נכנסה איתי אמא לסלון ביחידות, ואמרה לי: יהודה בני, אגיד לך משפט אחד, שולחן שבת זה לא בית משפט! שולחן שבת - אמרה לי אמא - צריך להיות כל-כך טבול וספוג בעונג, שהילדים ימתינו לו כבר ממוצאי שבת הקודם...

הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א על ה'חטוף ואכול'. וסעודות השבת בבית היהודי!

מאת: הרב משה מיכאל צורן

ב'פרק שירה' מובאת שירת-הזאב, שהיא שירה תמוהה מאוד, ולקוחה מפרשת משפטים: 'על כל דבר פשע, על שור על חמור על שה על שלמה על כל אבידה אשר יאמר כי הוא זה, עד האלוקים יבוא דבר שניהם, אשר ירשיעון אלוקים ישלם שניים לרעהו'.

המפרשים מתקשים בביאור השירה הזו, ומה ראה הזאב על ככה לשיר דברים אלה? בבטאון היוצא בישיבת מיר הובא ציטוט מהספר 'נתיב בינה' (של הגאון רבי בונם שרייבר שליט"א) על פרק שירה, המבאר על פי מה שכתב הספורנו שזמן תקיפת הזאב הוא בדמדומי האור לפנות בוקר, ובתחילת הלילה, שאז הַטָּרְף נמצא ברגע של היסח-הדעת, ובדיוק אז מתנפל עליו הזאב, וחוטף ובורח.

ולכן, מסביר הגר"ב שרייבר, מְשַׁכְּנוּ של הזאב הוא ביער, לְשֵׁם הוא חוטף את הטרף ובורח. זו הסיבה שהזאב משורר על כל דבר 'פשע', הנאמר אצל השומרים, מפני שגם הם, השומרים, עיקר פשיעתם היא ביחס לכך שהצאן עליו הופקדו, נטרף ע"י הזאבים, מפני רגע של היסח-הדעת, והזאבים ניצלו זאת לחטוף ולברוח.

ויש לדעת שזו היא גם תכונת הזאב הקיימת באדם, דהיינו, שגם כאשר אין בידו אפשרות לעשות את המצוה כתיקונה ובשלימותה, כדאי מאוד שינצל את כוח-החטיפה, ויידע שכל מה שיעשה - הכל יהיה בבחינת רווח נקי.

וזה אומר, שאם אינך יכול ברגע זה לכוון בכל התפילה, תכוון מה שהינך מסוגל; אם אין בכוונך עתה להיכנס לעומק דף-הגמרא, תחטוף את מה שאתה כן יכול, וכל כיוצא-בזה.

כמו שנאמר בגמרא (עירובין, נ"ד א') 'חטוף ואכול חטוף ואישתי, דעלמא דאזלינן מינה כהילולא דמי', שהעולם הזה דומה לחופת חתן- וכלה החולפת במהירות, ויש לחיות תמיד במצב של חטיפה, כבנימין עצמו שנמשל לזאב, מפני שחטף את חלקו במקדש.

בדבריו הדגיש הגר"י זילברשטיין דוגמא נוספת ל'חטוף ואכול'. הדוגמא היא מ...סעודות השבת בבית היהודי! מצוי מאוד שראש המשפחה שֵׁב בליל שבת מבית הכנסת ואת פניו מקְבֵּלֶת להקה של ילדים בוכים וצועקים, ואף אחד אינו יושב במקומו בשקט.

והנה, אם אבא זה אינו חכם דַּיָּו, ולא קולט את הסיטואציה אליה נקלע, הוא עוד מבקש שכאשר הוא משמייע דברי תורה על השלחן - שיהיה

שקט מוחלט! ואם ילד פותח את פיו, מיד הוא גוער בו, וכל השלחן הופך להיות אש-להבה.

בענין זה נזכיר גם את מה שהביא רבינו הגאון המרא דאתרא (רבי יצחק זילברשטיין שליט"א) על הפסוק (שמות, ד' ב') שנאמר אצל משה רבינו: "ויאמר אליו ה' מה זה בידך? ויאמר מטה". ושואלים המפרשים, מדוע נאמר 'מטה', ולא מקל?

ומתרצים, שבאומרו 'מטה' התכוון משה רבינו לרמוז שמנהיג צריך 'להטות' את הנהגתו, פעם כך ופעם כך, על פי המתבקש, ולא לנקוט כל הזמן בהנהגה אחת. שכן יש מקרים שהקהל יכול לסבול הנהגה קשה, ויש מקרים שלא.

ומששמע הקב"ה כך, מינה אותו למנהיג העם היהודי. וכך צריך להיות גם בכל בית. אבא אינו יכול לאחוז במקל, ולהכות בו בכל עת שירצה. הוא צריך לאחוז בידו מטה, ולהטותו פעם לכאן ופעם לכאן. רק אז יעלה חפצו בידו לחנך את בניו ובנותיו בדרך הישר.

ללכת בדרכו של הזאב... אבא הצועק וגוער בשלחן שבת, הופך את השלחן ל'בית משפט', ואחת העצות שאפשר לייעץ לאבא שכזה היא ללכת בדרכו של הזאב... דהיינו שאם הילדים אינם מסוגלים להתרכז ולשמוע את דברי התורה במשך זמן מרובה, הרי גם ערכן של דקות ספורות חשוב הוא

לאין ערוך. לכן, היינו ממליצים לאבא שאם הוא רואה שהילדים אינם כשירים עתה לשבת בריכוז זמן רב, לא יאריך בדבריו, אלא יחסוף פה דקה, ושם עוד דקה, וכך יוכל להועיל לילדים בדבריו.

שולחן-שבת צריך להיות ספוג בעונג, שהילדים ימתינו לו כבר ממוצאי שבת הקודם...

נצטט כאן מדבריו של ראש ישיבת 'קול יעקב' הגאון רבי יהודה עדס שליט"א, שהובאו בכנס חינוכי, והודפסו בקובץ מיוחד שיצא לאור מטעם מכון בית יעקב למורות בירושלים.

חלק מדבריו מוסבים על אימו הצדקנית ע"ה, שהיתה רעייתו של הגאון רבי יעקב עדס זצ"ל, שהיה אדם גדול מאוד, ויָשָׁב בדין עם מרנן מו"ח מרן הגר"ש אלישיב והגר"ב ז'ולטי זכר צדיקים לברכה.

מספר הגר"י עדס: זכורני, שבהיותי אברך צעיר לימים, זכיתי לארח לסעודת שבת את אמי ע"ה, לאחר שהתאלמנה כבר מאבי זצ"ל. אחרי הסעודה נכנסה איתי אמא לסלון ביחידות, ואמרה לי: יהודה בני, אגיד לך משפט אחד, שולחן שבת זה לא בית משפט! אתה מעיר לילד הזה וגוער בילד הזה. ואסור שזה יהיה ככה.

שולחן שבת - אמרה לי אמא - צריך להיות כל-כך טבול וספוג בעונג, שהילדים ימתינו לו כבר ממוצאי שבת הקודם...

אני, שהייתי אז כאמור אברך צעיר, קיבלתי את המסר שיצא מליבה הטהור, וצייתי לו. מאז, זכיתי ברוך השם למשפחה גדולה וברוכת ילדים, ומצאתי עצה טובה כיצד לא להגיע למצב שבו אחזור מהתפילה בליל שבת ואמצא את הילדים 'סוערים', אומר ראש ישיבת 'קול יעקב'. העצה היא כדלהלן: כשעה שעתיים לפני הדלקת הנרות, במקום ללכת ליכולל יום שישי, או לצאת לבית הכנסת מוקדם, אני מקבץ את כל הילדים ונותן להם ארוחת ערב בנחת, כשהם עדיין לא עייפים.

ולא רק זאת, אלא כשהם חוזרים מבית הכנסת, הנני מניח לפני כל ילד צלחת מְכֻסָּה, ובה דבר־מה. אני אומר להם, בחיך מלא־סוד, שמחכה להם שם הפתעה נעימה, ואסור להם לפתוח את הצלחת עד לאחר הקידוש. בצורה כזו, אנחנו מרוויחים שלפחות עד הקידוש הם יהיו ילדים טובים...

כשהורים הולכים ליטול ידיהם, פותח כל ילד את הצלחת ורואה את הממתקים והמתנות הוכנו לו שם... וכך אנחנו קונים את ליבם.

לצאת עם הילדים בריקוד

מלבד זאת אני ממליץ לכל בעל־בית להכין סיפורים יפים על-מנת שיוכל לספר לילדים ולְשִׁפּוֹת בהם את ליבם. בדרך זו הוא מובטח שסעודת השבת תעבור מתוך עונג גדול ושמחה של מצווה.

הגר"י עדס מוסיף שאפשר גם לצאת עם הילדים בריקוד לכבוד השבת (בריקוד המותר בשבת), וכך להכניס בבית אווירה של שמחה וצהלה. באופן זה יש לנהוג גם למחרת ביום השבת ובסעודה שלישית. אני רוצה לראות אחר כך ילד אחד שלא יצפה כל השבוע לסעודות השבת...

וכאשר נוהגים להיפך, גורמים קלקול עצום. באזוני שמעתי מבחור אחד - מציין ראש הישיבה - שאמר שהדבר הכי־שנוא עליו הוא יום

השבת. לאחר שתיאר בפניי איך נראית סעודת השבת בבית הוריו, עם צעקות וגערות לכל כיוון, הוא לא היה צריך להוסיף מילה... ההשקפה בעניין זה היא מעוותת. אנחנו נמצאים בלחץ כללי, המעוות את המבט שלנו על אירועי־החיים ועל הזדמנויות הפז הנקרות בדרכנו ומאפשרות לנו לעלות מעלה־מעלה.

ומדובר כמובן בגלגל חוזר; כי כאשר הילד לא מרגיש טוב בבית, וגם יום־של־שמחה כמו השבת עובר עליו מתוך אווירה של 'בית משפט', הוא יבעט גם בהוראות הניתנות לו על ידי ההורים, וכך אנחנו מאבדים את השליטה עליו, עד שהוא עלול להתדרדר מדחי אל דחי.

ביום השבת משתנים הסדרים הרגילים

והנה, יש עוד סיבה שעלולה לגרום למניעת נחת בשבת, והיא קשורה בעיקר לאבי המשפחה. במשך כל השבוע יש לו סדרים קבוע מחוץ לבית, ובבוא יום השבת משתנים כל הסדרים הרגילים אצלו, ומאידך נדרש ממנו לגלות יחס נכון לילדים ולפעוטות, בדברים קטנים אשר לא הורגל בהם, ובכלל זה לסבול רעש או מריבות הרגילים אצל הילדים. גם הלימוד עם הבנים דורש סבלנות רבה.

ועל אחת כמה וכמה כאשר זכה האב לישיב באהלה של תורה, וכל ימות החול הוא אינו זו מד' אמות של הלכה. והנה דווקא ביום השבת נטרדת מנוחתו בתורה, המשולה למנוחה של גן עדן, על ידי הדברים הקטנוניים של הילדים המסוגלים להוציא את האדם מדעתו... ובפרט למי שלא הורגל לעמלון של העולם הזה, ויושב כל ימיו בנעימות עמל התורה.

ובאמת זו פליאה נשגבה, שהרי השבת ניתנה למנוחת הנפש ועונג רוחני, יותר מכל ימות החול, ולפעמים המצב הוא ממש בבחינת 'הפוך הוא', ואדם מוצא יותר נחת ושלוה בשאר ימי השבוע.

מנוחה אמיתית

התיקון לכל הדברים הללו, הוא לקבל את מצב הבית באהבה, ולדעת שזו חובתנו בעולמנו, ורק כך נוכל לגדל את הדור הבא.

ובאמת, שונה הוא יום השבת מימות החול, ואדם שהוא עובד־השם חייב לחפש את הקשר המיוחד עם בוראו ליום זה, ודוקא השמחה בחיי המשפחה הוא אחד המפתחות להשגת מנוחת הנפש של השבת.

נשתדל לקדש את שלחן השבת, לא נעלה עליו דברי חולין, לא נפסול אותו בעיתונים ובשאר חפצים שאין בהם מועיל. על שלחן השבת נעמיס רק דברי אמונה שניטע בלבבות הילדים, נחזקם באמונה ובבטחון בבורא עולם, ולצד המאכלים הערבים שהכנינו עבורנו עקרת הבית "נאכיל" אנחנו את בני הבית בדברי תורה מתוקים מדבש ונופת צופים.

ונצל כל דקה למנוחה אמיתית, שיש עמה יראת שמים, "מנוחה שאתה רוצה בה", נִנְפֵשׁ לגמרי מעמל החולין, נפשוט את הבגדים המלוכלכים ונִנְעֵטָה עלינו צעיף מלוכה.

הקב"ה שופט כל הארץ אינו דורש מהאדם את אשר איננו מסוגל לעשות. אם נצליח להעלות ולרומם את האווירה בבית, ולו בבחינה הקלה שבקלות, ולו במשהו שבמשהו, כבר תהיה זו שבת אחרת לגמרי. ואז תרנן נפשנו במזמור שיר ליום השבת, ליום שכולו שבת ומנוחה לחיי העולמים.

(מתוך הספר 'שבת בשמחה')

המשרת עוד לא הספיק להגיע עד הדלת, והוא כבר היה באמצע הסלון, התיישב לידי, החזיק בצווארון של החולצה שלי, נענע אותי מעט וקרא בהתרגשות: "דניס'ל, דניס'ל! מה יש לך, כסף? כסף זה בויץ! זבל! אבל דניס'ל תשמע מה שאני מדבר אליך...". השבתי שאני נופל על הרצפה מרוב הלם...

הגה"צ רבי ראובן קרלנשטיין זצ"ל: ברצוני לספר מעשה, שאם עוד לא שמעתם אותו - זה ממש יהלום

"אם כִּסֵּף תִּלְוֶה אֶת עַמִּי" (שמות כ"ב, כ"ד)

פחדתי שחלילה לא תתהפך... עד כדי כך. ברוך ה', ראיתי שאתה מזדקף, התקרבת, ישבת על ידי, וחלילה לא התחלת לדבר מילה עד שהתחלתי לדבר, הלא הגדול צריך לדבר קודם, נכון? זה מה שראיתי.

"מה שלא ראיתי - לא ראיתי, אני מדבר רק מהחיצוניות שראיתי. "ואני מתאר, וכבוד הרב יאמר לי את האמת [אינני מאמין שכך ממש הוא דיבר לאותו ראש ישיבה, אני מרחיב כדי שנבין את המשמעות]: לפני שבאת אלי, מה עשית? נכון הלכת להתלבש בגדי שבת, שתיראה הגון. וסידרת עשר פעמים את הזקן, ואת העניבה כמובן סידרת, אחרי זה הלכת לרבנית ושאלת האם הקאפלוטש עומד טוב, כי הרבה פעמים אתה שקוע בתורה ומעירים לך שהכובע מקומט או לא במקום. כך יצאת לדרך וב"ה הנה אתה מגיע אלי בדחילו ורחימו. "חשבתי לעצמי: מדוע ראש ישיבה כל כך חשוב, מכבד אותי? וכי אני תלמיד חכם? צדיק? מה אני?"

"עד שהבנתי: אהה, אני יודע למה הרב מכבדני כל כך, כי יש לי כסף. אז הרב נתן לי להבין שהכסף הוא דבר חשוב מאד, שאפילו ראש ישיבה שהוא מלא תורה צריך להתכופף אלי, ואם כסף כל כך חשוב, למה לא אשאיר אותו לעצמי? מדוע אתן לך את הכסף? "כעת אספר לך מה קרה לפני שבועיים, כאשר ביקר כאן הסבא מנובהרדוק. גם אז ישבתי על הכסא, רגל על רגל. פתאום אני שומע

ברצוני לספר מעשה, שאם עוד לא שמעתם אותו - זה ממש יהלום. הרב'ה שלנו - רבי שלום שבדרון זצ"ל, לשמו ולזכרו תאוות נפש, היה אוהב לספרו. תשמעו. אתם גם כן אחר כך תאהבו לספר את הסיפור הזה...

היה בפולין עשיר גדול, ירא שמים, ידוע ומפורסם, קראו לו דניס. הוא היה נכבד ותומך תורה גדול. ראשי ישיבות היו באים אליו ליטול את תרומותיו ליישובותיהם.

פעם אחת הגיע ראש ישיבה אחד חשוב, מיישיבה נכבדה, נכנס אליו, העשיר הלך והוציא צ'ק, כתב בו סכום כסף, קפלו ומסרו לו. כיון שלא יפה לפתוח בפניו את ההמחאה, רק כאשר יצא החוצה, הביט וראה שנתן לו סכום פעוט ביותר יחסית למה שציפה שיתן לו.

ראש הישיבה התלבט עד שהחליט: אני נכנס אליו שוב ומשוחח. דפק בדלת.

- "שלום, מה קרה?"

- "יש לי משהו לדבר".

- "טוב, תשב".

- "אני יודע, שלפני שבועיים ביקר כאן הסבא מנובהרדוק, ואני יודע שכבודו נתן לו סכום גבוה עשרת מונים מהסכום הרשום בצ'ק שבידי, זאת בזמן שבישיבה שלו לומדים פחות תלמידים מאשר בישיבה שלי. אמנם מנובהרדוק יש הרבה תלמידים, אבל אצלי יש יותר. לכן נכנסתי לשאול: אנא ממך, גלה לי את הסוד, למה הוא זכה ואני לא?"

- "ככה? אתם שואלים? אז באמת אגיד לכם את התשובה". פתח את פיו ואמר:

"לפני שהגעתי, ישבתי כאן בסלון, רגל על רגל, עם פיפ גדול ועישנתי. שמעתי דפיקה בדלת, בקושי שמעו את הדפיקה. אמרתי למשרת - 'כמדומני שמישהו דופק'. הוא אמר - 'לא שמעתי'.

- "לא, אני חושב שדפקו, לך ותראה".

- "הו, הגיע ראש ישיבה - הכריז השמש".

"נכנסת אלי, ואתה כאילו משתחוהו כמעט עד הרצפה, ממש

חבר יקר שלי, הרב שרגא ויינבך זצ"ל מבית שמש, היה נוהג להלוות כסף, מכספו הפרטי, לאנשים שהיו זקוקים לכך. הוא סיפר לי, שכשהיה הולך ברחוב ורואה מרחוק יהודי שחייב לו כסף ועבר זמן הפירעון, הוא היה עובר את הכביש, כדי שאותו יהודי לא יחשוש שהוא עומד לבקש ממנו את הכסף...

הרה"ח ר' יחיאל יהושע גולדברג הי"ו, בהרהורים על המצווה המיוחדת בפרשתנו, להלוות כסף, ועל האיסור להיות כנושה

"אם כִּסְף תִּלְוֶה אֶת עַמִּי" (שמות כ"ב, כ"ד)

לבקש ממנו את הכסף, כשאינו לו לשלם כמובן. בכך הוא בעצם קיים את דברי המלבי"ם, ונזהר שהלווה אפילו לא יטעה לחשוב שהוא בה לנשות בו ולגבות ממנו את החוב. כמובן שזאת עבודה קשה שבמקדש. מצד אחד חייבים להלוות, מצד שני אסור ללחוץ את הלווה לשלם. שמא תאמר שעדיף להלוות רק לאנשים מבוססים שבוודאי יוכלו להחזיר בזמן? התשובה היא שלא. רש"י אומר על הפסוק שהזכרנו שעניים קודמים לעשירים, צריכים להלוות להם קודם... וזה בהחלט ניסיון לא קל, צריכים ללמוד היטב את ההלכות הנוגעות לעניין, ואם מגיעים למצב שיש ספק, צריכים לעשות שאלת חכם.

למה באמת?

האמת שצריכים לשאול כאן שאלה מאוד קשה ומאוד נוקבת. למה באמת אסור להיות כנושה? בנאדם לווה ממני כסף, הוא התחייב להחזיר ולא עמד בדיבורו, למה שלא אתבע ממנו להחזיר? אם אין לו, הוא לא היה צריך ללוות מלכתחילה... למה התורה אוסרת עלי לגבות בחזרה את הכסף שלי? את התשובה לכך אפשר למצוא בסיפור שאירע באחרונה עם אחד

התורה הקדושה מצווה אותנו להלוות כסף לבני אדם. "אם כסף תלווה את עמי", וכמו שמבאר רש"י במקום, שזה אחד משלושת המקומות בתורה, שבהם כתוב בלשון "אם" ובכל זאת מדובר בחובה ולא ברשות בלבד, כלומר אדם שיש בידו מעות ומישהו מבקש ממנו הלוואה, חייב להלוות.

כמובן שצריכים להיות בקיאים בהלכות אלו, ולדעת מה גבולות החובה, ומתי זה הופך לרשות בלבד, אבל זה דבר שחשוב שאנשים ישימו על לב, שיש חובה להלוות כסף. מצוות עשה מדאורייתא. עם זאת, אני רוצה להתמקד דווקא בהמשך הפסוק: "אם כסף תלווה את עמי את העני עמך, לא תהיה לו כנושה". אומר הרמב"ן מה הפירוש "לא תהיה לו כנושה"? אל תתנהג עמו באופן שהוא חייב לך משהו בגלל שהלווית לו כסף. לא רק שאסור לך ללחוץ אותו לשלם אם אתה יודע שאין לו, אלא שאסור לך גם לצפות ממנו לכבד אותך בגלל זה, או לתת לך כל טובת הנאה שהיא, בגלל שהלווית לו כסף. מצד ריבית יש בזה אולי משום אבק ריבית, אבל הרמב"ן אומר שלא צריכים להגיע לאבק ריבית, זה חלק מרכזי באיסור של "לא תהיה לו כנושה".

יתירה מזאת, המלבי"ם מדייק פה בלשון הפסוק ואומר, שהרי כתוב "לא תהיה לו כנושה". מה זה 'כנושה'? למה לא כתוב "לא תנשה בו" או "לא תהיה לו נושה". אומר המלבי"ם שהפשט הוא שאסור לך אפילו לעשות משהו, שעלול לגרום ללווה לחשוב לרגע אחד שאתה בא לנשות בו וללחוץ אותו לשלם.

הרב שרגא ויינבך זצ"ל מבית שמש (חבר יקר שלי) היה נוהג להלוות כסף, מכספו הפרטי, לאנשים שהיו זקוקים לכך. כולם ידעו שאצל שרגא אפשר תמיד לנסות לקבל הלוואה. הוא לא היה עשיר גדול, וזאת בלשון המעטה, אבל כדי לעזור לאחרים הוא התאמץ והיה מצליח להלוות.

הוא סיפר לי בעצמו, שכשהוא הולך ברחוב ורואה מרחוק יהודי שחייב לו כסף ועבר זמן הפירעון, לא פעם הוא עובר את הכביש כדי שאותו יהודי לא יחשוש אפילו לרגע, אחד שאולי הוא עומד

בקשיחות מול אנשים. גם אם אתה צודק, גם אם הוא לא בסדר, הכסף באמת שייך לך והוא באמת חייב להחזיר לך את הכסף בזמן, אבל אל תשחק באש, אל תכניס את עצמך למצב שבו אתה עלול להתחיל ליהנות חלילה וחס מנקיטת הליכי גבייה כנגד מי שחייב לך כסף. צריכים להתרחק מהפעולות הללו שמשחיתות את המידות, כמטחוני קשת ויותר.

בלי לשים לב

הבעיה הגדולה היא שאנשים לא שמים לב לשינויים הללו שמתחוללים בתוכם. אני לא מדבר על אנשים שמלכתחילה המידות שלהם צריכות תיקון גדול, אלא על אנשים עם מידות טובות, שמוצאים את עצמם בעמדה של ניהול או של אחריות. סיפר לי חבר שהתמנה להיות גבאי בבית הכנסת בו הוא מתפלל, שאחרי זמן מה בתפקיד, הוא שם לב שהוא עונה לאנשים 'לא', יותר מדי פעמים. "בנאדם רוצה עליה כי יש לו יארצייט של סבא, אני אומר לו לא. זה לא חיוב. רק אחרי זה תפסתי את עצמי, בעצם למה לא? הרי ממילא התור שלו לקבל עליה אמור להגיע בשבוע הבא, מה אכפת לי להקדים את התור שלו בשבוע? אם אפשר לומר 'כן', למה אני עונה 'לא'???"

צריכים הרבה מאוד מודעות עצמית כדי להבין את התהליך הזה. רוב האנשים בכלל לא שמים לב למה שעובר עליהם, ולכן התורה מזהירה אותנו, לא תהיה לו כנושה! תיזהר, אתה משחק באש, אתה עלול לפתח מידה של אכזריות בלב שלך חלילה וחס! כמובן שזה לא אומר שצריכים לוותר על תפקידים או על עבודה, אפשר להיות גבאי בבית כנסת, אפשר ואף רצוי לנהל גמ"ח להלוואת כספים, אבל צריכים להיזהר מאוד מאוד, להיות עירניים לתהליכים הפנימיים הללו, ולנטרל אותם. צריכים להרבות באופן מיוחד במעשים של חסד, של רחמנות, רגישות לזולת. להגביר את הכח של הנתינה על הכח של השליטה. רק ככה אפשר לנצח את התהליך הטבעי הזה שמתחולל בלב האדם.

להאיר פנים

הרמב"ם אומר בפרק י' מהלכות מתנות עניים את ההלכה הבאה: "שאל העני ממך, ואין בידך כלום ליתן לו, פייסהו בדברים". עוד קודם לכן אומר הרמב"ם שגם אם אתה כן נותן לעני כסף לצדקה, חובה לתת בסבר פנים יפות וזה לשון קדשו: "כל הנותן צדקה לעני בסבר פנים רעות ופניו כבושות בקרקע, אפילו נתן לו אלף זהובים אבד זכותו והפסידה. אלא נותן לו בסבר פנים יפות ובשמחה ומתאוונ עמו על צרתו... ומדבר לו דברי תחנונים וניחומים". בגמרא בבא בתרא דף ט': "ואמר רבי יצחק: כל הנותן פרוטה לעני מתברך בשש ברכות, והמפייסו בדברים - מתברך ב"א ברכות". יצא לי פעם להיות באיזה גמ"ח בירושלים, שאיני רוצה לפרסם את שמו כדי שלא יהיה בגדר של 'איכא נורא ביה פלניא', אבל שם ראיתי דבר מדהים. הגיע יהודי לבקש הלוואה, והמזכיר של הגמ"ח השיב לו בעדינות רבה שהוא לא יכול להלוות לו כי הוא כבר לוה

מידידי שהיה צריך לקבל איזה אישור מוועדה כלשהי, על מנת שיוכל להתקדם עם רישום של אחד מילדיו למוסד חינוכי. אותו יהודי, מצא את עצמו עומד ומתחנן בפני המזכיר של אותה ועדה, שהערים עליו תנאים והקשיח את לבו בסירוב לתת לו את האישור, עד שלא יעשה כך וכך, וזאת למרות שלא היתה לו סיבה אמיתית לדרוש ממנו את כל האישורים הללו.

חשבתי לעצמי, וכי מזכיר הוועדה היא הוא אדם רע? הוא נהנה להציק לאנשים? אני לא חושב. הוא אדם נורמלי כמו כולנו. אם הוא יראה מישהו נופל ברחוב, הוא ימהר לעזור לו כמו כולנו. אם הוא ישמע על משפחה במצוקה, הוא ישתדל לעזור כמו כולנו. אבל בנושא הזה של הקשחת הלב מול אנשים שמבקשים ממנו את האישור הנדרש, הוא לא כמו כולנו. שם הוא קשוח מאוד, הרבה מעבר למה שהגדרות התפקיד דורשות ממנו. אותו הדבר, עם שוטרי תנועה שיכולים לפעמים להטיל על אנשים קנסות כבדים מאוד. אני לא מדבר על מקרים שנהג נוסע בפראות ומסכן חיי אדם, פעמים רבות הקנס הוא על דברים של מה בכך שאינם קשורים לסיכון משתמשי הדרך, ובכך זאת אפשר לראות שוטר שנותן דו"ח בלי למצמץ, וכל התחנונים של הנהג נופלים על אוזניים ערלות. לא פעם השוטר אף מוסיף סעיף נוסף לקנס, עם עוד כמה מאות שקלים, רק כדי שהנהג האומלל לא ימשיך להתחנן שיותר לו.

למה זה קורה? התשובה היא שהלב מתקשה. סביר להניח שהשוטר הזה בתחילה היה אדם עם מצפון כמו כולם. היה לו לב, הוא ריחם על האנשים הראשונים כשנתן להם קנסות כספיים, הוא רשם דו"חות רק לנהגים שממש התפרעו וסיכנו אחרים בצורה חמורה. אבל עם הזמן הוא התרגל, הלב שלו הפך קשוח יותר, ולמרבה הצער הוא גם התחיל לשאוב הנאה מהמעשים הללו.

אני לא רוצה להשוות, אבל כדאי מאוד לראות בהקשר זה את דבריו של רבינו האור החיים הקדוש בפרשת 'ראה': "כמו שספרו לנו הישמעאלים כת הרוצחים במאמר המלך, כי יש להם חשק גדול בשעה שהורגים אדם ונכרתה מהם שורש הרחמים והיו לאכזר...". מסביר האוה"ח הק', שהתאוונה הזאת באה אליהם אחרי שעשו את מאמר המלך פעם ופעמיים, ואט אט הם קיבלו את התיאבון למעשים הנוראיים הללו.

כי הטבע של האדם שכשהוא עושה מעשים של קשיחות לב, הלב שלו הופך להיות קשוח בהתאם.

אפשר לראות את זה גם מול המוכסים למיניהם, פקידים במחלקות גבייה שונות ובמשרדי ממשלה כאלו ואחרים, לא פעם אפשר לראות שהעבודה הזאת שינתה את הטבע שלהם והפכה אותם לקשוחים מאוד וחסרי רחמים.

האנשים האלו לא יודעים בכלל שהם נהיו אכזריים. הם לא מרגישים בזה. מבחינתם הם אנשים טובים כמו שהיו פעם, אבל בלי שהם שמים לב, אט אט הלב שלהם מתקשה.

לכן אומרת התורה הקדושה, כשאתה מלווה כסף ליהודים, לא תהיה לו כנושה. תיזהר! תתרחק מאוד מכל מה שקשור להתנהלות

10 ימים אחרונים למבצע הגדול כל הקודם זוכה!!

תרום 20 ש"ח
למשך 9 חודשים
סך כל התרומה

זמנים

• סט 'לקראת'
5 כרכים, המבנה
'דרשו', בהדפס

(שווי המתנה בחנוכה)

תרום 23 ש"ח לחודש
למשך 12 חודשים
סך כל התרומה 276 ש"ח

זמנים

• סט 'משנה ברורה'
6 כרכים, כריכה קשה

• ספר המפתח
על המשנה"ב

(שווי המתנה בחנוכה 488 ש"ח)

תרום 22 ש"ח לחודש
למשך 11 חודשים
סך כל התרומה 242 ש"ח

זמנים

• סט 'משנה ברורה'
6 כרכים, כריכה קשה

(שווי המתנה בחנוכה 425 ש"ח)

המבצע לזמן מוגבל, להשתתפות < בנ

Dirshu
 דרשו ד' ועוזו
 סדר עולמית לחיזוק
 ועידוד לימוד התורה

ללא הגרלות וללא כוכביות

תורמים לארגון 'אחינו' - זרוע
 החיזוק של 'דרשו' ומקבלים
 מתנות ענק של ספרים
 מארגון 'דרשו'

תרום 33 ש"ח לחודש
 למשך 16 חודשים
 סך כל התרומה 528 ש"ח

ומקבלים

- סט 'משנה ברורה'
 6 כרכים, כריכה קשה
- סט 'לקראת שבת'
 5 כרכים, המבחר של עלוני
 'דרשו', בהדפסה מחודשת
- חמשה חומשי תורה
- ספר המפתח על משנ"ב
 (שווי המתנה בחנויות 863 ש"ח)

תרום 22 ש"ח לחודש
 למשך 11 חודשים
 סך כל התרומה 242 ש"ח

ומקבלים

- סט 'משנה ברורה'
 38 כרכים, כריכה רכה, כיס
- סט 'חפץ חיים'
 4 כרכים, כריכה רכה, כיס
- (שווי המתנה בחנויות 338 ש"ח)

תרום 180 ש"ח לחודש
 למשך 1 חודש
 סך כל התרומה 180 ש"ח

ומקבלים

- סט 'משנה ברורה'
 38 כרכים, כריכה רכה, כיס
- סט 'חפץ חיים'
 4 כרכים, כריכה רכה, כיס
- (שווי המתנה בחנויות 288 ש"ח)

כל עמדות נדרים פלוס < טופס 'דרשו'

את המנהג הזה לקחתי מאבי, שתמיד היה אומר לנו כך כשאנחנו היינו ילדים. ביום מן הימים שאלתי את אבי מורי שליט"א, מאיפה הוא לקח את הרעיון הזה, והוא סיפר לי שזה היה כשפעם התקלקלה מכונת הכביסה בביתנו, והגיע טכנאי לתקן. הטכנאי היה יהודי פשוט וירא שמים מאוד...

על שקרים גדולים וקטנים, ועל החינוך הנכון

הרב עמרם בינעט

"מְדַבֵּר שְׁקֵר תִּרְחַק" (שמות כ"ג, ז')

הסיפור הזה קרה לפני כמה שנים, אבל מאז ועד היום הוא לא יוצא לי מהראש, ולכן חשבתי לשתף אותו עם הציבור ולעסוק בו קצת. הייתי מלמד בתלמוד תורה מסוים, ונתקלתי בילד שהגיע לחיידר כשהוא מאוד מאוד סגור ומופנם. קורה לפעמים שילדים מגיעים עם מצב רוח שפוף, טפחתי לו על השכם, ניסיתי קצת להכניס אותו לאווירה השמחה בכיתה, ומשראיתי שזה לא עובד, הנחתי לו. "צריך לתת לזה לעבור מעצמו", אמרתי לעצמי. אבל במשך כל היום הוא נשאר שפוף. חשבתי שאולי מחר זה יעבור לו.

כשראיתי שגם למחרת הוא הגיע כך, עם מצב שאינו אופייני לו בכלל, התחלתי לדאוג, וביום השלישי כבר קראתי לו לשיחה בארבע עיניים, שיספר לי אם קרה לו משהו חלילה, למה הוא כל כך עצוב. סיפר לי הילד סיפור מפתיע: "שיחקתי בבית 'חמש אבנים' עם אח שלי, ובשלב מסוים, נפסלתי. למזלי אח שלי לא ראה שנפסלתי, הוא בדיוק הסתכל לצד אחר. לכן עשיתי כאילו לא קרה כלום, והמשכתי הלאה את ה'תור' שלי במשחק.

"אבא שלי היה שם ליד, והוא נורא כעס עלי. 'בבית שלי לא יהיו גנבים ושקרנים'. אבא שלי גם נתן לי עונש, לכן אני כל כך עצוב". שאלתי את הילד בעדינות רבה: "האם זאת הפעם הראשונה שאבא שלך כועס עליך?", והוא השיב בשלילה.

"זאת הפעם הראשונה שהוא מעניש אותך?", גם לא...

"אז למה לקחת את זה כל כך קשה? זה קורה לכל ילד נורמלי. אנחנו לא נולדים מושלמים, לכולנו יש פגמים. כשהורים מחנכים את ילדיהם לפעמים הם גוערים בהם, לפעמים מענישים אותם. אתה לא עשוי מסוכר ולא מחרסינה, אתה ילד כמו כל הילדים ואת כולם מענישים לפעמים, למה זה גורם לך לכזה דכדוך עמוק?

הילד הישיר אלי מבט כאוב ומיוסר ואמר לי משפט שטלטל אותי: "בגלל שבפעמים הקודמות שאבא העניש אותי, זה היה בגלל שעשיתי משהו רע. הפעם לא עשיתי כלום, בסך הכל שיקרתי קצת, הערמתי על אח שלי במשחק. כולם עושים את זה! כולם!!!"

גם האנשים המבוגרים, אני רואה את זה בכל מקום. לא הגיע לי כזה עונש חמור על זה...".

נושא אמירת דבר שאינו אמת הוא נושא מאוד מאוד יסודי בתחום החינוך, ובלי לטפל בו אי אפשר להגיע לשום הישג אחר, וכך גם כידוע אפשר לראות באגרת הגר"א שכתב רבינו הגר"א לרבנית שלו, כשניסה לעלות לארץ ישראל, ונתן לה הדרכה איך לחנך את ילדיהם, שם ניתן לראות באיזו חומרה נוראה הוא הסתכל על הנושא הזה של ילד שמשקר חלילה וחס.

כעין זה שמעתי ממורי חמי הגה"ח רבי ישראל נח גולדברג שליט"א, שהוא שמע מבניו של מורו ורבו כ"ק מרן האדמו"ר ה'ברכת משה' מלעלוב זיע"א, שאמרו שהרבי לא היה מעניש את ילדיו בקטנותם על שום דבר, ותמיד היה מדבר עימם בנועם כדי לחנך אותם, אבל על אמירת שקר הוא כן היה מעניש, כי הוא ראה בזה דבר חמור ביותר.

כמו כן היה רגיל על לשונו לומר בשם הינוקא מקרלין זיע"א, שעם כולם הוא יכול להסתדר כולל עם בעלי העבירות הגדולים ביותר, עם שקרנים הוא לא יוכל להסתדר.

ומי לנו גדול מדוד המלך, רגל רביעית למרכבה, נעים זמירות ישראל שכותב בספר התהילים "שקר שנאתי ואתעבה", וכעין זה בעוד

מקומות רבים בתורה שבכתב ושבתורה שבעל פה אפשר לראות עד כמה חמור העניין הזה של אמירת שקר רחמנא ליצלן. וכדי להבין מדוע נושא זה קיבל חשיבות רבה כל כך בחינוך הילדים, יותר מכל איסורי התורה האחרים, כדי להזכיר את מה שכתוב בספר 'חסידי', אודות יהודי אחד שהתרחק מדרך הישר והלך בשרירות לבו רח"ל. ביום מן הימים נדבה רוחו אותו לשוב בתשובה, הוא בא לפני אחד מהחכמים ואמר לו: "רצוני לעשות תשובה, אבל קשה לי לשמור את כל המצוות בשלימות, לכן אני מבקש שמליץ על מצווה אחת ויחידה שאותה אקיים בשלימות בעז"ה". השיב לו אותו חכם, קבל על עצמך לומר את האמת, ורק את האמת, בלי לשקר כלל בשום פנים ואופן בכל מצב שיהיה. היהודי אכן קיבל על עצמו והקפיד לעמוד בדיבורו ונמנע לחלוטין מאמירת שקר. בכל פעם כשהיה לו ניסיון כלשהו, הוא חפץ לשלוח את ידו לרכוש שאינו שלו, מיד עשה חשבון בינו ובין עצמו שבוודאי ישאלו אותו אם הוא ראה מי לקח את הכסף או את החפץ וכדו', ומאחר והוא לא יוכל לשקר, יהיה עליו לגלות את האמת, מה שכמובן יגרום לו לבעיה רצינית מאוד, ולכן הוא מלכתחילה נמנע מביצוע מעשים שאינם ראויים, וכך מאמירת האמת הוא הפך לבעל תשובה גמור בכל ארחות חייו.

כך העניין גם לגבי חינוך הילדים. ילד שאומר רק את האמת, מספר להוריו מה מצבו ואם הוא עשה דבר מה שאינו כשורה הם מודעים לכך ויכולים לסייע לו להיחלץ מהמצב הזה, גם יכולים לחנך אותו כראוי. אבל לעומת זאת ילד שמשקר להוריו חלילה וחס, איך הם יוכלו לעזור לחנך אותו?

מעבר לכך, יש בשקר דבר מאוד מגונה, והוא גרוע יותר מאיסורים אחרים, כי הוא בעצם מעיד שהאדם לא בוטח בקב"ה. הרי למה אנשים משקרים? כדי לרפד לעצמם את החיים, הם חושבים שאם הם ישקרו פה ושם, יהיה להם קל יותר בחיים, ובוזו הם מראים על עצמם שהביטחון שלהם בקב"ה רחוק מלהיות מושלם, וזאת בלשון המעטה.

הרבי הקדוש רבי זושא מאניפולי אומר את זה בווארט קצר וחזק מאוד: "מדבר שקר תרחק" - מי שאומר שקר, מתרחק על ידי כך מהקב"ה. חד וחלק.

מה הבעיה? שבאמת יש אמת בטענתו של אותו תלמיד שלמד אצלי. יש איזו תחושה שהאיסור לומר דבר שקר, זה כמו הלכתא למשיחא, זה משהו שלא נוגע אלינו. כולם מבינים שאסור לשקר, ושצריכים להיזהר מאוד מאיסורי מזון, כולם מבינים שיש קווים אדומים שאותם לא חוצים ויש שקרים שלא אומרים, אבל כשזה מגיע ל'שקרים לבנים', למרבה הצער התמונה שונה, אנחנו נכשלים על ימין ועל שמאל.

הטלפון מצלצל ועל הקו מישוהו שאין לך חשק לשוחח איתו עכשיו? אין בעיה! אתה עונה לו: "אני בדיוק נכנס לפגישה", והתפטר ממנו. חבר מבקש שתקח עבורו מעטפה לאח שלו שגר שני בניינים ליד

המשרד שבו אתה עובד? אתה מספר לו שהיום אתה עובד ממקום אחר, וחשכת מעצמך את הצורך לדאוג למעטפה שלו.

הדוגמאות רבות מספור, כל אחד ואחד מאתנו יודע בדיוק מתי הוא מורה לעצמו היתר, ומתי הוא בוחר להשתמש באי אמירת אמת כדי להחליק לעצמו את מסלול החיים שלו.

לא מזמן שוחחתי עם חבר, והוא סיפר לי שהוא מאוד מאוד מנסה להשתפר בעניין הזה. אבל בלי לשים לב הוא נופל שוב ושוב בשקרים 'קטנים', ורק אחר כך הוא תופס את עצמו.

אמרת לי שיש הרבה עצות איך להתגבר על ההרגל, אבל אני חושב להציע הצעה אחת נוספת, הלוואי שנוכח לזה: לקבל החלטה גמורה ומוחלטת, שלא מוציאים שקר מהפה ויהי מה!

יש סיפור ידוע על הרה"ק רבי רפאל מברשד שלא הוציא שקר מפיו בשום פנים ואופן, ופעם אחת כשלא היה ברירה והוכרח לבוא לבית המשפט למסור עדות שקר על יהודי כדי להציל אותו מעונש מוות, התפלל רבי רפאל לקב"ה שייקח את נשמתו ממנו לפני שיגיע המועד בו הוא צריך להתייצב בבית המשפט, כי הוא מעדיף למות ולא לשקר.

אנחנו לא מדברים על כאלו דרגות, לא מדברים על פיקוח נפש, אלא על מקרים בסיסיים של יום יום, לקבל החלטה ברורה וחד משמעית שלא מוציאים שקר מהפה, אלא אם כן הנושא נבדק קודם מול רב מורה הוראה ששקל את צדדי השאלה והורה שבמקרה ספציפי זה אפשר לשנות מהאמת.

אבל ההחלטה צריכה להיות ברמה של חוק ולא יעבור, רק כך יכולה להיות לזה אחיזה. וידוע שכשאדם מקבל על עצמו דבר מה בהחלטה גמורה, הוא מחליש מאוד את כוחו של היצר הרע להילחם נגדו באותו עניין.

בדיוק שמעתי מחבר שסיפר לי שהוא קרא כאן ב'לקראת שבת', מאמר שהיה על סיום הש"ס שעשה הגאון רבי חנוך פרידמן שליט"א בשמחת תורה, בבית הכנסת שלו בשכונת הר נוף בירושלים, ושם אמר רבי חנוך בשם מרנא החפץ חיים זיע"א, שמה שאדם מקבל על עצמו בהחלטה גמורה, יהיה לזה קיום.

סיפר לי אותו חבר שכשהוא קרא את המאמר הזה, הוא קיבל על עצמו ללמוד בכל יום דף גמרא, חוק ולא יעבור, ואכן אחרי שנים שהוא מנסה לעשות את זה ולא כל כך מצליח, פתאום זה נהיה לו קל, והוא מצליח ללמוד כל יום דף שלם בקלות רבה יחסית, בגלל ההחלטה שקיבל.

אגב, אם לומר שקר זה דבר חמור, לשקר לילדים זה הרי חמור שבעתיים. וזה בהחלט מקום שבו אפשר להיכשל, כי הרי ילדים לפעמים יודעים לסחוט מההורים שלהם הבטחות שונות, וההורים לא תמיד יכולים או רוצים לקיים את ההבטחות הללו.

אני באופן אישי, שמת לי לב בהיותי אברך צעיר, שיש לי מנהג כזה שכל פעם שהילדים מבקשים ממני משהו, אני אומר להם באידיש 'מיר וועלן זעהן', כלומר, 'אנחנו עוד נראה'.

את המנהג הזה לקחתי מאבי מורי שיחי' שתמיד היה אומר לנו כך כשאנחנו היינו ילדים. והרי כולנו מחקים את ההורים שלנו, כך שהנהגה הזו עבר דור הלאה ונכנס גם לבית שלי.

לפני שהתחתנתי ונולדו לי ילדים, לא ידעתי להעריך את המנהג הזה, אבל לאחר שכבר הייתי בעצמי אבא לילדים, ראיתי שזה פתרון נהדר להרבה מאוד דברים. הרי הילדים מבקשים הרבה בקשות, זכותם... הם מבקשים ממתקים, מתנות, בגדים, טיולים, יש להם הרבה חלומות ושאיפות. כמוכן שלא הכל אפשר לתת להם ולא הכל צריך לתת להם.

אבל להורים רבים קשה לומר 'לא' לילד שלהם. לשקר לו זאת כמוכן לא אופציה, ולכן הדרך הטובה ביותר היא לדחות את הדיון בעניין לפעם אחרת. בחלק גדול מהמקרים הילד כבר לא יבוא לבקש עוד פעם, כי הוא לא באמת צריך ולא באמת רוצה את מה שהוא ביקש. ביום מן הימים שאלתי את אבי מורי שליט"א מאיפה הוא לא לקח את הרעיון הזה, והוא סיפר לי שזה היה כשפעם התקלקלה מכונת הכביסה בביתנו, והוא הביא טכנאי לתקן. הטכנאי היה יהודי פשוט וירא שמים מאוד, שהתעסק עם מכונת הכביסה והשיב בסבלנות רבה לכל השאלות שאנחנו, הילדים שאלנו אותו.

התיקון התארך, והילדים איבדו את הסבלנות והתחילו 'לנדנד'. אחד מבקש לקבל את החלק המקולקל שהטכנאי פירק מהמקרר, השני מבקש שאבא יקנה לו מברג עם ידית אדומה כמו שיש לטכנאי, והשלישי בכלל רוצה שאבא ילמד להיות טכנאי מקררים בעצמו, כי העבודה נראית לו מאוד מעניינת.

"אני עניתי לכם 'לא', פעם ועוד פעם. אני לא אהיה טכנאי, אני לא אקנה מברג עם ידית אדומה ולא אתן לאף ילד את החלק המקולקל והמלא חלודה..."

"או אז הרים אלי הטכנאי את עיניו ואמר לי: 'הרב בינעט, למה אתה אומר לילדים 'לא'? תגיד להם 'אנחנו עוד נראה'... ככה אתה לא נותן להם הרגשה רעה כל כך, ואתה גם לא מתחייב על כלום'.

"מאז קניתי את זה", סיפר לי אבי מורי, "התברר לי שזה מאוד יעיל בהרבה מאוד תחומים. לא חייבים לומר כן על כל דבר, אבל חייבים להימנע משקר".

◆◆◆

לסיום אני רוצה לסיים בסיפור יפה ששמעתי על מרן הגר"ח קנייבסקי זצ"ל, שממנו אפשר לקבל השראה איך צריכה להיראות מחויבות של אדם לדבר הלכה, בין אם זה להימנעות מאמירת שקר ובין אם זה לכל דבר הלכה אחר.

וכך הולך הסיפור: באחד הלילות החורפיים התעוררה הרבנית בת שבע קנייבסקי ע"ה משנתה, ושמה לב שהמיטה של בעלה, מרן שר

התורה ריקה. הוא אומנם לא היה ישן הרבה, אבל היה זה בזמן שבו הוא כן היה אמור לישון וזה היה חריג שהמיטה שלו ריקה.

חשבה הרבנית לעצמה, אולי הוא התקשה באיזה תוס' או 'קצות'. אולי פתאום עלה לו תירוץ חזק לשאלה שהציקה לו והוא הלך לכתוב את זה? אבל אולי הוא לא מרגיש טוב, אולי קרה לו משהו חלילה? קמה ממיטתה והחלה לחפש את בעלה. חיפשה בכל חדרי הבית והוא לא נמצא.

ניגשה הרבנית אל החלון והנה היא רואה אותו מגיע במעלה המדרגות, חוזר הביתה.

נכנס רבי חיים אל הבית והרבנית כמוכן שאלה אותו, מה עשית שם בחוץ באמצע לילה חורפי שכזה?

השיב לה רבי חיים, "חיפשתי את הלולב שלי...".

"מה זאת אומרת חיפשת את הלולב, למה אתה צריך עכשיו לולב, סוכות היה לפני כמה חודשים!"

נענה רבי חיים והסביר: "הרי אני תמיד שומר את הלולב אחרי סוכות כדי לשרוף אותו בשריפת חמץ. אחרי סוכות הנחתי את הלולב, פה, בפינה, ועכשיו קמתי באמצע הלילה וכשעברתי כאן במסדרון שמתי לב שהלולב איננו."

"חשבת לעצמי שאולי בטעות זרקו אותו לפח בשעה שניקו כאן. לא רציתי להעיר אף אחד כדי לשאול, ומצד שני לא רציתי להמתין לבוקר כי אולי יפנו את האשפה לפנות בוקר, לכן מיהרתי לצאת החוצה ולבדוק אם לא זרקו את הלולב שלי לפח חלילה וחס. אבל לא מצאתי את הלולב, ואני לא יודע מה לעשות".

השיבה הרבנית: "חבל באמת שלא הערת אותי, הנה, הלולב נמצא שם, בפינה ההיא. אני פשוט העברתי אותו מקום כי כאן זה לא היה נוח שהוא נמצא".

רבי חיים נרגע כמוכן ופניו נהרו משמחה. ברוך ה' הלולב נמצא... אבל אז שאלה אותו הרבנית עוד שאלה: "בגלל שאתה לא מוצא את הלולב אתה הולך לחטט בפח האשפה באמצע הלילה? עד כדי כך זה חשוב העניין הזה לשרוף את הלולב דווקא בשריפת החמץ?".

נענה רבי חיים וענה בחוסר הבנה: "מה זאת אומרת? הרי זה 'מגן אברהם' מפורש שצריכים לשרוף את הלולב עם החמץ. בוודאי שזה חשוב מאוד".

הנה לנו צורת הסתכלות של אדם גדול: הרי זה 'מגן אברהם' מפורש. איך אפשר בכלל לנהוג אחרת! ואם זה פסוק מפורש בתורה, האם לא נצטרך לומר שעל אחת כמה וכמה שאנחנו מחויבים אליו באופן מוחלט?

אם זאת תהיה הגישה שלנו לנושא הזה של 'מדבר שקר תרחק', או לכל נושא אחר בקדושה ובקיום המצוות, ההתמודדות שלנו מול היצר הרע, תהיה הרבה הרבה יותר קלה.

קו השיעורים של 'דרשו' - לחייג, ללמוד, לדעת

חייגו: *4992 או 077-2222-666

"חשבתי לעצמי", אמר רבי אריה פינקל, "כי למעשה אין זה טורח גדול עבורי ליטול ידיים. אלא מה? מדוע אני מתעקש לא ליטול? כי 'אני' סבור שאין צורך! כדי למגר אצלי את המושג הזה של 'אני', החלטתי להתחיל לנהוג כפי שסבר רבי חיים קמיל, וליטול ידיים גם לאחר הנחת תפלין"

מאוצרותיו של הגאון רבי אליעזר טורק

"פי תקנה עבד עברי" (שמות כ"א, ב)

במשך השנים זכיתי להסתופף רבות בהיכלו של דודי, הגאון רבי אריה פינקל זצ"ל, ראש ישיבת מיר-ברכפלד, ומדי פעם לשמוע ממנו ועדים במוסר. השעות המיוחדות הללו במחיצתו אינן נמחות מזכרוני, אישיותו המרוממת היתה עבור כולנו דוגמא חיה ומוחשית - מהו זוך וטוהר המידות. בו ראינו סמל של שלמות בתורה, בהנהגה, ביראה ובמידות, שכמוהו רוצה הקדוש ברוך הוא שייראה היהודי. בשיחותיו של רבי אריה חשנו תמיד, כי דבריו יוצאים מלב טהור, מתוך עיבוד עצמי עקבי קודם אמירתן. לכן דבריו עשו רושם כה גדול על השומעים ונחרטו עמוק בלבבות. האצילות והנועם המיוחדים בצורת מסירת הדברים, אף הם הוסיפו נופך להשראה המיוחדת שהרגשה בסביבתו בעת שמיעת מוסריו ואמריו. יש לציין, כי בענוותנותו המיוחדת במינה, תמיד הרגיש שאינו ראוי לומר מוסר לאחרים, ונמנע מלהעיר או לתבוע משומעי לקחו, על דרגות ומעלות שלפי רום מדרגתו סבר שאינו אוהז בהן או שלא רכש בהן מספיק שלמות. מטעם זה כידוע, סרב רבי אריה בתחילה למלא את מקום אביו, הגאון הצדיק רבי חיים זאב פינקל זצ"ל, מנהלה הרוחני של ישיבת מיר, למסור במקומו את השיחות הקבועות בישיבה. כשדודו, ראש הישיבה, מרן הגאון רבי חיים שמואלביץ זצ"ל, ניסה להפציר בו ולשכנע אותו כי הוא ראוי לאותה משרה רמה, הצליח רבי אריה בחכמתו הרבה להפוך את הקערה על פיה ולשכנע את רבי חיים, כי דווקא הוא עצמו זה שראוי להתחיל למסור שיחות בישיבה...

דודי, עמוד ההוראה, מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל, הסביר פעם שהסוגיה של עבד עברי בעיקרה היא פלא פלאים. הרי ידוע בכל מדינות העולם, היכן שהנוהג הוא על פי חוקות הגויים, מטילים עונשים קשים על גנבים. לפעמים שופטים אותם רק על פי עד אחד, לפעמים על פי קרוב ונוגע בדבר, ואף על פי אומדנא. נוהג זה באצלם מסבא פשוטה והגיונית, כי אלמלא העונשים הללו 'איש את רעהו חיים בלעו'.

והנה אצלנו, אצל כלל ישראל, באה התורה ואומרת שהגנב לא מתחייב לשלם רק אם ראוהו שני עדים, וגם בזה אם הקדים והודה בגניבה קודם שבאו העדים - הוא נפטור מן הקנס. ולא עוד אלא גם אם כבר התחייב, אם אין לו מה לשלם הוא נמכר לעבד. ואז, לא זו בלבד שהוא נפטור מלשלם, אלא שמעתה מזומנים לו חיי נוחות, האדון מחויב להאכילו מאכלים טובים ומשובחים כפי שהוא עצמו רגיל, ולהלבישו בגדים טובים, כפי שהוא עצמו נוהג ללבוש, ואין לו כלל דאגת פרנסה לכלכל את עצמו ובני ביתו.

והמתבונן בכך יתפלא: לכאורה בצורה כזו מה ימנע מהגנב לגנוב? כיצד יהיה סדר בעולם? הרי כל אחד יעדיף לגנוב כדי להגיע למצב של 'ונמכר בגנתו', להיות משוחרר מעול הפרנסה, ולחיות חיי רווח על חשבון האדון?

אלא, כותב הרב אלישיב דבר נפלא ביותר: מכאן נראה שהתורה מלמדת אותנו נקודה חשובה ויסודית. אל לנו להעמיד את עמוד התליה ואת חרב העונשים, שהם אלו שיהוו את בסיס האיום למנוע מגנבים עשות רע, כי לא זה מה שימנע מהם לשנות את מהותם, לחדול אחת ולתמיד מלפשוט.

אדרבה, מה שכן יגרום להם להימנע מהגניבות, היא דווקא ההנהגה הטובה והרחימאית שינהגו איתם, וההתייחסות כלפיהם בדרך כבוד וברגישות. זאת יחד עם השפעת המידות הטובות שיראו בבית האדון, שהן בסיס ההליכה בדרכי התורה והאמונה בקדוש ברוך הוא, הם יהיו ערבים שהסדר העולמי יתקיים וישתמר כראוי ויתמעטו הגנבים. סברת בעלי בתים הפוכה מדעת תורה. כך היא דעת והשקפת התורה!

הדוגמא הקלאסית למידות טובות, זוהי פרשת עבד עברי!

ירבה כמו כן ביושר ובתיקון המידות".
כזה היה רבי אריה! הרבה תמיד ביושר ותיקון המידות, והפליא
לעשות זאת בצורה מאלפת ומעוררת השתאות.
ליזכרו תאוות נפש!

מעשה מדהים נוסף על עבודת המידות של גדולי ישראל וחכמי
המוסר, שמעתי מפי חתני, רבי ישראל גולשמיד שליט"א, ששמע
מפי בעל המעשה, רבי נחום בוקלר שליט"א:

הגאון הצדיק רבי גדליה אייזמן זצ"ל, משגיח ישיבת 'קול תורה', היה
נוהג להתיישב בדקות הראשונות של 'סדר מוסר' בהיכל הישיבה,
סמוך לפתח בית המדרש. פרק זמן זה הוקדש לבחורים שביקשו
לשוחח עמו בקצרה בדרכי העבודה והמוסר, או לשאול בעצתו
בענייניהם האישיים. בתום התור של השואלים, היה המשגיח צועד
אל מקומו הקבוע הממוקם בימין ארון הקודש, להמשך הסדר. כך
נהג במשך עשרות שנים.

ביום מן הימים, בערוב ימיו של רבי גדליה, כאשר נכנס לבית מדרש
לסדר מוסר, במקום להתיישב בפתח כמנהגו, התקדם אל מקומו
הקבוע ב'מזרח'. תלמיד הישיבה באותם ימים, הרב נחום בוקלר,
העיר לו על כך. נעצר רבי גדליה מלכתו והגיב לאחר רגע: "מה זה
משנה כאן או כאן?", והמשיך לצעוד אל מקומו ב'מזרח'...

בהגיעו למקומו, עוד לפני שפתח את ספר המוסר בכובד ראש
וברצינות טהורה כדרכו, סב על עקבותיו והחל לסגת חזרה לכיוון
מקומו בפתח בית המדרש...

בדרכו חזרה אותה לרב בוקלר כי ברצונו לומר לו דבר מה:
"תראה כמה קשה לאדם להודות על האמת", התוודה רבי גדליה
בפני בחור צעיר ממנו בכשבעים שנה. "האמת היא שטעיתי.
כשנכנסתי לבית המדרש שכחתי שעלי להתיישב שם בפתח...
והנה כשבאת להאיר את עיני על כך, באופן טבעי לא הייתי מסוגל
להודות בטעותי, והגבתי כפי שהגבתי..."

איש רם המעלה כרבי גדליה, שחי מתוך התבוננות מעמיקה על
כל צעד ושעל שעשה, גילה לנו באפיזודה קטנה זו, הצצה מזערית
למעטה הגדול שהסתיר את עבודת המידות שלו. נקל לשער כי
קרוב פנימי איתן התחולל בקרבו באותם רגעים, אך בגבורה עילאית
של עקירת התכונה הטבעית הטמונה בלבו, גבר עליה וכבש אותה,
ובא להתוודות על טעותו.

'איזהו גבור הכובש את יצרו!' (אבות ד, א).
עלינו להסיק מכך מושגים בעבודת המידות, כיצד יש להקפיד גם
על ענין דק שבדק, עד תכלית השלימות. 'אם ראשונים כמלאכים'!

בסופו של דבר, אכן השתכנע רבי חיים לטיעונו של רבי אריה,
ובזכותו החל למסור שיחות מוסריות בישיבה, וכך זכה עולם
התורה לטעום מעט מההרגשים העדינים של רבי חיים, ולהוכיח
בכוחו העצום והבלתי נדלה גם בתחום המוסר. יסודותיו העצומים
והנפלאים מתבדרים בשמו עד היום, וספרו 'שיחות מוסר', שרבי
אריה עצמו ערך בטוב טעם ודעת, קנה שביטה בבתי מדרשות
והיכלי התורה והיראה בכל אתר ואתר.

על העבודה הרצופה של רבי אריה לזכך את מדותיו ולטהרן בינו
לבין קונו, תעיד העובדה המופלאה הבאה:

רבי אריה למד שנים רבות חברותא עם הגאון רבי חיים קמיל זצ"ל,
ראש ישיבת 'אופקים' ומאדירי התורה בדורנו. לימודם המשותף
היה ברתחא דאורייתא מופלאה, והביא בעקבותיו דיונים רבים
בסוגיות מגונות, והכל באהבה ואחוה, בהערכה והערצה עזה, בחן
ובנועם השמורים לתלמידי חכמים.

אחד ממקורביו של רבי אריה, שמע ממנו בהזדמנות מסוימת, כי
קיים ויכוח הלכתי ומעשי בינו לבין רעו הגדול רבי חיים, אם יש חיוב
ליטול ידיים לאחר הנחת תפילין, קודם התפילה.

שורש הדין הוא, משום שבשעת הנחת התפילין של יד עלול המניח
לגעת בזרועו, המצריך נטילת ידיים. רבי חיים היה סבור שיש ליטול
ידיים, לעומתו רבי אריה היה סבור שאין צורך ליטול ידיים, די בכך
במה שנוטל ידיו קודם הנחת התפילין, מדין נטילת ידיים של קודם
התפילה. (ראה כל זה בשלחן ערוך סימן ד סעיף יא, וראה באליה
רבה שם ס"ק יב).

כעבור מספר שנים, ביום הפורים תשס"ה, עלתה נשמתו הטהורה
של רבי חיים קמיל לגני מרומים.

והנה לאחר פטירתו של רבי חיים, שמו לב מקורביו של רבי אריה כי
לפתע שינה מהנהגתו הקבועה, והחל ליטול את ידיו לאחר הנחת
תפילין, כפי שהיה סבור רבי חיים. הנהגה זו נגדה כאמור את שיטתו
ההלכתית שאחז בה עד עתה. לתמיחתם, הסביר רבי אריה את פשר
שינוי הנהגתו, כך:

"חשבתי לעצמי", אמר רבי אריה, "כי למעשה אין זה טורח גדול עבורי
ליטול ידיים. אלא מה? מדוע אני מתעקש לא ליטול? כי 'אני' סבור
שאין צורך! כדי למגר אצלי את המושג הזה של 'אני', החלטתי להתחיל
לנהוג כפי שסבר רבי חיים, וילטול ידיים גם לאחר הנחת תפילין".

מדהים להיווכח כיצד חניך רבי אריה את עצמו. באיזו צורה זיכך את
מידותיו ושבר את רצונותיו בינו לבין קונו.

ה'מסילת ישרים' (בפרק א) כותב שזוהי המידה הנדרשת מתלמידי
חכמים: "כפי רבות חשיבותו וחכמתו, כן ראוי שירבה זהירותו בדברי
העבודה ודקדוקו בה, כי כבוד התורה הוא שמי שמרבה הלמוד בה,

077-2222-666 או *4992

קו השיעורים של 'דרשו' - לחייג, ללמוד, לדעת

הסתכלתי עליו בהערצה, הוא לא זכר את השם שלי אפילו, אינני יודע מה היה רשום לו על השם שלי בפלאפון שלו, אבל כך הוא היה עונה לטלפון: "כן הרב הצדיק, לאיפה צריך שאני אגיע? אני פנוי ביום... הקרוב, זה טוב לכם?"

זכיתי, ובתחילת דרכי בשדה הקירוב נוצר קשר ביני ובין
מזכה הרבים הגאון רבי ירחמיאל קראם זצ"ל

מאת: הרב ישראל היימן

"פי תקנה עבד עברי" (שמות כ"א, ב')

זכיתי ובתחילת דרכי בשדה הקירוב נוצר קשר ביני, אברך צעיר באמצע שנות העשרים לחיי, ובין הגאון העצום מזכה הרבים הגאון רבי ירחמיאל קראם זצ"ל שהיה אז בשנים המאוחרות לחיי. הסתכלתי עליו בהערצה, יהודי שכל חבריו בני גילו יושבים ומתענגים מהחיים, אותם הם בנו לאורך שנים רבות כל כך במחיצת משפחותיהם ותלמידיהם, ובאופן כללי בשנים אלו אוכלים הם את פירות השקעתם המרובה לאורך משעול החיים.

לא כן היה ר' ירחמיאל זצ"ל.

אף פעם לא האמנתי לאגדות שסיפרו על גילו המופלג... כמו אברך צעיר במכונית חבוטה, הוא נע קילומטרים ארוכים לאיפה שרק קוראים לו. ולא משנה מי היה זה שקרא לו... רק אח"כ הבנתי שזה שיכולתי - מי שיכול להיות נכד שלו - להתקשר אליו ולבקש ממנו לבוא לאיזו מדרשיה עם בקושי 30 נערים באחת מערי השדה, ולא עברו יומיים והוא התייצב בכל כוחו ומרצו, זה לא דבר מובן מאליו. סביבו זו הייתה 'נורמה', הכי טבעי שיש.

אחרי כמה פעמים בהן דיברנו, והוא ידע שאני נמצא במדרשויות, הוא לא זכר את השם שלי אפילו. אינני יודע מה היה רשום לו על השם שלי בפלאפון שלו, אבל כך הוא היה עונה לטלפון: "כן הרב הצדיק, לאיפה צריך שאני אגיע? אני פנוי ביום... הקרוב, זה טוב לכם?". אחרי המשפט הזה היינו מסכמים בתמציתיות את הפרטים, ובלי תזכורות או דרמות מצידו - הוא פשוט היה מופיע, בדר"כ חצי שעה לפני הזמן שסיכמנו, מוכן לעשות כל מה שיידרש.

ואז הוא היה נעמד לדבר...

מולו נערים בני 17-13 בערך, שסף הריגוש שלהם נמצא בין משחק כדורגל לאיזו חוויה אלקטרונית במכשיר החכם שלהם.

היחיד שידע לקחת את נשמותיהם ולטבול אותן בבת אחת ללא חציצין ומחיצין בנהר דינור של מתיקות התורה ורוממות הגיונה, תוך שהוא מהביל בעיניהם במילותיו הפשוטות את כל חללי דעלמא - היה הרב קראם... הנערים האלו, תמיד אחרי ששמעו אותו פעם אחת, היו מבקשים פעם אחר פעם, "הרב, תביא לנו עוד פעם את הרב קראם..."

הם היו יושבים מולו וצוחקים מלוא פיהם, על החיים שלהם עצמם

ועל הרדידות של הבלי העולם הזה, בהם היו הם מבוססים יום יום ושעה שעה, ונעים יחד איתו בין רגעים של חיוך ובין מוסר חודר כליות ולב, שהוא היה מחדיר להם ללא משוא פנים.

אחד הדברים החביבים עליו, אותו שמעתי ממנו לא פעם, היה התיאור החי על ההבדל בין החינוך הערכי של התורה הקדושה לבין החינוך הבלתי תועלת, שרווח היום בעולם המערבי.

הוא היה מספר להם, שפעם אחת בה הוא הוזמן לדבר בפני אסירים בבית הכלא, ניגש אליו אסיר בסיום ההרצאה ואמר לו: "הרב קראם, אתה יודע שכל מה שאני יושב כאן זה באשמתך?". לפליאתו ענה לו האסיר שהוא היה בעבר משומעי לקחו בשיבות לעם, אותם הוא היה עורך בשנים עברו. "דיברת אז דברים כל כך נכונים, למה לא הכרחת אותי להיכנס לשיבה קדושה, אז לא הייתי נגרר לכל השטויות שבגינם אני יושב כאן היום... דיברת כל כך יפה דברים כל כך אמיתיים, למה נתת לי רק את האפשרות להיכנס לשיבה ולחזור בתשובה, ולא הכרחת אותי להיכנס לשם, הייתי יכול לחסוך את כל המצב הזה..."

אז הוא היה מביא את התיאור על עבד עברי כדוגמא חיה.

"גנב פשוט בעידן המודרני", היה הרב קראם מטעים, "נתפס על ידי המשטרה והולך לרצות את חובו לחברה בבית ספר לגנבים, הוא היה מתאר להם איך גנב פשוט נכנס לבית הכלא, ולומד שם שיטות שונות ומשונות מהגנבים הכי טובים בתחום... הוא יוצא משם גנב עם דיפלומה..."

תשאלו את מי שכבר ניסה: אלפי סיפורים ידועים, אודות מהפכים שהתחוללו אצל אנשים בעקבות קבלה טובה אחת. אנשים נושעו ממוות לחיים, באו בברית האירוסין, זכו בנחת מזוקקת, חבקו ילדים לאחר המתנה ארוכה, ראו שפע פרנסה - כל אלה קרו לאחר שקיבלו על עצמם קבלה טובה, שחוללה מהפך של ממש!

הרה"ג רבי אשר קובלסקי שליט"א על כוחה המופלא של קבלה אחת קטנה אבל עקבית

"נְעִשָׂה וְנִשְׁמָע" (שמות כ"ה, ז')

במהלך חייו של האדם, לא פעם זקוק הוא לחולל מפנה בנושא מסויים, לעשות שינוי מהותי, להפוך מצב קיים מן הקצה אל הקצה. לפעמים אדם מתקשה בנושא רוחני - להתמיד בלימודו, להתגבר על כעסו או לעמוד בנסיונותיו, והוא מבקש דרך קלה ומהירה לחולל את השינוי הנשאר. כך גם אדם שיש לו חלילה בעיה רפואית, שאין לו נחת מהילדים או שמייחל לילדים, מי שמצפה לשמחה המבוששת מלבוא או שפרנסתו דחוקה - כל אלה מחפשים משהו שיחולל מהפך בחייהם.

ואז, כשאדם מרגיש שהוא נדרש לשינוי דרמטי כזה, הוא שואל עת עצמו איך משיגים את אותו שינוי מיוחד. האם יש כלי דרכו אפשר לשנות את המצב? האם יש דרך לחולל מהפך בתחום חשוב בחיים? האם יש מפתח שפותח את כל השערים? האם יש נוסחת קסם כזו, בעזרתה ניתן לבצע את המפנה הגורלי הדרוש לנו?!

כאן אנו עומדים לחשוף שיש דבר כזה, והוא נחשף בפרשת השבוע, בשתי מילים שנאמרו במעמד הר סיני, והפכו למוטו של העם היהודי: 'נעשה ונשמע'! - צמד המילים הללו, הוא למעשה הכותרת הראשית של כל פעלי היהודי לאורך דורות: הוא מקבל על עצמו לעשות, עם כל הלב ועם כל הנשמה, פשוט קובע ומתחייב לבצע את המוטל עליו!

העובדה שיהודי יכול להכריז 'נעשה ונשמע' אינה מובנת מאליה, היא סוד שטמונה בו היכולת לחולל שינוי, לעשות מהפך. לקבל על עצמנו משהו - ולהביא בעזרתו שינוי בחיים שלנו, במה שמציק לנו. המילים 'נעשה ונשמע' יש בהן את היכולת להחליט ולבצע, לקבל קבלה ולעמוד בה, ובכך לפתוח פתח שמימי רחב לחולל שינוי בחיינו!

תשאלו את מי שכבר ניסה: אלפי סיפורים ידועים, אודות מהפכים שהתחוללו בעקבות קבלה טובה אחת, לפעמים כזו הנראית קטנה וחסרת משמעות. קבלה אחת שאנשים קיבלו על עצמם חוללה שינוי משמעותי, יצרה מהפך של ממש בחייהם. אנשים נושעו ממוות לחיים, באו בברית האירוסין, זכו בנחת מזוקקת, חבקו ילדים לאחר המתנה ארוכה, ראו שפע פרנסה - כל אלה קרו לאחר שקיבלו

על עצמם קבלה טובה, שחוללה מהפך של ממש!

איך זה קרה? מהו סוד כוחה של הקבלה האישית כמפתח למפנה בחיים? למה באמת לקבלה יש כח כה דרמטי, עד כדי לחולל שינוי נרחב בחייו של אדם, להרעיף עליו ישועה?!

העניין הוא, שמשמעותה של 'קבלה' - היא בעצם 'ביטול הרצון האישי לבורא עולם'. כשאדם מחליט שהוא לא סוטה כמלוא נימה מקבלה שקיבל על עצמו לעשות רצון בוראו, הוא בעצם מכריז שהוא מבטל את תנאי חייו מול רצון ה', שהוא מכניע את כל קשייו, בעיותיו ואתגריו מול המשימה העילאית לעשות רצון קונו. הוא מוכן לשבור כל הרגל ולבטל את רצונו לחלוטין - כדי ליישם את רצון ה', לפחות בעניין אחד - בעניין אותו קיבל על עצמו.

דבר זה, כך חושפת המשנה במסכת אבות פ"ב, הוא מפתח רב עוצמה: 'עשה רצונו כרצונך, כדי שיעשה רצונך כרצונו'. כשאדם מבטל את רצונו האישי מול רצונו של בורא עולם, הוא הופך את רצונותיו האחרים לחלק מרצונו של בורא עולם. כלומר, הואיל והאדם ביטל את רצונו האישי כדי ליישם את רצון הבורא, הוא זוכה שרצונו ורצון בורא עולם מתאחדים, וממילא שאיפות ורצונות אחרים הבורערים בתוכו - זוכים לסייעתא דשמיא, הופכים לחלק מהתוכנית האלוקית, ומיושמים באופן מייד!

כמה כדאי וחשוב, לכל אחד מאיתנו, להצטייד בקבלה טובה. אחת, גדולה או קטנה, ובלבד שנחליט שאנו עומדים בה תמיד. זו יכולה להיות קבלה לקום בבוקר בזריזות, להתחזק בכוונה בקטע מהתפילה, לשמור את הפה או את העיניים, לקבוע עתים לתורה או להוסיף חסד יומי. זו יכולה להיות קבלה לומר כמה פרקי תהלים, להקפיד על מתן צדקה לכל עני, או כל קבלה אחרת, ובלבד - - - שהקבלה הזו היא סוף פסוק, שהיא תהפוך לעובדה בחיינו. שאנו נכריז שאנו מבטלים מכל וכל את הרצונות שלנו בפני השאיפה לעשות רצון בוראנו - ולו בקבלה אחת, ובעצם מבטלים את המהות שלנו מפניו. וכשנעשה זאת באופן קבוע ורציף, ונשתדל לרכוש עוד ועוד קבלות טובות ונעמוד בהן היטב עד שיהפכו אצלנו לטבע - נזכה לראות בעינינו כי כל קבלה טובה פותחת לנו שערים חדשים, אוצרות של שפע, שערי ישועה וברכה!

נס כפול בזכות ברכה אחת!

היה זה במהלך סיור שגרתי, אותו ערך הרב ד"ר מנחם ברייר הי"ו בבית החולים 'מעייני הישועה'. הוא נכנס לאחד החדרים, שם הבחין במאושפז אחד, יהודי מבוגר למדי, שכליותיו פסקו מלתפקד כמעט לגמרי.

הרב ברייר הבטיח לבני המשפחה המודאגים, 'לשים עין' באופן אישי על המטופל הזה. במשך כשבוע עקב אחר מצבו, והבין כי המצב לא משהו... לנוכח זאת, התקשר לבנו של המטופל, וביצע את אשר הורה לו הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א, אשר הודריך אותו כי בעת כזו - יש להודיע לבני המשפחה על מנת שיפעלו בתפילות ובקבלות טובות, כי אפילו חרב חדה מונחת על צווארו של אדם אל יתייאש מן הרחמים.

את השיחה הזו עשה הרב ברייר ביום חמישי, ולמחרת - ביום ששי, שעות לפני כניסת השבת, התקשר הבן אל הרב ברייר, וביקש לברר מה שלום אביו. הרב ברייר השיב כי נכון לעכשיו אין כל שינוי, לא לטובה ולא לרעה. המצב סטטי וסיכויי ההחלמה לא גדולים. הבן שמע את הדברים, והבטיח להתקשר שוב במוצאי שבת.

במוצאי שבת, כשהבן התקשר אליו, שב הרב ברייר ובדק את המצב. עתה הופתע לחלוטין: הרופא המטפל הודיע לו כי חלה התאוששות מפתיעה במצבו של המאושפז. באופן נדיר, בנס רפואי של ממש, המגמה התהפכה לחלוטין: עתה נראה שיש סיכוי להחלמה!

כשהרב ברייר בישר זאת לבנו של המטופל, נראה היה כי הלה כלל אינו מופתע. לנוכח זאת, שאל אותו הרב ברייר: 'אמור לי, עשיתם משהו? איך קרה דבר כזה? הרופאים כאן המומים, לא יודעים את נפשם, טוענים שהתרחש כאן נס על טבעי. מה עשיתם שיצר נס כזה?'

ואז, על הפתעתו עד כה, התרגשה ובאה הפתעה נוספת, כשבנו של המטופל סיפר לו את כל מה שאירע. ובכן, האיש מכהן כמנהל באחד מארגוני קירוב הרחוקים של חסידות בעלזא, ופנה אל כ"ק האדמו"ר מבעלזא שליט"א להזכיר את אביו לרפואה שלימה. האדמו"ר שמע את הדברים, ולאחר הרהור קל פסק ואמר: 'אם

הבעיה היא בכליות, עצתי לך לאסוף אנשים שעד היום לא בירכו ברכת 'אשר יצר', ולבקש מהם לקבל על עצמם לברך מעתה ברכת 'אשר יצר'. לא משנה כמה מצוות אחרות הם עושים או לא עושים - מעכשיו שיקבלו על עצמם בקבלה איתנה לברך 'אשר יצר'!

לאדם מהישוב, יתכן שזו משימה מורכבת. כיצד ניתן למצוא קבוצה של אנשים שאינם מברכים 'אשר יצר', ולהשפיע עליהם לברך ברכה זו מהיום ואילך? - אולם, באותם ימים נערך 'סמינר' קירוב רחוקים בארגון אותו מנהל האיש, הוא נסע אל הסמינר, וביקש מקבוצת בנות שמעולם לא בירכו 'אשר יצר', כי מעתה ואילך יקפידו על ברכה זו. הוא חילק להן ברכונים בהם מופיע נוסח הברכה, הסביר אודותיה, והתחנן על נפש אביו שיקבלו על עצמן לברך 'אשר יצר' כראוי!

כשמשימה זו הוכתרה בהצלחה - היה זה באותו יום ששי גורלי. לתומו חשב כי הדבר ישפיע על אביו, ולכן כבר לפני כניסת השבת מיהר להתקשר כדי לבחון אם החלה ההטבה... הדבר אמנם לא קרה מיד, אך ראו זה פלא - במהלך השבת אכן נרשמה התאוששות במצבו של אביו, ובמוצאי שבת התבשר כי אביו במגמה חיובית!

ואין פלא שלא הופתע מכך: הלא ידע שזה מה שיקרה. הרי קבוצת בנות קיבלה על עצמה לברך ברכת 'אשר יצר' לרפואת אביו! הבנות הללו, לראשונה בחייהן התחילו להקפיד על אמירת ברכה זו. היה לו ברור שהדבר יפעל את פעולתו, כי לקבלה טובה יש כח עצום!

ועם כל ההפתעה המטלטלת שיש בסיפור זה, זה לא נגמר כאן: תקופה ארוכה חלפה, ושוב נערך ערב בארגון הקירוב בראשו הוא עומד. במסגרת ערב כזה, נשים ששבו לכור מחצבתן וגילו את אור היהדות, עולות אל הבמה ומספרות את סיפורן האישי. אותו בן נכח באולם, ואז הוא שומע אשה העולה לבמה, ומספרת בפשטות כי החלה להתקרב לבורא עולם בעקבות ברכת 'אשר יצר', שקיבלה על עצמה לברך בעת אשר השתתפה בסמינר, והמנהל ביקש ממנה לקבל על עצמה לברך ברכה זו לרפואת אביו...

'עמדתי בקבלה זו - רק כטובה אישית למנהל ולמען בריאות אביו, כי למעשה באותו שלב החלטתי שאינני שבה בתשובה, חשתי שזה כבד עליו מדי' - סיפרה האשה. 'חלפה תקופה במהלכה הקפדתי רק על ברכת 'אשר יצר', ובאחד הימים השתתפתי באירוע שנערך בשבת. פתאום, כשעצרתי לברך 'אשר יצר', צבטתי את עצמי: לעמוד ולברך אשר יצר תוך כדי חילול שבת? איך אפשר? כיצד יתכן?'

אבל לוותר על 'אשר יצר' אינני יכולה, שהרי קיבלתי על עצמי. לא נותרה לי ברירה אלא לעזוב את המקום במבוכה, מתוך הבנה שאמירת 'אשר יצר' ואי שמירת שבת כראוי אינן יכולות לדור בכפיפה אחת... ואז, גמלה בי ההחלטה לשוב ולדון באפשרות של חזרה בתשובה, עד שחזרתי בתשובה שלימה וכיום אני משתדלת לקיים את המצוות כולן, לצד ברכת 'אשר יצר' כמובן! - סיימה האשה את סיפורה...

והאיש, שעמד והקשיב בפה פעור ובעיניים דומעות, לא נותר לו אלא להתקשר לאביו הזקן, שהספיק מאז להבריא ולשוב לאיתנו לחלוטין, ולספר לו שהודות להיותו במצב בריאות לקוי - נערה

קיבלה על עצמה ברכת 'אשר יצר', והקבלה הזו שהחיייתה אותו - החיייתה גם את נשמתה של אותה נערה, והשיבה אותה לאביה שבשמים, מדהים!

סיפור מפעים זה, אותו סיפר הרב ברייר בעצמו, מטלטל פעמיים: הנה כי כן, קבלה טובה ואיתנה של אמירת ברכת 'אשר יצר' בלבד, הובילה להבראת החולה ולא זו אף זו - בזכות אותה קבלה טובה, נסללה הדרך של נערה בישראל לשוב לחיק אביה שבשמים, הקבלה הטובה הובילה אותה לחזרה בתשובה!

כי גם קבלה שלפעמים נראית לעינינו קטנה - אם עומדים עליה באופן חזק, אם מקפידים עליה בכל לב, יש לה כח רב עוצמה, היא כלי רב משמעות. לקבלה טובה יש כח לחולל מהפך, לחשב מסלול מחדש בחייו של אדם, לפתוח שערים שהיו נעולים וחתומים, לחולל מפנה גורלי בכל תחומי החיים - ברוחניות, בקשר עם הבורא, בכריאות, בנחת, בפרנסה...

אחים יקרים, מי מאיתנו לא זקוק לישועה, לשער שייפתח לו משמים. הבה נקבל על עצמנו קבלה טובה, כל איש ואיש - במה שלבו חפץ, במה שהוא חש שעליו להתחזק. קבלה טובה אחת שנעמוד עליה איתנים ונקפיד לקיימה היטב - יש לה את הכח לשנות לנו את החיים לטובה, לפתוח לנו שערי שפע, להרעיף עלינו אוצרות ממעל!

הכלב שהפך לתורם מכובד...

היה זה בעת שאחד מיקירי קרתא דבני ברק, הוצרך לטוס לארצות הברית כדי לגייס כסף לחתונות ילדיו. ההחלטה לא עברה בלב קל, הוא התיעץ עם רבו, וכשניתנה לו ברכת הדרך - ניתנו עימה שתי המלצות חשובות: האחת - להקפיד שגם בשהותו בגולה יקבע עתים לתורה. והשניה - להביע הכרת הטוב מעומק הלב על כל תרומה שיקבל, בכל סכום שהוא, דולר אחד כעשרת אלפים דולר!

האיש המריא ארה"ב, נחוש לעמוד בקבלותיו. בעוד הקבלה הראשונה היתה רק בינו לבין עצמו, הרי שהקבלה השניה העמידה אותו במבוכת מה. לעתים עמד בבית כנסת מקומי, וקיבל תרומה של חצי דולר, דולר בודד או 2 דולר. אבל כל מי שתרם לו - זכה להוקרת ענק, להכרת הטוב ולבבבת, לברכות מעומק הלב, כאילו תרם סכום עתק...

באחד הימים, הומלץ לו לנסוע לשכונת וילות מסויימת, שיש בה גם יהודים נדיבים, אולם רוב המתגוררים שם נחשבים לכאלה שאינם אוהדים יהודים שכמוהו. ואכן - ברוב הדלתות בהן נקש איש לא טרח לפתוח לו, אנשים התעלמו ממנו. גם מי שפתח - העניק לו דולר או שניים, כשהוא מצידו כמובן מודה על התרומה בכל לב, כפי שקיבל על עצמו...

באחד הבתים, הדלת נפתחה לקראתו, אולם לאחר צעד אחד - החל לנוס בבהלה לאחור... כלב ענק קידם את פניו, הוא חש שבעל הבית פשוט לועג לו - הוא פתח את הדלת לרווחה, ואז שיסה בו את כלבו הענק... הוא החל להימלט, אולם בעל הבית רדף אחריו וביקש ממנו לשוב, כשהוא מושיב את הכלב על ברכיו...

האיש ניסה למצוא את המילים, והאמת שהתקשה בכך. עודו נתון

בטראומת המנוסה מהכלב, ומה גם שאינו מנוסה בגיוס כספים, בוודאי לא בסלון בו הכלב זוכה לכבוד מלכים ודווקא בו נוהגים כמעט כבכלב חוצות... הוא ניסה את מזלו וסיפר על מטרת בואו, ובעל הבית, בלי בושה, שלף מכיסו שטר בן 10 דולר, העניק אותו לכלב!!! - כשהוא מורה לכלב להעביר את הכסף לידי העומד מולו... האיש נרתע לאחור, אולם נראה שבעל הבית נהנה מכל ההצגה. הוא ביקש ממנו להתקרב אליו, ולבסוף האיש אזר אומץ וקיבל את השטר מהכלב... עתה, מוטל עליו להודות למיטיבו, אבל לרגע אחד חשב: האם גם הפעם? לאחר התעללות כזו? האם גם לאחר תרומה כה משפילה הוא נדרש להודות לתורם?!

אבל קבלה היא קבלה, ועל אתר האיש ניגש יהודה מקרב הלב, כאילו קיבל עשרת אלפים דולר בחמימות לבבית, ממש לא כאילו קיבל 10 דולר מכלב... עוד הוסיף ואמר, כי לפני זמן קצר למד גמרא העוסקת ב'כלב רע', וכשם שיש כלב רע כנראה שיש גם 'כלב טוב' העוסק בצדקה, כמו הכלב שלפניו...

האיש כה התמוגג מהדברים, ואמר לאורח כי הוא מבקש שיבוא אחריו לבית סמוך. האורח תהה מה התרגיל שהלה מבשל לו הפעם, אולם בליט ברירה נעתר, ופסע אחריו אל הבית הסמוך. כשנקשו בדלת וזו נפתחה, נכנס תחילה האיש ואחריו האורח, כשהאיש אומר לבעל הבית: 'ראה נא ראה, הרב הזה הגיע מארץ ישראל, ופסק שהכלב שלי הוא כלב טוב!'

תוך כדי שיחה, התברר לאורח כי הבית בו הם מבקרים - הוא בית חמיו של אותו אדם ששיסה בו את הכלב. ומסתבר שהמארח בבית הזה הוא יהודי ירא שמים, אלא שחתנו לא הולך בדרכו, והכניס כלב לביתו... מאז יש מתיחות בין האיש לבין חתנו, ועתה - השתמש החתן ב'פסק' של היהודי מארץ ישראל, להוכיח שכלבו - כלב טוב הוא...

לנוכח זאת, רוח של שלום ופיוס השתררה בבית, בזכות האורח מארץ ישראל... האיש וחתנו השלימו ביניהם, ואגב זאת - התעניינו באמת במצבו של האורח. כשהבינו אל נכון עד כמה מצבו דחוק - העניקו לו מתת יד נדיבה בסך \$18,000, עליהם שב האיש והודה, אלא שהפעם בלי להחמיא גם לכלב...

לא יאומן! סיפור מופלא זה, הוא לא פחות מדהים. מסתבר, שהקפדה על עמידה בקבלה, גם בתנאים קשים ובלתי סבירים, היא שעמדה לאיש לקבל מתת יד הגונה, ולצאת מפגישה בה לעגו לו - ברכוש גדול, בתרומת ענק!

כי זהו כוחה של עמידה בקבלה, של הקפדה איתנה עליה. יש לה קסם נפלא, לחולל ישועות, לפתוח שערים, להעניק מפתחות חדשים. אחים יקרים, הבה נקבל על עצמנו קבלות טובות, נתמיד לעמוד עליהן בכל מצב ובכל תנאי, ונזכה לשפע רב מן שמיא, ולישועות נפלאות בכל תחומי החיים!

ישועה כפולה בקבלה קטנה...

היה זה בסעודת השבת בבית משפחה אחת. אבי המשפחה סיפר לילדיו מתוך 'באר הפרשה' אודות ילד בן עשר, שקיבל על עצמו

לשמוע ולחשמוע

ברכב, בבית, ובכל מקום..

התקשרו לקו השיעורים של 'דרשו'
וקבלו אלפי שיעורים והרצאות להאזנה

077-2222-666

פרשת השבוע מפי מיטב המרצים

חדשות 'דרשו' ועדכונים

מידע לנבחני 'דרשו'

'גישמאק בלימוד'

הרצאות על מתיקות התורה

שיעורי תוספות לפי סדר 'הדף היומי'

הרצאות לחגים ומועדים

תוכניות מיוחדות

שידורים חוזרים מאירועי 'דרשו'

שיעורי 'הדף היומי'
בעברית, אידיש וצרפתית

שיעורי 'הדף היומי בהלכה'
בבקיאות ובעיון

'הפוחח בכל יום'
תוכנית יומית עם
סיפורים וחיזוקים

קו השיעורים של 'דרשו' לחייג, ללמוד, לדעת

על ביטול תורה, ובפרט בזמן הסדרים שהם עיקר קביעותו של בן הישיבה בתלמודו, והמינימום הנדרש ממנו. והיה חוזר ואומר כי ה'בת קול' היוצאת בכל יום מחורב וצווחת "אוי להם לבריות מעלבונה של תורה" תובעת את הבני תורה המגיעים באיחור לסדרי הישיבה. רגיל היה לשאול: וכי ראיתם פעם פקיד בנק שמגיע באיחור לעבודתו?! וכי יעלה על הדעת לכל עובד בחברה כל שהיא שיאחר למקום עבודתו?! לא נשמע כזאת, אין כאלו דברים! אף האנשים שעוסקים להבדיל אלפי הבדלות - בפינוי האשפה מהרחובות, אין מציאות שייגיעו באיחור לעבודתם, ומעתה איך יתכן שבני תורה יהיו גרועים מהם בענין זה?!

משמעות החיים

סיפר רבי מרדכי יפה שליט"א, שבאחד משיעוריו שמע מפי רבינו

את הדברים הבאים:
"היום הלכתי ב'גאולה' בתשע וחצי [-בבוקר] וראיתי בחורים ואברכים המהלכים ברחוב, ובכאב לב הוסיף ואמר: 'בשלמא יונגעלייט [-אברכים], יש להם תירוץ למה אינם בבית המדרש, הם עסוקים וטרודים - 'ריחיים על צווארם'. אבל בחורים? איזה תירוץ יש להם על שאינם בהיכל הישיבה באותה שעה, למה הם מבזבזים את הזמן היקר?!"
לאחר מכן הוסיף ואמר: "נו, מילא בחורים - אין להם עדיין שכל ועודם חסרי אחריות, כי על כן הם מבזבזים את זמנם, אבל אברכים שהינם כבר מבינים ובעלי אחריות, שהם לא יבינו את משמעות החיים? שהם לא ינצלו את הזמן היקר ויהיו כבר בתשע ב'סדר'?"
אתמהה!..."

(מתוך הספר 'אחרון לדור דעה' בעריכת הרב שמעון יוסף מלר)

להתקבל לישיבה כלשהי, אבל הישיבה סירבה לקבלו בגלל מצבו הרפואי. רבינו שמע על כך וביקש לדבר עם ראש הישיבה, ושאלו מדוע הוא מסרב לקבל בחור בעל יסורים כזה. ראש הישיבה ענה, מחובתי לדאוג לטובת הישיבה ומכורח המציאות תלמיד חולה יחסר סדרים רבים וממילא יגרם נזק לחברותא שלו. בנוסף על כך הדבר עלול להכניס רפיון בישיבה.
אמר לו רבינו: "כל מה שאתה אומר יש בזה שכל ישר, אבל דע, שלפעמים צריך לקחת את השכל להניח אותו בצד, ולהחליט לפי צו הרגש והמצפון. אין ספק שאסור לסרב לקבל בחור בעל כשרון שמסוגל להתקדם בלימודיו, רק משום שהוא סובל ממחלות". ראש הישיבה עדיין לא היה שלם עם הפסק ושאל, מה יעשה החברותא שלו בזמן שהלה יחסר? ענה לו רבינו: "אני סומך עליך שתמצא את

הפתרון הראוי!". ואכן נמצא פתרון. הבחור הצטרף לשניים אחרים ויחד עמו למדו בחברותא.

די לך באברך עם סברא ישרה

נכנס אברך ושאלתו בפיו. לומד הוא בכלל פלוני ומציעים לו לעבור לכולל פלוני, האם יעשה זאת. ענה לו רבינו: "בכדי לענות לך חסרים לי שלושה נתונים חשובים: איני מכיר את הכולל שלך, איני מכיר את הכולל שהציעו לך עכשיו, ואיני מכיר אותך, ואיך אענה?"
"אומר לך את האמת, אינך צריך לבא לפה לשאול. תחפש אברך בעל סברא ישרה, שמכיר היטב את שני הכוללים ואותך, ותשאל אותו מה השכל הישר אומר, האם כדאי לעבור או לא, וזה מה שתעשה..."
(מתוך הספר 'אגון ישראל')

לדבר על ענייני בין אדם לחבירו והצורך לכבד את האשה וכו'. כולם התפלאו מעט על כך שרבי אריה משנה ממנהגו, אבל הבינו שיש לו סיבה השמורה עמו.
"אחרי השיעור התפללו תפילת ערבית, ולאחר התפילה אומר ניגש רבי איסר זלמן לרבי אריה לוויין ומודה לו בחום. "ישר כח גדול על הדברים שאמרתם. בוודאי התכוונתם אלי, אני לקחתי את הדברים לתשומת לבי ואשתדל מכאן ולהבא להשתפר בדרך ארץ שלי וביחס לרבנית שלי".
"רבי אריה לוין הזדעזע. חס ושלום! מה פתאום כבוד תורתו חושב שהתכוונתי אליו, אוי לאוזניים שכך שומעות, הכיצד יעלה על דעתו דבר כזה?"
"אמר לו רבי איסר זלמן, אני באמת צריך להשתפר, לכן חשבתי שאתם מתכוונים אלי..."
"הוסיף רבי איסר זלמן והסביר שמאחר והוא כותב בתקופה הזאת את ספרי 'אבן האזל' שלו, ומאחר והמדפיס לא מצליח לפענח את

כתב היד שלו, לכן התנדבה רעייתו שהית האשה משכלת ויראת ה', והיא הרי כן מכירה את כתב ידו של בעלה, ולכן היא מעתיקה את החידושים של רבי איסר זלמן בכתב יד נאה ומסודר לגיליונות חדשים, כדי שהמדפיס יוכל להדפיס בצורה טובה יותר.
"אבל קרה שהיא לא הבינה את הכתב שלי, ובטעות כתבה מילה לא נכונה, וכך מצאתי טעות חמורה ב'אבן האזל'. אני הערתי לאשתי, שאם היא לא מבינה במאת האחוזים את המילה, שתבוא לשאול אותי, כדי למנוע כאלו טעויות.
"נו, האם לא שגיתי שגיאה חמורה בכך שהערתי לה? הרי היא לא חייבת בכלל לעזור לי, היא מיוזמתה התנדבה לטרוח ולעמול, את כל החידושים שלי היא עובדת קשה כדי לפענח ולהעתיק בכתב נאה ומסודר, בלעדיה לא הייתי מצליח להדפיס את הספרים האלו בכלל, ובמקום להעריך אותה ולהכיר לה טובה על כך, אני עוד מעיר לה ומותח עליה ביקורת? איך אשא פנים על אותה בושה וכלימה, לכן הייתי בטוח שכת"ר התכוון אלי בדברי הכיבושין שאמר בעניין הזה..."

רבי... אבל יש רופאים שמביאים את חוליהם לחיי העולם הבא, ונאה לקרותם רבי!"...

הייתי פעם במסיבה אחת

הייתי פעם במסיבה אחת עם דוקטור הר' משה רוטשילד ז"ל, מייסד בית הרפואה 'מעייני הישועה'. נשאתי דברים, והזכרתי בדברי את מאמר שמואל: "נהירין לי שבילי דרקיע כשבילי נהרדעא", עירו. ותמהתי: גם אני יכול לומר שנהירים לי שבילי רקיע כשבילי בני ברק. כי עשרות שנים אני מתגורר בה, ואיני מכיר את רחובותיה! מהיכן הכיר שמואל את סימטאות עירו? לכאורה, לא היה עלי להכיר אלא את הדרך מביתו לבית המדרש!

ושתי תשובות בדבר. הראשונה: שהיה ראש ישיבה. וממילא הוצרך לדפוק על דלתות נדיבים, והכיר כל הכתובות. והשניה שהיה דיין מומחה לדיני ממונות. וממילא הכיר כל הבניות החריגות בעיר: זה הזיק את שכניו ברחוב פלוני בהיזק ראייה, ולזה לא נתנו לבנות על הגג... התערב דוקטור רוטשילד ואמר: לדעתי הסיבה, מפני ששמואל היה רופא (בבא מציעא פה), ורופא חייב לדעת את כל רחובות וסימטאות העיר, שלא יתמהמה כשיקראוהו באופן בהול!... (מתוך הספר 'והגדת' הגדה של פסח)

בומבה בדלת, פצצות. חשבתי מלחמה. אמרתי למשרת - לך תראה מי רוצה לשובור לי את הדלת. "המשרת עוד לא הספיק להגיע עד הדלת, והסבא מנובהרדוק כבר היה באמצע הסלון, התיישב לידי, החזיק בצווארון של החולצה שלי ונענע אותי מעט, קרא בהתרגשות: 'דניס'ל, דניס'ל! (אין 'רב' ואין כלום) מה יש לך, כסף? כסף זה בוץ! זבל! אבל דניס'ל תשמע מה שאני מדבר אליך...!" "חשבתי שאני נופל על הרצפה מרוב הלם מהדברים שלו. "והוא ממשך: 'כסף זה באמת בוץ, כסף זה כלום; אבל, אם תתן את הכסף לתורה, אז תהיה המאושר הגדול. אתה שומע? ואם לא -

אתה לא שווה קליפת השום, שום דבר לא!" "הרהרתי לעצמי מעט והגעתי למסקנה שהוא צודק, נתתי לו את המפתח של הכספת, שילך ויקח כמה שהוא חושב שמגיע לו"... עד כאן הסיפור הנפלא. געוואלד! "טוב לי תורת פיך מאלפי זהב וכסף!" ומה אתם חושבים, שאלו דיבורים בעלמא? כך באמת היא תורת ה' - אמת, "צדקו יחדיו". מי שלומד מרגיש את מתיקות התורה, את הגעשמאק, את ה"והערב נא" שבכל קושיה של התוספות. "אמר אביי", "אמר רב חסדא", א מתיקות! (מתוך הספר 'יחי ראובן - הגדה של פסח')

לעומת זאת כשהתורה רוצה לחנך גנב, היא שולחת אותו לחינוך אמיתי. כאן הרב קראם היה עובר לבאר את הלכות עבד עברי, הוא היה מסבר את אוזניהם של הנערים הצעירים בדברי חז"ל של 'קונה אדון לעצמו' ומתאר להם את האדון שהכניס עבד עברי והוא דואג לו למיטה הטובה ביותר ולאוכל מעולה ועל כל פעולה אותה הוא רוצה לבקש מהעבד הוא צריך להתקשר לרב לשאול אם אין כאן חשש של 'לא תרדה בו בפרך'... וכך ימים שלמים הוא עסוק בטובתו וברצונותיו של העבד הגנב שלו... וכל זה לאורך שש שנים בלי שיש לו ימי חופשה או אפשרות להתחרט. איך אתם מציירים בעיניכם את ה'טיפוס' הזה שמוכן לקנות עבד עברי? בשביל 'להסתבך' עם דבר כזה צריך להיות רב צדיק עם זקן ארוך... ובעיקר אדם ירא שמים בלי גבול. אדם שמחנך את ביתו ואת

זרעו אחריו לשמור דרך ה' בלי לנטות ימין ושמאל. רק בבית כזה ניתן לחנך גנב להטיב את דרכיו. רק משהו בעל מידות תרומיות ברמה הגבוהה ביותר הוא הראוי שהתורה תפקיד בידיו את החינוך מחדש של מי שפגע בו המנוול ומשך אותו לעשות מה שלא צריך. אז, בעודו מרים את קולו ב'גערה' וידו דופקת על הסטנדר שלפניו הוא לא היה מותיר להם ברירה... "אז מי אתם רוצים שיחנכו אותכם? החילוניות והרדידות המחשבתית, או התורה הקדושה והחכמה האלוקית?!", וכאן הוא היה מדבר איתם בכל כוחו ומרצו על ישיבה, והכח שלה לשנות את הבנאדם ולהפוך אותו למשהו איכותי יותר ומרומם יותר. "תשמעו לרבנים שמלמדים אתכם כאן", הוא היה מתחנן בפניהם. "תקשיבו להם, ותחליטו את ההחלטה החשובה ביותר בחייכם!"

רוצים לקבל את 'לקראת שבת' מדי שבוע ישירות למייל? שלח מייל ל- dirshu@dirshu.co.il

שלושים הימים. ואכן, הילד שמר את קבלתו עד היום השלושים ואחד, כשביום המחרת - אור ליום השלושים ושניים - כבר שמר על הקבלה מתוך הודאה לה, כי באותו לילה בא אחיו בברית האירוסין למזל טוב!

מדהים! הנה כי כן, קבלה אחת של ילד אחד, בן עשר בלבד, הובילה להקמת שני בתים בישראל! אחים יקרים, גם כל אחד מאיתנו יכול. הבה נקבל על עצמנו קבלות טובות, ונזכה בישועות נכספות!

לקרוא 'קריאת שמע שעל המיטה' כראוי, כדי לזרז את בוא אחיו מעוכב השידוכים בברית האירוסין, ואכן, לא חלפו אלא כמה שבועות, והנה נשמע קול ששון וקול שמחה...

אחד הילדים שמע זאת, גם הוא - כבן עשר בלבד(!), והחליט לנהוג באותו אופן. גם לו יש אח מבוגר שזיווגו בושש מלבוא, ולפיכך רשם על פיתקא קטנה כי הוא מקבל על עצמו לקרוא 'קריאת שמע שעל המיטה' כהלכתה במשך 30 יום, לישועת אחיו. אולם מה רבה היתה אכזבתו כשביום העשרים וכמה שכח מקבלתו זו, ונרדם בלי לעמוד בה...

אביו ניחמו, והציע לו להמשיך הלאה, ולהשלים את היום החסר בסוף

לשליחת תגובות לכותב הטור ולקבלת העלון של הרב אשר קובלסקי: במייל, כתבו ל-6182918@gmail.com מתוך הספר המפואר פניני פרשת שבוע

עד כדי כך היה כוח קדושתו רב ועצום בנושא זה, שמספרים שבתקופתו היו יהודי רדומסק צריכים לשלוח שליחים מיוחדים אל מחוץ לעיר ביום הפורים כדי לתת 'מתנות לאביונים' ליהודי הכפרים והעיירות הסמוכות, מאחר וברדומסק עצמה לא יכלו למצוא אביונים שאפשר לתת להם את הנתינה של פורים.

מורי ורבי, כ"ק מרן אדמו"ר מלעלוב זצ"ל היה רגיל לספר, שהיה יהודי אביון בתקופת ה'תפארת שלמה', שסבל מעוני מחפיר. אשתו היתה מסתובבת בחצרות הפריצים והאדונים ומוכרת להם מעט מוצרי סידקית וכדו', אבל הפרנסה שלהם היתה בדוחק גדול והם לא ראו ברכה בעמלם.

שמעו של ה'תפארת שלמה' הגיע לאוזניו של אותו יהודי, והוא החליט להגיע אל הרבי ולעורר את רחמיו כדי שיתפלל עליו ויברך אותו בעשירות.

הגיע היהודי ממרחקים, כל הדרך סערה עליו רוחו, הוא חיכה רק לרגע שיפול לפני רגליו של הרבי ויתחנן לפניו שיברך אותו בעשירות.

ואכן הגיע היהודי לרדומסק, פרץ כרוח סערה לחדרו של הרבי בעל ה'תפארת שלמה', והחל לצעוק בקול גדול 'רבי, אני עני! עני ואביון! בביתי שורר מחסור, עניות ודלות'.

ה'תפארת שלמה' שמע את דבריו, ומיהר להגיב בדרך צחות, אולי כדי לעצור אותו ולעודד את רוחו... "אתה עני? אם כן צא מפה מהר החוצה. הרי 'עני חשוב כמת', ואני כהן הנני, ואם כן אין אני ואתה יכולים לדור בכפיפה אחת..."

היהודי כבר התחיל לצאת, אבל ה'תפארת שלמה' עצר אותו וקרא לו להתקרב אליו: "במה פרנסתך?", שאל את היהודי העני והלה השיב: "רעייתי מסתובבת בחצרות האדונים ומוכרת להם מוצרים שונים". נענה ה'תפארת שלמה' והשיב על אתר את לשון הפסוק בתחילת פרשת 'דברים' "וחצרות ודי זהב..."

ואכן, כעבור זמן קצר מצאה רעייתו של היהודי ארנק מלא מטבעות זהב, בעודה מסתובבת בין חצרות האדונים, וכתוצאה מכך הם התעשרו בעשירות גדולה, כן תהיה לנו ולכל ישראל, אמן.

כמה פעמים ולא החזיר את הכסף בזמן, ולהנהלת הגמ"ח יש כללים שהוא חייב לציית להם.

אותו לווה שנפשו היתה מרה עליו כי הוא היה זקוק לכסף בדחופות גדולה מאוד, ניסה ללחוץ ולבקש, אבל המזכיר הסביר לו שהוא היה מאוד מאוד רוצה לעזור לו, אבל הכסף אינו שלו והוא לא יכול למעול באימון שנתנו בו הבעלים.

הגיע המצב לידי כך שהלווה התחיל לדבר קשות כלפי המזכיר, ולמרות זאת, המזכיר נשאר רגוע, דיבר בעדינות וברגישות מאוד מאוד גבוהה, וניסה לפייס אותו בדברים.

עמדתי שם מהצד ואמרתי לעצמי, 'אולי יש תקווה', הנה יש אנשים שמסוגלים למלא את התפקיד הקשה הזה, להשיב לזולת תשובה שלילית, אבל גם לפייס אותו בדברים, לנסות לדבר על לבו, ובעיקר לשמור על הכבוד שלו!

וזאת יש לקחת בחשבון, כשאדם נזקק לטובתו של הזולת, הגמרא אומרת על זה ש'פניו משתנות ככרום'. הוא פשוט מחליף צבעים.

יש כאלו שחושבים שזה נאמר רק על לבקש נדבה, אבל האמת היא לא כך. גם לבקש הלוואה זה יכול להיות לפעמים תהליך מאוד מאוד משפיל ומבייש, צריכים לפנות לאנשים ולבקש מהם שייסימו לחתום ערבות, ולפעמים הם 'מעקמים את האף', ולא אוהבים את הרעיון, והלווה מרגיש מבוזה ומושפל, הוא צריך להמשיך לערב נוסף, ולאחר מכן לחתום על מסמכים ולעמוד בתור... זה תהליך מאוד מאוד לא נעים, לפעמים הוא הרבה יותר קשה מלפשוט יד, לקבל נדבה ולהמשיך הלאה. שלא נזדקק חלילה וחלילה להגיע לכך.

עשירות מופלגת

ומאחר והנושא שלנו הוקדש הפעם להלוואות ולצדקה, אני רוצה לסיים בדבר טוב, ואספר מעשה מהרה"ק בעל ה'תפארת שלמה' מרדומסק זיע"א, שהיה פועל רבות כדי שליהודים לא יחסר כסף, הוא הרבה להתפלל על הנושא הזה, וכל מי שהסתובבו אצלו זכו לפרנסה בכבוד.

סיכום שבועי ב'דף יומי בהלכה'

- ◆ מהו המרחק בו מותר לשבת ולעבור בסמוך למתפלל?
- ◆ באילו מקרים מותר לזוז בתפילת שמונה עשרה?
- ◆ כיצד ינהג מי שדיבר בטעות באמצע תפילת שמונה עשרה?

להמשך התפילה, כגון ששכח להזכיר דבר מה ואינו יודע אם צריך לחזור לראש התפילה - רשאי לזוז ממקומו כדי לעיין בספר הלכה

• מ'אלקי נצור' עד הפסיעה לאחור מותר לזוז לצורך מצוה שצריך לעשותה דווקא באותה שעה, וכשזו ממקומו יאמר תחילה את הפסוק "היו לרצון אמרי פי..."

• המפסיק בשתיקה או בדיבור באמצע תפילת שמונה עשרה למשך זמן המספיק לאמירת כל התפילה - לדעת השולחן ערוך ישוב ויתפלל מתחילה, ולדעת הרמ"א, רק אם הפסיק מחמת אונס ישוב לתחילת התפילה.

• המפסיק בשתיקה באמצע ברכה בתפילת שמונה עשרה למשך זמן המספיק ליותר מאמירת כל הברכה - לדעת השולחן ערוך ישוב לתחילתה; ולדעת הרמ"א, אם הפסיק מחמת אונס הלכתי ישוב לתחילתה, ואם מסיבה אחרת - ימשיך מהמקום בו הפסיק. ויש אומרים שבכל מקרה ישוב למקום בו הפסיק.

• השומע קדיש, קדושה או 'ברכו', באמצע תפילת שמונה עשרה, לא יענה עם הציבור אלא יפסיק ויקשיב לחזן, ויוצא בזה ידי חובת קדיש וקדושה וברכו.

חובת הנשים בתפילה

• לדעת הרמב"ם נשים חייבות מן התורה להתפלל פעם אחת במשך היום והלילה תפילה אחת שיש בה שבת להשי"ת, בקשה והודאה. ולדעת רוב הפוסקים נשים חייבות בתפילת שחרית ובמנחה.

• אשה המטופלת בילדים ואינה יכולה להתפלל כרגיל - תאמר לפחות תפילה קצרה שיש בה קיום מצות התפילה מן התורה. ויש שכתבו שתתפלל לפחות חלקים מסוימים מהתפילה.

איסור הישיבה והמעבר בסמוך למתפלל תפילת שמונה עשרה • אסור לשבת בטווח של ארבע אמות מהמתפלל תפילת שמונה עשרה, בין לפניו ובין מצדדיו. ולדעת הרמ"א ופוסקים נוספים, האיסור הוא אף מאחוריו. והעוסק בחלק אחר מהתפילה או האמירות השונות הנלוות אליה - רשאי לשבת; ויש אומרים שגם העוסק בדברי תורה רשאי לשבת, וטוב להחמיר, אך מאחורי המתפלל או בשעת הדחק ניתן להקל בכך.

• היושב בבית הכנסת ובא אדם ומתפלל את תפילת שמונה עשרה לצדו, בטווח של פחות מארבע אמות ממנו - חובה עליו לעמוד, אך אם עוסק בתורה אינו צריך לעמוד.

• אסור לעבור בטווח של ארבע אמות לפני המתפלל תפילת שמונה עשרה או בצדדים שלפניו אשר נראים לעיניו, ובשעת הדחק יתכן שיש להקל ולעבור בצדדים שלפניו.

• אסור לעבור לפני המתפלל תפילת שמונה עשרה כדי להתפלל בציבור, אלא אם כן העובר הוא המשלים את ה'מנצן'. ונחלקו הפוסקים אם מותר לעבור לפני המתפלל כדי לקחת ספר תורה לקריאה בציבור.

• המסיים את תפילת שמונה עשרה והעומד מאחוריו - בתוך ארבע אמות ממנו או מהמקום אליו יגיע כשיפסע לאחור - טרם סיים, אסור לו לפסוע לאחור.

תנועה והפסקה באמצע תפילת שמונה עשרה

• המתפלל תפילת שמונה עשרה, ופעוט מרעיש או בוכה בסמוך אליו, והדבר מפריע לכוונתו - רשאי להשתיקו או להרגיעו בתנועות ידים, בהשמעת קול, וכדומה, ללא דיבור. • המסתפק באמצע תפילת שמונה עשרה בהלכה הנוגעת

חֲמֵדַת יָמִים אוֹתוֹ קָרְאָת

מי שנכנס לשבת ברגע האחרון, מתוך טרדות של חול, חוסר מוכנות נפשית ובהרגשה של 'אוי, כבר נכנסה שבת, אסור לעשות מלאכות', איך תיראה השבת שלו? כל השבת כולה תיראה בהתאם..

הגה"ח רבי שמעון שפיצר שליט"א, על ההמתנה לשבת קודש

מחפש אחר החברותא שמאחר. הוא מעיף מבט בשעונו ורואה שהשעה כבר תשע ושתי דקות, ובליבו מתחיל להצטבר כעס וזעם על החברותא המאחר, וכי לי לא היה קשה לבוא בזמן? וכי לי אין עסקים ובית עם אשה וילדים? האם אני לא אחרי יום עבודה מפרך? למה החברותא שלי מאחר? לבסוף כשהחברותא מגיע באיחור של שבע דקות, בעודו משוחח בטלפון עם חבר, מתיישב מול הגמרא וממשיך לדבר בטלפון בעודו מסמן בעיניו לחברותא הזועם שהנה, הוא כבר כאן ותיכף מתחיל ללמוד ואין סיבה ללחץ או לכעס...

כאשר סוף סוף הוא מסיים את שיחת הטלפון ונכנס ללימוד הגמרא, כבר שוררת בין השניים אי נעימות. כל הלימוד שלהם ייראה אחרת. יש כאן כעס, טרוניא קשה מאוד שמונחת ביניהם ומקשה עליהם ללמוד באחדות ובאהבה.

כך בדיוק גם שבת קודש. מי שנכנס לשבת ברגע האחרון, מתוך טרדות של חול, חוסר מוכנות נפשית ובהרגשה של 'אוי, כבר נכנסה שבת, אסור לעשות מלאכות', איך תיראה השבת שלו? כל השבת כולה תיראה בהתאם.

דבר ידוע הוא בקרב יודעיו ומכריו של הרב מברסק זצ"ל, שמדי ערב שבת קודש, יכלו השכנים לראות אותו יוצא אל מרפסת ביתו כחצי שעה או שעה לפני כניסת השבת, והיה יושב במרפסת וממתין לכניסת השבת.

וכל כך למה? כדי לקיים את לשון הרמב"ם (בהלכות שבת פרק ל, ה"ב): "איזהו כבוד זה שאמרו חכמים, שמצווה על אדם לרחוץ פניו ידיו ורגליו בחמין בערב שבת מפני כבוד השבת, ומתעטף בציצית ויושב בכובד ראש, מייחל להקבלת פני השבת כמו שהוא יוצא לקראת המלך".

(קטעים מלוקטים, מעובד ומתורגם בתרגום חופשי מאידיש, מתוך שיעורו של הגאון רבי שמעון שפיצר שליט"א, על פרשת קדושים)

עניין 'תוספת שבת' ידוע ומפורסם כסגולה נפלאה לעניינים רבים. שורש הרעיון של 'תוספת שבת', הוא שאנחנו מראים שאין אנו חפצים רק בקיום מצוות השבת כאשר נתנה לנו בורא העולם, אלא שאנחנו גם מתחברים לאור של השבת, על ידי שאנו מחבבים את המצווה ומקדימים לקבל אותה.

עניין תוספת שבת נלמד בגמרא במסכת יומא מפסוקים בתורה, ורבים מהפוסקים לומדים כפשוטו שמדובר בחיוב של ממש, מצוות עשה מדאורייתא להוסיף מחול על הקודש ולקבל שבת לפני זמנה. אבל אנו רוצים להעמיק ולהגיע לשורש המצווה, אם יודעים את ה'טעם' של המצווה, ומקיימים אותה תוך שימת לב לסיבת המצווה, או אז זוכים להרגיש גם את ה'טעם', את ה'גישמאק' והעריבות שיש במצווה הקדושה והנפלאה.

בפירוש הלשון 'לעשות את השבת' מבאר ה'אור החיים' באחד הטעמים: "ויצא כחתן לקראת כלה ויהיה יושב ומשמר עד שתגיע השבת". בדבריו של ה'אור החיים' הקדוש אנו מוצאים הסבר ויסוד לכל העניין הזה של 'תוספת שבת', ההמתנה, הציפייה, היציאה לקראת, כחתן היוצא לקראת כלה. זאת הדרך להיכנס לשבת.

אם עד עכשיו חשבנו שתוספת שבת זה דין פשוט שצריכים להוסיף מעט זמן על השבת, עכשיו אנחנו לומדים פירוש חדש לגמרי. זה לא רק להוסיף ולהאריך את משך השבת בזמן נוסף, אלא לחכות לשבת, להמתין לה, לצפות לה, להתכונן אליה ולהתרגש לקראת בואה!

ומה העניין המיוחד בהמתנה לשבת? את התשובה לזה אפשר למצוא בכל הליכות החיים שלו. נניח דוגמה, שבה אדם קבע ללמוד עם חברותא בשעה תשע בערב, ובהתקרב השעה היעודה הוא מתאמץ מאוד לסיים את עסקיו וענייניו, ואת מה שהוא צריך לסדר בבית, וממהר להגיע לבית המדרש כדי שלא לאחר.

בשעה תשע בדיוק הוא פותח את הגמרא ומסתכל לעבר הפתח,

העלון מופץ לזיכוי הרבים, אנא הימנעו מקריאה בשעת התפילה וקריאת התורה

גליון 562
שנה י"ב תשפ"ג

סיפורי צדיקים

יו"ל לע"נ הרה"ח ר' הלל ז"ל בן ר' פינחס נחום המבורגר ז"ל

סיפורי חז"ל

ורפא ירפא (כ"א י"ט)

מכאן שניתנה רשות לרופא לרפא

מעשה ברבי ישמעאל ורבי עקיבא שהיו מהלכין בחוצות ירושלים, פגע בהם אדם חולה, אמר להם, רבותי, אימרו לי במה אתרפא? אמרו לו עשה כך וכך עד שתתרפא. אמר להם, ומי היכה אותי? אמרו לו, הקדוש ברוך הוא. אמר להם, ואתם הכנסתם עצמכם בדבר שאינו שלכם, הוא הקדוש ברוך הוא היכה, ואתם מרפאים? אינכם עוברים על רצונו? אמרו לו מה מלאכתך? אמר להם, עובד אדמה אני, והרי המגל בידי. אמרו לו, מי ברא את הכרם? אמר להם, הקדוש ברוך הוא, אמרו לו, ואתה מכניס עצמך בדבר שאינו שלך? הוא ברא אותו ואתה קוצץ פירותיו ממנו? אמר להם, אין אתם רואים המגל בידי? אילולא אני יוצא וחורשו ומכסחו, ומזבלו ומנכשו, לא תעלה מאומה, אמרו לו שוטה שהעולם, כשם שהעץ אם אינו מנוכש ומזבל ונחרש אינו עולה, ואם עלה ולא שתה מים ולא נזבל אינו חי והוא מת, כך הגוף, הובל הוא הסם ומיני רפואה, ואיש האדמה הוא הרופא. אמר להם בבקשה מכם אל תענישוני על הדברים הראשונים שלי.

פרשת השבוע

ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם

מסופר על שר אחד ששאל את הרה"ק ה"אוהב ישראל" מאפטא זיע"א, אצלנו מי שיש לו תביעה על חברו, מגיש כתב תביעה לבית המשפט, והשופט קובע תאריך המשפט, בינתים יש לו לשופט שהות לעיין בדבר, וכשמגיע זמן המשפט, מעמידים שני הצדדים עורכי דין, הנים במתווכחים, ואח"כ מוציא השופט פסק דינו. ויש גם אפשרות לערער וכו', ואילו אצלכם היהודים באים פתאום לרב, מציעים את הטענות, והרב כמעט תמיד פוסק מיד. היתכן שיש בנוהל כזה משפט צדק? ענה לו הרבי אמשול לך משל, פעם רדף זאב אחרי שה והשיגו, כשעמד לטרפו, הגיע פתאום הארי והוציא את השה מידו של הזאב. טען הזאב הרי זו גזילה ממש, הלכו שניהם להתדיין לפני השועל. פסק השועל יחלוקו, חצי לארי וחצי לזאב. ומי יחלק את השה כדין? נמנו וגמרו שהשועל יחלק. מחלק השועל את השה לשנים וקובע שאין החלקים שווים, נשך קצת

מאותו החלק שנראה לו יותר גדול, כדי להשוותו לשני, אלא ששוב נראה לו שעכשיו זה קטן יותר מדי, ונשך מהשני, וכך נשך פעם מחלק זה ופעם מחלק זה עד שלא נשאר כלום בשביל בעלי הדין. כך אצלכם אמר הרבי מאפטא, אתם מתדיינים ומתדיינים, מעמידים עורכי דין ומערערים, ובסופו של דבר, ההוצאות הגדולות ושכר הטרחה הרב של השושבינים, אוכלות את הכל ולא נשאר כלום בשביל בעלי הדין. אבל אצלנו משתדל הרב לפסוק מיד או לעשות פשרה, וכך נאה ויאה, לא לקפח את שני הצדדים גם יחד.

עזב תעזב עמו (כ"ב - א')

מסופר על היהודי הקדוש מפרשיסחא זיע"א שהיה אומר, ישנם חסידים הנוסעים לצדיק, וסומכים לגמרי עליו, שהוא בצדקתו יציל אותם ממשא העוונות, ומהבויץ הגדול של הבלי העולם הזה בהם שקועים רח"ל. לא ולא, החסיד בעצמו מוטל עליו לשוב בתשובה שלמה, ולעזור לצדיק לקרב אותו לעבודת השם יתברך.

זמני השבת

זמני יציאת השבת
ירושלים: 6:05 ת"א: 6:06 ר"ת: 6:41

פרשת משפטים

זמני כניסת השבת
ירושלים: 4:52 ת"א: 5:06

כמה חשוב לענות אמן אחרי כל ברכה וברכה

סיפור המעשה אירע לפני קרוב לחמש מאות שנים, בזמנו של הגאון הקדוש רבי מרדכי יפה "בעל הלבושים" זיע"א, (יומא דהילולא ג' אדר) בהיותו רב וראש ישיבה באחת העיירות הקטנות של פולין, הגיעה אל רבי מרדכי יפה משלחת מהעיר פוזנא ובידה כתב רבנות, לבוא ולכהן אצלם כרב אב בית דין וראש ישיבה, רבי מרדכי יפה הסכים להצעה, אולם אמר לחברי המשלחת כי לפני שישב על כס הרבנות של עירם, עליו להשתלם תחילה בחכמת עיבור החודש, דבר הדורש ידיעה יסודית באסטרונומיה, ולשם כך עליו לנסוע לאיטליה וללמוד שם אצל אחד מחכמי הספרדים הידועים כבקיאים במיוחד בחכמה זו. שלוחי פוזנא קיבלו את התנאי, והם הודיעו בשם ראשי קהילתם כי הם מוכנים לחכות עד שרבי מרדכי יפה ישתלם בחכמת עיבור החודש, ויבוא לכהן פאר בעירם. ואכן למחרת היום שם "בעל הלבושים" את פעמיו לדרך, הגיע לוונציה שבאיטליה והתארח בביתו של החכם הספרדי רבי אבובב זיע"א, הלה קיבל אותו בסבר פנים יפות, והסכים ללמדו את חכמת האסטרונומיה. שלשה חדשים ישב רבי מרדכי יפה בביתו של רבי אבובב, הם למדו תורה וחכמה, ובמיוחד הדברים שהיו נחוצים לו להשתלמותו בחכמת העיבור.

באחד הימים כאשר השניים ישבו ולמדו, נכנס לחדר בנו הקטן של החכם הספרדי ובידו פרי, הילד בירך על הפרי בורא פרי העץ, ואביו ענה אחריו אמן, אולם רבי מרדכי יפה שהיה שקוע בתלמודו, לא השגיח בו ולא ענה אחריו אמן. החכם הספרדי השתומם מאד, ונזף בתלמידו על כי לא ענה אמן אחרי הברכה, רבי מרדכי יפה קיבל את הנוזפה, ולא התראה לפני רבו לפי הדין במשך שלושים יום. לאחר מכן בא אל רבו וביקש ממנו סליחה ומחילה, ולפני שרבו מחל לו, אמר לו דברים כדרבנות על החובה לענות אמן, וביקש אותו להתחייב להקפיד על עניית אמן, ללא הברל אם הוא שומע את הברכה בבית המדרש בתפלה בציבור, או משפתיו הטהורות של ילד יהודי, יחד עם זאת אמר הרב אבובב לתלמידו כי הנוזפה לא כיפרה לגמרי על חטאו, וכי תיקונו יהיה שבכל מקום בו יעבור בדרכו הביתה, ישא דרשות בזכות עניית אמן, ויעורר את הלבבות לקיום מצוה זו שהיא מונוחת וצריכה חיוק גדול, כמו כן ביקש את רבי מרדכי יפה לצוות על בניו ועל בניו אחריו, להקפיד על קיום מצוה זו של עניית אמן. וכשהבטיח כל זאת, מחל לו רבו בלב שלם.

בהודמנות זו סיפר לו הרב אבובב את הסיפור הבא, וביקשו לחזור עליו בכל הזדמנות אפשרית: לפני שנים חי בספרד יהודי תלמיד חכם וצדיק שהיה קרוב למלוכה, המלך נהנה מחכמתו של ידידו היהודי ונוהג היה להיוועץ בו מפעם לפעם בכל מיני עניני המלוכה. למלך

ספרד היה גם כומר אישי שונא ישראל מובהק, ששנא במיוחד את ידידו היהודי של המלך, כומר זה השתדל תמיד להסב צרות ליהודים שישבו במדינת המלך, ומפעם לפעם הציע הצעות לגירוש היהודים, הצעות אלו נתבטלו תמיד בהשפעת הידיד היהודי של המלך, ודבר זה העלה עוד יותר את חמתו של הכומר, שגמר אומר לסלק את היהודי מן הדרך ויהי מה. הוא חיכה לשעת כושר שלא איחרה לבוא.

פעם כאשר המלך נזקק לכסף, יעץ לו הכומר לגרש את כל היהודים, ולהחרים את רכושם לטובת אוצר המלוכה, שוב באו מנהיגי הקהילות אל ידידו היהודי של המלך, וביקשוו להתערב לביטול הגזירה, בבואו לארמון נתקבל על ידי המלך בידירות חמימה כתמיד, דבר זה שימח מאד את היהודי השתלדן שהיה סמוך ובטוח כי גם הפעם יעלה בידו לבטל את הגזירה. בינתיים הגיעו פקידי מלוכה חשובים וביניהם גם כומר האיש של המלך, והלה ניהל עמם שיחה. היהודי שלנו נזכר כי עדיין לא התפלל מנחה, ומאחר שהיה כבר מאוחר במקצת, ניצל את הזדמנות שהמלך היה עסוק עם אורחיו האחרים, נעמד לו בפינה שקטה והחל להתפלל שמונה עשרה.

להודמנות זו חיכה הכומר הערמומי, הוא קם פתאום ואמר כי הוא יתן למלך ברכה קדושה, וכל הנוכחים יענו אחריה אמן, כאשר סיים את ברכתו, ענו כולם אמן פרט ליהודי שלנו שעמד והתפלל שמונה עשרה. הכומר העמיד פנים כמי שמצטער מאד, הוא פכר את ידו, תפס את ראשו וצעק שהיהודי קלקל לו את הברכה, בכך שלא ענה אמן, הנה זהו הידיד היהודי הנאמן שלך צעק למלך, הוא לא רוצה ליטול חלק בברכתו, בגלל שבלבו הוא בו לך, וחורש נגדך מזימות, סינן הכומר הארסי.

חמתו של המלך בערה להשחית נגד היהודי שכה העליבו, הוא ציווה להוציאו מיד להורג במיתה משונה ולשלחה למשפחתו. מובן מאליו כי הפעם לא היה מי שיבטל את גזירת הגירוש, וכל היהודים גורשו ממדינת המלך, מזלו הנורא של היהודי הצדיק הפיל אימה ופחד על כל היהודים, ויותר מכולם התרגש רבה של הקהילה, שהיה חברו של הקדוש, אותו הוא הכיר בתור ירא שמים מושלם הנוהר במצוה קלה כחמורה, הרב התפלל ולא יכול היה להבין מדוע היה סופו של צדיק כזה כה חמור, הוא לא הטיל כמובן ספק בצדקת ההשגחה העליונה, והיה ברור לו כי הצור תמים פעלו, אך בכל זאת היה רוצה לדעת על מה ולמה קרה לצדיק מה שקרה, הוא רצה לדעת מה היה חטאו של הצדיק שגרם למות כה משונה, הרב רצה לדעת זאת כדי להזהיר את היהודים לבלתי יחטאו, התענה הרב בצום תעניות אחדות, והתפלל וביקש שיודיעו לו מן השמים את סיבת הדבר. בקשתו נענתה והצדיק בא אליו בחלום, כדי להודיע פשר הדבר וכך אמר לו:

משל ונמשל

העולם הזה דומה לפרוודור

פעם המשיל הגה"ק ה"חפץ חיים" סיפור זה לענין "העולם הזה דומה לפרוודור, העולם הבא דומה לטרקלין". בעיירה זלווה פלך גרודנא, היה מתקיים יריד שנתי גדול שהיה נמשך ארבעה שבועות תמימים, כל תושבי העיירה היו מצפים בכיליון עיניים במשך השנה ליריד הזה, שכן בהשכירם כל פינה, ובקחתם מחיר טוב תמורת כל חדר, היו מרוויחים רווחים גדולים כדי להתקיים במשך כל השנה. תושבי זלווה היו נעשים עייפים ויגעים במשך תקופה זו, ללא מזון ושינה כראוי, היו עסוקים בעבודתם לספק צרכי המשתכנים אצלם, ולשם כך היו אף שוכרים אנשים שיעזרו להם בעבודה זו. ה"חפץ חיים" שאף הוא עשה פעם בזלווה בתקופת היריד, שמע פעם יהודי ייגע שעבד אצל בעל בית קורא: "מתי אזכה כבר שהיריד יגיע לקיצו? נפשי כבר שואפת למנוחה." בעל הבית בשומעו את דברי הפועל, גער בו, מה זאת תדבר? הלוואי וימשך היריד זמן יותר ממושך, אמנם אתעיף עתה, אולם ברווחים אוכל לחיות לאחר מכן במנוחה, וליהנות במשך שנה שלמה.

הנמשל: כדאי לו ליהודי שיתעיף, לא יאכל ולא ישן כהוגן, ויגור במסדרון במשך כל תקופת היריד, כדי שברווחים הגבוהים יחיה לאחר מכן ברווחה, יתר על כן איננו מרגיש כלל עייפות, והנהו מרוצה לקבל באהבה את כל אי הנחות, בידעו שדוקא זה יביא לו את הרווחה, מה מאושר היה האדם אלמלי היה מתאר לעצמו שהעולם הזה הוא פרוודור לטרקלין, יריד קצר ששומה על האדם לצבור בתקופה זו אמצעים להתפרנס בהם מבחינה רוחנית בעולם הבא, וממילא לא ירגיש שום צער באי נוחות כלשהי.

אל תדאג ואל תפחד, אני באתי בזה לומר לך את הסיבה מדוע היה סופי ככה, למה ומדוע זכיתי לגור דין קשה כזה, ובכן אתה הרי יודע כי הקדוש ברוך הוא מדקדק עם הצדיקים כחוט השערה, חטאי היחידי היה, כי פעם אחת החסרתי עניית אמן אחד, כאשר בני הקטן ברך המוציא לחם מן הארץ, זה היה איפוא חטאי היחיד, אולם הקב"ה האריך אפו ודחה את מתן העונש לשעת מצוא, שעה זו באה, כאשר לא עניתי אמן על ברכת הכומר, והמלך הרגיש עצמו נעלב מאד, בשעה זו העמידו אותי לדין בפני בית דין של מעלה, והקטיגור אמר, הלא דברים קל וחומר, ומה לפני מלך בשר ודם נחשב לעבירה חמורה, אם לא עונים אמן על ברכה שמברכים אותנו, בפני מלך מלכי המלכים הקב"ה על אחת כמה וכמה, וכך יצא דיני למיתה, ונעשתי על שלא עניתי אמן על הברכה שבירך בני הקטן.

ועתה ידידי אמר הצדיק לחברו בחלום הלילה, ספר נא את הסיפור הזה לבני ביתך, ולכל היהודים הבאים במגע עמך, כדי שיידעו להזהר כולם בענין החמור הזה של עניית אמן אחרי ברכה, למרבה הצער אין היהודים נוהרים בכך, וזו גם אחת הסיבות מדוע המשיח עדיין לא בא עד כה, במיוחד שהיהודים מוזלזלים בעניית אמן אחרי שתי ברכות הקשורות בעניין הגאולה, האחת היא ברכת "המחזיר שבינתו לציון", שמיד אחריו אומר הקהל מודים רבנן, מבלי שיענה תחילה אמן על הברכה, והברכה השניה היא: ברכת "הפורס סוכת שלום" גם כאן שאומרים אחרי זה "ושמרו", מקדימים את ה"ושמרו" לאמן שצריכים לענות אחרי הברכה. והמשיח יושב ומחכה שהיהודים יענו אמן על שתי הברכות הללו.

בכלותו לספר את סיפורו, ביקש שוב הרב אבוהב את רבי מרדכי יפה, שיתקן את הדבר על ידי כך שיפרסם את ענין עניית "אמן" בכל הזדמנות, הוא אמר לו גם כי כאשר לא עונים לברכה של שליח ציבור גורמים לכך שהברכה ההיא תהיה לבטלה, ומתחייבים ח"ו מיתה בידי שמים, אותה מחליף הקב"ה בעוני לאחר שעני חשוב כמת. הרב אבוהב סיים את דבריו באומרו, כי כתוב "ועמך כולם צדיקים" כל יהודי הוא בבחינת צדיק, וצדיק הוא זה המקיים כל יום את כל מה שאותיות צדי"ק מרמוזות על "צ" תשעים פעם עונים אמן על ברכות, אומר "ד" פעמים קדושה, שומע "י" קדישים, ואומר ק' ברכות. רבי מרדכי יפה הגאון הגדול שהתפרסם מאוחר יותר כ"בעל הלבושים", נסע הביתה לאחר שסיים את לימודיו באיטליה, הוא היה אסיר תודה לרב אבוהב לא רק בשל לימודי חכמת העיבור, אלא גם ובעיקר בגלל הערותיו המועילות בדבר הנחיצות הגדולה של עניית אמן אחרי כל ברכה וברכה.

צ'ין אדם לחברו

בחנות שלי לא נמצא כעס וקפדנות מסופר על הגה"ק ה"חזון איש" שהיה אומר בלשון מליצה: "בחנות שלי לא נמצא כעס וקפדנות". אחת מהפעמים בהם כן כעס (כעס מעושה) ה"חזון איש" היה, כששאלו אותו אודות שידוך של בחור מסוים. לאותו בחור היתה אחות שלא היתה שפויה בדעתה. השיב ה"חזון איש": "כתוב לבדוק באחי האם ולא בקרובים האחרים, ואין לחשוש לזה". הסביר השואל שהאחות היא ניצולת שואה, מהפליטות מגיא ההריגה. ועל זה רגו ה"חזון איש" מאד ואמר: "הן עברו שבעה מדורי גיהנום ואתם עוד שואלים עליה וחוששים?"

איך אפשר לנוח כשיש צער ליהודי מסופר: אשה התדפקה אל דלת הרה"ק רבי שלומק'ה מזוועה על זיע"א בירושלים עיה"ק, בשעת לילה מאוחרת מאד, והצדיק שכב או על ערש דווי סובל יסורים קשים, לא רצה נאמן ביתו לפתוח את הדלת לאשה במצב זה בשעת לילה כה מאוחרת, אולם הרבי פקד עליו לפתוח את הדלת ולהניח לאשה להכנס ולשטוח את ליבה, החסיד ניסה לדבר על לבו של רבו שהוא זקוק למנוחה ובפרט שהוא חולה ובעל יסורים, נענה רבי שלומק'ה ואמר: "כיצד אוכל לנוח בשעה שעומדת אשה בחוץ ולבה מר עליה".

להתענות עבור יהודי אחר הרה"ק רבי מרדכי מלעכעוויטש זיע"א היה פעם אצל הרה"ק רבי זושא מהאניפולי זיע"א וראה שבא

יהודי ובכה מאד שיתן לו דרך התשובה, ורבי זושא שלחו לצדיק אחר. שאל רבי מרדכי לרבי זושא, היתכן לשלוח יהודי שמבקש דרך תשובה? ענה לו רבי זושא: כשהייתי צעיר כשהגיע אלי בעל תשובה ציויתי עליו לעשות איזה דבר קטן, והתעניתים לקחתי על עצמי לצום בשבילו, היום אין לי כח להתענות, ולצוות ליהודי להתענות איני יכול, לכן שלחתיו שילך לצדיק אחר.

דאגה לזוגתו גם ברגעים

האחרונים

הגאון רבי יעקב ולנסקי זצ"ל מקובנה, היה גר במאה שערים והיה מבני ירושלים של מעלה. נסתלק לבית עולמו בדמי ימיו באחרית מלחמת העולם הראשונה. לפני פטירתו עת שכב על ערש דוי פקד על אשתו שתלך ותשיג חלב ואורז, ותבשל מהם דייסה, הימים היו ימי רעב ובקשיים מרובים השיגו מצרכי מזון, האשה חשבה לתומה שבעלה דורש את הדייסה לשם החלמתו והקלה ממחלתו, וברצון ובשמחה הלכה וחיפשה, עד שעלה בידה להביא לביתה אורז וחלב. מיד נטלה את הסיר ובישלה דייסה, והגישה לפני בעלה החולה האנוש. רק עתה פנה ר' יעקב לאשתו ואמר: לא למעני דרשתי את הדייסה, רצוני שתדאגי את יותר לבריאותך כדי שיהיה לך כח לגדל את ילדינו, וגור עליה לשבת לידו ולאכול הדייסה. אחרי זמן מועט החזיר את נשמתו ליוצרו.

תלולא דצדקיא

שבת קודש כ"ז שבט רבי אלכסנדר סנדר ב"ר אפרים זלמן שור (תבואות שור - תצ"ו) הרה"ק רבי עמנואל ב"ר ישעי' מפשדבורו (תרכ"ד)

יום ראשון ב"ח שבט הרה"ק רבי מנחם נחום מרחמיסטריווקא ב"ר יוחנן (תרצ"ו)

יום שני כ"ט שבט הרה"ק רבי ישכר בעריש מדאלינא ב"ר יצחק אייויק מוידטישוב (תרמ"ו)

הרה"ק רבי חנניא יו"ט ליפא ב"ר יקותיאל יהודה (קדושת יו"ט - תרס"ד)

יום שלישי ל' שבט

הגאון רבי יצחק ירוחם דיסקין ב"ר משה יהושע יהודה לייב (אב"ד בריסק - תרפ"ה)

הגאון רבי נתן צבי פינקל ב"ר משה (הסבא מסלבודקא - תרפ"ז)

הגאון רבי ירוחם פישל פערלא ב"ר אריה צבי (תרצ"ד) יום רביעי א' אדר

רבינו אברהם ב"ר מאיר (אבן עזרא - ד"א תתקנ"ד)

רבי שבתי ב"ר מאיר הכהן (ש"ך - אד"א תכ"ג)

הרה"ק רבי יצחק אייויק ב"ר צבי מכפר ספרין (אבי ה"עטרת צבי" תק"ט)

הרה"ק רבי ברוך מגארליץ ב"ר חיים מצאנז (תרס"ו)

יום חמישי ב' אדר

הרה"ק רבי אהרן אריה ב"ר מאיר הגדול מפרעמישלאן (תקע"ג)

הרה"ק רבי יוסף ב"ר שבתי מראשקוב

הרה"ק רבי יצחק מאיר מוינקוב ב"ר אברהם יהושע העשיל מאפטא (תרס"ו)

הרה"ק רבי ישראל ב"ר אברהם מרדכי מגור (תשל"ז)

הגה"צ רבי לוי בן הגה"צ רבי גמליאל הכהן רבינוביץ (בעל מעדני השלחן תשע"ה)

יום שישי ג' אדר

הרה"ק רבי מרדכי יפה ב"ר אברהם (הלבוש - שע"ב)

זכותם תגן עלינו ועל כל ישראל אמן

מצווה הלכות

מאת הרה"ג גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א
מח"ס "גם אני אודך" רמזים וסימנים לתורה על המעשים.

שמיעת קריאת התורה (א')

א) אסור לצאת ולהניח ספר תורה כשהוא פתוח, ואפילו שנשארו עשרה בבית הכנסת, והוא כבר שמע קריאת התורה בעשרה, אפילו הכי אסור. (שו"ע או"ח סימן קמ"ו, סעיף א', ובמשנה ברורה ס"ק א')

ב) בין גברא לגברא מותר לצאת לצורך גדול, אם נשארו עשרה בבית הכנסת, והוא שכבר שמע קריאת התורה, או שדעתו לחזור מיד. (שו"ע שם, ובמשנה ברורה ס"ק ב'-ג')

ג) גם בין גברא לגברא, אין לצאת אלא באקראי בעלמא, אבל כשעושה כן תדיר, זה נראה פירוק עול תורה. (ביאור הלכה שם, בד"ה אבל)

ד) אם פתחו הספר, ועדיין לא התחילו לקרוא, גם כן אסור לצאת החוצה. (ביאור הלכה שם, בד"ה כשהוא)

קרית קרעטשניף רחובות

טל': 052-7144471 מייל: sipureitzadikim@gmail.com

לע"נ

הגה"צ רבי לוי בן הגה"צ רבי גמליאל הכהן רבינוביץ (זיע"א) נלב"ע ב' אדר תשע"ה תנצב"ה

מברכין חודש אדר

המולד ביום ב' שעה 12:40 11 חלקים

ר"ח יהיה ביום שלישי ובוים רביעי

פני עין חמד

יוצא לאור ע"י בית הכנסת שכונת "עין חמד" - מכללת ציון

פרשת משפטים - התורה מרוממת

"אם כסף תלוה את עמי את העני עמך" (שמות כב, כד)

זוכה אלמלא היית 'מבזבז' את זמנך על שאלות של אנשים!."

אחרי השואה הגיעו לאמריקה אנשים חסרי כל שאספו פרוטה לפרוטה עד שבחסידי שמיים נעשו עשירים ממש. לפעמים אדם שעשה את כל הונו בעשר אצבעותיו עלול להיות קמצן.

למרות זאת, בבית מדרש של האדמו"ר מסטמאר זצ"ל היו הרבה מאוד חסידים כאלו, שהפכו לאנשי חסד והיו נותנים הרבה כסף לצדקה במגבית שנערכה מדי שבוע. זה הגיע אליהם בעקבות הנדיבות העצומה של האדמו"ר שהשפיע עליהם ממידותיו הטובות.

הקב"ה רוצה לעשות מאיתנו בני אדם מיוחדים ישרים והגונים, בניגוד לכל תפיסת העולם האינטרסנטית שהאדם ידאג לעצמו בלבד.

כיום כולם יודעים: כדי שאדם יהיה טוב, רחמן ובעל מידות טובות- עליו לדבוק בדרך התורה הקדושה ולקיים אותה.

כך אנחנו אומרים בברכה לפני קריאת שמע: "בַּעֲבוּר אֲבוֹתֵינוּ שֶׁבִטְחוּ בְךָ". מה המתנה העצומה שנתת להם? "וְתִלְמָדְם חֻקֵי חַיִּים".

בברכת שבת שלום

הרב אליהו חיים פנחסי שליט"א

חבר הרבנות המקומית מבשרת ציון

מדוע הקב"ה נתן את מצווה זו? האם הקב"ה זקוק להלוואה של בני אדם? למה שבורא עולם לא יתן לעני ישירות?

בעל החינוך מבאר כי הקב"ה רוצה שהאדם יתן כדי שיהפוך לאדם טוב ורחמן. במעשים אלו הוא ישבור את המידות הרעות שלו וילווה לעני בלב שמח. הקב"ה רוצה לעשות אותנו בני אדם מיוחדים ונדיבים.

הגאון רבי משה יהושע לנדא זצ"ל נהג להגיע למרן החזון אי"ש מדי שבוע כדי לשאול שאלות שונות שאנשי ירושלים שלחו אליו.

הוא פנה פעם אל מרן החזון אי"ש ושאל: "הרי אני אברך צעיר שלומד בכלל. כדי להגיע לרבינו ולשאול את כל השאלות האלו, אני נאלץ להקדיש שבע שעות בשבוע- נסיעה מירושלים לתל אביב, משם לבני ברק ואחר כך את כל הדרך חזרה- האם מותר להפסיד עבור כך שבע שעות?"

מרן החזון אי"ש ענה לו: "אתה חושב שאתה מפסיד שבע שעות מסדר הלימוד? לא ולא! על ידי השאלות האלו אתה נעשה איש חסד. התורה שאתה לומד הופכת ל'תורת חסד'."

"על ידי כך התורה שלך עולה לרמה עוד יותר גבוהה. נמצא שאתה לא מפסיד כלום אלא רק מרוויח. אתה מגיע לבהירות הרבה יותר גדולה ממה שהיית

הצלחה בגו"ר

יצחק אריאל בן טובה חגי חיים וב"ב שמואל אימן בן אסתר זרי שגית בת רותי מאיר ישראל בן רחל ברכה- יראת שמים ליאור יהושע סומך וב"ב גלית בת מסודי יהודה אריה בן רחל ברכה ארז בן שושנה רונן אברהם וב"ב קסירר אפרים וב"ב רחל ברכה בת פדילה דליה משפ' שטרית נעם יצחק בן רחל ברכה רינה בת סימי וב"ב יוסף ליאור בן דליה אפרת- הצלחה בכל העניינים שלמה ודנה דוד וב"ב אריה ושרה לוי וב"ב י.מ.י.ש כדורי אקבלי יוסף חיים בן נסכה שולמית ומרדכי חיים דויטש וב"ב עמית בן אהרון וב"ב רז דוד בן לאה וב"ב

זיווג הגון וכשר במהרה

אורן חיים בן אלן אסתר רותית בת סימי תרצה בתיה בת ימנה נינט יוסף בן רוחמה אילן בן ג'ולייט יפית שרה בת ג'ינה דרוו בן סופיה אנאל חביבה בת שולמית מיטל בת מלכה מאיר בן שרית ואליהו טליה עדן אסתר בת שולמית נעם בן שרה שירי ימנה בת שולמית דוד עומרי בן יהודית שושנה שירה בת סילביה שמעון בן שולמית סיון רבקה בת אלן אסתר עמית בת טובה אברהם גורג'י בן דליה אפרת אורן בן נעמי לאה בת תמר

זרע קודש בר קיימא

גלית בת מסודי אליהו נזרי בן ימנה אילנה בת רוחמה שמואל אימן בן אסתר זרי סיון בת אסתר רחל מרים בת יהודית דניאל בן שרה ואושרית בת שושנה נעמה בת יפה דגנית בת שושנה אסף בן סופיה נתנאל בן ג'ינה מיטל בת שושנה

רפואה שלמה

מאיר ישראל בן רחל ברכה יצחק בן עזרא ימנה ניזרי בת סטה- בריאות ואריכות ימים מרדכי ניזרי בן פרח- בריאות ואריכות ימים מאיה בת עדי סימי בת סוליקה מיכאל יהודה בן מרים אורן בן אסתר דינה בת מזל נעם יצחק בן רחל ברכה נעמי בת רחל שירה שילת בת אורלי אפרים בן שרה לביא ישראל בן תמר חיה אסתר בת סוליקה מוריה בת רחל ברכה נחום בן כיריה יהודה אריה בן רחל ברכה ישראל בן חווה יפה בת שרה-הצלחה ורפואה רחל בת זוהרה משה בן נדימה עינת בת רחל ברכה רפאל משה בן רחל יצחק בן פנינה רחל ברכה בת פדילה דליה קנטש בת דגטו רותית בת סבריה יצחק בן חנון רפאל אבידן בן תקווה אליהו בן רחל בנימין בן ברכה אלן אסתר בת שרלוט נעימה בת שרה יהודה לייב בן אסתר מלכה נעם אלימלך בן אושרית- רפואה שלמה ובריאות איתנה יהודית אסתר פראדל בת חיה- בריאות ואריכות ימים

העלון מוקדש לעילוי נשמת משה בן גורג'יה ז"ל

לרפואה שלימה לנוריאל בן אסתר

לרפואה שלימה לאיידה חיה בת אסתר וליילד אלחנן רפאל בן איריס וליילד אורי חיים בן שלי

זש"ק, פרנסה טובה ובריאות איתנה לאליהו ניזרי בן ימנה וגלית בת מסודי

להצלחת אברהם גורג'י בן דליה אפרת וב"ב לרפואת הנפש והגוף של יהודה אריה בן רחל ברכה

העלון מוקדש לע"נ יצחק בן רבקה ז"ל

פניני לבנה		
ע"ה	כנסת לבנה	צאת לבנה
י"ט	16: 52	18: 05
כ"א	17: 09	18: 02
כ"ב	17: 09	18: 02
כ"ג	17: 12	18: 05

שואל ומשיב בהלכה - ארבע פרשיות-שקלים - חלק א'

מה הן ארבע פרשיות ומה עניינה של פרשת שבת שקלים?

שאלה:

תשובה:

להלן סיכום ההלכה מפי ר' אליהו חיים פנחסי, רבנות מקומית מבשרת מתוך ספרו 'הכשרות למעשה':

ארבע פרשיות הן פרשיות מיוחדות שחז"ל תיקנו לקרוא בנוסף לפרשת השבוע, בארבע שבתות לאורך חודש אדר שסמוך לניסן. בשנה רגילה הקריאה נעשית בחודש אדר ובשנה מעוברת באדר ב'. השבתות עצמן נקראות בשמות מיוחדים: 'פרשת שקלים', 'פרשת זכור', 'פרשת פרה' ו'פרשת החודש'.

זמן הקריאה של פרשת שקלים בשנה מעוברת הוא בשבת שלפני ראש חודש אדר ב' ובשנה פשוטה בשבת שלפני ראש חודש אדר (או בשבת עצמה שבה חל ר"ח אדר). בשבת מוציאים שני ספרי תורה. בספר השני קוראים את פרשת שקלים (ספר שמות ל, יא-טז). אם שבת זו היא גם ראש חודש, מוציאים שלושה ספרים: בראשון קוראים את פרשת שבוע, בשני את פרשת ראש חודש ובשלישי את פרשת שקלים.

הסיבה לתקנת חז"ל שקוראים פרשת שקלים היא מפני שבזמן ביהמ"ק באדר בתי הדין היו מכריזים בכל ערי ישראל שכל אחד מישראל חייב לשקול מחצית השקל הקודש ולהביא לביהמ"ק. ממעות מחצית השקל החל מיום ראש חודש ניסן והלאה היו מקריבים קורבנות מתרומה חדשה. מקורות: מגילה (כט.), ירושלמי (שקלים ב.), טור וש"ע סי' תרפ"ה.

עוד אמרו חז"ל: גלוי וידוע לפני הקדוש ברוך הוא שעתידי המן לשקול שקלים על ישראל, כמו שנאמר: וְעִשְׂרֵת אֲלָפִים כֶּסֶף אֲשֶׁקוּל עַל יְדֵי עֲשֵׂי הַמְּלֶאכֶה (אסתר ג, ט). לפיכך הקדים שקליהם לשקליו. מקורות: מגילה (יג:). לכן גם אנחנו קוראים בשבת זו פרשת שקלים.

האשכנזים והתימנים מפטירים בספר מלכים ב' פרק י"ב פסוקים א'-י"ז, ואילו הספרדים מתחילים בפרק י"א, פסוק י"ז. ההפטרה עוסקת בנדבת העם לבדק הבית בבית המקדש.

אם חל ראש חודש ביום ראשון אחרי שבת, נוהגים לומר בסוף ההפטרה פסוק ראשון ואחרון של הפטרת 'מחר חודש'.

בשבת שקלים, אם הטעות התגלה בספר הראשון שבו קוראים בפרשת השבוע, עדיף לגלול את ספר התורה השני, לסיים בו את קריאת פרשת השבוע, ואחר כך יגלול אותו לפרשת 'כי תשא', מכיוון שהפרשיות לא רחוקות אחת מהשנייה. זה עדיף יותר משיוצאו ספר תורה אחר.

אם המפטיר טעה ולאחר שקרא בס"ת פרשת שקלים קרא את הפטרת השבוע, אם נזכר באמצע ההפטרה, מפסיק ומפטיר: ויכרות יהוידע ויברך ברכות ההפטרה לאחריה. אין צורך לחזור ולברך ברכה ראשונה של ההפטרה. אם לא נזכר עד שסיים את הפטרת השבוע ובירך ברכות שלאחריה, יש אומרים שצריך לחזור ולברך ברכות ההפטרה לפנייה ולאחריה כדי להפטיר: ויכרות יהוידע כתקנת חז"ל. יש אומרים שחוזר ומפטיר: ויכרות יהוידע בלי ברכות. סב"ל לכן יחזור להפטיר ויכרות יהוידע בלי ברכות. והוא הדין בשאר ההפטרות של ארבע פרשיות. מקורות: ילקוט יוסף מועדים' עמ' רסח.

תיקון ופְּשָׁרוֹ

הגאון רבי יעקב כולי זצ"ל (מח"ס 'מעם לועז'), חי בדורו של המקובל האלוקי רבינו האריז"ל. לפרנסתו הוא פתח עסק עם שותף. את הרווחים הם חילקו ביניהם חצי-חצי. יום אחד רבי יעקב גילה ששותפו לקח ממנו סכומי כסף גדולים מאוד ונעלם. רבי יעקב נאלץ לספוג את ההפסד הגדול ונאלץ ללוות כספים. מכיוון שלא ידע להיכן השותף נעלם, הוא לא היה יכול לעשות מאומה והיה לו צער גדול מזה.

חלפו שנים ר' יעקב התאלמן מאשתו הראשונה. זמן-מה לאחר מכן השדכן הציע לרבינו אישה לזיווג שני. המשודכת היתה צעירה ממנו בשנים רבות והיתה עשירה מופלגת. לפני שרבי יעקב קיבל החלטה, הוא ניגש לרבינו האריז"ל כדי להתייעץ האם לגשת לשידוך. האריז"ל הקדוש אמר לו שיעשה את כל המאמצים להינשא עם אישה זו.

רבי יעקב, כמובן, עשה כדברי רבינו האריז"ל הקדוש. הוא מיד נסע למקום שבו גרה האישה, ולאחר פרק זמן קצר הוא אף התחתן איתה. שלושה חודשים בלבד לאחר החתונה האישה נפטרה ל"ע. צערו היה איום ונורא. בצוואה האישה הורישה את כל רכושה לבעלה רבי יעקב. היא הזהירה את יורשיה האחרים שלא ינסו לקחת מכספה אפילו אגורה שחוקה אחת.

רבי יעקב חזר לעירו ומיד ניגש לרבינו האריז"ל. הוא סיפר בצער את מה שאירע איתו. המקובל האלוקי גילה לו: "דע לך, האיש שעשק אותך נפטר והתגלגל בעולם הזה כאישה, כדי שתתחתן איתה. כך הוא יוכל להחזיר לך את כל הכסף שלקח ממך וזה תיקונו. לכן זירזתי אותך ללכת ולהתחתן עם האישה, כדי שתוכלו לסיים עם התיקון". (מעובד מתוך 'ברכי נפשי')

עושה אירוע שמחה באולם שמחות וברצונך להפוך אותו לכשרות "מהדרין-גלאט"?

צוות משגיחים תלמידי חכמים ידאגו לכך בכל איזור בארץ. ההשגחה החל מזמן אספקת הבשר ועד למנה האחרונה. בפיקוחו של הרב אליהו חיים פנחסי שליט"א 052-6329144 (הנייד באישור ועדה רוחנית)

מינויים

לקבלת העלון חנים במייל מדי שבוע, יש לשלוח בקשה למייל

PnineEH@gmail.com

הקדשת העלון

ניתן להקדיש את העלון לעילוי נשמה, רפואה שלמה, הצלחה, זיווג הגון, חזרה בתשובה וכו'

נא לפנות לליאור בטל' 052-7652084

כתובת המערכת: עבור ליאור עצמון, רח' הבושם 26א ת.ד. 83375. מבשרת ציון. מיקוד 9076926

לשאלות בהלכה

נא לפנות לרב אליהו פנחסי בטל' 052-6329144

(הנייד באישור ועדה רוחנית)

אם ראשונים כמלאכים – האדמו"ר הרב נתן דוד רוזנבאום זצ"ל

האדמו"ר הרב נתן דוד רוזנבאום מזוטשקא זצ"ל - נולד כבן זקונים ב-ג' סיוון ה'תש"ה (1945) בדורוהוי שברומניה. מילדותו ניכר כי לגדולות נוצר בשקידתו בתורה הקדושה, בהתמדה מופלאה, ביראת שמיים, במידות נאצלות וברגישות נדירה לזולת. כשהיה בן שלוש שנים בליל הסדר כאשר פתחו את הדלת לאלוהי הנביא שאל בתמימות: "מי היהודי שנכנס?", אביו הק' היסה אותו ואמר: "לא כל מה שרואים צריך לספר".

בשנת ה'תש"ח (1948) הוריו עברו להתגורר בקראון הייטס שבברוקלין. למד בישיבת 'צעהלים' ובישיבת 'שערי ישר' בניו-יורק. לאחר תקופה קצרה התמנה למנהל הרוחני של ת"ת בעלזא בויליאמסבורג. הקים ת"ת וישיבה 'יגדיל תורה' של חסידי גור בבורו-פארק. ב-כ' סיוון ה'תשל"ג (1973) נפטר הסבא, ר' איתמר מנדבורנא, ואביו ביקש לעלות לארץ. רבינו שעשה חיל בתפקידו בת"ת, החליט לעזוב את הכל ולעלות עם אביו, מתוך מסירות נפש לכיבוד אב, למרות שה'בית ישראל' מגור התחנך אליו שיישאר למען עתיד הת"ת. בארץ ישראל התחיל לשמש כמנהל הרוחני בת"ת דושינסקיא ות"ת סערט וז'ניץ בבני ברק.

ב-י"ד תמוז ה'תש"ס (2000) אביו נפטר ורבינו התחיל למלא את מקומו כאדמו"ר השני של חסידות זוטשקא בבני-ברק. המשיך במפעל 'שונה הלכות', שבמסגרתו נבחנו מדי חודש על שו"ע ומשנה ברורה הלכות שבת. יסד מחדש במסירות נפש את כולל הל' שבת שאביו ייסד. ענוותן. כל ימיו, ייחס בענווה יתירה כל דבר לאביו הגדול וכך אמר: "הישועות והברכות, הכל מכוחו של אותו זקן". היתה לו אהבת ישראל עצומה. הצליח לקרב יהודים רבים לתורה ולחסידות. את מעשי החסד שלו הסתיר עד כמה שניתן.

גאון בתורה. כל מי שדיבר איתו בלימוד, בכל נושא שהוא, ובכל מקום על פני הש"ס והשו"ע, ראה את בקיאותו העצומה בכל מכמני תורה. סבל כל ימיו וידע חולי ומכאוב, במחושי לב. במהלך השבעה נשמעו מאות סיפורי הוד על רבינו שאותם הסתיר בחייו. בעל רוח-הקודש. נפטר במוצאי שבת, כ"ח שבט ה'תשע"ט (2019). חי כ-74 שנים. ציונו בהר הזיתים בירושלים סמוך לאוהל אדמו"רי נדבורנא. על פי צוואתו, ארבעת בניו המשיכו את דרכו כאדמו"רים בחסידות זוטשקא. בנו ר' אשר ישעיה מילא את מקומו בבני-ברק.

סבא (מצד אביו): האדמו"ר ר' איתמר מנדבורנא. **אביו:** האדמו"ר רבי יצחק אייזיק. **אימו:** מרת חנה (בת ר' נתן דוד הכהן הולנדר-רבה של אמסאנא שבגליציה). **אשתו:** בת האדמו"ר ר' מרדכי גולדמן מזוועהיל (מח"ס 'קרא דמלכא'. נישא בשנת ה'תשכ"ו). **מרבתי:** אביו, האדמו"ר ר' יצחק אייזיק, ר' יצחק דוב קופלמן (ראש ישיבת 'שערי ישר' בניו-יורק). **חברותא:** הגאון ר' משה ניישלוס (אב"ד סרדהאלי ורבו של שיכון סקווירא בארה"ב). **בניו:** האדמו"ר ר' אשר ישעיה (ממלא מקום אביו בבני ברק), האדמו"ר ר' גדליה משה (האדמו"ר זוטשקא אמסנא בבני ברק), האדמו"ר ר' שלמה (מרבני ישיבת טשעבין. האדמו"ר מזוטשקא בירושלים), האדמו"ר ר' מרדכי (האדמו"ר מזוטשקא במונסי). **חתניו:** המשפיע החסידי ר' אברהם אלימלך בידרמן, ר' יעקב ישעיה זאב גראס (רב בית המדרש האלמין בביתר), האדמו"ר ר' חיים לייפר (האדמו"ר מטמשוואר אלעד), ר' מנחם קאליש (האדמו"ר מאמשינוב ארצות הברית).

ת"ח אחד שהגיע לנחם סיפר: לפני עשרות שנים אובחנה אצלי פריצת דיסק. אושפזתי בבית-הרפואה תל-השומר. אחד הרופאים הגיע אלי ואמר: "אורח חשוב הגיע לבקר אותך". לפתע הווילון הוסט ורבינו זצ"ל נכנס לחדר, עם חיוכו שובה הלב, מתעניין במצבי ולאחר מכן מודיע: "הבאתי לך לכאן רפלקסולוג מעולה שיטפל בך"... כל כך היה אכפת לו ממצב בריאותי, עד שהשקיע מאמצים גדולים וחיפש את איש המקצוע שיוכל לעזור לי. לא יאומן! אחרי שהשתחררתי מבית הרפואה, כאשר הרבי היה פוגש אותי, הוא תמיד אמר לי: "תזכור את הקשיים והסבל שהיו לך שם בבית הרפואה. תודה לה' יתברך שאתה בריא..."

א אחד הבנים מספר שפעם חבר שאל אותו: "מה אביך עשה היום בתל אביב?". לא ידעתי מה להשיב לו והחלטתי לשאול את אבא, אבל הוא העדיף להתחמק. כשלחצתי עליו, התברר, שמדובר ביהודי חולה שגר בבני ברק והיה צריך לעבור טיפולים אצל רופא בתל אביב. מכיוון שהרבי ידע שהוא לא ייסע לבדו מסיבות שונות, הזמין מדי שבוע מונית על חשבונו ולקח את החולה אל הרופא בתל אביב. במהלך הטיפול הרבי שהה מחוץ לבית הרופא, ממתין עד לגמר הטיפול. כך נהג במשך תקופה ארוכה.

הרה"ג רבי יצחק דיין, אחד מרבני חולון, סיפר: פעם נסעתי עם הרבי לליז'נסק וישבתי לצידו במטוס. במהלך הטיסה נרדמתי. אחרי שהתעוררתי מצאתי את עצמי 'מונח' על הרבי. התברר לי שכך היה לאורך כל השעות שישנתי... אין ספק שהדבר לא היה נוח לרבי, אבל הוא לא עשה שום תנועה כדי 'להוריד' אותי ממנו... לא די בכך, אלא מיד כאשר התעוררתי הגיש לי דברי מאכל וביקש שאטעם...

בימי ה'שבעה' הרה"ח ר' יעקב גולדברג, ששימש כמלמד בת"ת גור בניו-יורק, הגיע לבית האבלים. הוא סיפר על דבר מפעים שאירע בעת מבחן שנערך בחיידר. הרבי ששימש כמנהל רוחני נכח בעת המבחן. בתום האירוע אחרי שכולם התפזרו, הרבי רמז לאבא של אחד הילדים שיגש אליו. "תיגש בדחיפות עם הבן לרופא שמתעסק ברפואת המוח", אמר. האבא לא הבין מה רוצים מהבן שלו. "הילד שלי בריא לחלוטין", אמר. "אני מיעץ לך שתיגש איתו לרופא", הרבי חזר על דבריו. האבא מיהר לעשות כדברי הרבי. מה התברר? במוח של הילד היה גידול, ואלמלא היו ממתנים עוד זמן-מה, יתכן שלא היה ניתן להצילו. לאחר מעשה האבא ניגש לרבי והודה בדמעות על העצה המופלאה. הרבי נשמע כמתנצל: "אל תחשוב שיש לי רוח הקודש. בעת המבחן שמתי לב שדיבורו של הבן נקטע מדי פעם. ראיתי שזה לא מגומם אלא משהו פנימי יותר שמגיע מהמוח, לכן אמרתי מה שאמרתי". היתה זו יותר מכל, סיים הרב גולדברג, אבחנת הלב של הרבי. הוא היה בבחינת ליבן של ישראל, והצליח לחדור אל הלבבות של התלמידים. מכיוון שהיה בפנים, ידע מה שמתרחש שם...

לא פעם היה ניתן לראות את רבינו סוחב סלים ככדים ברחוב. התברר שאלו היו סלים של אנשים מבוגרים. כשהרבי ראה אותם הציע את עזרתו ונשא את המשא הכבד עד לפתח ביתם. (הסיפורים הנפלאים על מידותיו של הצדיק מעובדים מתוך 'קול ברמה')

בין אדם לחברו

פניתי לרב. סיפרתי לו את כל מה שקרה ושאלתי האם על פי דין תורה מותר לי לתבוע את האחים כדי לקבל את הדירה.

הרב אמר כי אם אלך לדין תורה, יתכן מאוד שיפסקו לטובתי ואני אקבל את הדירה, אבל הוא מיעץ לי עצה ששווה זהב: לוותר. אם אזכה בדין תורה יתכן שחלילה ייגרם נתק ביני לבין חלק מהאחים.

"דע לך שהאחדות והשלום הרבה יותר יקרים מדירה", הרב אמר. **"תניח לדירה, תוותר לאחים, ותראה שבעז"ה לא תפסיד מזה".**

היה לי קשה לקבל את הדברים, אבל בסופו של דבר נהגתי כעצת הרב. זה לא היה קל. המשפחה גדלה ואני התקשיתי ביותר להביא פרנסה הביתה.

בכל פעם שעברתי ליד בית הורי שנפטרו, מראהו היה דוקר את ליבי במחשבה שכל אחי מסודרים. יש להם בתים ורק אני צריך לעמול ולהתייגע הרבה יותר כדי להביא הביתה כסף גם לשכירות.

עם הזמן למדתי מקצוע, והתחלתי לפרסם כי אני מעניק שירות מסוים לכל המעוניין בכך. בהתחלה היה ביקוש קטן, ואני התניידתי על הכביש בתחבורה ציבורית.

ההכנסות היו כל כך מעטות כך שאפילו רכב לא היה לי. עם הזמן הפך הקילוח הדקיק של הלקוחות לזרם, והזרם הפך לשיטפון.

אנשים נזקקו לשירות שלי ואני נאלצתי להכניס עובדים נוספים תחת אחריותי. מנתינת שירות קלה, העסק הקטן הפך לעסק גדול ומצליח, שמעסיק עובדים רבים במספר סניפים בכל רחבי הארץ.

מרווחים שנספרו בהתחלה במאות שקלים, הגיעו לסכומים של מיליונים! הקב"ה שלח הצלחה במעשה ידיי, באופן שלא הייתי יכול בכלל לחלום עליו. ברוך ה' קניתי דירה משלי וגם הרבה יותר מזה.

לאחרונה אחד מהאחים שלי נזקק לניתוח של השתלת כבד. הטיפול הזה עלה חצי מיליון שקל ולא היו לו את האמצעים לשלם עבורו. ברוך ה' יכולתי לשלם במקומו את כל הסכום.

האח הזה לא עמד אז לצידי בענייני הירושה. אבל אני החלטתי שמגיע לו שאעזור לו, שהרי בזכות הוויתור הגעתי למה שהגעתי.

ברור לי שגם הנתינה הזאת לא תיגרע ממני. ברוך ה', מאז התרומה לאחי אני רואה בעסקים סייעתא דשמיא גדולה עוד יותר.

לפי ספר החינוך יש בפרשה שלנו 53 מצוות. 23 מצוות עשה ו-30 מצוות לא תעשה. רובם ככולם עוסקים בבין-אדם לחבירו.

הפרשה שלנו פותחת עם עבד עברי, אדם שנמצא בתחתית המדרגה. התורה פותחת דווקא איתו כדי שנדע להיזהר בכבוד כל אדם.

ההתנהלות היום-יומית עם הזולת היא לא דבר קל כלל ועיקר. אנחנו לעיתים מוצאים את עצמנו בחילוקי דעות מול האחר. לפעמים עלינו להחליט אם לוותר או להתעקש.

לעיתים הבעיה סבוכה עוד יותר, מכיוון שאנחנו נמצאים מול המשפחה או מול האחים. עלינו להחליט כיצד לנהוג - לוותר או להילחם על הדבר שאנחנו בטוחים בצדקתו.

להלן סיפור מופלא שמעובד מתוך 'השגחה פרטית' מפי בעל-המעשה: כעובד בכיר במפעל הוטלה עלי המשימה להיפגש עם גביר גדול, יהודי שומר תורה ומצוות, ולסגור איתו עסקה בסכום עצום.

במשך מספר שעות ישבתי איתו כדי לסכם את כל פרטי החוזה. ב"ה העניין נסגר בטוב כאשר שני הצדדים מרוצים מכך.

האווירה היתה מאוד נינוחה ונעימה. המיליונר פתח את סגור ליבו והתחיל לספר לי כיצד התגלגלה לידו עשירותו המופלגת. וכך סיפר:

אני הצעיר במשפחה ברוכה של עשרה ילדים. אבי ז"ל עבד קשה מאוד לפרנסתו. ב"ה הוא הצליח לחתן בכבוד את רובנו.

הוא הצליח לתת לכל אחי דירה, אבל אצלי זה היה אחרת. תקופה קצרה אחרי החתונה שלי אבי נפל למשכב וזמן לא ארוך לאחר מכן הוא נפטר.

בחלוקת הירושה היה לי ברור שאני אקבל את הדירה של אבא. הרי כל אחי קיבלו דירות בחייו ואילו אני לא. להפתעתי חלק מהאחים חשבו אחרת.

עשרה אחים – עשר דעות. חלקם נוטים לכיוון שלי וחלקם לכיוון הנגדי. ראיתי שבאופן כללי הדעת נוטה להסכים לחלוקה שווה של הדירה בין כולם.

אח אחד גם הגדיל לעשות. עוד לפני שהחלטה התקבלה, הוא העמיד את הדירה להשכרה. תוך תקופה קצרה הגיעו אנשים ומישהו שכר את הדירה.

בסופו של דבר נותרתי בדירה שכורה ללא כל עזרה בענייני פרנסה.

מכוון שלא רציתי לקבל החלטה כאשר אני נוגע בדבר לכן

הרב יצחק בן תפאחה כדורי זצ"ל הרב שמואל בן שמחה דרוזי זצ"ל וילד יחיא בן יוסף ז"ל פואד אברהם בן רג'ונה ז"ל מאיר מורד בן שושנה ז"ל יצחק בן ברקו דב ז"ל זהבה בת שושנה רייזל ע"ה יצחק בן יפה ע"ה אברהם בן יונה ז"ל מרים בן דבורה ז"ל אביגדור בן ג'ולי ז"ל סעידה בת תופחה ע"ה ר' שאול בן סילביה זצ"ל צדיק חכם בן חזלה ז"ל מזל בת שמעון ע"ה שני בת אסתר ע"ה דוד בר חסיבה ז"ל יוסף בן מרים נוסרת ז"ל מסודי בת חביבה ע"ה חווה בת יעקב צבי ע"ה יעקב בן אסתר ז"ל אסתר בת גולה גאולה ע"ה יצחק בן מישא אסתר ז"ל רחל רפאת בת השמת ע"ה יוסף בר סעדה ז"ל ברכה בת מרדכי ע"ה לטיף בן פרחת ז"ל שלום בן אסתר ז"ל יעקב בן נעמה ז"ל מרים בת שרה ע"ה אריה בן מרים ז"ל דוד יצחק בן פרחת ז"ל אביבה לויש ע"ה אלון בן סעדה ז"ל גורג'יה בת נעימה ע"ה שרה בת נרקיס ע"ה אילנה (מחרוזת) בת שרה ע"ה רחמה בת מסעודה ע"ה

הרב עובדיה יוסף בן גורג'יה זצ"ל רחמים בן רחל ז"ל חיים משה גרשון בן שלמה יחזקאל ז"ל ר' עוליאל ישועה בן סטה מקנין זצ"ל אביחי בן אסתר ז"ל נעימה בת גורג'יה ע"ה חי זיזי בן קלרה ז"ל ר' יצחק בן מסעודה קדוש ז"ל אסתר בת נעמי ע"ה ר' דב בן בנימין אלתר ז"ל אורה בת נעימה ע"ה מישא אסתר בת זהרה ע"ה מסעוד בן יקוט ז"ל הרב מרדכי צמח בן מזל אליהו זצ"ל אליהו אליאס בן אלגריה ז"ל שמואל בן רבקה ז"ל רפאל בן אסתר ז"ל יצחק בן חביבה ז"ל אהרון (אורי) בן רבקה ז"ל דב בן יצחק ז"ל סוליקה בת עישה ע"ה סלים בן פרחת ז"ל יעקב בן סלימה ז"ל ספירנס תקווה בת נעימה ע"ה יהודה בן סעידה ז"ל עפאת בת השמת ע"ה

גליון
באר
הכרשה

נערך ונלקט מתוך תוכן דברי שיחותיו של
מורינו הגה"צ רבי אברהם אלימלך בידרמן שליט"א

משפטים (שקלים)

מכון
באר
האמונה

גליון באר הפרשה

להערות והארות,
ובן לכל עניין אחר
ניתן לפנות:
לטלפון 718.484.8136

או לאימייל:
Mail@BeerHaparsha.com

מדי שבוע בשבוע בדוא"ל בחינם

הירשמו היום!

לשון הקודש

באר הפרשה
mail@beerhaparsha.com

אידיש

דער פרשה קוואל
mail@derparshakval.com

אנגלית

Torah Wellsprings
mail@torahwellsprings.com

ספרדית

Manantiales de la Torá
info@manantialesdelatorah.com

צרפתית

Au Puits de La Paracha
info@aupuitsdelaparacha.com

איטלקית

Le Sorgenti della Torah
info@lesorgentidellatorah.com

רוסית

Колодец Торы
info@kolodetztory.com

מכון **ארה"ב:**
Mechon Beer Emunah
1660 45th St, Brooklyn NY 11204
718.484.8136

בארה"ק:
מכון באר האמונה
רח' דובב מישרים 4/2
עיה"ק ירושלים תובב"א
025 688 040

יו"ל ע"י מכון באר אמונה
כל הזכויות שמורות להמכון © 2023

העתקה או הדפסה של הגליון בכל פרמוט שהוא כדי להרויח או לפרסם עסק וכדו' ללא אישור בכתב ממכון באר האמונה הינו נגד ההלכה והחוק הבינלאומי

תוכן הענינים

פרשת משפטים - שקלים

- ב.....רחמנא מחי - כל ה'מכות' וכן הטובות הם רק מהקב"ה לבדו
- ד.....ויחזו את האלוקים - ב'אלוקים' אהלל דבר כי גם ה'רעה' והדין הוא לטובה
- ו.....מעט מעט אגרשנו - גירוש היצר הרע בדרגא בתר דרגא
- י.....אם כסף תלוה - מצוות גמ"ח
- יא.....לא תענון - הזהירות שלא לענות נפש מישראל
- יד.....אתה זוקף את ראשן - שפע רב הנשפע בשבת שקלים
- טו.....מטבע של אש - העיקר אש ההתלהבות והתשוקה בלב

פרשת משפטים שקלים

ולבאורה צריך ביאור, הרי פסוק זה מדובר כשהכה איש את רעהו, וכי מדוע יש הוא אמינא לומר שאם ידרוש ברופאים הריהו מהלך כנגד רצון הבורא שהכה אותו, והרי לא הקב"ה הכהו אלא חברו. אלא אמר הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע (ח"ה עה"ת) שבא ללמדנו דעת, שאף אם נראה לאדם שפלוגי הכה אותו, ידע שבאמת לא באה המכה מיד בשר ודם כלל, כי אין לו לאדם שום כח עצמי להזיק אם לא שנגזר בן מלעילא, זרק 'רחמנא מחי' - הקב"ה הכהו, ולכן צריך רשות מיוחדת להתרפא.

רחמנא מחי - כל ה'מכות' וכן הטובות הם רק מהקב"ה לבדו בפרשתן (כא יח-ט), 'וכי יריבון אנשים והכה איש את רעהו באבן או באגרוף, ולא ימות ונפל למשכב וכו' רק שבתו יתן ורפוא ירפא. ואיתא בגמרא (ב"ק פה.) 'ורפא ירפא - מכאן שנתנה רשות לרופא לרפאות'. וברש"י 'ולא אמרינן רחמנא מחי ואיהו מסי' - פירוש, הרשות נתונה בידי החולה לדרוש ברופאים, ואין אומרים, אם הקב"ה הכהו כיצד יבוא לעשות כנגד רצונו יתב"ש ולרפאות עצמו, אלא בפירוש נתנה תורה רשות לפנות לרופא שירפאנו.

א. והדברים אמורים בפרט עתה, לאחר השוד והשבר אשר נשמע בגבול בית ישראל, בעמדנו בתוך ה'שלושים' לשפך הדמים שאירע בליל שבת פר' בא בשכונת 'נוה יעקב' בעיה"ק ירושלים, ושוב תאניה ואניה, כאשר רוכב ערבות בחר את בני ציון היקרים המסולאים בפז, ג' נפשות קדושות וטהורות הי"ד, מהמשפחות החשובות והנכבדות שליט"א, לזעזע על ידם את כלל ישראל ולעורר אותנו לתשובה. וחלילה לנו לתלות את המאורע הקשה ביד המקרה, או ביד אותו ישמעאלי ימ"ש (אשר הוא יקבל את עונשו, כי דם עבדיו יקום), אכן לדידן עלינו לדעת כי הקב"ה מבקש מעמנו שנחפשה דרכנו ונחקורה ונשובה אליו.

משל למה הדבר דומה, לאחד שהיה לו ילד 'פרא אדם' אשר פגיעתו היתה רעה, והיה מזיק ופוגע ברבים, עד שהוכרח האב להכותו על לחיו בכדי ללמדו לקח להיטיב דרכיו, והנה רואה האב שהילד פונה לחדרו ומתחיל לכתוב, נכנס האב לחדר ובדק אלו מחשבות והרהורים העלה הבן עלי גליון, ומצא שכתב הבן 'ביאור' באריכות 'סטירה' זו מה עניינה, שלפתע דבר נוקשה (היא היד המכה) ניתחת בחוזקה על בשר רך (הוא הלחי), ומחוזק ה'מגע' שביניהם נשמע קול חזק, ונשאר רושם המכה על הלחי - שנעשית אדומה, וכעבור כך וכך זמן הלחי חוזרת למראיתה הראשונה... נדהם האב למקרא ה'תיאור' והתקצף ביותר, ואמר לבן, אנכי הכיתי אותך למען תבין את חומר מעשיך ובכדי שתלמד לשנותם, ואתה יושב ועוסק בהתבוננות ו'בניתוח' מהי סטירה... על דרך זה ממש, בורא כל עולמים נתן לנו מכה אנושה לזעזע אותנו, אל יהיה 'עסקנו' בהתבוננות כיצד אירע הדבר, מאין באו אותם מרצחים שפלים ולאין נמלטו... ועל כגון דא זועק הנביא (ירמיה ב ל) 'לשוא הכיתי את בניכם מוסר לא לקחו'... אלא עלינו מוטל להבין שהקב"ה מדבר אלינו שובו בנים שובבים...

והגם שאין ספק כלל שכל זאת באה לנו מאב הרחמים שוכן מרומים, ואנו מאמינים בני מאמינים שהצור תמים פעלו בכל דרכיו משפט, והכל הוא אך ורק להביא לידי תכלית הטובה. וגם זאת רצונו ית' מעמנו בשעה קשה כזאת להחזיק איתן באמונה תמימה כיתד בל תמוט. וכאותו מעשה שהיה לפני כמה שנים שנלב"ע בדמי ימיה בתו של כ"ק האדמו"ר מפשעווארסק שליט"א, ואותה השבת 'שבת פרשת פרה' הייתה, בשבת זו נהוג שם לערוך 'נסיעות' אל הרבי, אף בשנה זו ציווה שלא להימנע מכך על אף היותו באמצע ה'שבעה'. בליל שב"ק בעת עריכת השולחן בהגיע זמנו לומר 'תורה' נענה הרבי וסיפר מעשה באחד מצדיקי דורות הקודמים שנתארח בעיר אחת ובכל ימות השבוע כשנתבקש לומר 'תורה' אמר לבני העיר כי בעזהשי"ת ביום השבת קודש יאמר 'תורה', בליל שב"ק בעת עריכת השולחן פתח הצדיק את החומש, עבר על כל ה'פרשה' מרישיה לסיפיה ומסיפיה לרישיה ואחר כך נענה ואמר 'איך האב נישט קיין שום קושיא' (אין לי כל קושיא על כל הפרשה) וכמי שאומר, אם אין קשה לי מאומה מה יש לי לדבר על זו הפרשה... והמשיך האדמו"ר בביאור נפלא, שלכאורה צ"ב שהרי אין מעשי הצדיק

באר הפרשה - פרשת משפטים שקלים

ג

ואם ככה יעשה וינהג שלא יחפש 'אשמים', ואף לא לתלה הדבר בעצמו² שהוא עצמו נהג שלא כשורה וגרם לעצמו הפסד בידים, מובטח הוא שהקב"ה יעזרהו להוציאו מאפילה לאורה. וכמו שפירשו (עפ"י דברי רבינו אברהם בן הרמב"ם) באמור בפרשתן (כא יג) 'ואשר לא צדה והאלוקים אנה לידו ושמתי לך מקום אשר ינום

הנ"ל תואמים את 'הבטחתו' שהבטיח בכל ימות החול שבבוא יום השבת יאמר 'תורה'... אלא בע"כ תאמר 'אז מ'האט נישט קיין קושיות איז דאס אליינס א שטיק תורה' (עצם הדבר שאין לו לאדם 'קושיות' - על הנהגת הבורא עמו זה עצמו גופי תורה).

אך בד בבד עלינו 'לשמוע קול שופר' ולהתעורר מתרדמתנו... וכגון דא ביארו בהאמור בפרשתן בעניין מלוה על המשכון, שהזהירה התורה להחזיר את כסות הלווה הניטלת במשכון, 'והיה כי יצעק אלי ושמעתי כי חנון אני' (כב ט), ולכאורה תמוה, שהרי אמרו חז"ל (בר"ר מב ג) 'אין והיה אלא לשון שמחה', ומהי השמחה הגדולה כשיצעק הלווה על שאין לו במה לשכב, אלא, כי מן השמים נטלו את ממונו והביאוהו לידי עניות, וסיבת הדבר היתה לעוררו, אך הלה לא שם לדבר, על כן הורידו אותו ירידה אחר ירידה עד שנצרך ללוות ולתת כמשכון את כסותו היחידה, ועדיין ממשיך הוא בתרדמתו, עד שסוף סוף התעורר לצעוק אל ה' על רוע מזלו, זוהי אכן שמחה גדולה בשמים, ש'נזכר' הלה באביו שבשמים ונשא עיניו למרום...

ב. וכדרך שנאמרו הדברים לענין 'הפסד' כך הם אמורים גם לגבי ה'הצלחה', שאין האדם יכול להרוויח לעצמו אפילו מאומה בהשתדלות או בכוחו ועוצם ידו, אלא כל מה שיש לו הוא רק כפי הנקצב מראש השנה, ואילו ההשתדלות אינה אלא גזירת מלך. הנה איתא במסכת תענית (ה:): משל 'לאדם שהיה הולך במדבר והיה רעב ועייף וצמא, ומצא אילן שפירותיו מתוקין וצילו נאה ואמת המים עוברת תחתיו, אכל מפירותיו ושתה ממימיו וישב בצילו, וכשביקש לילך אמר אילן אילן במה אברכך, אם אומר לך שיהו פירותיך מתוקין הרי פירותיך מתוקין, שיהא צילך נאה הרי צילך נאה, שתהא אמת המים עוברת תחתך הרי אמת המים עוברת תחתך, אלא יהי רצון שכל נטיעות שנוטעין ממך יהיו כמותך. אף אתה במה אברכך, אם בתורה הרי תורה, אם בעושר הרי עושר, אם בבנים הרי בנים, אלא יהי רצון שיהו צאצאי מעיך כמותך'.

ומבאר המהרש"א בתוך הדברים כי צלך נאה מרמז על הכסף והעושר כדכתיב (קהלת ז יב) 'בצל החכמה בצל הכסף'. רמז נפלא רמז בה הרה"ק ה'פני מנחם' זי"ע כי באמת אין ה'כסף' אלא צל - דמיון שאין בו ממש... וביותר עומק י"ל, כי הנה כאשר תראה על הארץ צל האילן המיצל על הארץ נראה לך כאילו האילן הוא הנראה לעיניך על גבי הארץ, אבל באמת מי גורם שתראה לפניך איזה צורה, ה"ה השמש שמאירה על העץ ומראית לך את צילו, כן הוא בעניני ה'כסף' והממון, נראה לך כי מחמת עבודתך הרווחת וקבלת את הממון, את הפרנסה וכו', ובאמת לא כן הוא, אלא הקב"ה הוא הנותן לך את החיל הזה, פרנסה מאכל ומשתה וכו'.

הרה"ק רבי מרדכי מזוועהיל זי"ע היה יושב על התורה ועל העבודה בישיבת 'חיי עולם' בעיה"ק ירושלים, יחד עם חכמי ירושלים וסופריה, והנה הפרוטות שהיו מקבלים לומדי הכולל מהנהלת הכולל היו מספיקות בקושי אך ורק ללחם צר ומים לחץ. ויבוא היום והרה"ק אירס את בתו עם החתן כ"ק אדמו"ר משומרי אמונים זי"ע, ולרש אין כל, ואף לא פרוטה לפרוטה לכיסוי הוצאות הנישואין, בהתקרב הזמן המיועד לחתונה בקשתו הרבנית שישתדל אחר מעות באיזה אופן ודרך שהיא, כי כך אי אפשר לגשת להכנות לנישואין, נכנס מהר"ם אל מנהל הישיבה, תינה בפניו את מצבו וביקשו שיתן לו רשימה של כמה מנדיבי עם עשירי חו"ל התורמים מממונם לישיבה, אולי הם ישאו פניו וירימו תרומתם קודש לצרכו. ואכן, המנהל לא סירב לו (כפי שכל מנהל היה עושה) ומסר בידו רשימה של כמה וכמה עשירים.

בהגיע מהר"ם אל ביתו, ראתה הרבנית את הרשימה, ועלה במחשבתה שמן הנראה כל הכתובים ברשימה זו כבר עבר עליהם הכלח, ולא משם תצמח ישועתם, אמרה לבעלה הק' וכי 'מה הועילו חכמים בתקנתם' אין רשימה זו שווה כי אם 'לצור על פי צלוחיתנו', אך הרה"ק לא שת לבו לדבריה, ואמר לא עלי מוטלת המלאכה לגמור - כי אם עשיית השתדלות ובוזה יצאתי ידי חובתי, ואם באנו מצד השתדלות מה לנו אם נשתדל אצל עשירים בהווה או אצל עשירים בעבר, אמרה לו הרבנית, אם כן, שרק בהשתדלות גרידא פעלך, כי הנך סמוך ובטוח בהשי"ת, מה לך להשתדל אצל כל הרשימה, בחר לך אחד מהם ורק אליו תשלח מכתב בקשה וה' הטוב יהא בעזרנו, נענה ואמר הרה"ק, אכן כך אעשה.

באר הפרשה - פרשת משפטים שקלים

שמה', כלומר, ואשר לא צדה - שאינו מחפש 'צד' וסיבה לתלות המאורע אלא מאמין בכל ליבו כי האלוקים אינה לידו - שהקב"ה הוא שזימן לו אותו העניין, אזי אומר הקב"ה, א"כ שאתה תולה בי אמונתך, הרי ושמתי לך מקום אשר ינוס שמה, 'אסדר' לך מקום לנוס ולברוח מכל הני חבילין דמעיקין, והכל יבוא על מקומו בשלום.

ויחזו את האלוקים - ב'אלוקים' אהלל דבר כי גם ה'רעה' והדין הוא לטובה

בפרשתן (כד י"א), 'ויראו את אלוקי ישראל ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר וכעצם השמים

ישב לו לכתוב מכתבו לה'עשיר' הראשון שברשימה, וכה כתב לכבוד הרב... הנני עומד בעזהשי"ת טרם נישואי הבת, כך וכך הם ההוצאות, מהלבשה עד סעודות הנישואין מדור וכדו', סך הכל - עשרים וחמשה אלפי דאלער (דולר), ובסופו חתם את שמו 'מרדכי בן הרה"ק רבי גדליה משה זי"ע', ושלח את המכתב לעבר בית העשיר שבארצות הברית. ויהי כי קרב מועד החתונה, הגיע שליח מבית הדואר ומסר בידיו של מהר"ם טשעק (צ"ק) מאותו העשיר, ובו נרשם סכום של עשרים וחמשה אלפי דאלער טבין ותקילין, ותהי הרווחה בבית הרה"ק, למחרת היום נכנס המהר"ם אל מנהל הישיבה והודה לו מקרב לבו על עזרתו, כשמוע המנהל את דבריו תמה ביותר ממי והיאך בא לו סכום אדיר כזה, ויספר לו המהר"ם דברים כהויתן, מיד שיגר המנהל את העסקנים של 'חיי עולם' בארה"ב אל בית העשיר, בטענה כי אם הוא חזר לעשירותו מדוע לא חזרנו לשמוע את קולך ואת נדבותיך. נענה ה'עשיר' ואמר להם, לא מינייה ולא מקצתיה, הלוואי שאחזור לימים קדמונים, ובאשר לטשעק הגדול ששלחתי למהר"ם מירושלים - מעשה שהיה כך היה, אף לי בביתי כלה העומדת סמוך ונראה לנישואיה אך לדאבון לב חלתה הכלה באיזה מחלה, ומיד פנינו לשאול את הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל האם עלינו להודיע למשפחת החתן על המחלה הקשה אם לאו, אחר שעייין רבי משה בכל פרטי המעשה, ענה לנו, שבמקרה דנן איננו צריכים לגלות את אזני החתן על דבר המחלה, אך זאת ייעץ לנו שאת כל הכסף אשר חסכה הכלה מאז ועד עתה, ניתן למצוות 'הכנסת כלה', ובשכר זאת נזכה אף אנו לעשות 'הכנסת כלה' בבריאות השלימה.

ויהי כאשר שבנו לביתנו מבית הגר"מ פיינשטיין, והנה ממתין לנו מכתב שהגיע מארץ ישראל מבנו של הרבי מזוועהיל המבקש מעות על הכנסת כלה, ללא אומר ודברים לקחנו את כל מעותיה של בתי ומצאנו שם 'עשרים וחמשה אלפי דאלער' - חושבנא דדין כחושבנא של אותו אברך מירושלים, מיהרנו ושיגרנו לו את המעות, כי זה כוחה של אמונה פשוטה ללא כל פשרות.

ומלבד שיש ללמוד מכאן על מעלת הצדקה והחסד ו'הכנסת כלה' אשר היא מצילה ממוות ל"ע, אך לענייננו נראה היאך אין ה'פרנסה' באה אלא מאת ה' הפותח את ידו ומשביע לכל חי רצון, כי הוא מסבב כל הסיבות לתת אכלם בעיתו.

מן העניין להביא מה שאמר הרה"ק מהר"א מבעלזא זי"ע על כך שהמשיא את בנו או את בתו נקרא בשם 'מחותן', ולכאורה היה צריך לומר שהוא 'מחתן' ומהו מחותן... אלא כי אכן אין הוא המחתי... אלא אבינו שבשמים הוא המחתי, ואבי החתן והכלה אינו אלא 'מחותן'... (ער ווערט געפירט).

ג. בפרשתן (כד א) 'ואל משה אמר עלה אל ה' אתה ואהרן נדב ואביהוא ושבעים מזקני ישראל, וכתב ה'טור' בפירושו על התורה, תימה לי, למה לא עלו אלעזר ואיתמר שהרי גדולה מעלתם ממעלת הזקנים, כדאיתא (עירובין נד:): 'כיצד סדר משנה, נכנס אהרן ושנה לו משה פרקו, נכנסו בניו... נכנסו זקנים... נכנסו כל העם... נסתלק אהרן שנו בניו לזקנים ולכל העם' הרי לך שאלעזר ואיתמר גדולים בחכמה מהזקנים שכן הן מלמדים אותם את התורה, ומדוע הזקנים עלו על הר סיני ואלעזר ואיתמר נשארו מאחור. ומבאר, משום שהקב"ה 'לו נתכנו עלילות' (שמואל

באר הפרשה - פרשת משפטים שקלים

ה

הכתוב ויחזו את האלוקים היינו מידת הדין כידוע, אך ולפי זה יש לפרש מה שמצינו ב'מסורה' שב' פעמים ראו והבינו שאינה אלא לטובה על כן ויאבלו וישתוו'. כתיב תיבת 'ויחזו'. א. 'ויחזו את האלוקים'. ב.

א' ב' ג', וידע שבעלילה זו נתחייבו כדאמרינן (תנחומא בהעלותך טז) שמכאן נתחייבו שריפה, אלא שלא רצה הקב"ה לערבב שמחת התורה, והמתין לנדב ואביהו לשנה הבאה בא' ניסן יום הקמת המשכן, ולזקנים עד תבערה (מתאוונים), ואילו היו גם אלעזר ואיתמר עולים על ההר היו גם הם מתים ונמצא שנכרת כל זרע אהרן, ולא רצה הקב"ה שיכרת זרע כהונה הקדושה, ע"כ מתחילה לא נתן להם לעלות ההרה (ומקורו במושב זקנים בשם הרא"ש). וזה מרומז בטעמי המקרא על אותו הפסוק 'ואל משה אמר עלה אל ה' אתה ואהרן נדב ואביהוא' - דטעמו 'קדמא ואזלא מונח רביעי', שמארבעת בני אהרן הניחו והשאירו שנים למטה מההר בעת מעמד הר סיני, כי 'קדמא ואזלא' - שהקב"ה המביט מראשית אחרית, הקדים לראות שהעולים על ההר אזלא - ילכו מהעולם בטרם עת, לכן לטובתם לא העלה את כולם על ההר.

עתה בין והתבונן נוראות עומד לו אהרן כהנא קדישא, בשעה הכי נעלית - מיום בריאת העולם ועד סופו, כשירד הקב"ה על הר סיני קרע את העליונים ואת התחתונים וראו שהוא יחידי, והנה הוא רואה כי שבעים זקנים הקטנים במדרגתם משני בניו אלעזר ואיתמר עולים על ההר והם עומדים להשיג שם 'מדרגות' גבוהות עד אין שיעור, ואילו שני בניו אלו נשארים לעמוד בין העם... ואינו מבין מדוע עשה לו ה' ככה. גם בניו הקדושים עצמם יתמהו, וכי זה שכרנו על יגיעות גדולות ועבודות נוראות - להישאר בין העם והיה זה כ'זילותא' לפי כבודם, וקוב"ה אומר המתינו לי ותראו כי רק בזכות 'השפלה' זאת ישאר נצר וזכר לזרע אהרן, וכל הכהנים ועבודת הכהונה לדורי דורות יהיו נמנים על 'יוצאי חלציתם' בזכות השפלה זאת...

ובזה מבואר הא דכתיב על שלמה המלך 'וידבר שלושת אלפים משל' (מלכים א' ה' יב), כי כשרצה שלמה להרגיע סערת רוחם של המתייסרים - שיקבלו באהבה ושמחה את כל המצבים העוברים עליהם, נענה ואמר ראו נא מה היה לג' אלו ששמם מתחיל באות אל"ף (אהרן, אלעזר איתמר) כי שלושת 'אלפים' אלו יוכיחו כי הנראה כרעה אינו אלא טובה וברכה.

ד. ובה מבאר מה שנאמר (זכריה ח' יט) 'כה אמר ה' צבאות צום הרביעי וצום החמישי וצום השביעי וצום העשירי יהיה לבית יהודה לששון ולשמחה ולמועדים טובים', שלאחר ביאת המשיח יהפכו כל הצומות שהיו על חורבן הבית לימים טובים, ולכאורה מה עניינם של חגים אלו, ולשמחה מה זו עושה, מדוע יום עשרה בטבת יהיה יום טוב, וכי נעשה בו איזה נס או ישועה לישראל... אלא כי לעתיד לבוא 'בשוב ה' שיבת ציון' אזי ימלא שחוק פיננו, משום שאז נכיר ונראה כי כל הצרות שהיו בכל אריכות הגלות המר הלזה אינם אלא טובה גדולה, ואכן נבין היטב כי בעשרה בטבת בו סמך נבוכדנצר מלך בבל מצור על ירושלים היה אז נס גדול, וכן כיוצא בזה בשאר ימי הצומות, ובדין הוא לעשותם לששון ולשמחה ולמועדים טובים...

ה. אגב אורחא, הרה"ק ה'אהבת ישראל' מויז'ניץ זי"ע אמר בשם הרה"ק רבי פינחס מקאריץ זי"ע, שכאשר ויחזו את האלוקים דהיינו כשראו שיש השראת הדינין ח"ו אזי חיזקו עצמם ויאכלו וישתו בבטחונם כי ישועת ה' קרובה לבוא (הובא בלקוטי אמרי פנחס).

בספר 'טוב להודות' (עמ' ריח) מובא שפעם באו סוחרי עורות בהמה אל הרה"ק רבי מאיר מפרימישלאן זי"ע לשפוך לפניו לבבם על הצרה אשר אירעה להם, שהנה הוזלו מאוד מחירי העורות והפסידו את הכסף שהשקיעו בקנייתם, ומה עוד, שהכסף היה נתון להם בהלוואה ומעתה מאין יוכלו לפרוע את החוב, אמר להם הרה"ק עשו סעודה גדולה לשמח לבבות יהודים, ואכן עלה השער ונתייקרו העורות והרוויחו הון רב. ואמר הרה"ק כדרכו בקודש שזה רמוז בלשון הכתוב (אסתר ח' טז) 'ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר', כי ליהודים היתה עורה (ע' וא' מתחלפים) דהיינו שכאשר יש ליהודים 'עורות' אזי אם יעשו שמחה וששון יזכו לויקר - שיתייקרו העורות...

כלל הדברים, כאשר האדם מתחזק באמונה ובבטחון בהש"ת ומודה ומהלל לקל הטוב עוד קודם שתבוא אליו הישועה - הרי בזה ממשיך הוא חסד ורחמים. וכך כתב הרה"ק ה'בני יששכר' זי"ע (כסלו, מאמר ד' אות קלט) וז"ל, 'אודך כי עניתני, ר"ל בעוד אני בעניי אודה לך בהודאה, ותיכף ותהי לי לישועה'.

ובעניין זה מאריך מאוד הרה"ק ה'קדושת לוי' זי"ע (בשלח ד"ה במדרש) שהבוטח בה' כבר מקדים לומר שירה קודם הישועה, ומביא מה שכתב רש"י על הפסוק (תהילים יח' ד) 'מהולל אקרא ה' ומן אויבי אושע' וז"ל, בהלולים אקראנו

באר הפרשה - פרשת משפטים שקלים

שממה וְרָפָה עליך חיית השדה, והרי הקב"ה הוא בעל היכולת כולם, ולא נבצר מידו לנרש את גויי הארץ כולם בשנה אחת ושלא תתרבה עליך חיית השדה, ואם כן מדוע באמת לא גירשם בבת אחת.

ומבאר ה'מאור ושמש', שהנה דרכו של עולם הוא, שגם כאשר האדם רוצה לעבוד את בוראו ית' בלבב שלם, ואף צועק לאביו שבשמים שיהא בעזרו שיוכל לעבדו באמת ובתמים ולהגביר יצר הטוב על יצרו הרע, מ"מ אין היצר הרע מסתלק ממנו בבת אחת, אלא אף אם הכניעו בעניין אחד מתגבר היצר כנגדו בדבר אחר, ובכל יום ויום ניצב האדם בפני מלחמת היצר בעניינים שונים. ולכאורה טעמא בעי, מדוע באמת אין הקב"ה מסלק את היצר הרע לגמרי ומבערו כליל 'הלא הוא צועק במר נפשו לפני השי"ת שיסיר ממנו לב האבן', והוא ית"ש בעל היכולת כולם ויכול לגעור בו שלא יסית אותו עוד כדי שיוכל לעבוד את השי"ת עבודה גבוהה ורמה'.

ו'יחזו לך משאות שוא ומדוחים' (איכה ב יד), כי לאמיתו של דבר גם כאשר 'יחזו את האלוקים' דהיינו כששולט מידת הדין אין זה אלא לטובה וכמו שיתברר לבסוף (אם לאחר זמן, או בעגלא בזמן קריב לעתיד לבוא במהרה בימינו), וכל מה שנראה עתה לרעה אין זה אלא משאות שוא ומדוחים'.

מעט מעט אגרשנו - גירוש היצר הרע בדוגא בתר דרגא
בפרשתן (כג כח-ל), 'ושלחתי את הצרעה לפניך וגרשה את החוי את הכנעני ואת החתי מלפניך, לא אגרשנו מפניך בשנה אחת פן תהיה הארץ שממה וְרָפָה עליך חיית השדה, מעט מעט אגרשנו מפניך'.
כתב הרה"ק ה'מאור ושמש' זי"ע (ד"ה ושלחתי), שהרי ידוע שהתורה הק' היא נצחית, ובכל דור ודור עלינו לקיים את כל הכתוב בה, שעל כן נקראת היא בשם 'תורה' - שהיא מורה לנו את הדרך אשר נלך בה, ואם כן צריך לדעת מה בא הכתוב ללמדנו בפסוקים אלו לדורות הללו. וביותר צריך ביאור מה שאמר הכתוב 'לא אגרשנו מפניך בשנה אחת פן תהיה הארץ

ואתפלל לפניו תמיד, כלומר אף לפני התשועה אני מהללו לפי שבטוח אני שאוושע מאויבי, ובוזה מבאר מה שנאמר בשירת הים 'אז ישיר' לשון עתיד, כי בני ישראל היה תקיף בטחונם בקונם וצורם שיעשה להם נס, וכמו שאמרו חז"ל על הנשים צדקניות שהוציאו תופים ממצרים, וזהו אז ישיר בלשון עתיד, כי עוד בטרם נקרע הים עלה בליבם לשיר שירה על קריעת הים... ומסיים הרה"ק שהרי נודע מאמר מרנא הבעש"ט הק' זי"ע על הפסוק (תהילים קכא ה) 'ה' צילך' - שהקב"ה נוהג עם האדם כפי מעשיו, ולכן אם אדם בטוח בה' שהשם יתברך יעשה לו כל צרכיו, גם למעלה ממלאין לו כל משאלותיו, אבל אם אדם דואג תמיד על פרנסתו ופרנסת אנשי ביתו אזי גם למעלה יחסר פרנסתו, ולכן אשרי איש שלא ישכחך ושם בטחוננו בה', כי אז ה' צלך ומכין פרנסתו כמו שהוא בוטח בה' שהא-ל עושה כל צרכיו כן הא-ל נותן לנו כל צרכינו.

1. והן הן הדברים אשר ביאר בספר 'אזור אליהו' (להגה"צ רבי אליהו לערמן אבד"ק וויסקיט, מתלמידי הרה"ק מקאצק זי"ע) מה שנאמר בפרשתן (כב כז) 'אלוהים לא תקלל', ותרגם אונקלוס 'דִּינְאָ לָא תְקִיל', כי מרומז בזה על כל הדינים ל"ע שהזהיר הכתוב שלא יקל ויזלזל בהם, כי אינם אלא לטובתו.

וכמו שכתב הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע (שם עולם פ"ג בהג"ה ד"ה וכן) משל לאדם הטופח על חברו כדי להסיר אבק מבגדו, שאינו מקפיד על הכאתו אלא מכיר לו טובה על פעלו למען נקיונו, כך אותם 'הכאות' אינם אלא להסיר את האבק ולנקות אותנו...

בדרך זה ביאר ב'בית יעקב' (אב"ד אלכסנדר) בלשון הכתוב בריש פרשתן 'ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם', כי כל 'המשפטים' וה'דינים' הבאים על האדם ל"ע, אינם אלא רחמים גדולים (בשורשם), ורק 'לפניהם' - לפני האדם נראים הדברים כדינים, ולמה הדבר דומה לרופא המקיז דם או מניח עלוקות למצוץ דם החולה, שאין כאן שפיכות דם אלא רפואה, ואין כאן הרעה אלא הטבה...

2. אין לתאר כמה חביב לפני המקום ב"ה אותם הצעקות במר נפשו כאשר בוכה ומתחנן מעמקי לבבו 'אל תביאני לידי נסיון', הצילני נא מיד יצרי הרע... ולא נבוש ולא נכלם לעולם ועד... וכאותו מאמר נורא שאמר הרה"ק ה'בית אברהם' זי"ע (ששי"פ ד"ה מקולות) לפרש בלשון הכתוב (תהילים צג ד) 'מקולות מים רבים אדירים משברי ים אדיר במרום ה'', שהנה 'מים' מרמז על תאוות רעות (עיי"ש), וכשאישי יהודי צועק אל הקב"ה על ה'מים רבים אדירים' - התאוות שמתגברים עליו ביותר וכבר אין לו כח ללחום עם יצרו הקשה, ומתחנן אל השי"ת שיזכה למשברי ים -

באר הפרשה - פרשת משפטים שקלים

נגדו וכובש את יצרו גם בזה וכו', וזו העבודה היא שעשועין לפניו ית"ש, ולכן הצדיקים המה גדולים מן המלאכים², ומחיצתם תהיה לעתיד לבוא לפניו מן המלאכים'. ובוז מבואר היטב מדוע אין הקב"ה מסיר ממנו את היצר הרע בבת אחת, שכל זאת 'למען הרבות שברו שיהא גדול יותר מן המלאך וכו', והקב"ה רוצה לזכות את ישראל לכן מגרה בהם היצר הרע כדי שיתגבר על יצרו ויהיה שברו הרבה מאד מן המלאכים'.

אלא, שכבר נודע שמלאך נקרא בבחי' 'עומד' - כי הוא 'עומד' תמיד במקום אחד, שעובד את השי"ת בדרך שעבדו ביום אתמול כי יעבור וכך יהא גם למחר, אכן האדם הוא בבחינת 'הולך' - שהולך ועולה ומתעלה מדרגא לדרגא, 'דהיינו שבכל יום ויום הוא כובש את יצרו ומשבר תאוותו מעט³, והיצה"ר עומד נגדו והוא מתחזק יותר בעבודת ה' ומכניע את היצה"ר עוד מעט, וביום מחר הוא עומד נגדו בענין אחר והאדם מתגבר

שיהא לו 'קריעת הים', שיקרעו וישברו ויעלמו כל אותם התאוות הרעות הרי אדיר במרום ה', 'זה יקר וחשוב בעיני ה' יותר מכל השירות ותשבחות שמלאכים ושרפים ואומרים בשמים לפניו ית"ש'.

וכמו שאמר חכם אחד מירושלים שליט"א, שאם אמרו בגמ' (שבת קה:) שהקב"ה מניח בבית גזזיו אותם דמעות על אדם כשר שמת, אם כן כל שכן שהקב"ה מניח בבית גזזיו אותם הדמעות ששופך על אדם כשר שלא 'ימות' (ויכשל בעוונתו), אלא שישאר 'אדם כשר' ביושר דרכיו וטהרת לבבו...

ואכן הרבה צריך לשפוך שיח ותחנונים, וכבר אמר הרה"ק ה'אמרי אמת' זי"ע (פרשת וארא ד"ה במדרש ופניתי) שלמה המלך התפלל יומם ולילה - 'להטות לבבנו אליו', ומי לנו גדול ממנו...

ח. מענין לענין, הנה כתיב בפרשתן (כא כד), 'עין תחת עין' וגו', נוראות כתב הרה"ק ה'תפארת שלמה' זי"ע, וז"ל, הרמז בזה עפ"י סוד להורות מעלת איש הישראלי אשר באיתערותא דלתתא איתער לעילא, כמו שאמרו (אבות ב א) דע מה למעלה ממך, פירוש מה שנעשה למעלה הוא ממך - ע"י מעשיך הטובים שלמטה. וזה שנאמר (תהילים לג יח) 'עין ה' אל יראיו', מי ששומר את עיניו מראות במקום שאינו ראוי מעורר עינא פקחא למעלה וכו', 'עין לא ראתה - אלוקים יעשה למחכים לו' (ישעיה סד ג) מי ששומר עיניו יעשה למחכה לו, וזה שאומרים (בהוצאת ס"ת בשב"ק בשחרית) 'ונראהו עין בעין' (כלומר, שיזכה לראות את השכינה הק' כפי שמירת עינו), מעין עולם הבא, פירוש על ידי דבר זה יכול לבוא לעולם הבא, וזה הרמז בפסוק עין תחת עין, העין שלמטה הוא כביכול נגד העין שלמעלה, עכ"ל (ועיי"ש המשך ביאור הכתוב).

ט. כך פירש הרה"ק ה'אך פרי תבואה' מליסקא זי"ע (יתרו ד"ה נבול) במה שאמרו חז"ל (שבת פח:) בשעה שעלה משה למרום לקבל את התורה אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה חמדה גנוזה שגנוזה לך תתקע"ד דורות קודם שנברא העולם אתה מבקש ליתנה לבשר ודם וכו' אמר לו הקב"ה למשה החזיר להן תשובה וכו', אחוז בכסא כבודי וחזור להן תשובה, שהיה זה להורות להם שבשר ודם יכול להתעלות יותר מן המלאכים, שכביכול האדם יכול לאחוז בכסא הכבוד מה שאין כן המלאכים, וכמו שנאמר (ישעיה ו ב) על המלאכים שיש להם שש כנפים, 'בשתים יכסה פניו, והיינו בכדי שלא יסתכלו בהשכינה (רש"י), וכדאיתא (ירושלמי ערלה פ"א ה"ג) 'מאן דאכיל דלאו דיליה בהית לאסתכולי באפיה' - מי שאוכל משל אחרים מתבייש להסתכל בפני הנותן, רק האדם שהוא בעל בחירה ונהנה מיגיע כפיו יכול לאחוז גם בכסא הכבוד'.

סיפר הרה"ג רבי מאיר שטערן מבני ברק, ששמע כ'מסיח לפי תומו' מאיש יהודי המשמש כ'צלם' (photographer), כי לפני כמה שנים הציעו לו עוד 'עבודה' לזמן קצוב בשעות שאינו מצלם, והיה מדובר בתשלום של 10,000 שקלים על כמה ימים בודדים, ומחמת שעבודה זו נוגדת גדרי קדושה נמנע ולא קיבל את העבודה (לתומו החשיב את הדבר רק כ'חומר' בעלמא, ובכ"ז נמנע). כעבור כמה ימים איקלע לשמחה שהוא 'עבד' שם הגר"ח קנייבסקי זצ"ל, ומשנעמד למול הגר"ח לצלם אותו קרא לו הגר"ח, בתחילה היה בטוח שהגר"ח מתכוון למי שעומד לאחוריו, מימינו או משמאלו, אך לא, הגר"ח מצביע עליו, משיגשג ציוה לו הגר"ח להתכופף, ולחש באזניו אני מקנא בך... שאל האיש, מה הרב מקנא בי, ענה הגר"ח, הם לא יודעים, אני יודע... ולמד מזה, כי אם הגר"ח רואה ומחשיב את קבלתו הטובה, ק"ו שבשמים מחשיבים עד מאד את התגברותו להשמר בקדושה, ועוד התחזק, כי הגר"ח שהוא עשיר ממנו פי כמה וכמה ברוחניות מקנא בו, ולמד מזה כמה גדולה חשיבות ההתגברות הלזו כי הגר"ח אין לו נסיונות כגון דא, ובענין זה הוא עשיר גדול לעומת הגר"ח, כי לו יש נסיונות הללו, לערוך בעצמו מלחמה ולהתגבר ולהתקרב אל ה'.

באר הפרשה - פרשת משפטים שקלים

על כן מעט מעט אנרשנו מפניך להרבות שכרך ומעלתך יתר ממלאכי השרת'.

זכה הם דברות קדשו של ה'אור החיים' הק' ז"ע (במדבר טו כב ד"ה עוד נתכוון) על הפסוק 'אלוקי הרוחות לכל בשר', וז"ל, למעלה מהם השיר והשבח העולה מהנשמות אשר הם בעולם הזה אשר הם תוך הבשר" המונעם מהכיר ה', והם מתעצמים לאהוב ה' ולשבחו ולהודות למאמרו, זה עליון וחשוק אצל הבורא למעלה מהכל"י, ע"כ"י.

מעלתה יתפרש לכל הדורות אותם מקראי קודש האמורים בעניין, לא אנרשנו מפניך בשנה אחת

- כלומר בפעם אחת, מיד כשתכניע את ליבך ותצעק אלי להסיר את יצרך הרע מליבך, פן תהיה הארץ - הארציות לשממה דהיינו שמים, ר"ל שתהיה כולך רוחני וינטל ממך הבחירה ואז תהיה 'עומד' כמלאך, שאם כן נרבה עליך חיית השדה - המלאכים הנקראים 'חיות הקודש' הם ירבו ויגדלו במעלה ממך, כי כל מעלת האדם מעל המלאכים הוא דייקא ע"י היצר הרע שבקרבו,

י. מאמר נורא אמר מרנא הבעש"ט הק' ז"ע לפרש בהאמור בפרשתן (כד י) 'ויראו את אלוקי ישראל ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר וכעצם השמים לטוהר', שהנה פירשו התוס' (שבת פח: ד"ה מה) מה שנאמר (ירמיה כג כט) 'כפטיש יפוצץ סלע', שהכוונה היא שהסלע מפוצץ את הפטיש, והיינו אבן 'ספיר' שהיא קשה ביותר, ומרמוז על היצר הרע שנדמה לברזל, שעל ידי דברי תורה ניתן לפוצץ אותו וכדאיתא בגמ' (קידושין ל:), ומעלתה יש לומר שבא הכתוב להורות את הדרך שעל ידה יזכה האדם להיות 'תחת רגליו' - כביכול מרכבה לאלוקי ישראל, על ידי מעשה לבנת הספיר, שילחם עם היצר הרע, עד שלבסוף יזכה להיות 'עצם השמים לטוהר, וכדכתיב (דניאל יב ג) 'והמשכילים יזהירו כזוהר הרקיע'. (כתר שם טוב סי' ש"נ).

יא. ובזה פירשו צדיקי הדורות (ועיי' בעש"ט עה"ת פר' בראשית הערה ע"ה) מאמרם (פסחים קט.) 'אין שמחה אלא בבשר', שכביכול שמחתו של בורא עולם אינו אלא מבני אדם החיים בתוך הבשר ודם - והינם מסובבים בנסיונות, ואעפ"כ עובדים את ה' לפי כוחם, ותוספת דברים אך למותר.

יב. ביסוד זה אפשר לבאר גם את דברי הפסיקתא רבתי (פיסקא 'קומי אורי', פל"ו) ושם נאמר בהאי לישנא, באותה השעה אמרו אויביו (היינו השטן וכל אויביו של מלך המשיח) ושרי המלכויות בואו ונשטין על דורו של משיח שלא יבראו לעולם, אמר להם הקב"ה איך אתם מסטינים על הדור ההוא שהוא חמוד ונאה ואני שמח בו ואני חפץ בו ואני אתמוך בו ואני רוצה בו, שנאמר (ישעיה מב א) 'הן עבדי אֶתְמַךְ בו', והאיך אתם משטינים עליו, הריני מאבד את כולכם, ונשמה אחת אין מאבד, עכ"ל.

ולכאורה תמוה, וכי ניתן לומר על דור עקבתא דמשיחא שהוא חמוד ונאה ואני שמח בו ואני חפץ בו ואני אתמוך בו ואני רוצה בו... אלא כי דייקא היא הנותנת, דייקא אלו השרויים בנסיונות כ"כ קשים ומרים שאנו עומדים בהם בשנת תשפ"ג, ואנו מתחזקים כנגד כוחות הרע המתגברים והולכים - אי אפשר לתאר גודל הנחת רוח ו'השעשועים' שיש לו להקב"ה מאותם קרוצי חומר הנמצאים בעולם חשוק כזה, על כן 'איך אתם מסטינים על הדור ההוא, שהוא חמוד ונאה ואני שמח בו ואני חפץ בו ואני אתמוך בו ואני רוצה בו'...

כיצא בדבר שמעתי לפרש בהא דאיתא בגמ' (פסחים נו.) על הפסוק (בראשית מט א) 'ויקרא יעקב אל בניו ויאמר האספו ואגידה לכם' - 'ביקש יעקב לגלות לבניו קץ הימין ונסתלקה ממנו שכינה', שהנה נודע ביאורו של הרה"ק הרש"ב מליובאוויטש ז"ע ב'ספר המאמרים' (שנת תרע"ט, עמוד תרעה) בהא דכתיב (במדבר יב ג) 'והאיש משה עניו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה', וידועה תמיהת רבים ממפרשי התורה, היאך היה עניו מכל האדם, וכי לא ידע שהוא גדול מכל האדם אשר על פני האדמה, וכמו שנאמר (דברים לד י) 'ולא קם נביא עוד בישראל כמשה אשר ידעו ה' פנים אל פנים', והוא היחידי מתוך כל יצורי אנוש שעלה למרום כמה פעמים למשך ארבעים יום וארבעים לילה - לחם לא אכל ומים לא שתה כמלאכי ה' צבא-ות, וא"כ היאך היה סבור בדעתו כי הוא הפחות מתוך כל האדם אשר על פני האדמה.

אלא מבאר בזה"ל, משה ראה ספרו של אדם הראשון (בו כתוב כל מעשי הדורות מבראשית עד תחיית המתים, כמבואר בשמו"ר מ ב), וראה שיקום דור בעקבתא דמשיחא שלא יהיה בהם השגה אלוקית, והיינו שההשגה שלהם אינה נחשבת להשגה כלל, ובפרט לגבי השגת משה לא תהיה השגתם נחשבת למאומה, וגם שלא תהיה להם עבודה אמיתית במוח ולב, רק יהיה קיום המצות בפועל ממש [היינו שיעשו המצוות בגופם, אבל בלא כוונה במח ולב], ואף גם זה יעלה

להם במסירות נפש, שיהיו כמה מניעות ועיכובים בגוף ונפש בריבוי העלמות והסתרים, ויעמדו נגד כל מונע ויקיימו המצות במסירות נפש, היה (משה) בתכלית השפלות בעצמו מפני היתרון הזה, שהם גדולים הרבה ממנו. פירוש, כי כאשר ראה דור אחרון שהם מלופפים בצרות וייסורים ואפופים בחשכות ובהסתרות, ואעפ"כ יתגברו שוב ושוב ויתחזקו באמונה, מבלי להתייאש, אז השפיל משה את דעתו, כי ידע שהם גדולים יותר ממנו, והדברים נפלאים. ועל דרך זה יש לבאר שכאשר ביקש יעקב לגלות את הקץ והביט בדורו של משיח – נסתלקה הימנו שכינה, כלומר, שהבין שגדולה מעלתם של הדורות האחרונים הרבה יותר ממנו, וחשב לעצמו, וכי אצלי יש השראת השכינה, והרי היא שרויה עליהם הרבה יותר, כי לנוכח הנסיונות הקשים שעוברים עליהם הם גדולים הימנו... (בוודאי שאין לנו שמץ השגה בקצה גדלותו של משה, ואלמלא נכתב אי אפשר לאומרו, וכמו"כ אין לנו שמץ השגה ביעקב אבינו בחיר שבאבות, אך יש ללמוד מן הדברים מעלת דורנו העומדים באמונתם על אף הנסיונות העוברים עליהם).

סיפר הגה"ח רבי עזריאל טויבער זצ"ל, שפעם אחת בעת שהיה בדרכו במטוס (פליגער) אירע איזו תקלה, ולא היה יכול להמשיך בנסיעתו, והוצרכו 'לנחות' נחיתה חירום (emergency landing) ולהמתין עד שיתקנו את הקלקול, ובניתיים לקחו את כל הנוסעים ל'בית מלון', לאחר שנכנס לחדר שהכינו עבורו נטל את הגמרא שהיתה עמו ברשותו בכדי ללמוד את סדריו (ה'דף היומי', עליו הקפיד ביותר), אכן לרוב עייפותו ותשישותו מטלטולי דאורחא נרדם תוך כדי הלימוד, כאשר התעורר חשב לעצמו 'וכי לאבי היה יכול לקרות כדבר הזה להירדם באמצע הלימוד...' אך מיד התחזק לעצמו, אמת, בדבר הזה אכן הנני פחות מאבי... אמנם לאידך גיסא, הנה נמצא כאן מסך הטעלעוויזשען (טלוויזיה), ובמחי יד של לחיצת כפתור בלבד ניתן לראות כל תועבות שבעולם... והנה אנכי זוכה מן השמים להתגבר ולהתעמק בגמרא הקדושה, ואבי ז"ל מעולם לא עמד בפני נסיונות כאלו...

ג. שמוע שמעתי מעשה המאלפנו בינה ודעת להשכיל ולהיטיב מעשינו, להחשיב כל עובדא אפילו קטנה שהיא מעלה נח"ר לפני הבורא ומקרבתנו אליו, קבוצת נוכלים היתה מרמה עשרת מונים אנשים תמימים, וכך היתה דרכם, היו באים אל ה'שולחני' (חלפן כספים) ובידם חבילת שטרות בסך 15,000 דאללער, וכך אמרו לו, עסק טוב נציע לך, בידינו 15 אלפים של שטרות מזויפות, אותם ניתן לך תמורת 5,000 שטרות אמיתיים, ושמא תאמר כי אינך שוטה לאבד ממנוך לדעת, דע כי איש בעולם לא יכיר ולא יבחין בשום פו"א כי אלו השטרות מזויפים, ואינך צריך להאמין לנו, אלא בטרם תשלם לנו את ה-5,000 קח את ה-15,000 ובדוק אותם בכל סניף 'בנק' שבעירנו וכן אצל כל מומחה ותראה שהוא 'עובר לסוחר', נטל הלה את השטרות, נטל אחד מכאן ושנים משם וכו', ופנה אל כל אנשי העיר – בבנק ובחנויות, וכולם פה אחד ענו ואמרו איננו מוצאים שום סימן או חשד זיוף בשטרות הללו, מכיון שכן חזר אל ה'קבוצה' נתן להם חמשת אלפים וקיבל מהם ט"ו אלפים, מיד יצא האיש לביתו בשמחה צהלה, כשחבילת השטרות בידו, והיה שמח על עסק טוב שנזדמן לפניו, ולפתע, אויה, שוד ושבר, אחד משוטרי העיר עצר אותו, ופקד עליו לפתוח את צרורו, הביט בשטרות ו'בדקם' והחל גוער בו, גנב, נוכל, מה הם שטרות המזויפות הללו אשר בידך, ומיודעינו נבהל כהוגן... והחל מרתת אבריו ידיו ורגליו, השוטר 'החרים' את כל הסחורה ושחררו אחר בכי ותחנונים... כשהכסף 'המזויף' נשאר בידו.

משבא לביתו אבל וחפוי ראש סיפר לכל אוהביו את פרשת הכסף אשר קרהו, החלו הללו גוערים בו, ומה בכך שהשוטר זעק 'מזויף, מזויף', היה לך לזעוק לעומתו 'כשר, כשר', שהרי לא היה לשוטר שום דרך להוכיח לך שאין צדק בדבריך, מהר קח את הלבוש ואת הסוס ופנה לתחנת המשטרה (police), והתלונן שם על השוטר אשר עשק אותך לאור היום, וכן עשה, ובבואו לפני השוטרים רצו לדעת מי הוא השוטר אשר תקפו ברחוב העיר, על כן הראו לו תמונות של כל השוטרים למען יכיר מיהו התוקף, ולא מצא אפילו אחד מהם, ונתברר שאותו 'שוטר' לא היה כלל שוטר מטעם השלטון, אלא הוא היה אחד מכנופיית הנוכלים, ומתחילה הפקידו הללו אצלו מעות אמיתיות ולא מזויפות, ומחמת כן לא מצאו שום פגם בשטרות, אח"כ קיבלו ממנו 'מתנה' של 5,000 דאללער, ולאמח"כ בא זה ה'שוטר' ועשה 'גמר מלאכה' להחזיר לעצמם את המעות שנתנו לו...

ולמד מזה כמה היה זה האיש שוטה שנבהל משוטר המתחזה כשוטר, מיהו ואיזהו שיבוא להחליט שהמעות מזויפות, היה לו לעמוד באומץ ועוז ולהכריז כי סחורתו טובה ושווה הון רב, והיה נשאר עם רווח עצום בידו, כך לדידן, היצר רוצה לשבור רוחו של איש היהודי, ובא ואומר לו, 'מזויף, מזויף' – מה התורה והעבודה שלך שוה, מה חשיבות יש בהתגברותך, ביגיעתך, עזוב את הכל, הכל מזויף וחסר ערך לגמרי, אין כל טעם שתיגע לריק, ומהי עבודתנו – להכריז כנגדו בקול, 'כשר, כשר', טובה וחשובה סחורתך, אינך כלל 'מאן דאמר' להגיד לי 'מבינות' אודותיה, לא אתן לך לעשוק אותה ממני.

באר הפרשה - פרשת משפטים שקלים

אם כסף תלוה - מצוות גמ"ח

מה שצריך לו למען הרחיב לו ולהקל מעליו אנתתו" וכו', שורש המצוה, שרצה הא-ל להיות ברואיו מלומדים ומורגלים במדת החסד והרחמים כי היא מדה משובחת, ומתוך הכשר גופם במדות הטובות יהיו ראויים לקבלת הטובה" וכו', ואם לאו מצד שורש זה (כלומר, שלול

בפרשתן (כב כד), 'אם כסף תלוה את עמי' את העני עמך"טו, כאן נצטוינו להקים ולקיים מצוות 'גמילות חסדים'טו, להלוות לאחרים כדי צרכם, וכתב רבינו ה'חינוך' (מצוה טו) להלוות לעני כהשגת היד כפי

יד. כתב הש"ך (מגורי האר"י ז"ל) על התורה (בפרשתו), דלכן כתיב 'אם כסף תלוה' כלומר, אם נתנו לך כסף מן השמים הרי תפקידך להלוותו לאחרים, כי לשם זה נברא הכסף - כדי ש'תלוה את עמי', כי מצוות הלוואה למי שדחוקה לו השעה גדולה יותר מן הצדקה (עיי"ש היטב).

הגאון בעל ה'שבט מוסר' זצ"ל מביא בספרו 'מעיל צדקה' (א'תקכח) שלכן נקרא כסף בלשון חז"ל 'דמים', כי כשם שהקזת דם רפואה היא לגוף, כך נתינת כסף לצדקה רפואה היא לנפש, ועל שם כך כינו חז"ל את הכסף 'דמים', לרמז ששווים הם (י"א, כי העסק' הראשון שעשו בני ישראל היה במכת דם כשמכרו את המים למצריים, וע"ש אותו המאורע נקרא הכסף בשם 'דמים'). טו. יש שפירשו במה שאמר 'את העני עמך', שבא הכתוב לומר, שכאשר עומד לפניך עני ומבקש הלוואה או נדבה אזי תכניס עצמך לתוך מצבו הקשה של עני זה, וצייר לעצמך כאילו אתה היית במקומו רח"ל ונזקק לחסדי האחרים, וזהו את העני עמך, שהעני יהיה עמך, אתך במחשבתך ובפנימיות ליבך, ואז ודאי שתפתח את ידך וליבך לעמוד לימינו. ובזה ביארו הטעם שנסמכה פרשת משפטים לפרשת יתרו, כי כשם שהזהיר הכתוב שלא לשכוח מעמד הר סיני, וכמו שנאמר (דברים ד ט) 'רק השמר לך ושמור נפשך מאד פן תשכח את הדברים אשר ראו עיניך ופן יסורו מלבבך כל ימי חיך' ותמיד יעמיד לנגד עיניו את הקולות והלפידים וכו', כך נמי ייאמר גם לגבי המצוות שבין אדם לחברו האמורים בפרשתן שעליו לצייר ולהעמיד לנגד את עיניו את הזולת וצרכיו ומחסוריו ולא יסורו מלבבו.

טז. כה אמר הרה"ק ה'חלקת יהושע' מביאלה זי"ע מהו 'חסיד' - היינו חסד עם יו"ד (כלומר תיבת 'חסד' ואות יו"ד) ללמדך שהעושה חסד עם יהודי (יו"ד באידיש) זהו חסיד.

יז. פעם פנה מנהל גמ"ח אל הגה"צ רבי מאיר בראנדסדארפער זצוק"ל בעל ה'קנה בושם' ושאלתו בפיו, האם מחויב להאריך את זמן פירעון ההלוואות בעת שמבקשים הימנו אותם הלווים, שלכאורה אין זה בכלל מצות 'אם כסף תלוה את העני' והוא רוצה לקיים המצווה בהלוואות חדשות. ענהו רבי מאיר - 'די ערשטע זאך איז די הארץ' (הדבר הראשון הוא הלב), כלומר אל תפלפל כאן אם קיימת בזה מצוות הלוואה או לאו, אלא התעמק - שבדחיית זמן הפרעון החיית ממש את היהודי הלוה.

יח. וכך כתב הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע (אהבת חסד ח"ב פ"ה) וז"ל, כמה צריך האדם להתדבק במדת החסד, שהיא מועלת לעורר רחמי ה' וחסדיו על ישראל אפילו לאחר שכלה זכות אבות (ירושלמי סנהדרין ג) וכו'. ושם בהערה. והנה עתה, שמדת הדין גברה מאד על העולם, ואין שום עצה להנצל מידי צרות המתחדשות מידי יום ויום, מה מאד יש להתחזק במדת החסד כדי שעי"ז תתעורר מדת החסד העליונה וכו'.

עוד כתב שם וז"ל. ומן התימה על האנשים שמחפשין סגולות, שילדו להם בנים, ומוציאין על הסגולות כמה וכמה רובלי כסף, ויש שמוציאין למאות ולאלפים כל אחד לפי עשרו. יותר טוב שיעשו סגולה הנמצא בחז"ל, היינו, שיתעסקו תמיד במדת הצדקה, לעזר לעניים במה שיוכלו, להיות מן המעשים, שהוא גדול מן העושה [הן בענין פרנסת חיותם, וגם לגדל את בניהם ולהכניסם לתלמוד תורה, שבעבור זה יזכו לבנים בעלי תורה, וכמו שנתבאר], או שיעשו גמ"ח קבוע [מממונם, או שיזרזו אחרים שיסייעו בענין זה], ויתעסקו בו תמיד, ובזכות זה יתנהג השם יתברך עמהם ג"כ במדת צדקה וחסד, וימלא רצונם בזה וכו', וכן עשו הרבה אנשים בזמננו, והצליחו בזה וכו'. והמשכיל יתן כל זה אל לבו, וכל המרחם על הבריות - מרחמין עליו מן השמים (שבת קנא:). וידוע מה שאמרו חז"ל (שוח"ט טו), שהגומל חסד תפלתו נשמעת.

מעשה נורא הובא ב'עמוד החסד' (לקט אמרים מהגה"ק החפץ חיים) וז"ל. איש אחד שהיו לו בנים ומתו כולן ר"ל בא לפני חכם שיתן לו עצה וסגולה לענין זה, השיב לו החכם איני יודע סגולות, אך עצתי שתעשה גמ"ח קבוע בעיר אולי יתן ה' שבזכות מדת החסד שתתנהג עם אנשים יתחסד השי"ת עמך ויתן לך בנים. האיש שמע לעצתו, ועסק הרבה בענין זה, עד שעשה גמ"ח קבוע בעיר והוא קבל על עצמו את המצוה להתעסק בענין זה להלוות על משכונות, ועשה פנקס עם תקנות לענין זה כנהוג. בתוך התקנות היה כתוב שפעם אחת לשלוש שנים בפרשת 'אם

באר הפרשה - פרשת משפטים שקלים

יא

גדולים והוא מובטח שיתקבלו תפילותיו ואז תקרא וה' יענה. ולפי"ז יתפרש לשון הכתוב 'אם כסף תלוה את עמי את העני עמך', שאם 'העני עמך' - שאף אתה עני אעפ"כ אם כסף תלווה, וכדאי היא מצווה זו שירחמו עליו מן השמיים².

לא תענון - הזהירות שלא לענות נפש מישראל

בפרשתן (כב כא), 'כל אלמנה ויתום לא תענון'. וברש"י 'הוא הדין לכל אדם (הזהרנו שלא לענותו) אלא שדיבר הכתוב בהווה, לפי שהם תשושי כח ומצוי לענותם'³.

טעם זה), הלא הוא ב"ה יספיק לעני די מחסורו זולתנו (שהקב"ה היה יכול לפרנס את העני בעצמו, ומדוע ציווה עלינו להלוותו), אלא שהיה מחסרו ב"ה הוא שנעשינו שלוחים לו לזכותנו. עכ"ל⁴.

איתא בגמרא (יבמות סג.) 'המלוה סלע לעני בשעת דחקו עליו הכתוב אומר (ישעיה נח ט) אז תקרא וה' יענה תשווע ויאמר הנני', וביאר הרה"ק רבי מנחם מענדל מרימינוב זי"ע שדברי הגמ' במעלת מלוה סלע לעני בשעת דחקו הכוונה בשעת דחקו של המלווה, שאף הוא זקוק ונצרך למעות ובכל זאת מחסר משלו בכדי לעמוד לימין העני, בזה הוא מעורר ע"ע רחמים

כסף תלוה' (משפטים) יתאספו הכל ויעשו סעודה שיהא חיזוק למצוה זו. ויהי בכלות ג' השנים נולד לו בן, ומן השמים הראוהו אות שהוא בזכות המצווה - שאירע יום שמיני יום המילה באותו יום שכבר נקבע זמן רב קודם לכן ליום אסיפת הקהל לצורך הגמ"ח.

האיש הנ"ל עסק הרבה במצווה זו כמה וכמה שנים, ובמשך השנים הללו נולדו לו עוד כמה בנים. אך ברבות הימים שכח טובותיו של הקב"ה ובא לפני החכם ובקש ממנו היות שהוא מוטרד מאד והגמ"ח נתגדל, גם יש אנשים מפקפקין עליו, ע"כ בקשתו שימנו 'נאמן' אחד שיעסוק בגמ"ח, והחכם מיאן בזה באמרו שבוודאי אחר לא ינהל הגמ"ח בטוב כאשר הוא מנהל אותו. אך הוסיף והרבה להפציר בחכם שיעשה בקשתו עד שכעבור כמה שנים הוכרח להסכים לדבריו, ועשה קלפי מחדש ונבחר 'נאמן' אחר תחתיו לעסוק במצוה זו. והנה, מעשה זה היה בתחילת הלילה, ויהי ממחרת בא אצל החכם ויספר לו שקרה דבר נורא בזה הלילה בסופו, שנחנק לו ילד קטן אחד, ותלה שבעבור עזיבתו את הגמ"ח אירע לו, ומיד חזר והשיב לידו את הנהלת הגמ"ח... הנך רואה בעליל שבזכות החסד נולדו לו בנים, וכאשר נסתלקה מדת החסד התחילה מדת הדין תיכף להתגבר עליו, נמצא עד עתה שהוא מחזיק את הגמ"ח ועתה ראה שהגמ"ח החזיק אותו ואת בניו, ע"כ יראה האדם להחזיק במצווה זו ולא להרפות ממנה. (אחר פטירת רבנו החפץ חיים ניתן הדבר לפרסם בשם הגר"מ רבינוביץ זצ"ל מחבר ספר 'אפיקי ים' שהמעשה הנ"ל קרה בראדן, והחכם הנזכר הוא רבינו הח"ח בעצמו). יט. ידוע מה שאמרו חז"ל (ויק"ר לד ח) 'יותר ממה שהבעה"ב עושה עם העני, העני עושה עם בעה"ב'. ולפי"ז כתב הגה"ק החיד"א זי"ע (שו"ת חיים שאל סי' עד אות ב) כי הגם שנאמר (משלי טו כז) 'שונא מתנות יחיה', מכל מקום אין מקום לחשש זה בנתינת צדקה, ושפיר יכול העני לקבל, כי מאחר ש'הרווח' של הנותן גדול משל המקבל, נמצא שאין כאן 'מתנה', אלא אדרבה הנותן הוא המקבל...

ובזה פירש הגה"ק ה'בן איש חי' זי"ע (אדרת אליהו שופטים ד"ה צדק) בלשון הכתוב (דברים טו י) 'נתון נתן לו ולא ירע לבבך בתתך לו כי בגלל הדבר הזה יברכך ה' אלוקיך בכל מעשיך ובכל משלח ידך', שבא הכתוב להזהיר על נתינת הצדקה, והמשיך לומר לא ירע לבבך בתתך לו, כי תאמר בלבבך כיצד אתן לו והרי שונא מתנות יחיה ונמצא שאני גורם הפסד לעני, לזה אמר הכתוב כי בגלל הדבר הזה יברכך ה' אלוקיך בכל מעשיך ובכל משלח ידך, ואם כן אינך נותן 'מתנה' אלא אתה לוקח הרבה יותר ממה שאתה נותן.

כ. והיה אומר הרה"ק הבית ישראל זי"ע, שאין הדברים אמורים רק בהלוואת מעות כשהוא עצמו נזקק להם, אלא כך הוא גם בענייני רוחניות, שמי שבעצמו צריך 'ישועה' במצבו הרוחני, ומ"מ עומד לעזור לאחרים ולרוממם שאף הוא בכלל 'מלוה לעני בשעת דחקו'.

ועד"ז ייאמר עוד, כי מי שרוחו נשברה מכל מיני צרות העוברות עליו, ומכל מקום מתגבר על עצמו להאיר פנים לחבריו ולעודדם במילין טבין, והוא מחזק אחרים בשעת דחקו, הרי עליו הכתוב אומר 'אז תקרא וה' יענה תשווע ויאמר הנני'.

כא. והרבה יש להתבונן בדבר עד כמה צריך להיזהר שלא לענות שום נפש מישראל, כי מלבד עצם האיסור בדבר, הרי פעמים הרבה שאותו נפגע הוא 'תשוש כח' מסיבות שונות ומשונות, ונמצא שזה פגע בו עבר גם

באר הפרשה - פרשת משפטים שקלים

הלוייתו אלא כאילו לא הלוייתו, כלומר לא תכלימהו'. כאן למדנו להיזהר בכבודו של כל אחד ואחד, ושלא תאמר - אה, פלוני שנהג עמי לא כדן ושלא כראוי מותר (ואף מצווה) להכלימו ולביישו, כי גם אם לווה זה שלא כדן נהג עמך, שהרי כדן מחויב הוא לפרוע את חובו, והוא בכלל 'לזה רשע ולא ישלם', מכל מקום לא חותר דמו להכלימו ולביישו, אם כן אין איש מישראל שהותר דמו להישפך.

הוסיף הגר"א זי"ע (הובא בליקוטי בתר ליקוטי משנת תש"כ) על הפסוק (כב כב) 'אם ענה תענה אותו' אפילו אם תעשה זאת 'לשם שמים' כדי שהלה 'צעק יצעק אלי', גם זה נחשב לחטא ו'שמוע אשמע צעקתו' להענישך. וראיה לדבר מפנינה (שמואל א' א' ו) שהייתה מצערת את צרתה חנה על שלא זכתה לבנים, והתכוונה לשם שמים (ב"ב טו.), והקניטה אותה לעורר את לבה שתתפלל אל הקב"ה בדמעות שלישי שתזכה בפרי בטן, ומ"מ נענשה פנינה כמו שנאמר (שם ב ה) 'עד עקרה ילדה שבעה רבת בנים אומללה', שנפטרו צאצאיה על פניה ל"ע"ג.

נוראות כתב ה'אבן עזרא', בהוסיפו לדקדק על המשך הכתוב (שם כב-כג) 'אם ענה תענה אותו, כי אם צעוק יצעק אלי שמוע אשמע צעקתו, וחרה אפי והרגתי אתכם בחרב והיו נשיכם אלמנות ובניכם יתומים', ולכאורה צ"ב דפתח בלשון יחיד 'אם ענה תענה' וסיים בקללה על הרבים - 'אתכם'. אלא מבאר ה'אבן עזרא', 'כי כל רואה אדם שהוא מענה יתום ואלמנה ולא יעזרם, גם הוא יחשב מענה... אם אחד יענה ואין עוזר, העונש על כולם', כי מי שבידו למחות ביד המצער ולא מחה, או שהיה בידו לבוא לעזרתם ולא עשה כן, אף זה נתפס בעונש המר והנמהר כאילו הוא עצמו עינה אותם, שהקפיד הקב"ה ביותר על צער האלמנה והיתומים"ג.

עוד בפרשתן בענין הזהירות בכבודו של כל איש ישראל שלא להכלימו, שהרי הזהיר הכתוב (כב כד) את המלוה שאם אין ביד הלווה לפרוע חובו 'לא תהיה לו כנושה', ופירש רש"י 'לא תתבענו בחוקה, אם אתה יודע שאין לו אל תהי דומה עליו כאילו

על איסור חמור זה של 'כל אלמנה ויתום לא תענון', ואפילו אם הנפגע יש לו הורים בריאים ושלימים לאורך ימים ושנים... ומאחר שלעולם אי אפשר לדעת מה מתחולל בלבו של השני ומה מצבו אם כן תמיד עומד לפנינו ספיקא דאורייתא...

כב. סיפר ה'חפץ חיים' זי"ע, שבנעוריו התגוררה בשכונתו אלמנה עם עולליה הרכים בדירה של עשיר אחד, הגיע זמן ולגודל עניותה לא היה בידה לשלם שכר הדירה, כעבור כמה חודשים החל המשכיר לדחוק בה שתשלם את חובה, אך עם כל מאמציה לא היה בידה לשלם מאומה, המשכיר איים עליה שיגרשם מהבית אם לא תשלם לו, וכל תחנוניה שירחם עליה ועל יתומיה לא הועילו מאומה. ביום מן הימים בא העשיר והסיר את קורת הגג מעל הבית, ולגודל הכפור נאלצה האלמנה לצאת ולחפש לעצמה מקום אחר לגור שם, כל העיר רעשה על דבר המעשה הנלוז, אבל בעה"ב בשלום... הנה בטוח הייתי (אמר הח"ח) שעל 'אכזריות' כזאת לא ינקה העשיר מן ה'דין והעונש' בעולם הזה, שהרי התורה אמרה 'וחרה אפי'. עברו כמה שנים ולא קרה דבר, אך עדיין שמרתי הדברים בליבי, ואכן לאחר כעשר שנים נשכו כלב שוטה, והחל האיש לנבוח ככלב, ולא ארכה מחלתו עד שהלך לעולמו (אהבת חסד, עמוד החדש אות לג).

ומכאן, שאף הצודק בדינו יזהר להיות צודק במעשיו, שיהיו מעשיו צודקים ומקובלים כלפי שמיא, שהרי אלמנה זו מחויבת הייתה בתשלומי שכר הדירה מצד דין תורה, אלא שלא כך היא דרכה של תורה... והמבין יבין כי אין הדברים אמורים דווקא במי שצודק כלפי אלמנה, אלא גם במי שצודק בטענותיו על חברו שפגע בו או הזיק לו... כג. כה כתב הרה"ק רבי צדוק הכהן מלובלין זי"ע (צדקת הצדיק אות קעה) 'צריך להיזהר מלגרום צער לשום בריה אפילו לצורך מצוה וכו', ועל זה נענשים גם כשהוא לצורך מצוה, והוכיח זאת מהא דאיתא ב'תנא דבי אליהו' (רבה פכ"ד) שאבן שבה סקלו מי שהיה מחויב על פי בית דין למות בסקילה, וכן העץ שנתלה עליו - עתידים ליתן את הדין. ומבאר כי מהאי טעמא היו הסנהדרין מתענים ביום שהרגו את הנפש (כדאיתא בסנהדרין סג.) כדי לכפר על נפשותיהם, ואע"פ שמצוה יש לב"ד לדון ולהרוג מי שמחויב בדבר, אך סוף סוף ציערו נפש מישראל...

ידוע ביאורו של הגר"ח שמואלביץ זצ"ל, כי כמו המכניס ידיו לתוך להבות האש - אפילו באונס גמור, מ"מ לא יועיל לו טענת אונס, וידיו נכווים ונשרפים (ואף אם היה הדבר 'לשם שמים' לא יועיל לו מאומה), כך נמי לענייננו - כל צערו של יהודי 'אש' הוא, ואף אם הוא באונס, וגם כשמתכוון 'לשם שמים', הרי הינו מתעסק באש בוערת.

באר הפרשה - פרשת משפטים שקלים

יג

ואדרבה, רצון הבורא ית' שיהא האדם וותרן^{יד} בממונו, רחום וחנון' (שבת קלג:) לרחם על כל יהודי באשר הוא ית', ויקיים בנפשו 'מה הוא רחום וחנון אף אתה' לשום עינוי וליבו להיות מיצר בצרתם של ישראליו.

כד. המוותר לחברו ומסיר מעליו כל טינה שבלב, ואף מסייע לו בעת צרתו, שכרו הרבה מאוד. וגם זאת מצינו בפרשתן (כג ה) 'כי תראה חמור שונאך רובץ תחת משאו... עזוב תעזוב עמו' ובתרגום 'משפך תשבוק מה דבִּלְפָךְ עלוהי ותפִּרק עִמָּה', היינו ש'עזוב תעזוב' כל טינה שיש בליבך על 'שונאך' זה ותעמוד לעזרו. ומבאר בספר הקדמון 'ברית מנוחה' שהכוונה היא, אם משבק - תעזוב ותסיר כל אשר יש לך בלבך על חברך, אזי תשבוק - תיעזב אף אתה מכל הצרות הבאות עליך, כי הקב"ה עזוב יעזוב מעמך את כל חטאיך ותישאר נקי מכל רבב. וזה לשונו הזהב של הפלא יועץ' (ערך וותרנות) ולפעמים שמדת הוותרנות תחיה בעליה ותצילהו מצרה וצוקה, מה טוב חלקה, לא ידע אנוש ערכה.

וכך כתב הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע (ד"ה וכי יריבון) לבאר מה שנאמר בפרשתן (כא יח-יט) 'וכי יריבון אנשים והכה איש את רעהו באבן או באגרף וגו', ורפא ירפא, ולכאורה צ"ב לשם מה נכתב בתורה 'וכי יריבון', הרי היה די באומר 'כי יכה איש את רעהו', ומבאר החתם סופר, שהנה נאמר (ישעיה נז יט) 'שלום שלום לרחוק ולקרוב אמר ה' ורפאתיו', ונרמז בזה כי מי שנוהג בשלום לרחוק ולקרוב... אינו צריך להגיע לרופאים, אלא אמר ה' ורפאתיו, אבל מי שאין לו שלום מכל עבריו והוא בעל מריבה בו לא כתיב אמר ה' ורפאתיו אלא 'ורפא ירפא', וכדרשת חז"ל (ב"ק פה.) מכאן שניתנה רשות לרופא לרפאות... וכבר כתב ב'בעל הטורים' על הפסוק (טו כו) 'כי אני ה' רופאך' וז"ל, רופאך, הפ"א רפוייה שהרפואה שבידי שמים באה בשופי, ושבידי אדם בא בקושי ועל כן 'ורפא' בפרשת משפטים דגוש.

הגה"ק רבי חיים פלאגי' זי"ע כתב (רפואה וחיים פי"ב אות עד) 'כשיש חולה בתוך ביתו יעשה ותרנות אפילו עם עופות השמים, ובדוק ומנוסה שיבקשו עליו רחמים'. והוסיפו לרמז בדבריו באופן נפלא, כי פעמים חושב האדם וכי לפלוני אוותר, והרי הוא 'בהמה בתבנית אדם'... לזה כתב לוותר אפילו לעופות השמים, ר"ל, למי שמבלבל אותך ומטריד אותך ממש כציפור המרקדת על הראש... ובאופן כזה, בדוק ומנוסה שיבקשו עליו רחמים...

כה. עובדא נוראה סיפר אחד מיקירי קרתא דשופריא, שבהיותו אברך צעיר לימים, נחלה ל"ע במחלה הנוראה, בצר לו עלה אל בית המדרש 'חיי עולם' בכיכר השבת (שם ישבו רבים וטובים מגדולי עיר הקודש), וניגש אל הרה"ק רבי מרדכי מזוועהיל זי"ע (שעדיין לא הוכתר לרבי), ונתן לו פדיון גדול ונתברך ממנו ברפואה וישועה, ואכן לא עברו ימים מועטים ואותו אברך נרפא כליל בדרך נס. והיה מקץ שלושים שנה חלה אותו אברך שוב במחלה הנוראה, ומיד שם פעמיו אל הרה"ק מזוועהיל, שכעת כבר הוכתר לרבי, ומשתיינה לפניו את צערו, ענהו הרה"ק ואמר לו, לך נא והזכיר את עצמך אצל עני ואביון ותן לו 'פדיון' והוא יברכך ויפעל בעבורך רפואה שלימה, שאלו היהודי מדוע לפני כשלושים שנה לקח הרבי ממני את הפדיון ונושעתי מיד ברפואה שלימה ואילו עתה משלחני הרבי שאפנה לאחרים, ענה לו הרבי, באותה שעה עני מרוד הייתי, ומשהבאת לי את סכום הפדיון חייתה נפשי בגללך, ובזכות ברכת התורה 'כי בגלל הדבר הזה יברכך ה' אלוקיך' נושעת ונרפאת ברפואה שלימה, אבל עתה משנתמנתי לרבי, וכבר מצויה ההרחבה בביתי אם כן מה לך כי באת אלי, ורק כאשר תהנה מנכסיך וממונך עני הגון וכן טובים, מובטחני שתיוושע בזכות הצדקה.

כו. מעשה נורא שמעתי מאת הגאון הגדול רבי יוחנן וואזנער ראב"ד בעיר מאנטריאל יצ"ו שליט"א, שלפני כשנה נבחן אצלו אברך צעיר בן 26 שנים בלבד לעמוד בכור המבחן, והאברך הראה בקיאות ובהירות נפלאה בשו"ע אבן העזר, הרב יצא מכליו ממש לנוכח המראה הגדול הזה, אברך צעיר אשר ידיו רב לו באופן אשר אינו מתאים כלל לפי מניין שנותיו אלא רק לזקן ויושב בישיבה, ומה עוד אשר כבר סיים את הש"ס כמה פעמים, ומכהן כבר בהוראה, והנה לאחרונה פגש את אבי הת"ח והכביר בשבח בנו אשר הינו ממש כאחד הגדולים, וסיפר לו האב דברים כהווייתן, הנה בני זה בילדותו ואף בתחילת שנותיו בישיבה כלל לא היה בר הכי... לא בידיעת התורה ולא בהבנת התורה...

אלא כך היה מעשה, בהיותו בשיעור ב' בישיבה קטנה בעי" מאנסי נכנס לישיבה בחור צעיר בשיעור א' נחבא אל הכלים' מרוב שהיה ביישן, והנה קרא 'הגבאי' את הבחור הביישן לעלות לתורה, ולא ידע איך 'להחזיק את עצמו', זיעה קרה שטפה את כל גופו ובקושי רב גמגם את הברכות, והנה בני הבין את הנעשה והנשמע, וחשש שמא יעשו הבחורים 'מטעמים' וילעגו ויבזו לו, מה שיעמיק את הפגיעה בנפש הרכה של הבחור לכל ימיו, ואף

באר הפרשה - פרשת משפטים שקלים

ואף כששורת הדין עמו יכנס לפניו משורת הדין^י. ואתה זוקף את ראשך, כך בכל שנה ושנה שקוראין ויוותר על הממון המניע לו, בכדי שלא להקניט ולצער את חברו והמקום ימלא חסרונו.

ב'ספר הזכות' להרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע (פר' שקלים) כתב הבטחה גדולה יש לנו במדרש זה (לעיל 'אתה עומד וזוקף את ראשך'), שבכל דור ודור בעת קריאת פרשת שקלים יזוקף משה רבינו ע"ה ראשן של בני ישראל^כ.

אתה זוקף את ראשך - שפע רב הנשפע בשבת שקלים איתא במדרש (תנחומא תשא ג) 'אמר משה לפני הקב"ה, רבש"ע משאני מת אין אני נזכר, אמר לו הקב"ה, חייך כשם שאתה עומד עכשיו ונותן להם פרשת שקלים

לעול לפגוע ולהזיק לדורי-דורות, על כן ניגש אל הגבאי וביקש ממנו שחשקה נפשו לעשות 'הגבה' - להגביה את הס"ת לאחר הקריאה כפי הנהוג, והסכים לו הגבאי, וניגש אל הבימה ותפס את הס"ת ועשה 'הגבה' כמו שנוהגים לעשות בשמחת תורה... כלומר שהפך את הס"ת כשהכתב לצד הקהל ואילו הקלף מכוון כנגד פניו, מיד נשמע קול תרועה במחנה, לא יעשה כן במקומו, וגעשו ורעשו הרוחות... אחר התפילה החליט אחד מראשי הישיבה לסלקו על אתר מהישיבה, וכי מחזיקים אנו ליצנים וקלי דעת כמותו... אכן איש אחר מראשי הישיבה חשב שטרם כל עלינו לשאול אותו מה ראה על ככה, והסביר לו הבחור שעשה זאת בכדי שידברו וילעגו עליו, וישכחו מה'עליה' של הבחור הביישן... ומני אז ואילך נפתחו לו מעיינות החכמה, ועלה ועולה ומתעלה בסייעתא דשמיא עצומה.

עוד מעשה אספר נא במה שנתפרסם עתה ושמעתיו מעידי ראייה, בחצר הק' באבוב אירע מעשה נורא בי"ב ניסן תשפ"ב, כאשר מאן דהו בייש נוראות את הגבאי רבי חיים גאלדפינגער, והלה שתק ולא השיב למחרפיו דבר, באותה שעה שהה בביהמ"ד אברך שהמתין זה כמה שנים לזש"ק, וכמה מידידיו דחפוהו לפני רבי חיים הנ"ל למען יברכו בזכות אותם בזינות והשתיקה שבאה אחריהן, וכן עשה, ואכן, כח השתיקה נשאה פירות מתוקין, ועתה נולד לו בן זכר למזל"ט כשאת השלום זכר ערך בשב"ק בשלח בשנה זו.

וכבר איתא מהרה"ק ה'אור פני משה' זי"ע (פרשת יתרו) על הפסוק 'ומשה ניגש אל הערפל אשר שם האלוקים' (שמות כ יח), כי הערפל הוא אותיות 'ערל פה' שבזכות השמירה על הפה, על הלשון, ובשכר שתיקה זוכה להשראת השכינה - אשר שם האלוקים.

כז. ולהדיא אמרו חז"ל (ב"מ ל:): 'אמר רבי יוחנן לא חרבה ירושלים אלא על שהעמידו דיניהם על דין תורה ולא עבדו לפניו משורת הדין'...

כח. ומדבריהם שמענו, שסגולת שבת זו להינצל מכל פגע ומחלה, ונכללים בו רפואות וישועות ברוחניות ובגשמיות, שהרי כאשר האדם מתייסר ביסורים רח"ל גוו נכפף, וכשהוא ניצל מהם נזקף ראשו והולך קוממיות, ועל כן בכלל 'זקיפת הראש' הוא שנושעים בשבת זו בכל משאלות לבם לטובה.

באמת אמרו, כל שבת ושבת יש בה 'סגולה' זו של 'זקיפת הראש', וכמו שדרש הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע (ליקוטי הרי"ם פרשת כי תשא) בפסוק (שמות ל יב) 'כי תשא את ראש בני ישראל', שכאשר תגביה את תיבת 'ראש' כלומר שתקח את האותיות הבאות לאחר אותיות ראש יעלה בידך תיבת 'שבת' (אחר ר' - ש', אחר א' - ב' ואחר ש' - ת'), כי השבת זוקפת ומרוממת ראשם של בני ישראל, אכן מעלה יתירה בשב"ק זו לזכות לזקיפת הראש למעלה למעלה... ומעתה החכם עיניו בראשו לנצל שב"ק דנא כדבעי, ועל כגון דא רימזו ב'נתיבי ישורון' (כי תשא) בלשון המשנה (אבות א יג) 'ודאשתמש בתגא חלף', כי האותיות 'תגא' הם האותיות שאחר תיבת 'שבת' (ת' אחר ש', ג' אחר ב', וא' אחר ת'), והמתין ליום שאחר השבת, כבר 'חלף' ואיבד הכל...

כט. הרה"ק מרוז"ן זי"ע היה אומר, שבארבע פרשיות יכול כל יהודי להידבק בשכינה, וכל פרשה מהם היא כנגד אות אחת משם הוי"ה ב"ה, והמשכיל ינצל את הטהרה והקדושה הנשפעת בימים אלו כדי להתדבק בו יתברך, וכמו שמבקשים (יוצרות לתפילת מוסף) 'אור פניך עלינו אדון נשא'.

כיו"ב אמר הרה"ק רבי פנחס מקאריץ זי"ע, 'איך ווארט שוין געהרין עס זאל קומין דיא ד' פרשיות, איך זאל מיך זעהן מיט דעם אייברשטיין, פירוש שהוא עומד ומצפה לשבתות שקוראים בהן ארבע הפרשיות כי אז נפגשים עם הקב"ה כביכול (אמרי פנחס שער ד רכה).

שקלים יש לנו סייעתא מיוחדת לזה שהרי משה עומד וזוקף ראשן של ישראל, וממילא יש בידנו להגביה עוף מעל כל הארציות ומעשה בהמה - לעמוד בקומה זקופה לפני ה' אלוקינו כמלאכי השרת לא.

מטבע של אש - העיקר אש ההתלהבות והתשוקה בלב

בפרשתן (כא יד), 'וכי יזיד איש על רעהו להרגו בערמה מעם מזבחי תקחנו למות'. וכתב הרה"ק מקאז'ניץ זי"ע (עבודת ישראל ד"ה וכו') לפרש בדרך הרמז, שהנה כתב בסידור האר"י כי הרמ"ק קיבל מפי אליהו זכור לטוב סגולה לבטל מחשבות זרות הנפלות על האדם לומר את הפסוק (ויקרא ו) 'אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה', ועל פי זה מפרש לשון הפסוק, וכי יזיד איש - הוא היצר הרע, על רעהו - היצר הטוב שהם שוכנים יחד בקרב האדם להרגו בערמה - 'במחשבת ערמימות וכוזבת', שמכנים בו מחשבות רעות ואסורות שעל ידיהם יוכל להרגו ולהפילו לשאול תחתית, עצתו היא, מעם מזבחי - שיאמר את הפסוק אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה, ובכך תקחנו את היצר הרע למות ויעבור רוח המומאה מן הארץ לב.

אמנם, כדי לזכות לזקיפת ראש' על האדם לפתוח פתח, להשתוקק לצאת מהרפש והטיש שהוא שקוע בו, וכמו שאמר הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע, שבשבת זו צריך האדם להמשך כל גופו (כלומר נשיותו הבהמיות) אחר הראש, כי אם אברי גופו לא יעלו עם הראש יישאר ח"ו בתלוי ראש'.

מהותה של 'זקיפת הראש' ביאר ה'אור החיים' הקדוש (על 'כי תשא את ראש'), וז"ל, כי החוטא גורם בחטאו כפיפת ראשו, כי בחינת הרע מהותה היא אל ארץ תביט כי שפלה היא, ובחינת הקדושה היא נשיאת ראש והרמת המהות והאיכות, עכל"ק, והרי שיש סייעתא דשמיא בשבת זו לסור מבחי' הרע ולהידבק בבחי' הקדושה. ויבואר ביותר עפ"י דברי חז"ל (חגיגה טו.) 'ששה דברים נאמרו בבני אדם, שלשה כמלאכי השרת שלשה כבהמה', ומן הדברים שהאדם דומה למלאך הוא מה שהולך בקומה זקופה כמלאכי השרת, ואילו הבהמות הולכות עם ראשן כלפי מטה, והיינו טעמא, כי היא עסוקה לחפש ולחזר תמיד אחר הארציות, וזו עבודת האדם להתנבר על יצרו, להעמיד עצמו לילך בקומה זקופה שיהיו עיניו נשואות כלפי מעלה, ובשבת

מעשה בחסיד אחד ושמו רבי מאיר כהנא ז"ל מעיר 'דראגמירעשט' שהגיע עם אחיו רבי זאנוויל ז"ל להסתופף בפעם הראשונה בצל רבו ה'אמרי יוסף' בשבת שקלים שנת תרמ"ג, הני תרי אחי בעלי יסורים גדולים היו, כי רבי מאיר היה חשוך בנים ל"ע וב"ב היתה חולנית, ואחיו רבי זאנוויל הוליד בנים חולים וחלשים רח"ל. בערב שב"ק נכנס החסיד רבי מאיר אל הקודש וביקש להיוושע בדבר ישועה ורחמים, נענה ה'אמרי יוסף' שיתן לו פדיון של מאה זהובים, ר"מ נתן את הסכום והרבי הבטיחו בישועה שלימה. ואילו אחיו לא הספיק להיכנס קודם כניסת השבת. בליל שב"ק העמידו יין ב'טיש' כמנהג, ובהגיע תורו של רבי זאנוויל ברכו ה'אמרי יוסף' שבניו יזכו לרפואה שלימה, והסביר ואמר, שבשבת שקלים נענים כל התפילות, שהרי מ'מחצית השקל' קנו את 'קרבנות התמיד', והרי אמרו (ברכות כו:) 'תפילות כנגד תמידין תקנום', אם כן, בשבת זו שמכנינים ומכשירים את ה'תמידין', לכל השנה אף התפילות שהם 'כנגד התמידין' יתקבלו לרצון, ואפשר לבקש עליהם שיתקבלו לרצון, למותר לציין ששני האחים נושעו במשאלותיהם לטובה ולברכה (הובא בספר פאר יוסף עמוד כה).

ל. עוד אמר הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע לרמז בפרשת שקלים, כי 'שקל' בלשון הגמ' הוא לקח ונטל, וכלומר שהזמן מסוגל 'לקחת' את עצמו בשתי ידיים... (הובא בליקוטי יהודה).

לא. וידועים דברי הרה"ק רבי אשר מסטאלין זי"ע, אזהבים אנו את הסוסים (כלומר, את הנלמד מהם) שבהילוכם במקום מדרון - ירידה ונפילה, הם מהלכים כשראשם כלפי מעלה... כלומר אינם נותנים לעצמם ליפול ולהתייאש, אלא ראשם למעלה לשוב ולהתעלות.

לב. וביאר בזה הרה"ק רבי יענק'לה מפשעווארסק זי"ע (אמרי יעקב) על פי מה ששמע מחותנו הרה"ק רבי איציק'ל זי"ע, שהרה"ק ר' יוסף זאב מקשאנוב הגיע פעם אל זקנו הרה"ק מצאנו זי"ע, ובהיותו עומד עדיין בחדר החיצון אמר להעומדים שם ד"ת ששמע מחותנו (הרה"ק ר' מנחם מענדל מגלאנוב זי"ע) וכאשר יצא ה'דברי חיים' לחדר החיצון קרא לו ושאלו מה הוא מדבר, השיב שאומר דברי תורה בשם חותנו, אמר לו הרה"ק מצאנו זי"ע 'הערט'ס וואס איז תורה, אש - א פייער, תמיד - שטענדיג, תוקד - זאל פלאקערן, על המזבח - אויפן הארץ, לא תכבה - ס'זאל

באר הפרשה - פרשת משפטים שקלים

והלא כדי להבין את משקל המחצית השקל היה יכול להבין גם ממטבע של מתכת, ותירץ שבודאי לא הראה לו מדת מטבע גרידא אלא הראהו שתהא נתינת המטבע מתוך התלהבות אש קודש'ד עב"ד.

לפי זה נאמר, כי אין כוונתם ב'מטבע של אש' למעות גשמיים, כי בודאי אין מקומן תחת כסא הכבוד, אלא ל'אש' ההשתוקקות והתלהבות שנצרכים בני ישראל בעבודתם, 'אש' זו אכן גנוזה תחת כסא הכבוד, וברוב חביבותן מתענג ומשתעשע הקב"ה בהן כביכול.

וביותר אפשר לבאר, שמטעם זה ציוונו הבורא לתת רק מחצית השקל ולא שקל שלם'ה, להורות

אמרו חז"ל (במדב"ר פרשה יב, ג; הובא ברש"י רי"פ כי תשא) 'זה יתנו, אמר רבי מאיר, נטל הקב"ה כמין מטבע של אש'ג מתחת כסא הכבוד (ומשקלה מחצית השקל), והראה לו למושה כזה יתנו, והוא פלא, וכי יש מטבעות גשמיים מתחת כסא הכבוד, והרי שם הוא משכן נשמות ישראל אשר הם חצובות מתחת כסא הכבוד, ומה ענין מטבעות זהב למקום גבוה כזה.

אלא יבואר הענין על פי מה שסיפר הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע, שפעם איקלע ל'ארץ אשכנז' ונכנס לבית הכנסת, שמע שם את החכם דורש לפני הקהל ומקשה, מדוע הראה הקב"ה למושה 'מטבע של אש',

נישט פארלאשן ווערן, און אפילו ווען מ'גייט אוועק חלילה פין א הארבע עבירה' עכלה"ק. (הקשב מה היא 'תורה', אש תמיד תבער במזבח שלב, ולא תכבה אפילו אם נכשל בעבירה חמורה), והיינו שהדרך לנצח את היצר היא כשעומד במלחמה מתוך סערת אש בהתלהבות דקדושה. וזהו מה שאמר הרמ"ק כי אמירת פסוק זה מועילה לדחות מחשבות רעות, שאין זה רק 'סגולה' בעלמא, אלא נכלל כאן הדרך לנצח את היצר, כי שלהבת הקודש אשר תוקד בלבבו היא השורפת כל רע.

לג. ובזה פירשו הא דאמרו חז"ל (והובא ברש"י פר' שקלים) גבי מחצית השקל שבא לכפרה אחר חטא העגל והראהו הקב"ה 'כזה יתנו' - מטבע של אש, שהרי ב'מתן תורה' פסקה זוהמתן, ובחטא העגל חזר להם היצר הרע (זוה"ק בראשית נב; ועוד), החלו בני ישראל מתפחדים, מה יעלה בגורלם מעתה, לזה הראה להם 'כזה יתנו' כשתלכו עם מטבע של אש - באומץ חוזק וגבורה, אין לכם ממה לחשוש, כי היצר וכל חיילותיו נסים ומתפחדים מהבא כנגדם בחזקה וגבורה.

בענין זה סיפר הגה"ח ר' מענדל פוטערפאס זצ"ל, שפעם נשלחה קבוצה מחיילי הצאר (ניקולאי) להילחם באויב, וכך הייתה דרכם, ביום היו נוסעים במסעם ונלחמים בכל כוחם, ובלילה היו שותים לשכרה כדרכם של גויי הארצות עד שנפלו ארצה בשינה מתוך שכרותם, בבוקר היו קמים וממשיכים במלחמתם, וחוזר חלילה. פ"א שתה אחד הגויים מבני בניו של לוט יתר על המידה באופן נורא, כשהשכימו חבריו להמשיך בדרכם, היה הלה עדיין שקוע היטב היטב בתרדמת שכרותו ולא הצליחו חבריו לעוררו, הללו שאצה להם הדרך הניחוהו לנפשו והמשיכו בדרכם, וכך ישן לו החייל עד הלילה הבא לאחריו, משקם החייל מצא את עצמו בודד במקום חשוך, ובקושי הבין היכן הוא ומה מעשיו כאן. מה עשה, אותו הלילה ליל שבת היה, ע"כ נכנס לאחד מבתי היהודים ומצא קדירת הטשולנט שהוטמנה מבעוד יום כשהיא רותחת ומבעבעת, עלה הריח באפו, מילא בכליו הניחם על גבי סוסו והחל ממשיך בדרכו, הסוס שנכווה בגבו מבעבוע הטשולנט החל 'לנוס' ולברוח כל עוד נפשו באפו במהירות עצומה, ובתוך שעה השיג את בני קבוצתו, ועדיין רתח הטשולנט ע"ג, לכן לא הסכים הסוס לעצור, המשיך במרוצתו הטרופה עדי הגיעו לגבול האויב. והנה, מרחוק הבחינו חיילי האויב שמתקרב אליהם סוס דוהר ברדיפה טרופה - באומץ וחוזק - בכח על טבעי, מכיוון שכן, נבהלו מפניו עד עמקי נשמתם, ונסו על נפשם בחשבם מי יודע אלו מוקשים וכלי זיין יש לו על גביו, ובזה תמה המלחמה ללא כל הרוגים...

כיו"ב לגבי היצר, אם יראך היצר שאתה בא כנגדו באומץ ללא חת ומורא ימלא רעד ופחד מחשש איזה 'כלי משחית' הנך טומן בבגדך להוציא בבוא עת כנגדו, ויניחך לנפשך.

לד. לימים חזר ה'חידושי הרי"ם' על דבריו אלו לפני רבו הרה"ק רבי מנחם מנדל ה'שרף' מקאצק זי"ע, והשתומם איך בא לאותו דרשן ממדינת אשכנז לומר תורת אמת כזו, השיבו רבו 'שבמקומם מחשיבים ומהדרים מאד במצות הכנסת אורחים, לכן זכה לחדש תורה זו'.

לה. יש שביארו כע"ז, דלכן ציווה הקב"ה להביא מחצית השקל דייקא ולא שקל שלם, להורות לנו שאין רצונו של המקום ב"ה דווקא בשקל שלם ובשלמות, אלא אפילו רק ב'מחצית', שאם עשה ככל יכולתו חשוב בעיני

ישראל, שמוזה היו כל הקרבנות, וזה הנדיבות יש גם עתה, ואפשר יותר - ע"י שמשותקין לנדב להשי"ת כבראשונה, ועי"ז זוכים לכפרה על כל עוונותינו, וכמבואר בירושלמי (שקלים פ"ב ה"ג) 'כל העובר על הפקודים (אלו המצוות, שהן פיקודי ה' ישרים) - שחטאו בעגל' לח'.

ענין נפלא כתב הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע (דרשות ח"א קיט): בדברי הגמרא (מגילה יג:) 'גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם שעתיד המן לשקול שקלים על ישראל עמד והקדים שקליהם לשקליו' ובתוס' איתא (שם טו. ד"ה ודחי) שהמן נתן כל פדיונם, וקשה הרי הם לא נתנו כ'פדיון' אלא 'מאת הככר' כדכתיב (שמות לח כה) 'וכסף פקודי העדה מאת הככר', ואילו הוא נתן 'עשרת אלפים ככר כסף' ונמצא שנתן פי מאה מפדיונם. ומבאר החתם סופר, דהא אמרו חז"ל (ברכות ז.) טובה מרדות אחת בלבן של אדם יותר ממאה מלקויות (וברש"י 'מרדות אחת' לשון רדוי והכנעה שאדם שם על לבו מאליו), והנה אחר החורבן עיקר 'פרשת שקלים' לשום לב היאך אבדנו כל טוב ולא זכינו לשקול מחצית השקל בבית המקדש. ו'מרדות' זו, כלומר, הרצון והתשוקה לתת מחצית השקל אף כהיום הזה היא עומדת לנו יותר ממאה פעמים ככה, נמצא שבזמן הבית אכן עלה החשבון ל'מאת ככר' אבל כהיום עולה החשבון פי

לנו שאין הקב"ה זקוק לשקלנו כלל, אלא שנעורר את לבנו להשתוקק לחפזין להתקרב אליו יתב"ש, דרחמנא לבא בעי, ואילו אמרה תורה להביא דבר גדול היה נראה שהחשיבות היא מצד עצם המטבע שנתן. לכן אמרו שנביא דבר קטן בלבד, להורות שעיקר נחת רוח שיש להקב"ה הוא מהרצון של בשר ודם לתת ולתרום משלו, ומשום הכי גם מתנה מועטת מתקבלת אצל הקב"ה לרצון, כי לא 'המתנה' מתקבלת אלא רצון הלב^ל.

נמצאנו למדין, שלא תרומת מחצית השקל עיקר, אלא מה שבשר ודם מלחיב את לבבו כאש להבה ומקריב את רתיחת דמו לעבודתו יתב"ש^ל, ולפי"ז אין בין מצות שקלים בזמן שביהמ"ק היה קיים לזמן הזה שבעוה"ר אין לנו בית המקדש, שהרי עדיין יש בידינו להשתוקק לתת את השקלים, ולפי האמור הרי זה עיקר ושורשה של מצווה זו.

ולא עוד, אלא דכיון שבזמן הזה אין לנו את השקלים בפועל ואי אפשר לנו אלא 'להשתוקק' - מתי יבואו לידינו ונקיימנה, השתוקקות זו חשובה יותר מאשר קיום המצווה בזמן שביהמ"ק היה קיים, וכך מפורש ב'שפת אמת' (שקלים תרל"ג) 'נראה, כי הנדיבות מתקבל כמו אז, כי כל הקרבנות נתקבלו לרצון רק ע"י כח הנדיבות של

המקום כמי שהגיע לרום המעלה. כי אם יפתח פתח כפתחו של מחט, כפי מה שבכוחו של בשר ודם לעשות, הקב"ה יעזרהו להשלים, לקל גומר עלי.

וכך פירשו בשם הרה"ק ה'ייטב לב' זי"ע את הפסוק בפרשת שקלים (ל יב-יג) 'ונתנו איש כופר נפשו לה' בפקוד אותם וגו', זה יתנו כל העובר על הפקודים מחצית השקל בשקל הקודש', דלכאורה יש מקום לשאול מדוע מזיקין ל'בשר ודם' שיביא כופר נפש על חטאיו, והרי בידו לטעון טענת 'אנוס הייתי', כי יצירתו מן האדמה, ומחמת טבעו החומרי נמשך אל הרע, להכי אמרה תורה 'כופר נפשו לה' - מחצית השקל בשקל הקודש', הרי מחצית - זו התחלת העבודה אין מונע בעדך מלעשות, ועל מניעתו ממחצית זו יביא 'כופר נפש'.

לו. והיינו דכתיב (לעיל כד יז) 'ומראה כבוד ה' כאשר אוכלת בראש ההר', וכפירושו של ה'קדושת לוי' שכאשר האדם רוצה לדעת אם הוא מקושר עם 'כבוד ה'', יבדוק את מדת התלהבותו בדבר מצוה ובעבודת הקודש, כי זה יוכיח על זה, והיינו דקאמרי תורה 'ומראה כבוד ה'', הסימן כמה הוא מקושר לכבוד ה' - 'כאש אוכלת בראש ההר', כגודל התלהבותו בעבודת הבורא.

לז. דבר נורא אמרו, כי פעמיים מצינו 'השלכת זהב לאור', פעם אחת (בפר' תרומה, רש"י כה לא) כאשר נתקשה משה בעשיית המנורה ואמר לו הקב"ה השלך את הככר לאור והיא נעשית מאליה, ולהבדיל אא"ה בין הקודש ל... כשהשליך אהרן את הזהב באש 'ויצא העגל הזה' (לב כד), ללמדנו שהכל הולך אחר כוונת הלב, שאם משתוקק האדם ב'מטבע של אש' אל הקב"ה אזי יוצא מנורה ואם ח"ו משתוקק ל... אכן יצא 'העגל' הזה...

לח. וכבר איתא בזוה"ק (זו"ח רות) בהאי לישנא קדישא 'ורעותא דבר נש חשיב קמיה מפל קרבנין ועלון דכל עלמא. פיון דבר נש שוי רעותיה בתשובה, לית תרעא בכול אינון רקיעין, דלא פתח לגביה' - ורצון בן אדם חשיב לפניו יותר מכל קרבנות ועולות של כל העולם, כיון שבן אדם מעורר רצונו בתשובה אין שער בכל הרקיעים שלא נפתח אליו.

באר הפרשה - פרשת משפטים שקלים

ויובן נמי במה נתקשה משה להבין משקל השקל, כי לא הבין משה איך יתכן שעל ידי מטבע גשמי יזכה האדם לכופר נפש, לזאת הראה לו הקב"ה מטבע של אש, ללמדנו שאין החשיבות במטבע כלל ועיקר, שהרי 'לי הכסף ולי הזהב נאם ה' צבקות' (חגי ב ח), ורק חפץ ה' באש ההתלהבות לבם של בני ישראל בעת הנתינה, ככתוב (משלי כג כו) 'תנה בני לבך לי', ובוה שפיר יתכפר לו.

אור פניך עלינו אדון נשא ושקל אשר בבית נכון ונישא, ברכנו בשלום א-ל רם ונישא.

מאה שהוא 'עשרת אלפים' כבר כסף, כי כשתכפיל מאה פעמים מאת כבר יעלה בידך 'עשרת אלפים', (והרי בימי המן היה חרב הבית, ולא נתנו השקלים רק קראו בתורה 'פרשת שקלים', וקריאתם בתורה, וכן קריאתנו כהיום הזה עולה לעשרת אלפים). ובוה יובנו דברי התוס' שעשרת אלפים של המן עולה כחשבון השקלים של בני ישראל - ואינו מדבר נגד השקלים הניתנים בפועל, אלא כנגד השקלים ה'ניתנים' כביכול - ע"י שימת לב והשתוקקות של בני ישראל. ועליהם אמרו 'הקדים הקב"ה שקליהם לשקליו' - להצילם מבליון וחרץ בגזירת המן ואחשוורוש, אף שאינם 'שקליהם' בפועל ידם, אלא בהשתוקקות שבלב.

אגעד אנק

על פרשת השבוע

פרשת משפטים תשפ"ג

כל הזכויות שמורות למו"ל. אין לקרוא בזמן התפילה וקריאת.

בס"ד, בכל ענייני הגיליון ניתן לפנות לדוא"ל: g.agedank@gmail.com

ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם (כא, א)

וכשבא כבר מת הנפקד, ותבע מיורשיו, וטענו לא פקדנו אבא על זה, ופסקו להם שבועה ונפטרו, וכל העולם היו יודעין שזה איש נאמן וחסיד וירא שמים, וזה לא היה אמיד בכך, ושאלו למרן הריב"ש טוב על זה, האיך יצא משפט מעוקל מדיני התורה וכתוב (תהלים פ"ב) אלקים נצב בעדת אל, והשיב שזהו בהשגחת המשגיח, שבגלגול העבר היה זה חייב לזה ולא פרע לו, וכעת החזיר לו לתקן נשמתו, והיה בהשגחה, לא החסיר ולא העדיף, וזהו דין אמת לאמתו, אף שנראה לך שהוא משפט מעוקל, תדון הדין לאמתו, ולא תחזור אחר הפשרות, וכיוצא בזה בענינים אלו, והמשכיל יבין לאישורו, עכ"ל.

(מקור מים חיים)

בספר "עבודת הגרשוני" מסופר שפעם בא איזה איש עשיר לעיר בארדיטשוב, והביא עמו כמות גדולה של חביות דבש בשביל למכרם, ולא הצליח בשום אופן למכור שם מהחביות. כיוון שכך ביקש מרעהו עשיר אחר שגר שם בבארדיטשוב שרוצה להשאיר אצלו את החביות להזדמנות אחרת ויהיו אצלו כפקדון. והעשיר השני אכן הסכים.

העשיר הסוחר נסע לביתו ושקע בעסקיו האחרים ונשכח ממנו עניין החביות שמונחות בבארדיטשוב. אחרי כמה וכמה שנים נזכר מהחביות, והחליט שהגיע הזמן לנסות למכרם שוב. כשהגיע לעיר נודע לו שהעשיר הוא וגם אשתו כבר נסתלקו לבית עולמם, ניגש אל היתומים ואמר להם שהחביות הם שלו. אמרו לו היתומים: אכן מצאנו הרבה חביות בעיזובון אבינו אבל מי אומר שהם שלך? תבע אותם לדין תורה אצל הרה"ק רבי לוי יצחק מבארדיטשוב שהיה רב העיר. הרה"ק מבארדיטשוב הכירו כאיש דובר אמת אבל מאידך גיסא ההלכה במקרה זה הוא שאינו יכול להוציא את החביות מתחת ידי היתומים ולא ידע להשית עצה בנפשו מה יעשה במקרה זה. ונעמד להתפלל

בס' דברים ערבים בפ' משפטים אות י"ח כתב וז"ל: הרב הקדוש המגיד ממעזריטש זי"ע ביקש מרבו הבעש"ט הקדוש ז"ל שיאמר לו פירוש הזוהר הקדוש על ואלה המשפטים דא הוא רזא דגלגולא, פעם אחת אמר לו הבעש"ט שיסע ליער אחד ויראה שם אילן אחד ומעיין תחתיו, ויתעכב שמה עד שש ויבא לביתו, ונסע שמה, וראה איש אחד בא עם סוס מזויין, והוא היה עיף ויגע, ואכל ושתה ונסע לדרכו, ושכח שם ארנקי שלו עם המעות, אחר כך בא שמה עוד איש אחד, והניח עצמו לפוש, והוא מצא את הארנקי עם המעות, ולקחו והלך לדרכו, אחר כך בא שמה עוד איש אחד עני ונכה רוח, והוא עיף ויגע, ואכל שמה פתו אשר היה לו, ושתה מן המעיין, והניח עצמו לפוש ולישון, אז בא בחזרה האיש הראשון, ושאל שאל מאיש העני היכן הוא הארנקי עם המעות אשר שכחתי כאן, והוא באמת לא ידע מאומה, ולא הבין מה שזה מדבר אליו, בקיצור, כי זה הראשון הכה את העני מכות רצח ופצעו, בטענה שיחזיר לו מעותיו, וכאשר הגיע שם נסע הרב הקדוש המגיד זי"ע לביתו, וסיפר לרבו הבעש"ט את אשר ראה, ואמר לו הבעש"ט זי"ע, כי האיש הראשון הזה, היה חייב בגלגול הראשון לאיש השני, כסך המסויים הזה שהיה עכשיו בהארנקי, ולא היה משלם לו, ובאו אז לדין לפני זה האיש השלישי, שהיה אז הרב והדיין בגלגול הראשון, ופסק דינו ופטרו מבלי שום חקירה ודרישה, לכן עתה על פי הגלגול שילם הראשון להשני את חובו, והדיין קיבל ענשו, וזהו שאמר הזוה"ק על ואלה המשפטים דא רזא דגלגולא, עכ"ל.

ובס' מעשה אורג במשנה דפאה פרק ח' משנה ט', וכן דיין שדן דין אמת לאמתו, עליו הכתוב אומר ברוך הגבר אשר יבטח בה' וכו' (ירמיה י"ז) כתב שם וז"ל ענין לאמתו הוא כי כמה פעמים יצא משפט מעוקל מדיני [התורה], כמו שאירע לאחד שהפקיד הון רב אצל אחד והלך לדרכו,

שאלות לפי א' ב' על הפרשה - עם רש"י. (מהרב מ. אלינגר)

א. "צדה" - משמעו (כא, יג) ב. מלה נרדפת ל"בהמתו" (כב, ד) מלאתך (כב, כח) ג. מוזהרים עליו במיוחד, מאונאתו (כב, כ) ד. תשלום, המכה אשה ויצאו ילדיה (כא, כב) ה. מאיסורי "בשר בחלב" (כג, יט) ו. מילה המבטאת קישור לנכתב מקודם. (כא, א) ז. משמעות המילה אנה (כא, יג) ח. מיתת המכה אביו (כא, טו) ט. אחד השלבים בכריתת ברית בין ד' לישראל (כד, ו) י. "עולם" של עבודת הנרצע (כא, ו) ב. מכאן שמזיק יכול לשלם בשוה כסף (כא, לד) ל. משמעות המילה "גפון" (כא, ג) מקבל שכר על "שתיקתו" (כב, ל) מ. העושה שותפות עם גוי, עובר באיסור (כג, יג) נ. הרציעה לידה, לא כשרה ולא מועילה (כא, ה) פ. שם כולל למכה (כא, לה) חרישה (כב, ה) ע. מיתת המקלל אביו (כא, יז) פ. בהוצאתו- יוצא עבד עברי (כא, כז) צ. מכה, המוציאה דם (כא, כה) רגלים (כג, יד) ק. שרץ, שלא עבר את הירדן (כג, כח) ר. מעבודות השדה (האסורות בשביעית) (כג, יא) ש. משמעות המילה "נשך" (כב, כד) ת. כמו זה, תניש את הדינים לפניהם (כא, א) מושג של שלום בעולם (כב, ב) תא. כולם רמוזים בעשרת הדברות (כד, יב)

שאלות לפי א' ב' על הפרשה - בלי רש"י. (מהרב מ. אלינגר)

א. בו מכים (כא, יח) מות (כא, כב) ב. על פי הדינים (במילה אחת) (כא, כב) ג. ערימת חטים (כב, ה) ד. מילים נרדפות "לחייבים על מיתתו" (כב, ב) ה. כינוי ל"שבועות" - חג... (כג, טז) ו. המילה ממנה נלמד, יציאה ב"גרעון כסף" (כא, ח) ז. יה ברגלים (כג, יז) חייבים ברא ה. לב (כד, יד) רומז ליציאת אמה "בסימנים" (כא, יא) בן מרים וכ ט. ישבר ע"י חיה רעה (כב, יב) י. יחפור (כא, לג) מגובלות הארץ (כג, לא) כ. מעות (כב, טז) ל. מהאיסורים החלים על המלוה (כב, כד) מ. בו רוצעים העבד (כא, ו) נ. מהאירועים ששומר שכר נשבע, כשאירעו (כב, ט) פ. יושלכו עליו אבנים (כא, כח) ע. עליך לסייע (כג, ה) פ. השוחד מעוור אותו (כג, ח) צ. ארב (כא, יג) ק. דרכם, האש מתפשטת (כב, ה) ר. לא תבואו כך לבית המקדש (כג, טו) ש. מחיובי האדון המייעד (כא, י) ת. תתרבו (כג, ל)

בבכיות שהקב"ה יורהו מה לעשות שניכרין דברי אמת שהם של העשיר, ולא רצה שיגרום לו עוול. ושמע ה' תפילתו ונתגלה אליו העשיר שנפטר ואמר לו: תנוח דעתך ותפסוק כפי די תורה ואל יצר לך כיוון שאביו של העשיר שהפקיד אצלי החביות עשה מסחר עם אבי ונשאר אצלו סכום כסף בדיוק כפי שווי החביות לא פחות ולא יותר, ומשפטי ה' אמת, לכן תפסוק ההלכה כמו שהיא. כי המשפט לאלקים הוא.

בספר "יחי ראובן" מביא בהקשר למאמר הנ"ל עובדא שהיה אצל ה"חזון איש", הגיע אליו פעם בחור חסידי ושאלה בפיו: הוא מצא שילינג – מטבע קטן בשווי חמישים פרוטות, ושאלתו האם זכה בו או שמא יחמיר בזה מכיון שיש אולי לחשוש שהמאבד לא התייאש עדיין כי יתכן שלא משמש בכיסו ולא ראה שנאבד לו, והרי זה יאוש שלא מדעת.

החזון איש פסק שמותר לו לקחת את המטבע ואין שום מקום להחמיר בזה, משום שזה נכנס לגדר שכך רצה הקב"ה – שהכסף שלו יהיה אצלו. אמר הבחור ל'חזון איש' כי בעצם הם אלו דברי הבעש"ט הנ"ל. נענה החזון איש לעומתו ואמר: אסביר לכם מה אמר הבעש"ט, אתה הרי טוען שיתכן והבעלים לא בדקו בכיסים ולא התייאשו, אם כך, איך יכול להיות שהדין הוא שהמוצא מעות מפוזרות הרי אלו שלו? התשובה היא – המשיך החזון איש – שגם אם באמת הוא לא משמש בכיסו, כך היה צריך להיות! הקב"ה רוצה שדווקא אותו אדם יחזיר לך כסף ולא שתקבלנו מן ההפקר. הלא אם המאבד ימשמש בכיסו ויתייאש יוצא שאתה לוקח מן ההפקר וההוא לא מחזיר לך שום דבר. – מה עשה הקב"ה? מסובב שאותו אדם לא ימשמש בכיסו ולא יתייאש, וכך יוצא שאתה לוקח ממנו והוא מחזיר לך, וזה סדר הגלגולים!

יחי ראובן) ואלה המשפטים אשר תשים לפניכם. כי תקנה עבד עברי (כא, א-ב) מפני מה פרשת משפטים פותחת בענין העבד העברי, הגנב שאין לו מה לשלם ונמכר לעבד? הלא ישנם ענינים שהם לכאורה תדירים יותר – הלוואה, גמ"ח שכן אדם פותח וכדומה. התירוץ הוא: אם לאדם יש שני בנים: האחד – פיינער, ירא שמים, והשני, נעבאך, ירד מן הדרך, נהיה גנב. היכן מונח הראש של האב? בבן הגנב. הוא כל הזמן חושב: איך מוציאים טותות מהבוץ. הקב"ה הוא אבינו, ואם יהודי נהיה גנב – הדאגה הראשונה שלו יתברך היא: מה עושים עם בני, הגנב? איך מצילים אותו מרדת שחת?

יחי ראובן) והגישו אדניו אל האלהים והגישו אל הדלת או אל המזוזה ורצע אדניו את אזנו במרצע ועבדו לעלם (כא, ו) כתב רש"י, "ומה ראה און להרצע מכל שאר אברים שבגוף, אמר ר' יוחנן בן זכאי און זאת ששמעה על הר סיני לא תגנוב והלך וגנב תרצע". יש להבין, שמחמת זה הטעם היה ראוי יותר שמיד ירצע באזנו כעונש על הגניבה, ומדוע רוצעים את האוזן על דבר הגניבה רק אחרי שאינו רוצה לצאת? ויש לתרץ, שכיוון שצריך להשיג את הכסף כדי לשלם את הגניבה, ולצורך כך הרי נמכר, לא רצתה התורה להענישו פעמיים. אמנם, כעת שאומר שאינו רוצה לצאת, מתברר שכל המכירה כלל לא נחשבה לו כעונש, על כן, דוקא כעת רוצעים את אזנו כעונש על הגניבה.

יחי ראובן) (לקט אמרים למהר"ל דיסקין) אם המצא תמצא בידו הגנבה (כב, ג) הרבי ר' בונם ז"ל אמר: בג' דברים בעבודת השם צריך ללמוד מגנב, א. גנב אינו עצל ובלילה וקור וגשם הולך לגנוב, ב. אם לא עלתה בידו בפעם הראשון לא יניח עד שיעשה הגניבה, ג. אף לגניבה קטנה לא ימנע את עצמו, כן בעבודה לא יתעצל ולא ייעף ואף למצוה קלה יזהר כגדולה:

ובספר עשר אורות [מערכה א אות כ] איתא בשם הרב הקדוש המגיד ממעזריטש ז"ל ג' דברים צריך ללמוד מתינוק, א. שהוא תמיד שמה, ב. שאינו יושב בטל, ג. שבוכה על כל דבר שמבקש, ומגנב צריך ללמוד ז' דברים, א. עבודתו בלילה, ב. אם לא השיג מבוקשו בלילה אחת יגמור בלילה שניה, ג. אהבה של הגנבים זה לזה, ד. מוסר נפשו גם על עבור דבר קטן להשיגו, ה. כל עבודתו אינו נחשב בעיניו כי בבוקר מוכר מה ששווה הרבה בעד פחות שבמטבעות, ו. מקבל כל מיני עינויים והוא באחד שאינו יודע, ז. אומנותו יפה לו לא יחליפנו בשום דבר:

(פרדס יוסף) והיה כי יצעק אלי ושמעתי כי חנון אני (כב, כו)

(הגר"א)

לכלב תשליכון אותו (כב, ל)

צריך טעם למה כתיב תשליכון ולא תשליכו? וי"ל שבא לרמוז מ"ש בשילהי שבת "אורח ארעא למישידי אומצא לכלבא (דרך העולם להשליך הבשר לכלב) וה"מ בדברא אבל במתא לא, דאתי למסרך בתרי". (אבל זה נכון לעשות רק במדבר, ולא בעיר, כי הכלב יסרך אחריו) ותנן בב"ב כ"ה א' "מרחיקין את הנבילות מן העיר נ' אמה", ולזה כתיב תשליכון דהיינו שתשליכו לו את הנבלה ברחוק נ' אמה מן העיר דלא ליתי למסרך בתרי".

(טעמא דקרא)

מדבר שקר תרחק (כג, ז)

ובחז"ל, שישנם מקרים מסויימים שהותר לשנות, כגון מפני השלום או כדאיתא בגמ' (ב"מ כג, ב) שבג' דברים משקרים אף ת"ח. עוד דוגמא לדבר סיפר הגר"ח קנייבסקי: אבא זצ"ל סיפר לי שבזמן המלחמה למי שלא היה דרכו היה זה סכנת נפשות והיו יורים בו פעם אחת הלכו שני בחורים לאחד היה דרכו ולשני לא, ולפתע ראו חייל. אמר זה שהיה לו דרכו לחבירו שיעמוד ואילו הוא ירוץ. כשרץ החל הגוי לרדוף אחריו עד שתפסו וביקשו דרכו, והלה הראה שיש לו. כשנשאל מדוע רץ? השיב כי הוא חולה מעיים והרופא ציווהו לרוץ בכל יום כשעתיים. שאלו הגוי: הרי ראית שרודף אני אחריך ומדוע לא עצרת? והשיבו: חשבתי שגם אתה חולה מעיים...

(דרך שיחה)

ששת ימים תעשה מעשיך וביום השביעי תשבת... ובכל אשר אמרתי אליכם תשמרו ושם אלהים אחרים לא תזכירו וגו' (כג, יב יג) יתכן עפ"י מה דאמרו רז"ל (שבת ק"ח, ב) "כל המשמר שבת כהלכתו אפילו עובד ע"ז כדור אנוש מוחלים לו", וזה שאמר: ששת ימים תעשה מעשיך וביום השביעי תשבות כו' ובכ"ז אל תסמוך ע"ז להקל במצות התורה, רק בכל אשר אמרתי אליכם תשמרו ושם אלהים אחרים ל"ת. וזה ע"ד צחות.

(משך חכמה)

ויאמרו כל אשר דבר ד' נעשה ונשמע: (כד, ז). כאן לא כתיב יחידיו, ובפרשת יתרו כתיב ויענו כל העם יחידיו ויאמרו וגו', ועוד, ששם כתוב "נעשה" ולא כתיב "ונשמע", וביאורו, דאי אפשר לכל אחד מישראל לקיים כל התרי"ג מצוות כי יש הרבה השייכים רק לכהן וכדומה, אך יש שני דרכים א. שכל ישראל ערבים זה לזה וכשיש אחדות הוי כאילו כל אחד ואחד קיים כל מצוות של חבירו, ב. על ידי לימוד תורה דכל העוסק בעולה כאלו הקריב [מנחות ק"י]., "ונשמע" היינו לימוד תורה, וביתרו דלא כתיב ונשמע על כן כתיב "יחידיו" כי יחידיו יהיו יכולים לקיים כל התורה, וכאן כתיב "ונשמע" דהיינו לימוד תורה, לא כתיב יחידיו דעל ידי לימוד ממילא כל אחד יכול לקיים התורה.

(פרדס יוסף)

"כי תראה חמור שונאך רובץ תחת משאו וחדלת מעוזב לו עזוב תעזוב עימו" (כג, ה)

ההלכה היא שאם עומדות לפניו מצות פריקה ומצות טעינה, פריקה קודמת לטעינה. כי בפריקה מלבד העזרה לחבר יש גם את הענין של צער בעלי חיים. אבל אומרת הגמרא במסכת פסחים בפרק ערבי פסחים (דף קי"ג ע"ב), אם עומדים לפניו שני אנשים, אוהב לפרוק ושונא לטעון, ראובן הוא ידיד שלו והוא צריך עזרה בפריקה, ושמעון שהוא שונא שלו צריך עזרה בטעינה, מצוה בשונא כדי לכוף את יצרו. הענין של "לכוף את יצרו" דוחה את הענין של "צער בעלי חיים", אפילו אם צער בעלי חיים דאורייתא.

אומרים שם תוספות: על איזה שונא מדובר פה, הרי יש איסור "לא תשנא את אחיך בלבבך"? אלא מדובר באחד שמצוה לשנאתו. הוא ראה בו דבר עבירה, סתם עבירה זה עריות, מצוה לשנאתו. שואלים תוספות: אם מצוה לשנאתו אז מה הענין "לכוף את יצרו"? אומרים תוספות: יש בכוחות הנפש "כמים הפנים לפנים כן לב האדם לאדם". כשאתה שונא אותו בגלל שראית בו דבר עבירה זה שנאה מותרת, אבל

וע"כ אף שבמשפטי הגויים באמת הולכים לפי השכל, כנ"ל - אך בתורה כתוב: "לא תטה משפט אבינוך בריבו" - אפילו אביון במצות!! ולפיכך: אם הגר"ח צודק לפי כללי ההלכה - יזכה בדין, ואם לאו - לא!!
לא תטה משפט - אף לאחר פס"ד

דוגמא מאלפת לדבר נמצא במעשה שהיה עם הגאון ר' חיים לייב מטסאוויסק. ונתבונן נא, כי מלבד התפעלות הלב שיש במעשה שלפנינו - גם דקות והבנה עמוקה בפסוק יש בו, והחידוש יקר ונפלא, הבה נטה אוזן:

הגאון ר' חיים לייב מטסאוויסקר (כך היה נקרא בפי כל), היה מפורסם מאוד בזמנו בכוחו הגדול ב"הכרעת דין". בדרך כלל היו שני הצדדים יוצאים מרוצים מלפניו, כולם הרגישו שנעשה הצדק, וגם מי שהורשע בדין יצא בלי תרעומת.

שמו של ר' חיים לייב יצא לתהילה בכל האזור, עד שאפילו הגויים שבאותו מחוז העדיפו לא אחת להתדיין בפניו - ולא ללכת לבית המשפט שלהם, באשר ראו כל גויי הארץ כי שם ה' נקרא עליו.

פעם אחת נודמנו לפני ר' חיים לייב שני בעלי דינים שהיו הפכים ממש, מן הקצה אל הקצה... מחד גיסא - הגיע ראש הקהל דסטוויסק שהיה איש נכבד, וכנגדו - הרוקח של העיירה, שהיה משכיל מברלין אשר מימיו לא עלה עליו עול תורה או עול מצוות, והוא היה ה"מחלל שבת" היחיד בכל העיירה.

אבל הדין דין אמת הוא, והאמת במקרה זה היתה דוקא עם ה"מחלל שבת" - ולא עם ראש הקהל... ר' חיים פסק לטובת הרוקח, ותהום כל העיר, ופני ראש הקהל חפו.

אלא שכאן נפתח פרק נוסף בסכסוך הממוני שבין השניים, שכן "ראש הקהל" - נהיה ל"רשע הקהל", ולא הסכים לציית לדין... "מה זאת אומרת?" - טען, - "הייתכן שיזכה הרב את המחלל שבת הלזה כנגדי? לא יקום ולא יהיה!"

עכ"פ, ראש הקהל סירב לציית לדין, ולפיכך בא הרוקח שנית לפני ר' חיים לייב להוועץ עמו מה יעשה.

ר' חיים לייב יעץ לו לפנות לערכאות של נכרים, אולם לא כמשפטנו - משפטיהם, ושם הפכו את הקערה על פיה, זיכו את ראש הקהל - וחייבו את הרוקח...

הרוקח שב להוועץ בר' חיים לייב, והוא יעץ לו בלא היסוס לפנות לערכאה משפטית הגבוהה ביותר ברוסיה, אשר שכנה בפטרבורג הבירה, ולא זו בלבד, אלא שאף הודיע לרוקח שהוא בעצמו - ר' חיים לייב - יבוא להעיד ולטעון לטובתו בבית המשפט!!

אך דא עקא, הדברים התגלגלו באופן בלתי צפוי, וכאשר קיבל ר' חיים לייב את ההזמנה לעדות מבית המשפט - גילה שהתאריך המיועד הוא לא אחר מאשר יום חג השבועות - חג מתן תורה - בשעה עשר בבוקר!!

נקל לתאר איך נראה יום מתן תורה אצל ת"ח דוגמת ר' חיים לייב, ניתן אף להבין כמה קשה היה לעזוב את המשפחה ואת בני העיר ביום גדול זה, אבל כשם שגדולים הת"ח בלימודה של תורה - כך גדולים הם בקיומה, ובלא היסוס קם ר' חיים לייב ונסע לפטרבורג לחוג שם את חג מת"ת, בכדי שיוכל להעיד לטובת הרוקח בעיצומו של חג.

אף סדר יומו של הגר"ח לפטרבורג ומקום המצאו במשך החג - כמובן נקבעו בהתאם ל"מטרה המקודשת": להעיד לטובת הרוקח אשר כאמור היה המחלל שבת היחיד בסטוויסק!!

כאשר חזר הגר"ח לסטוויסק לאחר החג, לא היו יכולים בני העיר להתגבר על פליאתם, והם שאלוהו: מה ראה הרב על ככה? האמנם עד כדי כך צריך להתמסר בשביל "שיגץ" שכזה?

ר' חיים לייב נעץ בהם את עיניו, וכה השיב ואמר: "הנה הפסוק אומר: לא תטה משפט אבינוך בריבו. ולכאורה, הלא כבר נאמר לעיל: לא תטה משפט, ומדוע הוכפל הציווי פעמיים? אלא מתרצים חז"ל במכילתא שפסוק זה מדבר באביון במצוות, שלא תאמר: הואיל ורשע הוא אטה את דינו, ת"ל לא תטה משפט אבינוך בריבו.

"והנה" - אומר ר' חיים לייב - "הרי זו אזהרה מפורשת שלא לשנות את הדין אפילו כי הוא מחמת רשעו של ה"אביון במצוות", ובדאי הדברים אומרים גם אם הוא אביון אמיתי ומהודר..."

"עתה שוו בעצמכם, ותארו לכם מה היה אילו הייתי פוסק ההפך, שהצדק עם ראש הקהל, והרוקח היה מסרב לקיים את הפסק, והייתי מורה לראש הקהל ללכת לערכאות וכו', כאותו המעשה שהיה כאן - רק בהיפוך, והייתי טורח לנסוע בחג לפטרבורג כמו שעשיתי עתה, כלום גם אז הייתם תמהים על מעשיו? - ודאי שלא!"

אז הוא שונא אותך, ואז "כמים הפנים לפנים כן לב האדם לאדם" אתה מוסיף שנאה על השנאה, בגלל זה שהוא שונא אותך. התוספת הזאת, היא כבר שנאה בלי היתר, ו"לכוף את יצרו" על התוספת שנאה הזאת דוחה צער בעלי חיים.

דרך אגב, על דברי התוספות שהוא מוסיף שנאה על השנאה ועל זה צריך כפרה, נספר סיפור שהיה עם ר' ברוך זלדוביץ.

ר' ברוך זלדוביץ היה גביר עצום, גביר גדול במינסק שברוסיה, הוא היה תלמיד חכם גדול, יהודי צדיק, הוא הסבא של הסבתא שלי. אני עוד זוכר את הסבתא רבא שלי, הבת שלו. היא היתה מספרת על העשירות שהיה להם ועל העניות שהיתה אחר כך. ר' חיים בריסקער היה במינסק בשנים של מלחמת העולם הראשונה, ואז הוא היה סמוך על שולחנו, הוא היה קרוב אליו ונהיה קשר בין ר' חיים והבריסקער רוב ור' ברוך זלדוביץ. הבריסקער רוב היה מספר עליו הרבה סיפורים.

אחד הסיפורים שהבריסקער רוב סיפר עליו, פעם היה לו דין תורה עם מישהו על סכום עתק של אלפי רובל, הבית דין חייבו את הבעל דין שבועה, והוא נשבע. ר' ברוך זלדוביץ שידע שההוא נשבע לשקר, התפרץ עליו בבית דין: יהודי שעמד על הר סיני ושמע לא תשא, כל העולם הזדעזע מלהישבע לשקר, ככה מעיז להישבע לשקר?

אחרי כמה שבועות הוא בא ליהודי הזה בדמעות לבקש ממנו מחילה. אמר אותו יהודי לר' ברוך: מה אתה מבקש ממני מחילה, הרי אתה יודע את האמת שהשבועה היתה לשקר. אמר לו ר' ברוך זלדוביץ: אתה יודע למה באתי לבקש מחילה? היום הייתי עוד פעם בבית דין, באתי להעיד על מישהו, כנראה שזה היה שבועת עד אחד, והוא גם נשבע לשקר, וגם עליו צעקתי. אבל פתאום שמת לי לב שעליך צעקתי יותר.

ואכן מה שצעקתי עליך כמו שצעקתי עליו, זה בגלל שכאב לי הענין שיהודי נשבע לשקר, ועל זה אני לא בא לבקש מחילה. אבל את התוספת הזאת שצעקתי עליך בגלל שכאב לי העשירים אלף רובל, על זה אני מבקש מחילה, בגלל עשרים אלף רובל מותר להלבין פני חברו ברבים? על התוספת הזאת אני בא לבקש מחילה. וזה כמו שכתוב פה בתוספות, שעל התוספת שנאה מעבר למה שצריך לשנאתו על זה נאמר "לכוף את יצרו".

(הגר"א דיסקין)

מאוצרות המגידים

לא תטה משפט אבינוך בריבו (כ"ג, ו')

ובמכילתא (משפטים כ'): "רשע וכשר עומדין לפניך בדין, שלא תאמר: הואיל ורשע הוא - אטה עליו את הדין, תלמוד לומר: לא תטה משפט אבינוך בריבו, אביון הוא במצות".

וצ"ע, מה היתה הסלקא דעתה להטות דין הרשע? ולמשל אם בא ראובן הרשע, ואומר שמשעון הצדיק לא השיב לו את ההלוואה שהלוה לו, כלום יש סברא לומר שנטה את דינו של ראובן בגלל שהוא מחלל שבת או לובש כלאים? אם הצדק עמו - מדוע שנחייבונו?

וע"כ צ"ל, שאין מדובר כאן בדין שהוא מבורר ופשוט - אלא במקום ספק, ושם היתה ס"ד שבכלל שיקול הדעת נכניס גם את הנטיה להרשיע את זה שהוא רשע, ולומר שכנראה האמת היא עם הצדיק.

דהנה למשל יש דין ש"אחרי רבים להטות", ומדוע? מפני שהסברא נוטה יותר לילך אחר הרוב. וא"כ י"ל גם ברשע וצדיק כעין זה, שיש לנו להוסיף לשיקול הדעת את הסברא שמתמא הצדיק לא משקר, ועפ"ז נטה את הדין מתוך סברא שכלית.

ונתאר לעצמינו למשל, שאדם כשר וצדיק כמו הגר"ח מבריסק זצ"ל, שכל ימיו עמל ויגע על דקות קיום ההלכה, וגם בדיני ממונות היה מדקדק בתכלית - בא לדין תורה עם ראש המשכילים שבעיר בריסק... ר"ח אומר: הלויתי לך כסף ולא פרעתי, והמשכיל אומר: פרעתי.

ועתה נחשוב נא: הרי ידוע כמה שפל רוח היה הגר"ח זצ"ל, וכמה היה ביתו וממונו הפקר לכל דורש, ואיך כל החולים והמצורעים מצאו שם את מנוחתם. וגם נוסף ונעשה ק"ו, שאם על הבנת התורה מסר הוא את נפשו והשליך אחרי גיוו את כל העוה"ז - בודאי לא ישקר ויגנוב בשביל כמה פרוטות...

הנה מקום איתנו לומר שאין לך "רוב" גדול מזה... רוב צדדי זכות להגר"ח שכל מעשיו כשרים והגונים - ורוב צדדי חובה להמשכיל... אך האמת אינה כן, כי המשפט לאלקים הוא!!

כי מלבד הפסק והכרעת הדין - צריך גם להעמיד את הדת על תילה, ולהציל את הנעשק מיד עושקו, שכן זוהי העמדת האמת על מכונה לכבוד משפט התורה!! הרי הדין מחייב לדרוש את קיומו, כי בדרישת הצדיק יש שני חלקים: החלק הראשון - להוציא את הצדק לאור כראוי, והחלק השני - לדרוש את יישומו וביצועו הלכה למעשה!!

ומעתה, אם כך הייתי נוהג כאילו היה מוכרע הדין לטובת ראש הקהל, הרי שאם לא אנהג כך כעת כאשר הדין הוכרע להפך - הריני עובר על הלאו המפורש של לא תטה משפט אבינך בריבו!!

כי אם התייחסותי אל הדין לאחר שנפסק שונה מאחד לשני בגלל שהוא רשע - הרי זו הטיית תוצאת הדין, שהיא חלק בלתי נפרד מפסק הדין עצמו!! והרי זה כאלו פסקתי לטובת ראש הקהל והטייתי את הדין!! - כן סיים ר' חיים לייב את דבריו ואת חידושו הנובך.

הנה למדנו מכאן תורה ויראה גם יחד, רק שעתה נסיים מעין הפתיחה, ונאמר שלפ"י יתכן ליישב בדרך נוספת את אשר הקשינו בתחילה: היאך סלקא דעתך להטות את הדין בגלל רשעו של הרשע?

ומעתה י"ל, שהפסוק בא לחדש לנו שאף לאחר פסק הדין - אסור לנו להמנע מלסייע ביד הרשע אם זכה בדין, ממש כשם שהיינו מסייעים לחבירו הצדיק אילו זכה הוא!!

והיינו שבדרך הטבע יש חשש שלא נהיה חמים ובוטחים כ"כ למען הרשע, ולא נעזור לו להגן על זכותו, ולכך הוצרך הפסוק להזהירנו ע"ז, שלא נטה משפט הרשע אף לאחר הדין!!

כי אם ננהג כך - הרי זה כאילו נתנו יחס שונה לרשע בעצם הדין, ויש בכך גריעות מידת האמת ודרישתה!!

וע"כ גם אם במקרה אחר לא היינו מתרגשים כ"כ מסבלו של הרשע, ולא היינו רצים לעזור לו ולסייעו - אעפ"כ כאן, לאחר שיצא זכאי - נרוץ לעזור לו!! כי בכך אנו מעמידים משפט אמת לאמת!! והדברים שמחים ומאירים.

(לב שלום)

רבתי, צריך לדעת שהענין של אלמנה ויתום זה לא הפקר. "כל אלמנה ויתום לא תענון". נספר כמה סיפורים בענין הזה.

בזמן החפץ חיים, היה בראדין יהודי גביר שהיו לו דירות להשכרה, באחת הדירות היתה גרה אלמנה שבמשך כמה חודשים בחורף לא שילמה לו שכר דירה, הוא לחץ עליה, וכשהוא ראה שהיא לא משלמת, הוא חיכה לאיזה לילה חורפי שהיו רוחות עזות, ברד ושלג, ובאותו לילה הוא הוציא את הרהיטים שלה לרחוב, זרק אותה החוצה כמו כלב. אמר החפץ חיים: אני ידעתי שמה שכתוב בתורה זה לא הפקר, ויבוא יום שהוא יקבל את העונש שלו, אבל להקב"ה יש זמן. עשרים וחמש שנה היהודי הזה חי על מי מנוחות, לא פגעה בו מידת הדין. אבל אחרי עשרים וחמש שנה נשך אותו כלב שוטה עם כלבת. פעם לא היה חיסון נגד כלבת, ומי שנשך אותו כלב עם כלבת לאט לאט הוא היה מתחיל לאבד את הדעת, להסתובב ברחוב כמו כלב, לפעמים גם לחול על ארבע, רוק יורד לו מהפה, ומת מתוך יסורים מיתה משונה. אמר החפץ חיים: זה היה מידה כנגד מידה, הוא זרק אותה לרחוב, אותה ואת היתומים כמו כלב, והסוף שלו היה כמו כלב.

שמעתי מאבי מורי זכרונו לברכה סיפור נורא. בבני ברק היה אברך שעשה שמחה, אברך צעיר בן 40 בריא כמו שור, יומיים אחרי השמחה הוא קיבל התקף לב והלך לעולמו. זה היה טרגדיה שכולם דיברו עליה. אבי מורי סיפר לי מה הסיפור שעמד מאחורי זה. בישיבה שאבי ז"ל היה מלמד, היתה אישה אחראית על המטבח, היא היתה אישה אלמנה. ולפעמים היו מזמינים אצלה קייטרינג. האברך הזה הזמין אצלה קייטרינג לשמחה שלו, אחר כך התחיל ביניהם דין ודברים, סיכמנו כך ואמרנו כך ועשית כך. לפעמים קורה שיש דין ודברים. בתוך הדין ודברים הוא פלט משפט מאוד מאוד אומלל, הוא אמר לה: טוב, אני אוותר לך, אבל תדעי שאם לא היית אלמנה לא הייתי מוותר לך. למחרת היא סיפרה לאבא שלי, שכשהוא אמר לה את המשפט הזה היא הרגישה שהוא תוקע לה סכין בלב, חרב בלב. והיא אמרה: כל הלילה לא עצמתי עין, בבוקר הכרית שלי היתה ספוגה בדמעות. לא עברו עשרים וארבע שעות והיהודי הזה פגעה בו מידת הדין, הלך לעולמו.

סיפר לי ר' מיכל גוטפרב זכר צדיק לברכה, שהוא שמע מהבן של הבריסקער רוב, הגאון ר' רפאל סולובייצ'יק זצ"ל, שבמלחמה הנוראה ברחו משפחות שלמות לוינא, היו שם הפגזות של הגרמנים, והיו הרבה משפחות שכבר שיכלו חלק מהמשפחה, היו שם הרבה פליטים, כל יהודי שהיתה לו דירה היה מחלק את הדירה כל חדר למשפחה.

המשפחה של הבריסקער רוב הגיעו לאיזה דירה שהם קיבלו שם חדר והיה שם צפוף, היה שם בדירה כמה חדרים, וחדר אחד קטן נתנו לאיזה אישה אלמנה, היא היתה עם עצבים חלשים וכל פעם שהיו יוצאים לשירותים, למטבח, ליטול ידיים, היא היתה צועקת וצועקת שמפריעים לה לישון, ומפריעים לה, איך אומרים בעברית? היא עלתה לכולם על העצבים. ר' רפאל סולובייצ'יק היה אז נער בן שלוש עשרה, ארבע עשרה. הוא החליט שזה כבר לא עסק, היא התחילה לצעוק עליו, והוא התחיל להסביר לה בעדינות, תשמעי, פה זה מצב שונה, זה לא בית מלון, זה לא בית הבראה, נמצאים פה במלחמה, זה התנאים שיש, מה את רוצה?! ככה הוא ניסה להסביר לה. איך שהוא חזר לחדר שלו, הבריסקער רוב, די הייליגער בריסקער רוב, נתן צעקה מתוך כאב לב: רפאל, וואס איז דא? מה עשית? היא אלמנה!!! הוא צעק את ה'אלמנה' בכזה כאב, כאילו הוא צועק איך אתה הולך להתעסק עם פצצת אטום. אמר ר' רפאל: שמלשמוע את המילה הזאת שהיא 'אלמנה' עם הכאב של הבריסקער רוב, הוא הרגיש בחוש איך שהבריסקער רוב מרגיש שלהתעסק עם אלמנה זה גיהנום פתוחה תחתיו. ומאז ועד סוף ימיו היה לו אימה ופחד מלהתעסק עם אלמנות, הוא היה בעל צדקה גדול, וכל פעם שהוא התעסק עם אלמנות ויתומים, אימה ופחד.

הזכרנו פעם דבר יקר, כתוב בפרשת ויצא (בראשית ל, א-ב) "ותקנא רחל באחותה ותאמר אל יעקב הבה לי בנים ואם אין מתה אנוכי ויחר אף יעקב ברחל ויאמר התחת אלוקים אנוכי אשר מנע ממך פרי בטן", אומרים חז"ל, כולם מכירים את המדרש הזה כי המסילת ישרים מביא אותו: אמר הקב"ה ליעקב: וכי כך עונים את המועקות, חייך בניך עומדים לפני בנה. כל העסק והצער הגדול שהיה לשבטים "ויאמר להם יוסף מרגלים אתם", זה היה עונש על זה, עונש על "וכי כך עונים את המועקות". כתוב פה יסוד נורא, רבותי. הקב"ה לא הוכיח את יעקב שהוא לא אמר תשובה אמיתית. כשאישה באה לבכות לצדיק ואומרת לו הבה לי בנים ואם אין מתה אנוכי, התשובה הנכונה היא התחת אלוקים אנוכי, מה את רוצה ממני? תתפללי להקב"ה. התשובה היא נכונה, אבל הטענה של הקב"ה על יעקב היתה "וכי כך עונים את המועקות", אפילו אם התשובה היא נכונה אבל למועקות יש תשובה אחרת. אלמנות, יתומים, אישה עקרה. למועקות יש שפה אחרת. גם דברים שצריך להגיד ונגיד לאנשים רגילים, ליהודי שבור יש שפה אחרת, שמה זה משחק באש.

שמעתי פעם על מורה בבית ספר, שכל תחילת שנה כשהיא היתה מקבלת כיתה חדשה, היא ביקשה מהמורה של השנה הקודמת שלא תגיד לה על שום תלמידה שום דבר, אצלי כולם אהובים, כולם ברורים, שלא יהיה לי דעה קדומה על אף אחת יותר מהשניה, חוץ מדבר אחד שהיא חייבת לדעת, מי מהן יתומות. כי עם יתום מדברים אחרת, "וכי כך עונים את המועקות".

היה מעשה בישיבה, שהיתה אישה אלמנה שכל ערב שבת היתה באה לנקות את הבית מדרש, לעשות ספונג'ה לכבוד שבת. לא היה לה איפה להשאיר את הילדים והיא היתה מביאה את הילדים איתה. היה בחור אחד שהרגיש שמפריע לשייטת שלו שילדים מסתובבים בבית מדרש, אז הוא נתן לה מוסר, למה את מביאה את הילדים? למה את לא משאירה אותם בבית? זה ביטול תורה. היא מפריעה לו ללמוד. היא אמרה לו: אתה עוד צעיר, אתה לא יודע מה זה גידול בנים, שאתה לא תתנסה בזה. פליטת פה של אלמנה.

הבחור הזה אחר כך התחתן, שנים שנים הוא חיכה ולא היו לו ילדים. בסוף הוא פשפש במעשיו אם הוא פגע במישהו, ואז הוא נזכר שהוא פגע באלמנה הזאת במה שהוא אמר לה, והיא אמרה לו אתה לא יודע מה זה ילדים, הלואי שלא תתנסה בזה. הוא התחיל לחקור, לחקור, עד שהוא שמע שהיא נמצאת באיזה מושב זקנים, הוא הגיע אליה וביקש ממנה מחילה, היא מחלה לו, ותוך תשעה חודשים הוא נפקד.

זה מצד אחד החומר של לצער אלמנה ויתומים. ומצד שני כמה גדולה מעלתו של מי שזוכה ל"לב אלמנה ארנין", לשמח אלמנה ויתום. ידוע שהגאון ר' חיים קרייזוירט זצ"ל היה בעל צדקה גדול, חוץ ממה שהיה גאון גדול, הוא היה בעל צדקה גדול, כל שנה הוא היה מגייס מיליוני דולרים ומגיע פה לארץ לחלק. הוא היה חולה במחלה והרופאים התייאשו ממנו. הוא היה מאוד מקורב לסטייפלער זצ"ל, אמר לו הסטייפלער: אם אתה במצב שהרופאים התיאשו, כדי לקבל רחמים

מסכת חייו הקצרים של הבה"ח א.ש. מטובי הלומדים באחת הישיבות הנודעות, יכולה ללמד אותנו לקח רב משמעות, אף שסופו היה מר כשנקטף באיבו לגינתו של הישוב ממעל, בהותירו אחריו משפחה אבלה ודוויה. נדמה הוא, כי ניתן ואף ראוי ללמוד ממנו לקח, מהי מעלת הראיה וההתבוננות במעלותיו של הזולת בכלל, ובפרט מהו כוחו של עידוד.

היה זה לפני זמן לא רב, אחר שהבחור א. חש בכאבים עזים בצווארו, הבדיקות השונות לא העלו דבר, ולבסוף נתבקש לערוך סדרת בדיקות מקיפות יותר.

משהגיעו תוצאות הבדיקות, הם הוכיחו את הנורא מכל, ובגופו של א. נתגלתה המחלה הקשה והאינדיקטור. וחיש מהר הוא אושפז כדי לקבל טיפול כימותרפי בניסיון למגר את המחלה. הוריו שאך לפני שנים מועטות ליווהו בהתרגשות על מזוודותיו לעבר הישיבה הגדולה המעולה, כשדמעת גיל בצבצה בזוית עיניהם, קבלו עתה בחטף את הבשורה הקשה, והתפללו וקיוו כי בנם ייצא מכך בעזה"ת.

כעבור זמן לא רב, הודיעו הרופאים בצער להורי הנער כי גופו החלוש לא יוכל לשרוד עוד זמן רב את הטיפולים הקשים והמרים, ואפסו סיכוייו למול אימת המחלה, וכי ימי ספורים.

הנער, הבין אף הוא את רוע מצבו, ובגדלות נפש החל לשוחח עם הסובבים אותו על היום שאחרי... היאך מתכוננים אליו בבא היום... באחד מאותם רגעים פנה הנער לאביו שהיה עמו לבדו בחדר, וביקשו לשוחח עמו ולבקש ממנו דבר מה...

האב, נבוך מעט, התקרב לבנו, חיבקו בחום, ושאל לבקשתו... א. החל לשוחח עם אביו על היום שאחרי... 'נדמה לי' החל לומר, 'כי מתקרב אני ליום המוות... לבטח תיערך לי הלוויה הגדולה, אך הנני מבקש בכל לשון של בקשה, כי בהלווייתי לא יספידני איש מלבד ה'מגיד שיעור' של הישיבה הקטנה בה למדתי בשיעור ב'; לו חייב אני את מרבית ההתפתחות הרוחנית שלי...'

האב ששמע את הדברים, חש כי חבטה עזה הולמת בראשו. הוא החל להסות את דברי בנו, באומרו כי כולם מתפללים כל העת שיצא מכך בריא ושלם, ובעזה"י כך יהיה....

הנער לא ניסה להתווכח, די היה להוריו בסבל שעברו עד היום, ומדוע יכביד על ליבם יתרה על העובר עליהם בעטיו, אך הוא חזר שוב על בקשתו, כי לו תיערך לו לווייה, בקשתו היחידה היא שרק אותו מגיד שיעור שהביא לצמיחתו הרוחנית, הוא אשר יישא עליו דברי הספד... האב נפנה לאחוריו, את דמעותיו שנגרו מבלי עצר, ניגב מבלי שבנו יבחין בהם. בסתר ליבו לא הבין למה מתכוון בנו, והיאך אותו מגיד שיעור שלא היה זכור לו במיוחד - הביא לצמיחתו... אבל הוא הפנים את בקשתו היחידה של בנו.

כעבר ימים מספר כוחותיו של הנער לא עמדו לו, ובקושי יכול היה א. להוציא מילה מפיו. משראה את עיני הסובבים מלאי העצב, פנה עליהם ואמר בשארית כוחותיו: 'אל לכם לדאוג, עובר אני בשמחה לעולם שכולו טוב, וה' הגדול ירפא שברונכם, רק אל תשכחו לקיים משאלתי היחידה שרק אחד יספידני בהלווייה...'

יותר לא יכל להוסיף, וכעבור זמן קצר עצם את עיניו - לנצח, ואז נלקח לבית עולמו, כשמסביבו קוראים בני משפחתו בלהט קריאת שמע ווידי...'

כעבור זמן מה, בטרם החל מסע ההלוויה, הודיע האב כי עליו לקיים את בקשת בנו, ומצוה לקיים דברי המת, וכי בנו ביקש שרק אחד יהיה זה שיספיד אותו...

אחד הרבנים נתבקש להתקשר לאותו מגיד שיעור ולבקשו לקיים את בקשתו של א. ולהספידו. בתחילה חש אותו מגיד שיעור בסחרחרות שאימה להפילו. הוא זכר היטב את תלמידו אהובו, את קשייו, נסיונותיו, ולבסוף את הצלחתו הגדולה, ולא ידע ולו לרגע על דבר מחלתו הקשה, ובוודאי לא על סילוקו לשמי רום בעודו באיבו...

רק לאחר כמה דקות כשעיכל את הבשורה המרה והבקשה, הודיע נחרצות כי איננו יכול להספידו, ובודאי שלא לבד כשמנגד גלריה מכובדת של גדולים וחכמים נוכחת במקום. תחילה ניסה אותו מגיד שיעור לברר שמא התרחשה כאן טעות, שהרי לא זכר דבר מיוחד שאירע עמו ועם א. ולא הבין כיצד נקלע דווקא הוא לסיטואציה זו. התשובה לשאלתו זו לא איחרה לבא; עוד בטרם צאת מסע הלווייה משהגיע אותו המגיד שיעור לבית תלמידו לשעבר, ניגש אליו אבי הנער ובידו פתק מקופל ומקומט, הוא תחב זאת בידי, ובקול חנוק מדמעות הוסיף ואמר: 'כשיבשני בני שאתם לבדכם תספידו אותו

צריך לעשות משהו מחוץ לטבע, משהו מיוחד. הוא קיבל על עצמו להקדיש את כל החיים שלו לאלמנות ויתומים.

סיפר לי ר' אברהם לנדמן זכרונו לברכה, שגם הוא עצמו היה בעל חסד גדול: הייתי הנהג שלו פה בארץ, היו אלמנות שר' חיים קרייזוירט היה בא אליהם הביתה, והיו אלמנות שהוא לא היה יכול לבוא אז הוא היה מזמין אותם אליו. וההנהגה שלו היתה, כשהוא הזמין אלמנה אליו, הוא היה מבקש ממנה שתיקח מונית הלך ושוב, וחוף מהעשרת אלפים, חמש עשרה אלף, עשרים אלף דולר שנתן לה, הוא שילם לה במיוחד על המונית. הוא אמר לה: אני הייתי צריך לבוא אליך, ועשית לי טובה ואת באת, לא מספיק שטרחת, לפחות שהמונית תהיה על חשבוני.

וכשהוא היה בא אל האלמנה, הוא היה טורח בזה מאד, פעם היה צריך לעלות ארבע קומות לאלמנה, ר' חיים קרייזוירט כבר היה מעל גיל שמונים. מספר ר' אברהם: אמרתי לר' חיים, שהראש ישיבה יחכה, הרב יחכה למטה ואני יעלה. אמר לי ר' חיים: אתה רוצה לגנוב לי את המצוה? אולי אתה רוצה גם להניח תפילין במקומי?

ר' חיים קרייזוירט עלה, הבית היה נראה כמו חורבה, לא מסויד, הקירות מקולפים, הכל מוזנח. היתה שם אלמנה עם ילד יתום, העיניים גם שלה וגם של הילד היו כבויים. ר' חיים קרייזוירט נכנס והתחיל להחיות את הבית. הוא שאל אותה: אפשר אולי לטעום משהו, היא הגישה לו עוגה, כוס קפה. הוא טעם קצת ושאל אותה: רבעצ'ן, העוגה הזאת קנויה או עשויה? האלמנה הזאת עם שמינית שבשמינית שבגאווה אומרת: אני רק אופה לבד, למה הרב שואל? אמר לה ר' חיים: תאמיני לי, בחיים לא אכלתי כזאת עוגה, אני חייב עכשיו לקחת רצפט, מרשם על העוגה, אני אגיד לרבעצ'ן שלי שתעשה רק כאלה עוגות.

מי זה היה ר' חיים קרייזוירט אתם יודעים? ר' חיים קרייזוירט ידע את כל התורה כולה, כשהוא היה בחור הוא ידע ש"ס בבלי וירושלמי על הלשון. בתור בחור בפולין הוא היה אומר דרשות, סיפר לי יהודי: שכשהוא אמר דרשה הבתי כנסת, החלונות בחוף, היו מופוצצים באנשים שבאו לשמוע את השיעורים, את הדרשות שלו. הוא היה גאון עולם.

פעם הוא היה בחופה והוא קיבל ברכה והוא ביקש סידור. הראש ישיבה ר' בערל פוברסקי שאל אותו: ר' חיים, עליך לא הייתי מאמין, אתה לא יודע בעל פה, הרי השבע ברכות זה גמרא מפורשת בכתובות ואתה יודע בבלי וירושלמי בעל פה, מה אתה צריך סידור? אמר לו ר' חיים: את הסידור אני צריך כדי שאני לא ימשיך שני דפים קדימה...

על כל פנים, סיפר ר' אברהם לנדמן: זה היה מחזה נורא, ר' חיים הוציא פנקס עט ונייר והתחיל לכתוב, ארבע כוסות קמח, כוס סוכר, אבקת אפיה וביצים ולהקציף את זה קודם, כל הוא ישב וכתב כמו תלמיד שמקבל מרבו. ועוד פעם הוא אמר: אה, כזאת עוגה בחיים לא טעמתי, כזאת עוגה. התחילו לראות איך יש שמחת חיים בבית. אחר כך הוא לקח את הילד היתום, הושיב אותו על הברכיים, ואמר לו: יינגלע, מה אתה לומד?

והוא התחיל לשאול אותו שאלות שאפילו הקיר יכול לענות עליהם. ואז הוא אומר לאמא: אוי, הבן שלך עוד יצא ר' עקיבא איגר, איך שהוא יודע, איך שהוא עונה. תוך חצי שעה הבית הזה נהפך מאפילה לאור גדול, "לב אלמנה ארנין". כמה התורה החמירה בענין הזה.

(הגר"א דיסקין)

"והגישו אדניו... אל הדלת או אל המזוזה ורצע אדניו את אזנו במרצע ועבדו לעולם" (כא, ו). פירש רשב"ם: "לעין כל רוצע אזנו לסימן עבדות".

"אמר רבן יוחנן בן זכאי: און ששמעה על הר סיני 'כי לי בני ישראל עבדים' (ויקרא כה) והלך וקנה אדון לעצמו - תרצע... מה נשתנו דלת ומזוזה מכל כלים שבבית? אמר הקב"ה: דלת ומזוזה שהיו עדים במצרים כשפסחתי על המשקוף ועל שתי המזוזות, ואמרתי 'כי לי בני ישראל עבדים'... ירצע לפניהם" (רש"י שם).

"אל תשת ירך עם רשע להיות עד חמס" (כו, א).
"כיצד מאיימין את העדים? על עדי נפשות - היו מכניסין אותן ומאיימין עליהם... לפיכך כל אחד ואחד חייב לומר בשבילי נברא העולם" (סנהדרין לז ע"א במשנה). פירש"י: "חשוב אני כעולם מלא, לא אטרד את עצמי מן העולם בעבירה אחת, וימשוך ממנה".

בהלווייתו, הוא אף ביקש שאקח מארנקו בכיס הפנימי פתק מקומט זה, ולא אפתחהו, אלא אביא אותו אליכם, כשהוא אומר - כי את כל חייו הרוחניים חייב הוא לכם ולפתק המקומט החבוי בארנקו... הנה לכם הפתק, ועשו בו כטוב בעיניכם'.

בתחילה לא הבין המגיד שיעור במה המדובר, אך משפתח את הפתק וקרא את תוכנו, עלה חיוך בקצה פיו. הוא נזכר בערגה באותו מעשה, שאירע שנים מספר קודם לכן. ומעשה שהיה כך היה:

היה זה באחד השנים, ובשיעורו צצה בעיה חברתית קשה; בני השיעור לא הסתדרו ביניהם, ואווירה מתוחה שררה בין כולם. עובדה זו אף השפיעה על רמתם הלימודית, והשקידה שאופפת בדרך כלל בחורי חמד בני גילם, נעדרה מהם.

לאחר לבטים רבים, החליט המגיד שיעור לקום ולעשות מעשה. הוא הכין בביתו פתקים רבים, כשבכל פתק רשומים שמותיהם של כל בני השיעור ולצידו שורה ריקה. הוא פנה לבני השיעור ודיבר עמם בהרחבה אודות העניין שלכל בחור ובחור ישנם מעלות רבות, חלקם חבויות, חלקם לא מגיעות לידי מיצוי מלא, וחלקם פשוט לא מבחינם בהם. אבקשכם, כל אחד בגפו, בהיותו מכונס עם עצמו, לחשוב על מעלותיו של חבריו, וכל אחד ירשום לצד שם כל בחור מבני השיעור שתי מעלות מיוחדות שהוא רואה דווקא בו.

כעבור ימים מספר מילאו הבחורים בצנעא אחר בקשת רבם, והשיבו לא את הפתקים מלאים במעלותיהם של הבחורים כולם. המגיד שיעור ישב והכין לכל בחור את שלל המעלות שנכתבו אודותיו על ידי חבריו לספסל הלימודים. הוא נתן לכל בחור פתק ובו רשימת מעלות באומרו: 'דע לך! אם אחרים חושבים שאלו הן מעלותיך, ודאי שהן קיימות בך, אם תדע לנצלם כראוי, אתה עתיד לצמוח ולהיות לגדול בישראל!'

והנה זה פלא, כעבור זמן קצר האווירה בשיעור השתנתה לטובה מן הקצה אל הקצה, מלבד האווירה החברתית שנסקה רבות, אף רמתם הלימודית השתפרה לבלי הכר, וניכר היה שרוב הבחורים נטלו על עצמם משימה זו ברצינות הראויה, והחלו לשקוד על התורה במיצוי מעלותיהם הרבות שנגלו להם על ידי חבריהם.

המגיד שיעור לא ייחס עניין זה למעשיו. הוא הבין כי בשל שיפור האווירה בין הבחורים ניכר השיפור אף בלימודם, ורק עתה כשפתח את הפתק של אותו בחור, ובו מפורטים כל מעלותיו, אותם רשמו חבריו לספסל הישיבה בהיותו עלם צעיר, הבין כי פתק זה, מלבד המחמאה שבו, הוא היווה כיוון ודרך חיים לרבים מבני תלמידיו. מכאן הייתה גם הדרך קצרה להכנת הספד מרגש, הספד שריגש את כל השומעים בדבר מעלותיו המיוחדות של אותו בחור שנקטף בעודו באיבו.

האמת כולה נתגלתה רק כעבור מספר ימים. עם הגיעו של המגיד שיעור לבית המשפחה לנחמם על הלך בנם מחמדס בחטף, שם הוא פגש בנערים נוספים מבין תלמידיו באותו שיעור, וכולם הוציאו את אותו פתק חבוי, והראו לו באומרם כי לפתק זה חלק ניכר ומכריע בהתקדמותם כל השנים.

רק אז קלט המגיד שיעור את המסר המיוחד, שבמעשה פשוט שנועד לשנות אוירה שלילית ששררה בשיעור בלבד, הוא הצליח להביאם לתוצאות מרחיקות בכל תחום מתחומי החיים, וזאת ע"י נתינת מבט אמיתי על מעלותיהם והיכולות שלהם להפעיל בסולם העליה, דבר שהגביר בהם את הרצון, המוטיבציה והשאיפה לגדול ולצמוח ולנצל את המעלות עד תום עד שנהיו רבים מהם מטובי בני הישיבות בעולם התורה כולו!!!

ויפה פירש בעל "מנחת שבת" בשם הרמב"ם את מאמר המשנה ב"אבות" (ולפי גירסתו): "מאד מאד הוי זהיר להיות שפל רוח" (פ"ד מ"ד):

"חלילה לו לאדם להיות תמיד שפל רוח שהוא ההפך ממידת הגאווה, כי השפל רוח אין לו שום שאיפה בחיים...! כי מי שלא יתבונן בחשיבות האדם ובמעלתו - אי אפשר שיהיו מעשיו מתוקנים, כי כאשר לא יקר כבוד בעיניו, ישפיל עצמו עד לעפר להיות כבהמה וחייתו יער. ואדרבה, נאה ויאה לו גבהות הלב מבחינת יקר ערך עצמו, וכמו שמצינו במלך יהושפט 'זיגבה לבו בדרכי ה'".

הלצה מפוכחת של הגאון מטשעבין
אחד הביטויים המופלאים לכוחה של ה"גדלות" וה"נכבדות" ולתוצאות שהיא מחוללת, שמע הרה"ג רבי י. פרידמן מפי בן ביתו של הגאון מטשעבין. סיפור המעשה נשמע כהלצה אלמלא התוצאות שהביא עמו.

תלמיד של הגאון החמיץ רוחנית, וביקש להתגייס לצבא. היה יותר מחמש שהצבא יהרוס כליל את יהדותו. הגאון מטשעבין נשא באחריות, אבל הבין שדברי מוסר יזיקו יותר משיועילו. לבסוף לאחר מחשבה רבה, זימן אותו אליו ואמר לו בזה הלשון:

"הקשב נא אברמלה בני! הקשב היטב! אין אתה סתם כך אברמלה... כמה אברמל'ך איכא בשוקא... נכד אתה לבית המלוכה של זידטשוב... נכד מלוכה - משמע נסיך, זוהי זכות וגם חובה... "בזידטשוב ישנה הקפדה. בשחרית של ימי שישי נהגו אצל רבי הירש, שר בית הזוהר, לא לומר תחנון... עליך, כנסיך לבית המלוכה, לשמור בגאווה על המסורת המלכותית..."

הבחור התרגש מאד מייעודו המלכותי, וקיבל על עצמו על אתר באלה ובשבועה. לאחר שבוע של הפקרות רוחנית כללית - הגיע הרגע המלכותי. בהגיע יום שישי נזכר בייעודו המלכותי, והחליט כי יעבור עליו מה! הוא, תחנון לא יאמר!

אלא שעל אתר, חש בגיחוך... כיון שאינו מתפלל כלל - אין כאן ביטול תחנון... הוא נאלץ איפוא להתפלל בימי שישי כדי להקפיד לא לומר לאחר מכן אלא שתוך כדי כך חש בעליבות נוספת... והרי כל השבוע אינו אומר תחנון, ובמה איפוא תתבטא הנסיכות... והוא אילץ איפוא את עצמו להתפלל כל השבוע, כדי לומר אחר התפילה תחנון (והרי אין טעם לומר תחנון מיד אחר רכיסת הנעלים...) כדי להבליט את נסיכות אי האמירה של ימי שישי... "כל השבוע", הוא מספר היום, "לחמתי למען מנין, השכמתי קום... התבזיתי... התפללתי בדבקות... כדי שאי אמירת התחנון בימי שישי תקבל צורה מלכותית... ומי שלוחם כל השבוע על תפילה במניין - יהפוך עצמו ללעג וקלס אם יחלל שבת ויזלזל באיסורי תורה...".

החייל, כיום אברך נכבד, ממרביצי התורה במקדש מלך, צוחק עד עצם היום הזה צחוק מאושר, כשהוא נזכר בהלצה המפוכחת של הגאון מטשעבין:

"הייתי רחוק מלהיות חלמאי... אבל הגאון השכיל להוביל אותי בהומור הדק והאופייני שלו, אל הרובד העמוק ביותר בנפש ה'חיה' שלי: ה"נכבדות" העצמית.

עבד או אדון
נחזור לפרשתנו. לא פלא, איפוא שהגיעו רבותינו למסקנה, כשסיכמו בקצרה את דינו של עבד עברי: "כל הקונה עבד עברי כקונה אדון לעצמו" (קידושין כ ע"א). כלל האומר כולו 'נכבדות'.

משמעות דבריהם היא, שלא זו בלבד שתנאי העבד משתווים לאלו של האדון, גם אם אלו משופרים ביותר כדרשת חז"ל עה"פ 'כי טוב לו עמך' (דברים טו, טז) - "שלא תהא אתה אוכל פת נקיה והוא אוכל פת קיבר, אתה שותה יין ישן והוא שותה יין חדש, אתה ישן על גבי מוכין והוא ישן על גבי תבן" (קידושין, שם). אלא שיתר על כך, פעמים שתנאי העבד עדיפים על אלו של אדונו, עד שלעומד מן הצד ייראה שהעבד הוא האדון, ואילו האדון הוא עבדו.

וכל כך למה? ביארו התוספות (שם) בשם הירושלמי: לפעמים יכול לקרות שאין לאדון אלא כר אחד בלבד, ומעתה תתעורר בעיה מי יזכה לשכב על כר יחיד זה? - אם האדון ישכב על הכר, נמצא מבטל את הצינוי שכתוב בתורה "כי טוב לו עמך", שהרי תנאי העבד גרועים משלו. ואם תאמר, שיניחו את הכר, ולא זה ולא זה ישכבו עליו - הרי זו מידת סדום! נמצא שבמקרה כזה האפשרות היחידה שעליה ממליצה התורה היא שהאדון ישכב ללא כר, ואילו העבד יתרווח בנוח על הכר היחיד. אם כן, אין כל הגזמה במה שקבעו חז"ל ש"הקונה עבד עברי כאילו קנה אדון לעצמו!".

לאור זכות זו ובמציאות חיים שכזו, סביר להניח שיהיו כאלו עבדים, שבעומדם על סף היציאה "לחיים האזרחיים" ישקלו בקור רוח את אשר לפניהם, ויחליטו כי בעיניהם עדיף להישאר במצב העבדות. לא היינו מופתעים אילו היו כאלו שסברו שמוטב לעבוד תחת פיקודו של האדון הדואג לכל מחסור, מאשר לצאת לשוק החיים הפרוע ולהתמודד בצורה עצמאית עם עתיד שלא ידוע מה הוא צופן בחובו. התורה צפתה אפשרות זאת מראש, והיא גם לא שללה זאת בצורה מוחלטת, למרות שהבחירה בעבדות היא למורת רוחה. את גישתה השלילית של התורה לבחירה זו מבטאת התורה בצוואת לרצוע את

אזנו של העבד הבוחר בכך: "והגישו אדניו... אל הדלת או אל המזוזה ורצע אדניו את אזנו במרצע ועבדו לעולם" (כא, ו).

מה בין רציעה למזוזה?

אלא שאנו תמהים, מדוע כה שלילי יחס התורה למי שמרצונו בוחר במצב של עבדות? מה פשעו ומה חטאו של מי שהעדיף את העבדות, שכאמור הינה כקניין אדון, על פני עצמאות רצופת בעיות? ומה משמעות הרציעה ליד הדלת והמזוזה, שבה מתנה התורה את האפשרות להישאר במצב זה של עבדות?

לדעת הרשב"ם (שם) רציעת האוזן היא סמל לעבדות. מי שאינו מצויד בגדלות פנימית (בבחינת יוגבה לבו בדרכי ה') כיאה למעמדו של העם הנבחר, עם סגולה, ושחירותו אינה יקרה בעיניו ומוכן להמשיך במעמדו כעבד - ראוי שישפילוהו ויבליטו את עבדותו. רציעה זו אמורה להיות ביטוי חיצוני למהותו הפנימית של האדם, שהעדיף תנאים כלכליים על פני חירות. כי במצב של עבדות יש בו כפיה מסוימת. שאם ירצה העבד לחזור בו באמצע הזמן ולהיות בן חורין לא יוכל, ומכך אין רוח התורה נוחה.

ובדבר העובדה שצריכה הרציעה להתבצע דווקא באוזן וליד הדלת והמזוזה, רש"י מצטט את דברי "המכילתא" הגורסת:

"אמר רבן יוחנן בן זכאי: אוזן ששמעה על הר סיני 'כי לי בני ישראל עבדים', והלך וקנה אדון לעצמו - תירצע... רבי שמשון היה דורש מקרא זה כמין חומר: מה נשתנו דלת ומזוזה מכל הכלים שבבית? אמר הקב"ה: דלת ומזוזה שהיו עדים במצרים, כשפסחתי על המשקוף ועל שתי המזוזות, ואמרתי: 'כי לי בני ישראל עבדים' - ולא 'עבדים לעבדים', והלך זה וקנה אדון לעצמו ירצע בפניהם."

מסביר נפלא בעל "מראש צורים": הדלת והמזוזה היו הסימנים המובהקים של היציאה ממצרים. הדם שניתן עליהם לביל הסדר הראשון שנערך על אדמת מצרים, בישר את היציאה הקרובה משעבוד מצרים לחירות עולם. והנה מעשהו של עבד זה מהווה כעין התעלמות מהמשמעות של יציאת מצרים.

אמנם אותו עבד מנמק את סירובו להשתחרר מעבדותו בנימוק ש"אהבתי את אדוני ואת אשתי (הכנענית) ואת בני (העבדים)", אבל אם זהו הנימוק, אין לך עבדות שפלה מזו. אם המשפחה הכנענית מוצאת מקום בתודעתו - בולטים בו הסממנים המכוערים של העבדות הפנימית. כל בן חורין יודע לייקר את חירותו, ולמרות שזו אינה מרשה לו לבוסס בבז, הוא לא יוותר עליה בשום פנים. אם נטיות נפש מגושמות כל כך מהוות גורם של ממש אצל יהודי, בליבו פנימה הוא כבר עבד נרצע לתאוותיו, ורציעת האוזן אינה אלא מעשה חיצוני, המבליט את המתרחש במעמקי נפשו.

עפ"י עקרון זה נוכל להבין מדוע מיד לאחר מתן תורה, הפרשה הראשונה שנאמרה לעם ישראל היא פרשת "משפטים", וזו פותחת בדיני העבד והאמה העבריים. מסביר "הבית ישראל" שסיבת הדבר שהצביע על עיקרון המחויבות להיות משועבדים כליל לעבודתו של מקום. ביציאת מצרים נקבע הכלל הגדול (ויקרא כה, נה) "כי לי בני ישראל עבדים", ואל לו לאדם מישאל להמיר עבדות רצויה זו, בהשתעבדות לבשר ודם או לקניינים חומריים כלשהם - "עבדי הם - ולא עבדים לעבדים" (רש"י שמות כא, ו).

תעוזה יהודית

בימי השואה הנוראה, בה עלה הכורת על עמנו, ניסו אותם חיות - אשר השחיתו דמות אנוש, להשמיד להרוג ולאבד את היהודי - בגופו ויותר מכך את נפשו הרוממה. באותם ימים, התפזרו להם סיפורי המופת העצומים אשר הם לקח לכל הבאים אחריהם. סיפורי גבורה של אלו אשר רוחם גברה על אותו דרקון רצחני ושפל, ובזכותם הוקם הדור הבא. דור, אשר יש בו הרצון האמיתי להמשיך ולעלות בהר ה', תוך דבקות במשימה.

ומעשה ביהודי חסיד אמיתי, ר' לייבל קוטנר, חסיד מכבשונה של פולין החסידי, אשר היה באחד הצרפתים במחנה העבודה, בו עבדו תחת צו הנוגשים על ייצור של ציוד וכלי תחמושת.

שתיים עשרה שעות של משמרת, עדיין לא הגיעו לקיצן. והנה, שבתה המכונה! ודממה השתררה במקום.

הנאצי הממונה ימ"ש, מיד שת ליבו לתקלה. הוא התכעס מאוד. התבונן בכל העובדים, תר בעיניו אחר קרבן צפוי. אחר התקרב אל ר' לייבל ובקול נחרץ דרש ממנו לתקן מכונה זו.

היהודי החסיד אשר לא ידע מאום בהלכות מכונות, הביע תדהמתו: איך יידע לתקן מכונה עדינה זו על חלקיה??

ואתו רשע, באכזריות ידועה לשימצה, אמר: 'די ביסט א יודע? (אתה יהודי?) קאנסט טו!' (אתה יודע ויכול!).

כל אותו לילה עמד ר' לייבל וחיבר ותיקן וניסה והלחים, ושב ופירק ובינתיים הצטנפו כולם בפחד ניכר. עד שלבסוף נשמע מחדש קול שקשוק המכונה. כשנכנס אותו קלגס והתבונן במכונה הפועלת, אפילו הוא לא האמין. הרי לדרוש מן היהודים את מה שאי אפשר - דרשו. אבל שהם באמת יצליחו לעשות זאת? זיהה ר' לייבל את מבט ההפתעה בעיניו התקרב בחיטות ודרש תשלום. כולם עצרו נשימתם. איך הוא מעז?!

והנאצי, כל כך מופתע מהתעוזה הבלתי צפויה, רק שאל בתנועת יד סיבובית: מה? דרש ר' לייבל סיגריטות! איך יגיב אותו רשע? נבהלו כולם. ובמוכנות של מי שפשוט לא ציפה למה שקורה, הכניס הנאצי ידו לכיסו והוציא את ה"תשלום" הנדרש.

אך יצא אותו אכזר מן הצריף, הסב ר' לייבל את פניו כלפי כל החולקים עמו משמרת העבודה הארוכה הזו, ואמר להם כשהוא מנופף בסיגריטות: די ביסט א יודע? קאנסט טו!

כשברצונו לרמוז: יהודים אנו, ויכולים אנו להם! אסור להשחית קומה. עלינו לשמור על שלהבתנו הבווערת! גם במקום בו בווער כבשן הפשע!

(בנועם שיח)

וכי ימכר איש את בתו לאמה לא תצא כצאת העבדים (כא, ז)

הרעיון המוסרי הנפלא אשר חבוי בפסוק זה מהווה עבורנו מורה דרך לתפקידנו בעולם בתקופה זו, בה רב החושך על האור, ומתי מעט בלבד מבין כל באי עולם, דבקים בבוראם:

"וכי ימכר איש את בתו" - הקב"ה נתן לישראל את בתו, הלא היא התורה הקדושה, אולם למרות נתינה זו הוא עדין מתקשה להפרד ממנה כפי שאומר המדרש (שמות רבה לג, א) "כי לקח טוב נתתי לכם תורתי אל תעזבו" - משל למה הדבר דומה?

"למלך שהיתה לו בת יחידה, בא אחד מן המלכים ונטלה, בקש לילך לו לארצו ולטול לאשתו. אמר לו: בתי שנתתי לך - יחידתי היא... לפרוש ממנה - איני יכול, לומר לך 'אל תטלה' - איני יכול, לפי שהיא אשתך. אלא, זו טובה עשה לי - שכל מקום שאתה הולך, קיטון אחד עשה לי שאדור אצלכם שאיני יכול להניח את בתי."

כך הקב"ה אומר להם, לישראל: נתתי לכם את בתי היחידה, את התורה הקדושה, אך איני יכול לפרוש ממנה, עשו לי, אפוא, קיטון קטן, כדי שאוכל לדור אתכם - "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם".

אבל לא כל ישראל מצליחים להבין עד כמה המתנה שבידם מיוחדת היא. הם מניחים אותה בארון קודש ומוציאים אותה רק לקראת התורה, משל היו אומרים לה: צאי, אמרי מה שיש לך לומר - ולכי חזרה למקומך...

לפיכך, בא הקב"ה ומצוה: "לא תצא כצאת העבדים" - אנה מכם, נהגו בה מנהג של כבוד, ולא כעבד בזוי!

התנהגות מכובדת כלפי התורה הקדושה אינה מתבטאת רק בסממנים חיצוניים, כי אם בחשיבות שאותה מעניק האדם לדבריה של התורה, ובאופן שבו הוא מקבל את דבריה, גם אם הדבר כוץ מצדו במאמצים מרובים.

כדוגמת אותן שתי אחיות אשר נולדו בבית אחד - אך מזלן שונה היה. לאחת היה בעל עשיר שהצליח מאד בעסקיו, וחי חיי עושר ורוחה, כשהוא דואג להלביש את אשתו במיטב הבגדים ולקשטה בתכשיטים יקרי ערך - אך מתייחס אליה בזלזול רב, מבלי לשמוע ולהאזין לעצותיה.

ואלו לשניה היה בעל שלא הצליח לפרנס את בני הבית, ודחוקה היתה עד מאד, אך לעומת זאת היה נותן כבוד רב לרעיתו, שומע בתשומת לב את דבריה, ומתיעץ אתה מתוך הערכת אמת לשקול דעתה.

באחד הימים הגיעה האחות העניה לבקר את אחותה העשירה. "הוי אחותי", נצצו עיניה, "כמה טוב לך! בית מפואר יש לך! טבעות יקרות את עונדת על אצבעותיך! את לבושה היטב! ו...".

"אל תקנאי ביי", קטעה אותה אחותה, "אמנם הכל נוצץ, אך אני - איני שווה מאומה. איש אינו מקשיב לי, בעלי אינו מתייעץ אתי, אין מקום להשוות בין החיים העלובים שלי, לחייך שלך!".

הנה כי כן, יכול האדם להניח את ספר התורה בארון קודש מחופה ביהלומים - ובכל זאת לא לשמוע לדעתה של התורה כלל, ולהתייחס אליה ביחס מבזה ומשפיל של עבדים.

באה, אפוא, התורה ומזהירה אותנו: "לא תצא כצאת העבדים", שימו את דעת התורה בראש מעיניכם, ותנו לה לכוון אתכם בכל אשר תפנו - אלו הם החיים המתוקנים שאותם מבקש הקב"ה שתחיו!

לעתים נדמה, שחיים מתוקנים מעין אלו הם חלום באספמיה...

רוב רובו של העם היהודי רחוק משמירת המצוות, ודעת התורה אינה זוכה כלל להתייחסות, אולם למרות המצב הקודר, לכאורה, מחובתנו לדעת כי אין מקום ליאוש כלל!

הרב פרידמן מרכסים ספר בהקשר לכך, כי הוא הזדמן לנסיעה לארצות הברית דרך אירופה בשנים עברו, כאשר כרטיסי הטיסה היו בעלי ספח המיועד לתלישה בידי הפקיד.

הוא מצא את עצמו עומד מאחורי רבי יעקב גלינסקי וצ"ל, והנה הוא רואה, שהפקיד מעיף מבט אל הכרטיס וכשמבט חמור סבר בעיניו הוא אור לו: "אינך יכול לנסוע, חסרה כאן חתימה..."

רבי יעקב לא הבין אנגלית, אבל את הבעיה הבין גם הבין. הוא הסתובב אל הרב פרידמן ואמר לו: "תגיד לו, שאם ה' רוצה - אני אהיה שם..."

הרב פרידמן לא אמר דבר, בחשש מה הוא התקרב והגיש את הכרטיס שלו לפקיד, ובאנחת רוח ראה שהפקיד מאשר לו את הכניסה.

"התפללתי ערבית במנין שהתארגן במקום" - ממשיך הרב פרידמן בספורו - "ולאחר מכן עליתי למטוס, כשלתדהמתי אני מגלה את רבי יעקב ישוב שם..."

כשהגיעו אליו שאלה אותו האשה:

"מצאת את הכסף?"

"כן" - השיב האיש

"אבל הוא שלי..."

"הוא היה עטוף בשתי צרירות" - נתנה האשה את הסימנים.

"כן" - הסכים המוצא

"אבל הלכה היא, שאדם שמצא כסף בעיר שרובה גויים הוא שלו, משתי סבות: האחת, משום שמסתבר שהמאבד הוא גוי, והשנייה, משום שככל הנראה המאבד התיימש, כי שער שגוי ימצא את זה ולעולם לא יחזיר. ואם זו ההלכה, הרי שהכסף שמצאתי שייך לי בדיון! ואין שום סיבה שאחזיר לך אותו."

האשה צעקה: "רחם עלי, הכסף אינו שלי!"

אבל הוא בשלו.

כשראה אותי אמר: "נו, אמרתי לך שאם ה' ירצה אני אהיה כאן? אתה רואה שאסור להתיאש? שב כאן, ואספר לך מנין שאבתי את האמונה הזו..."

למדתי בביאליסטוק - פתח ואמר - לאחר הסכם ריבנטרופ-מולוטוב נשארה ליטא חופשית, אך עד מהרה כבשו הרוסים את המקום והחלו להתנכל לבני הישיבות, ולא חלף זמן רב עד שכולנו הועלינו לרכבת בדרך לסיביר.

לכסוף הלכו שניהם אל רבי יצחק אלחנן ספקטור, רבה של קובנא. הרב שמע את טענות האשה, ולאחר מכן את דברי המוצא, שטען: "היא צועקת שארחם עליה, ואני כמובן, מרחם עליה, אך לא יותר מאשר אני מרחם על ילדי שלי... חלילה לי מלגעת ברכות שאינן שלי, אבל רכוש שמצד ההלכה הוא שלי - אין סיבה שאותר עליה משום רחמים... בביתי ארבע בנות מתבגרות, וסבור אני שהרחמים עליהם קודמים לרחמים על אותה אשה זרה."

נסענו במשך עשרה ימים או יותר כבהמות... הרוסים לא הרשו לצאת מן הקרון אפילו לצרכים הבסיסיים ביותר, והסבל היה בל יתואר. ואז עצרה הרכבת בסיביר, והבנו כי יכול להיות גרוע יותר.

חמש עשרה שנה היינו בסיביר, כלואים ללא כל סיבה נראית לעין. לא ידענו, שהמאסר בפניה הקפואה הזו מציל אותנו ממות בטוח בתאי הגזים של הנאצים הארורים, אשר במבצע ברברוסה כבשו את כל רוסיה עד סטלינגרד.

רבי יצחק אלחנן הורה לו להחזיר מיד את הכסף ואמר כי אחר כך יסביר לו מדוע, ואכן לאחר שהחזיר אמר לו: "כל הסיבה לדין 'הרי אלו שלי' הוא משום שבודאי הבעלים כבר התיאש, אך במקרה זה הכסף אינו של האשה, אלא של בעלה, ומאחר שבעלה כלל אינו יודע שהוא אבד את הכסף, אין היא בעלת הבית על היאוש כלל! וממילא הכסף אינו שלך!"

בכל אותן שנים ארוכות ומיסרות היה לי חלום אחד שלווה אותי תמיד - יום אחד, כך חלמתי, אצא מכאן ואז אפגוש את אמא שלי... אנשק את ידה ואומר לה: "אמא, אמא שלי, תודה רבה לך על שחסכת את פרוסת הלחם האחרונה שלך, כדי לשכור לי מלמד טוב."

אבל כשהגעתי לבסוף לארץ, לא פגשתי את אמא שלי, ולא את אבא, לא את אחי ולא את אחיותי - כולם, כולם נותרו שם, דוממים וקפואים לנצח...

בשלב זה הרים ה"חזון איש" את עיני קדשו אל הבחור השבור שמולו ואמר: "וכי אתה בעל הבית להתיאש?? וכי אתה בעל הבית על העולם?? הלא העולם הוא של הקב"ה, וכל זמן שהוא הבעלים, הרי שאין מקום ליאוש כלל!"

אבל כשהגעתי לבסוף לארץ, לא פגשתי את אמא שלי, ולא את אבא, לא את אחי ולא את אחיותי - כולם, כולם נותרו שם, דוממים וקפואים לנצח...

כשהטרגדיה נודעה לי - לא רציתי לחיות יותר. לא ידעתי מה לעשות עם עצמי, והייתי אפוף ביאוש מוחלט. לבסוף יעץ לי משהו ללכת ל"חזון איש", ואני שמעתי לעצתו והלכתי.

ה'חזון איש' שמע את כל מה שהיה לי לומר, ואמר לי: אני רוצה לספר לך סיפור:

"מכח זה" - סיים רבי יעקב גלינסקי את ספורו - "אזרתי את האמונה והבטחון שאם הקב"ה רוצה שאעלה על המטוס, אין מקום ליאוש! הוא הבעלים - והוא המחליט!"

בליטא חי יהודי שקט ורגוע, שעסק לפרנסתו במסחר. מידי שנה בשנה היה היהודי לווה סכום כסף גדול, נוסע ליריד לקובנא, שם היה מחדש את כל מאגרי הסחורה שלו, ובמהלך השנה כולה היה מוכר את הסחורה שקנה, מכסה את ההלוואה שלקח, ומפרנס בכבוד את בני ביתו.

ואף אנו צריכים לדעת, שאין מקום ליאוש על מצבו, הבה ונתן לבורא העולם 'לסדר' את העולם באופן הטוב ביותר, ונתמקד במה שאנו צריכים לעשות - בידיעה שאין לנו חיים ללא התורה הקדושה, ובדבקות האמתית באבינו שבשמים.

באחת השנים, לאחר שדאג לעצמו להלוואה, נפל היהודי למשכב, ושוב לא יכול היה לנסוע ליריד כהרגלו. בלית ברירה קרא לאשתו ואמר: ראי נא, יש דברים שאיני יכול לותר עליהם, ובכל זאת אין ביכלתי לנסוע, לכן אבקשך לקחת את הכסף ולנסוע במקומי.

(ומתוק האור)

"ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם" (שמות כא, א), אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה: לא תעלה על דעתו לומר, אשנה להם הפרק וההלכה שתיים או שלוש פעמים עד שתהיה סדורה בפיהם כמשנתה, ואיני מטריח עצמי להבינם טעמי הדבר ופרושו. לכן נאמר: "אשר תשים לפניהם", כשלחן הערוך ומוכן לאכול לפני האדם (רש"י).

האשה הסכימה, האזינה בתשומת לב לכל ההוראות שנתן לה, נטלה את הכסף וצררה אותו בשתי צרירות, הכניסה לתיקה - והלכה.

ההמולה שקדמה את פניה של אשה זו, אשר מעולם לא יצאה מן הכפר, גרמה לה לאבד את עשתונותיה, והיא צנחה תחתיה מעולפת.

לפני כמה שנים אבדתי את השמיע באוזני, לא אליכם. חיידק התביית, ומאן לעזוב, אין לי טענות עליו. הגמרא אומרת (עבודה זרה נה ע"א) שכאשר שולחים חולי, משביעים אותו מתי יצא ועל ידי מי. כנראה קיבל רשות להשאר. הרופא, מכל מקום, טיפל במסירות. יום אחד שאל: "כבוד הרב, מדוע כתוב (קדושין פב ע"א) טוב שברופאים לגיהנום?"

ראה שלא ענית, והבין שלא שמעתי. חזר על השאלה בקול גבוה יותר. בתנועות שפתיים מודגשות. לא ענית.

הבין שחלה הרעה בשמיעה, וחזר בצעקה. כל המחלקה שמעה. אם אמשיך לשתוק יביא ציוד הגברה. אמרתי: "שמעתי, שמעתי".

"אז למה אינך עונה?"

"כי מה זה נוגע לך? תביא את הטוב שברופאים, ואענה לו..."

הוא לא נפגע, הבין שזו בדיחה. לרגע לא עלה בדעתו שבאמת אינו הטוב שברופאים.

"וכעת ברצינות", ביקש.

ראיתי שקל יותר לענות לו מאשר לשכנעו שיש רופאים מומחים ממנו. אמרתי לו: "פרושים רבים יש, ואומר לך אחד מהם -

רופא קטן, ידוע שכוחו מוגבל. מבקש הוא עזרת שמים ברפואתו, ומכוון בברכת "רפאנו" שבתפילת שמונה עשרה. אבל הטוב שברופאים סבור שהוא כל יכול, ובידו לרפאות גם בלי עזרת שמים, ולפיכך אינו מכוון ב"רפאנו". ונמצא שגביו יש רק שבע עשרה ברכות, כמנין "טוב". ולכן שולחים אותו לגיהנום, כי סומך הוא על עצמו בלבד -

ולכך התכוונתי כשאמרתי שאינך הטוב שברופאים. כי יודע אתה שאינך כל יכול. והראיה, שעדיין איני שומע..."

הגמרא (עבודה זרה נה ע"א) דורשת, מאי דכתיב "מכות גדולות ונאמנות, וחליים רעים ונאמנים" (דברים כח, נט), רעים בשליחותם ונאמנים בשבועתם. שבשעה שמשגרים יסורים על האדם משביעים אותם שלא ילכו אלא ביום פלוני, ולא יצאו אלא ביום פלוני ובשעה פלונית ועל ידי פלוני ועל ידי סם פלוני -

הרופא אינו אלא שליח ההשגחה להסיר את המחלה, ותו לא! יש לו להחזיק טובה לעצמו בדיוק כפי ש"יום פלוני ושעה פלונית" יכולים להחזיק טובה לעצמם, שבהם סרה המחלה!

ואספר על מקרה שהכעיס אותי. הייתי באיזו שמחה, ושולחן ה'מזרח' היה מלא וגדוש בגדולי תורה, ראשי ישיבות ורבנים, לא היה מקום לתקוע סיכה, כמו שאומרים. ואז נכנס רופא דתי, כבזו הרגשת חשיבות. ואיך לא, אם בעל השמחה מיהר לקראתו: "הו, איזה אורח, רבי פלוני, תודה שהגעתם, איזה כבוד". ומיד, כמובן, לשולחן הכבוד. אבל הוא מלא וגדוש. הקים ממקומו ראש כולל נכבד, והרופא עומד וצופה, שהרי אין דבר טבעי יותר. חסד עשה, שהסתפק במקום אחד!

זה קומם, בגלל הפגיעה בכבוד התורה. ולא פחות מכך העיד על אפיו של האדם. כי מי שבטוח שהכל חייבים לפנות לו מקומם ודאי לא יפנה למתחרהו בבקשת ייעוץ ושאלה לחוות דעת, שהרי הוא ואין בלתו. וזו הסיבה ש"טוב שברופאים לגיהנום". מי שבטוח שהוא הטוב והנעלה מכולם!

בקשו שאדבר, אומר כמה מלים.

קמתי ואמרתי: "יש, ברוך השם, רופאים משלנו, שומרי תורה ומצוות. אינם מתיימרים להיות פוסקי הלכות וגדולי הדור, ועם זאת קוראים להם ברוב כבוד רבי פלוני. שיהיה. אבל יש לי שאלה: היה רופא מומחה שהיה גם גדול הדור, "רבנו שבבבל" (חולין צה ע"ב), שמואל - מדוע לא כינוהו רבי שמואל, האם נופל הוא בחשיבותו מהרופא דנן?!"

ובענין זה אספר -

הייתי פעם במסיבה אחת עם דוקטור משה רוטשילד הי"ו, מייסד בית הרפואה "מעייני הישועה". נשאתי דברים, והזכרתי את מאמר שמואל: נהירים לי שבילי דרקיע כשבילי נהרדעא, עירו. ותמהתי: גם איני יכול לומר שנהירים לי שבילי רקיע כשבילי בני ברק. כי עשרות שנים אני מתגורר בה, ואיני מכיר את רחובותיה! מהיכן הכיר שמואל את סמטאות עירו? לכאורה, לא היה עליו להכיר אלא את הדרך מביתו לבית המדרש!

משה רבינו יושב ומשנן, לא רק שתיים ושלוש פעמים אלא ארבע (ערובין נד ע"ב). וכעת שיתעמקו וישכילו, יחתרו לטעמים ולהשלכות, "ישוטטו רבים ותרבה הדעת". וכי מה יש להם לעשות, לדור דעה אוכלי המן שלא חסרו דבר. שיעמלו קצת! אם יתקשו, ויגיעו למבוי סתום, שיבואו...

ולא, אלא על משה רבינו להטריח עצמו ולהבינם טעמי הדבר ופרושו! מדוע - לדעתי, אין זה דין פרטי בתלמוד תורה, אלא דין כללי במצות החסד, וחובת ההליכה בדרכי הבורא.

ששנינו (ערכין טז ע"ב) עד היכן תכלית יסורים, אפילו הושיט ידו לכיס ליטול שלש מטבעות ועלו בידו שתיים, וחייב לטרוח ולהשיב שוב ידו לכיס -

וכבר יסורים הם!

אלמלא היה חוטא, לא היה הבורא יתברך מטריחו להושיט ידו פעמיים לכיסו.

ותמהו: הלא הקדוש ברוך הוא נתן לו את הכסף, וגם את היד ואת הכיס, אז יואיל לטרוח מעט. לפחות זאת יעשה. האם צריך להכניס לידו את הסכום המדויק?!

וזהו, שהתשובה היא: כן! כשאתה עושה חסד, עשהו בשלמות!

בגן העדן היו מלאכים צולים עבור האדם בשר ומסננים לו יין (סנהדרין נט ע"ב). רק בחטאו הוצרך לעשר עבודות בפת (ברכות נח ע"א), וכשיותקן החטא תוציא הארץ גלוסקאות מוכנות. כך מורה לנו הבורא יתברך את שלמות החסד.

איזה בעל אינו מפנה מהשולחן לאחר הארוחה -

השלמות היא, להדיח את הכלים!

והמדובר, כמובן, כשרעיתו אכלה לבדה. כי אם הוא אכל עמה, אין זה שייך לחסד!

וידוע המעשה -

אחד מבני חבורת פשיסחא נסע לסחור ביריד דאנציג. היו שם סוחרים יהודים רבים, וכולם עשו חיל בעסקיהם והרויחו הון רב. אחד מהם לוהה סכום כסף גדול כדי לסחור בו, וכבואו נגנב ממנו כל כספו. עולמו חשך עליו. לא זו בלבד שלא היה לו במה לסחור וראה בעיניו כלות איך חבריו סוחרים ומתעשרים, עוד ישוב לביתו כבעל חוב ויצטרך חלילה לבריות!

כשהיריד ננעל, זימן החסיד הפשיסחאי מאה סוחרים למשתה, מסיבת סיום, ואותו סוחר אומלל ביניהם. משאכלו ושתו והיטיבו ליבם, קם ואמר: "רבותי, כולנו סחרנו ועשינו חיל במסחרנו, חוזרים לבתינו ששים ושמחים. והנה עמנו חבר, שכספו נגנב ברובו, מכספי ההלוואות. עשרת אלפים רובלים אותם חייב הוא להחזיר. קיוה להכפילם ולשלשם, והנה גם הקרן אבדה -

בואו נחלצו ממצבו הביש. מאה אנו, כל אחד יתרום לו מאתים רובלים, וישוב שמח לעירו!"

תוך כדי דיבור הסיר את כובעו והפכו, הניח בתוכו מאתים רובלים וסכב מאחד לשני, הכובע נגדש בשטרות ומסרן לסוחר ההמום, באמרו בבדיחותא: "יש כאן תשעה עשר אלף ושמונה מאות רובלים. את המאתים האחרונים תתרום אתה, ותשלם את הסכום. שהרי עכשיו עשר אתה, וחייב גם אתה במצות צדקה..."

כשהגיע אותו סוחר לפשיסחא, אמר לו רבו: "שמעתי מה שעשית, איך חילצת את הסוחר מאסונו, אבל יש לי ביקורת על כך ששיתפת גם אותו במגבית -

כי חסד, יש לעשות בשלמות!"...

(והגדת)

"ורפא ירפא" (שמות כא, יט), מכאן נתנה רשות לרופא לרפא (בבא קמא פה ע"ב). על הרופא לדעת, שלא התעודה הממוסגרת שבלשכתו ולא רשיון משרד הבריאות העניקו לו את הרשות לרפא. "מכאן", מהתורה ומנותן התורה, מקבל הוא את רשיונו!

ואספר -

ושתי תשובות בדבר. הראשונה: שהיה ראש ישיבה. וממילא הוצרך לדפוק על פתחי נדיבים, והכיר כל הכתובות. והשניה, שהיה דיין מומחה לדיני ממונות. וממילא הכיר כל הבניות החריגות בעיר, זה הזיק את שכניו ברחוב פלוני בהיזק ראייה, ולזה לא נתנו לבנות על הגג... כולם הגיעו אלי, שיפסוק ביניהם בדיני תורה...

הוא מגיע לשופט "כבוד השופט, אל תשאל איזה ביזיונות... ירדתי מהמרזב, נקרע לי המכנס... בבקשה ממך, עשרים אחוז הנחה..." © מה זה!? ממתי קריטריון לגבי העונש, זה תלוי אם הוא התבייש או לא?!

גייד לו השופט "אל תעלה על מרזבים... לא יקרעו לך המכנסיים... לא תצטרך להתבייש!" אדם ביזה את עצמו! מה זה ההנחה הזאת?!

ר' אליהו לופיאן מעמיק את השאלה, ואומר עוד יותר – אם הוא גנב, אז מגיע לו עונש כפול! איך אתה לא מתבייש לגנוב? אם אתה רואה שהוא סוחר על הגב את השה, זאת אומרת שהוא לא התבייש!

מילא, אם הוא היה מכניס לתוך שק... אז באמת, אתה מבין שהוא מתבייש... אבל הוא סחב אותו על הגב, איזה בושה יש לו!?

בא ר' אליהו לופיאן, ואומר יסוד נורא... שרק "אבי תורת הנפש" יכל לומר דבר כזה... אלו דברים שכנראה, נשגבים מבינתנו...

אומר ר' אליהו לופיאן – תדע לך, אדם ששואל שאלות כאלה, זה אדם שלא יודע מה נעשה בליבו של אדם...

אדם מסתכל בעיניים, כמו שכתוב בספר שמואל {שמואל א' טז, ז} כי האדם יראה לעיניים וה' יראה ללבב... רק הקב"ה רואה, מה נעשה בליבו של אדם.

אומר ר' אליהו לופיאן – כל גנגסטר-ראש עבריינים, שנראה לך כמו מלך העולם... יש לו מרצדס עם גג פתוח...נועל נעלי קרוקודיל... הולך עם מלבורו... גורמטים ו"חיי" על הצוואר... תדע לך, כשהוא נמצא בארבע אמות בביתו, הוא מרגיש אכול על תפקידו "איך אני נראה כגנב... איך מסתכלים עליי בחוץ..."

כשהוא בא לשוק הכרמל... שזה ה"מעוז" שלו... אז כולם רועדים וצועקים "הכל בול...הכל בזול", כי ה"שריף" הגיע... אבל כשהוא הולך הביתה, והוא נמצא בתוך ארבע אמותיו... ולמטה נמצא השוטר, שמפחד שלא עוד רגע ישלחו לו טיל לאו, וירימו לו את הבנין... כשהוא יושב עם אשתו והילדים, הוא מתבייש במצב שבו הוא נמצא! אלה הדברים שכותב ר' אליהו לופיאן.

עפ"י הדברים האלה, נוכל להבין בע"ה, את המשך הדברים שהוא כותב בספר לב אליהו:

כותב ר' אליהו לופיאן – בא ואסביר לך, רק הקב"ה... שהוא שברא את האדם, ויודע את טבעו, יכל לקבוע הלכה כזאת, שהגנב שהתבזה, מקבל עשרים אחוז פחות בעונש, כי הוא התבזה... אתה כלפי חוץ, לא רואה כלום... אתה לא רואה עליו שום בושה... הוא סוחר עליו את הכבש כמו כולם... אבל אני הקב"ה, שאני יודע מה שבלבו של אדם, אני אומר לך... האדם הזה בוש ונכלם כשהוא חוזר הביתה!

דע לך, בלב שלו פנימה, האדם הזה אכול! כשהקב"ה מודד עבירה, ומודד מצוה... הוא מודד אותה לפי הצער, לפי העלבון, ולפי ההנאה שהיה לו, הן בעבירה והן במצוה.

אומר ר' אליהו לופיאן – שמעתי בר' איצ'לה בלזר, ששאל שאלה עצומה – ארוסה שזינתה, דינה בסקילה... ונשואה שזינתה, דינה בחנק...

שאל ר' איצ'לה בלזר – זה בדיוק ההיפך, הרי ארוסה עדין לא גרה אצלו, העונש שלה יותר חמור?! למה זה בדיוק להיפך? אמר לי ר' איצ'לה בלזר – היסוד, של ההנאה בעבירה... גם זה בא בחשבון. בשעה שהיא ארוסה, היא יכלה ליהנות ממעשה העבירה, כי אין אימת בעלה עליה... אבל כשהיא נשואה, אימת בעלה עליה, ההנאה בעבירה לא היתה מושלמת!

הקב"ה בוחן כליות ולב, ברבדים הכי נמוכים... להבין כל עבירה, כמה הנאה היה בה, גם חרטה היה בה, כמה צער היה בה... כל דבר בא לידי מנין... והדבר הוא דק מן דק ע"י נבדק. אם כך זה בעבירה, על אחת כמה וכמה, במצוה!

ולא יבוש מפני המלעיגים עליו – אדם הולך לעשות מצוה, והוא מתבזה בקיומה של מצוה... אדם עושה מצוה, ויש לו צער בקיומה... אומרת המשנה {מסכת אבות ה, כג} לפום צערא אגרא טוב אחד בצער, ממאה שלא בצער!

נוכל להוסיף על זה, עוד נדבר אחד:

התערב דוקטור רוטשילד ואמר: לדעתי הסיבה מפני ששמואל היה רופא (בבא מציעא פה ע"ב), ורופא חייב לדעת את כל רחובות וסמטאות העיר, שלא יתמהמה כשיקראוהו באופן בהול!...

על כל פנים, נחזור לעניננו: מדוע שמואל, שהיה גם ראש ישיבה, גם דיין מומחה וגם רופא נודע לא זכה שיקראוהו: "רבי שמואל", והרופא דן זכה לכך?! –

אח, כמה זרחו פניו, חשוב הוא משמואל האמורא! המשכתי ואמרת –

"אבל, רבותי, התשובה נתנה לנו במשנה מפורשת! אבדת רבו ואבדת אביו, אבדת רבו קודמת. שאביו הביאו לחיי העולם הזה, ורבו מביאו לחיי העולם הבא (בבא מציעא פ"ב מ"א).

מעתה, שמואל היה רופא שהביא את החולים לחיי העולם הזה, לכן כינוהו רבי. אבל יש רופאים שמביאים את חוליהם לחיי עולם הבא, ונאה לקרותם רבי!..."

(והגדת)

ישנה בתורה מצוה, בדיני נזיקין... כאשר אדם נתפס גונב שור או שה, טבחו ומכרו... משלם תשלומי ארבעה וחמישה... למה משלם תשלומי ארבעה וחמישה?

מביאה הגמרא {מסכת ב"ק עט, ב} – אמר רבי מאיר בא וראה כמה גדול כח של מלאכה שור שביטלו ממלאכתו חמשה שה שלא ביטלו ממלאכתו ארבעה

השה לא עושה שום דבר... רק יושב בשדה כל הזמן, ואוכל סביונים... אבל השור, אתה לוקח אותו וחורש איתו... ביטלת אותו ממלאכה/גנבת אותו... אתה משלם תוספת לקנס, על זה שביטלת את השור ממלאכתו... לכן אתה משלם על השור, פי חמש.

אמר רבן יוחנן בן זכאי בא וראה כמה גדול כבוד הבריות שור שהלך ברגליו חמשה שה שהרכיבו על כתיפו ארבעה

בדיוק להיפך... על שה אתה מקבל הנחה של עשרים אחוז... על שור אתה משלם פי חמש... גם על שה היית צריך לשם אותו דבר, רק עושים לך הנחה... למה עושים לך הנחה???

כי ברגע שהגנב גנב את השה... הוא שם אותו על הכתף... הוא התבייש...

על בושה, קיבלת הנחה של עשרים אחוז! היות "והתבזה" ... זה מבייש לקחת כיבשה על הכתפיים... לכן, אתה מקבל הנחה של עשרים אחוז...

אם לומר את האמת... קוראים את הדברים האלו... ולא מבינים מה כתוב כאן... "השה, סוחרים אותו על הכתפיים... מקבלים הנחה של עשרים אחוז!?" זה ביזיון לקחת שה על הכתפיים?!

גדול הדור... משה רבינו... לקח שה על הכתפיים... כך כתוב במדרש! משה רבינו התבזה?!

אמר הקב"ה – מי שיודע כך להנהיג את הצאן, הוא יהיה מנהיג של כלל ישראל!

גדול הדור לוקח כבשה על הכתפיים... בושה? נגיד כשמשנה רבינו עשה את זה... זה לא היה בושה... אבל היום זה בושה... למה?

תלכו ותראו היום, כל מי שמתעסק בחקלאות, רוצה לקחת כבשה... הכבשה לא רצה... אין לה כוח...

אם תלך בקצב שלה, יגמר לך היום... מה עושים? מרימים אותה על הכתפיים... שתי רגלים ימין... שתי רגלים שמאל, והולכים!

איזה בושה יש לגנב בזה? ר' יוחנן בן-זכאי אומר – בושה. על בושה עשרים אחוז פחות...

אני רוצה לשאול אתכם – כל בושה זה ככה? גנב עולה על המרזב... תופסים אותו... נקרעו לו המכנסיים...

בפרשת השבוע שלנו, פותחת הפרשה בעבד עברי שנמכר בגניבתו...
גנב שנתפס, ואין לו ממה לשלם את הגניבה... מוכרים אותו לעבד...
מי קונה עבד???

אדם שהוא בעל מעמד... אדם מרומם מעלה... למה?
כי חז"ל אומרים, שאדם שקונה לעצמו עבד, קונה אדון לעצמו.

אומרת הגמרא {מסכת קידושין כ, א} - {דברים טו-טז} כי טוב לו עמך
עמך במאכל ועמך במשתה שלא תהא אתה אוכל פת נקיה והוא אוכל
פת קיבר אתה שותה יין ישן והוא שותה יין חדש אתה ישן על גבי
מוכים והוא ישן על גבי התבן מכאן אמרו כל הקונה עבד עברי כקונה
אדון לעצמו

רבתי, זה דבר שלא יאומן...
ראש חודש... אדם רוצה לקנות לכל המשפחה לחמניות... הוא מגיע
למאפיה... נשארה רק לחמניה אחת ולחם שחור... "נו לפחות לחמניה
אחת..."

יושבים מסביב לשולחן... "מי אוכל את הלחמניה?"
"אבא אני, אבא אני... אני אבא..." וישוב העבד ליד...
"היות ויש רק לחמניה אחת... יקבל אותה אדוננו הגנב!"
נותנים לגנב לאכול... הוא נמצא כרגע בשיקום... ברוך ה'... שולחן של
ראש חודש... מביאים לשולחן פאנטה כתום!
כל החודש, שותים רק מים עם פטל... בראש חודש, שותים פאנטה
כתום!

יש בקבוק אחד פאנטה כתום... השאר מים עם פטל...
"מי רוצה פאנטה כתום???"
"אבא, אני רוצה! אני רוצה! אבא אני!"
"קודם כל, נותנים לגנב..."

לקחו את כל הכריות בבית... הלכו להוסיף להם נוצות... נשארה בבית
רק כרית אחת... מי ישן על הכרית?
"בבקשה בעל הבית... תיפרד מהכרית... הגנב ישן על הכרית"
"אני ישן בלי כרית, והוא ישן עם כרית!!"

"כי טוב לו עמך" ☺
אבל אם תיקח את הכרית, ותשים אותה בצד... אף אחד לא ישן
עליה!

אומר תוספות - אם אף אחד לא ישן עליה, זו מידת סדום... תן את זה
לגנב, הוא ישן על זה!

נשאלת השאלה - הדבר הזה לא מובן... אם יש רק כרית אחת בבית...
והבן שלי מבקש ממני "אבא, תן לי את הכרית"... אני מחויב לתת לו
את הכרית?
ודאי שלא...
אז למה לעבד אני מחויב???

אומרים המפרשים יסוד נפלא - הבן שלך, אם לא יקבל את הכרית,
הוא לא ירגיש מבוזה... אבל העבד, אם הוא לא יקבל את הכרית, לא
רק שהוא יגיד "אין לי כרית ולאדון יש כרית"... אלא הוא יגיד גם "אני
עבד, אני מושפל, אני גנב משפילים אותי!!!"

והתורה לא רוצה להשפיל בן-אדם, גם כשמדובר בגנב... ותשימו לב,
כמה התורה נזהרת, בתורתו של גנב... כמה התורה נזהרת, בבן הזה
שסרח... כמה התורה דואגת לשקם אותו...
לאחר ההקדמה הנפלאה הזאת, של דברי רבותינו, נוכל בע"ה להגיע
לנקודה המרכזית שאנחנו רוצים לדבר היום:

ישאלו את האדם - מה יותר גרוע, למות או להתבייש?
יש לך אפשרות להתבייש חמש דקות... או לחיות... או שתגיד לו "אם
אתה הולך לבייש אותי... אני מעדיף לא לחיות"... מה יותר טוב
לאדם?

לכאורה, עדיף להתבייש חמש דקות... ולהמשיך לחיות...
זה כמו שאדם בא לטיפול שיניים... אומרים לו "תשמע, נגמר החומר
הרדמה"... מה אפשר לעשות?

"בסדר... יכאב חצי שעה... מה אפשר לעשות... יעבור" ☺
בואו נראה, כיצד רבותינו מתייחסים לענין הכלימה, מול המוות:
אני אומר לכם גמרא... אני לא מבין אותה... אבל זה גמרא, קודש
קדשים... הגמרא במסכת תענית {כג, א}, מספרת סיפור...
חוני המעגל שאל את עצמו שאלה - נאמר בפסוק {תהילים קכו, א}
שיר המעלות בשוש ה' את שיבת ציון היינו כחלמים...

אמר חוני - שיבת ציון זה שבעים שנה... היינו כחלמים! אפשר
לחלום שבעים שנה?
אמר לו הקב"ה - שאלת שאלה? תקבל תשובה... אבל תשובה
מעשית... תמתין...
חוני הולך ברחוב... רואה בן-אדם אחד עם טוריה, נוטע עץ חרובים...
"סליחה, בשביל מה אתה נוטע את העץ חרובים הזה? אתה יודע מתי
זה יוציא לך פירות?! רק עוד שבעים שנה! הרי אתה כבר לא תהיה
בעולם הזה... בשביל מי אתה נוטע את זה?"
"אתה צודק, אבל כשאני הגעתי לפה... היה כאן כבר עץ חרובים אחד
לבלב... אז מישהו זרע את זה פה... הוא גם ידע שהוא לא יהנה
מזה... אז יוצא שהוא עשה את זה בשבילי... אז גם אני עושה את
אותו דבר... לבאים אחרי..."
חוני ממשיך בדרכו... נכנס למערה... אוכל לחם, ונרדם... שינה
שנמשכת במערה, שבעים שנה...
המהרש"א אומר, שביתיים יצאה שמועה, שהוא מת במלחמה...
חוני מתעורר כעבור שבעים שנה... הוא לא יודע כמה זמן עבר...
מוציא את הראש מהמערה... מה עושה דבר ראשון?
הולך הביתה!
בדרך הוא עובר באותו מקום, שנטעו בו את העץ חרובים... והוא
רואה מישהו שעוטר שם... "סליחה, זה אתה נטעת את העץ הזה?"
"אני! לא... זה הסבא שלי ז"ל נטע אותו"
"הסבא שלך?! אני זוכר שהוא נטע את זה רק... ואו... ישנתי שבעים
שנה!"
חוני מגיע הביתה... מסתכל על הדלת... רואה 'משפחת המעגל'...
דופק בדלת... פותחים את הדלת...
"שלום... איפה אבא?"
"אבא נפטר..."
"מי אתה?"
"אני הנכד של חוני המעגל"
חוני מחויך מאוזן לאוזן... "אני חוני המעגל!!!"
"בואו ילדים תסגרו את הדלת... שלא תעזו שוב פעם לפתוח את
הדלת לזרים!!!" ☺

אתמול היה כאן מישהו... אסף כסף... אמר הוא אליהו הנביא... היום
בא מישהו... אמר שהוא חוני המעגל... טוב... שיחררו את כולם בבת
אחת... ☺
טוב... חוני המעגל הולך... לאיפה?
לבית המדרש...
הוא מגיע... מתיישב... בן פורת יוסף, הבית מדרש מלא... הרב מקשה
קושיות... פתאום התבארו לרב כל השאלות... הוא נתן צעקה
"מאירים הסוגיות, כמו בימיו של חוני!!!"

* אין לנו מושג מי היה חוני... חז"ל אומרים, שמה שהיה מבקש מאת
ה', היה מקבל!
מגיע חוני לרב בבית המדרש, ואומר לו "אני חוני!!!"
"חוני?!... תראה... אתמול היה פה מישהו, דומה לך... אמר שהוא
אליהו הנביא... תקשיב... קח שקל, ותהיה בריא" ☺
זה לא כמו היום, שיש בבית את התמונה של סבא... פעם זה לא היה...
לא היו תמונות! מאיפה הוא יודע שהוא חוני?
יוצא חוני מחוץ לבית המדרש, ומבקש מהקב"ה בקשה "ריבוננו של
עולם... אני הולך לישון הלילה... קח אותי מפה... תהרוג אותי"
זה מה שאומרת הגמרא - או חברותא או מיתותא...
לא מבין את הגמרא הזאת... אני יגיד לכם גם למה...
נגיד שלא מאמינים שהוא חוני... הוא מגיע הביתה... "אני סבא חוני"...
סוגרים לו את הדלת בפנים... בסדר...
הולך לבית הכנסת... "אני חוני" ... "אתה לא חוני!"...
אהה, מקודם הוא אמר "מאירים הסוגיות, כמו בימיו של חוני"...
בסדר... אז הוא שמע שאמרתי חוני... אם הייתי אומר את זה על רב
פפא, הוא היה אומר שהוא רב פפא...
אתה יודע מה? אתה לא חוני המעגל... מהיום תקרא לעצמך אברהם
ברקוביץ'...
תלך לישב הסמוך, שמה לא מכירים אותך... "יש חדר להשכרה?"
ישאלו אותך "איך קוראים לך?"
"אברהם ברקוביץ'"... יתחיל את החיים שלו מחדש...

יכנס לבית המדרש... יתחיל את כל הש"ס מחדש... רק היישוב ידרוש... והוא יקשה עליו קושיות!
יגיד הרב "תשמע... הברקוביץ' הזה... חריף! איפה למדת קודם?!"

אז נשאלת השאלה - מה זה משנה איך קוראים לך, חוני או אברהם ברקוביץ'?! תשב ותלמד!

אבל כך כתוב בגמרא, שחוני ביקש "ריכונו של עולם, אני מבקש שתיתקח אותי מכאן"... למה לקחת אותו מפה?

עפ"י מה שמבינים המפרשים בגמרא, בן-אדם זקוק להערכה... הכבוד של האדם, זה החיים שלו...

ודאי שאנחנו צריכים לברוח מהכבוד... אבל כל אחד יודע את ערכו, הוא יודע את מה שהוא שווה...

אחד שהוא רופא שיניים... הוא לא צריך להתגאות... אז הוא רופא שיניים!

להבדיל אלף אלפי הבדלות... מגיד שיעור... הוא צריך להתגאות שהוא מגיד שיעור?!

לא! הוא יודע שיש לו תפקיד מסוים... הוא לא צריך להתגאות בזה... אבל כל אדם זקוק להערכה, שיעריכו אותו! ההערכה של האדם, זה החיים שלו... וכשלוקחים ממנו את הדבר הזה, שזה הכבוד המינימלי, את ההערכה של האדם... האדם מעדיף למות!
זה מה שאמר לנו חוני...

(ברוך שאמר)

ואם שור נגח הוא (כא, כט)

בעיר בריסק היו הרבה חסידים. שוחט העיר, רבי יאשע שוחט, היה חסיד סלונים. רבי יאשע רשם בכתביו (כתבי הר"י שו"ב) מעשה שמרן רבי יוסף חיים זוננפלד אמר שהמהרי"ל היה מספר לו אותו והיה מקדים: "הבה ואספר לך סיפור חסידי", ומעשה שהיה כך היה:

פעם אחת בא לפני יהודי עני מקובנא, סוחר חטים קטן, שהיה מרויח לפרנסתו כמה רובלים בודדים לשבוע, והיה חי בדוחק גדול.

בשנה הראשונה להסתלקות אביו, בא איליו בחלום ואמר לו: "דע לך בני יקירי, שאני מגולגל בשור שחור שנמצא בעיירה פלונית אצל גוי פלוני שגר בקצה הכפר, שני קילומטר מקובנא. מבקש אני ממך שתלך אל אותו גוי ותקנה ממנו את השור השחור. הוא ידרוש בתמורה שמונים רובל, ותנסה להורידו לארבעים רובל. אחר כך תביא את השור לקובנא, לבית השוחט הכשר, והרב יהיה נוכח שם ויענו אמן על ברכת השוחט. את הבשר תחלק לעניים הגונים, וכך יהיה תיקון לנשמתו."

בתחילה אמר הסוחר "חלומות שוא ידברון", ואף כשחזר החלום פעמיים ושלוש - לא התייחס איליו. יום אחד, בעמדו לפני עמוד התפילה כמנהג האבלים, באמצע חזרת הש"ץ התעלף ונפל. לאחר שעוררוהו סיפר שאביו הגיע בהקיץ באמצע שמונה עשרה והורה לו בחומרה שיתיחס לאותם חלומות.

המתפללים הלכו עם אותו בן לבית המהרי"ל, רב העיר, ספרו לו את כל המעשה, ושאלוהו כדת מה לעשות.

השיב להם המהרי"ל: "אף אם החלום אמיתי, הרי לא אמר לו אביו בחלום מהיכן יקח ארבעים רובל לקנות את השור השחור. והרי היהודי הזה מתפרנס שניים או שלושה רובל לשבוע ופרנסתו דחוקה עד מאוד, ואיך ימצא ארבעים רובל?"

המתפללים התעוררו מאוד, ואמרו שכל אחד מהם ישתתף בהוצאה, וכך יהיו לו ארבעים רובל.

🌸 בדרך הדרוש 🌸

אך המהרי"ל לא שש להצעה זו, וטען לפנייהם שהרי באלו הימים שילך או יסע לאותה עיירה ויחזור ויטפל בשחיטה ובחילוק הבשר, לא יוכל לעסוק במלאכתו ולהתפרנס, ומהיכן יהיה לו כדי פרנסתו אותו שבוע? הרי שצריכים להוסיף לו עוד, מלבד ארבעים רובל הראשונים.

האנשים הסכימו גם לזאת והבטיחו שיתנו את פרנסת השבוע ברווח.

אמר המהרי"ל לאותו בן: "הנה לך סכום המעות. אולם, דע לך שבאמת המעות אינן שלך, אלא כספי צדקה שנתנו לך רק לשם תקנת נפש אביך, והיות וכך, אני מדגיש בפניך כי רק אם החלום יתקיים על כל פרטיו, שבאמת תבוא לאותו כפר ויהיה שם הגוי ששמו כך וכך, ובאמת יגור בקצה העיירה כמו שאמר אביך, ואכן יהיה השור שחור, ובתחילה יאמר הגוי שמחירו הוא שמונים רובל, ואחר כך תצליח להורידו לארבעים רובל - אם הכל יהיה ממש כדברי אביך בחלום, טול את המעות ותקנה את השור, ותקיים בכך את דברי החלום ככל פרטיו ודקדוקיו. אך אם יחסר אחד מכל הסימנים הנ"ל - אסור לך להשתמש באלו המעות של צדקה, ותשיבם לאנשים שנתנוהו לך."

האיש נסע לאותו כפר ושאל לשם הגוי הנ"ל, ואכן זה היה שמו, וביתו שכן בקצה הכפר.

בהגיעו אל הגוי שאלו על שור שחור אם קיים ברשותו, ואמר הגוי שאכן קיים אצלו שור שחור שזה כבר זמן רב שבצונו למוכרו אבל הוא נגחן ומשתולל, וכמה פעמים שרצה לתפסו לקחתו לשחיטה, השתולל באופן שהיה סכנת נפשות ממש לעמוד אצלו.

שאל אותו היהודי על מחיר השור, והגוי אמר: "באמת מחירו הוא שמונים רובל, אך כיוון שהוא מסוכן, אני מוכן למכור לך אותו בארבעים. אבל תיזהר מאוד כשאתה ניגש איליו כי זה סכנת נפשות."

אחר ששילם לו היהודי את ארבעים הרובל, ביקש הגוי לקרא לכמה גויים בעלי כוח שיוכלו לקשור את השור. אך היהודי אמר לו: "חדל לך! אני מסתדר לבד".

היהודי ניגש אל השור, והשור היה רגוי ועמד בהכנעה, לא נגף ולא נח, לא בעט ולא נשך ולא רבץ. קשר לו היהודי חבל בין קרניו והשור הלך אחריו ככבשה קטנה, לפליאת הגוי שלא ידע את נפשו מתדהמה.

כשהגיע היהודי לעיירה נעשה רעש גדול בכל העיר. כולם באו להשתתף במעמד השחיטה. השוחט בירך בקול רם וענו כל העם אמן. בדקו את הריאות והיו נקיות וכשרות, וחילקו את הבשר לעניי העיר, ואף למהרי"ל נתנו מהבשר לכבוד שבת.

וכתב רבי יאש עשו"ב: יהיו אנשים שיתפעלו מעצם המעשה - גילוי נורא על ידי חלום, ותקון נפש בדרך פלא. יהיו אנשים שיתפעלו ממה שהמהרי"ל הקפיד כל כך על ממון ישראל, והזהירו שאם יחסר אחד מפרטי החלום ישיב כל הממון לבעליו. מישהו אחר היה מתפשר שאף אם הכפר יהיה רחוק שבע פרסאות ולא שמונה, או שהשור יהיה חום ולא שחור, גם יקנהו וישחטו. אלא שהמהרי"ל הקפיד מאוד על פרוטה של יהודי.

אך ההתפעלות שלי - ממשיך רבי יאש עשו"ב - היא בעיקר ממה שחישב המהרי"ל מה יהיה פרנסת אותו יהודי באותו שבוע שיטפל בתיקון נשמת אביו, ודאג לו לפרנסת אותו שבוע. תקנות, גלגולים, תיקונים - אבל מה יהיה עם היהודי הזה, מה יאכל בשבת הקרובה?... כי מהרי"ל לא היה רבם של ישראל אלא אביהם של ישראל.

(הגרמ"י רייזמן - מובא ב"נאה דורש")

אם כסף תלוה את עמי את העני עמך (כב, כד) נקדים מה דאיתא בגמ' דבבא מציעא (דף ע"ה) שלשה צועקים ואינם נענים ואחד מהם המלוה את חבירו שלא בעדים, ואיתא בפסוק מתן בסתר יכפה אף דהיינו שיתן צדקה בסתר, והשתא אתי שפיר אם כסף תלוה את עמי כלומר צריך להיות בפני עמי דהיינו עדים אבל את העני אם אתה נתן לעני צדקה עמך תתן בסתר. (מדרש יונת).

אם כן הוה אמינא דשמאלית תרצע משום הכי צריכים ללמוד הגורה שוה. (חנכות התורה)
וכי יד איש על רעהו להרגו בערמה מעם מזבחי תקחנו למות (כא, יד) ותמוה, ונ"ל דילפינן דאזלינן בתר רובא מרישא של עולה ולא חיישינן דילמא טריפה וכן מי שהרג הורגין אותו ולא חיישינן דילמא הנהרג טריפה, וזה הפירוש מעם מזבחי שמשם ילפינן דאזלינן בתר רובא, תקחנו למות. ובוה מפורש ההמשך: ומכה אביו ואמו מות יומת, שהרי זה שפלוני הוא אביו ג"כ סמכינן על הרוב.

והגישו אדניו אל האלהים והגישו אל הדלת או אל המזוזה (כא פסוק ו) ברש"י ורצע אדוניו את אונו הימנית או אינו אלא שמאלית תלמוד לומר און און וכו'. ויש לדקדק מאי קושיא הוא זאת או אינו אלא שמאלית הלא כל המצות סתם בתורה הדין נותן להיות בימין כמו שמצוינו לענין כמה דברים. ויש לפרש על פי מה דאיתא במדרש רבה בשיר השירים על הפסוק ישקני מנשיקות פירוש דבשעת מתן תורה היה הדיבור יוצא מימינו של הקב"ה לשמאלן של ישראל וכו' עיין שם. נמצא הדיבור לא תגנוב דמחמתו נרצע שמע האון שמאל

ת.ד 102 בני ברק
פקס: 03-5055919
9139191@gmail.com

זכר מואמינים

גליון שבו עי מבית 'בני אמונים'

פרשת משפטים תשפ"ג שנה ט | גליון מס' 471

פניני אמונים

פניני תפלה בפרשה

פרתחו שערים

דבר מוסד ונשיא 'בני אמונים'

ללמד על מנת לקיים

בחסד ה' יתברך זכה עלון זה על שלל מדוריו המגוינים להערכה רבה בקרב הצבור. במהלך שנות הופעתו קבלתי מכתבים מקוראים המביעים את תודתם הגדולה על התועלת הרבה והחזק הגדול שהם מפיקים מהעלון.

ברצוני להפנות את תשומת לבכם למשפט קצר החקיק דרך קבע עלי גליון זה, ומקורו מדברי הרמב"ן באגרתו הידועה: "וכאשר תקום מן הספר תחפש באשר למדת אם יש בו דבר אשר תוכל לקיימו".

משמעותו של משפט זה, עבודה, קורא יקר, היא פשוטה: אל תסתפק בקריאת מדורי העלון, שכן תכליתו של כל למוד הוא לראות כיצד נתן לישים את הדברים בחיי המעשה.

קראת את העלון? הנהיית? פעת שאל את עצמך מה אתה לוקח עמך מעלון זה? מהן התובנות הרוחניות שלמדתי ממנו ותוכל לנהג בהן הלכה למעשה.

מלים קדושות אלו היו שגורות בלשונו וחקיקות בלבו של אבי מורי ר' חיים בן ציון ב"ר אהרן אבי זצ"ל. אבי זצ"ל שרגיל היה להגות באגרתו של הרמב"ן, הקפיד כל ימיו שלמודו לא ישאר בבחינת למוד גרידא, אלא יהיה תמיד בבחינת הלכה למעשה.

הנהגה זו היא שהביאתו לדבק בכל לבו בעניית אמן. בהתאם להוראת הרמב"ן הוא תבע מעצמו לקיים את מאמרי חז"ל שצאח בענין ולנשם את הנהגות אבותיו והנהגות גדולי הדורות.

חשבתי לומר שעל קיום דברי הרמב"ן הלכו אנו מבקשים מדי בקר בברפת 'אהבה רבה': "ותן בלבנו בינה להבין ולהשכיל לשמע ללמד וללמד לשמור ולעשות ולקיים". כלומר, מבקשים אנו מלפני הקדוש ברוך הוא שיתן בנו בינה שפך למודנו יהיה על מנת "לשמור ולעשות ולקיים".

עיון בעלון זה, המחודד את גדל מעלתה של עניית אמן ומלמד על גדל שכרה, אמור אפוא להביא את המעיין לדבק בעניית אמן צעד אחר צעד; אם בשמיעת ברכות השחר מהסובבים אותו ואם בהקפדה לברך כל ברכה בקול נדי לזכות אחרים באמן. וכבר הבטיחונו חכמים (אבות ד ה): "הלומד על מנת לעשות מספיקים בידו ללמד וללמד לשמור ולעשות".

בקריאת 'לשמור ולעשות ולקיים' שבת שלום

213 218 מכאולס"ן

ברכה על מצות הלואה

"אם כסף תלוו את עמי את העני עמך לא תהיה לו כנשה לא תשימונו עליו נשך" (כב כד) פרש רש"י (ע"פ מכילתא משפטים פרשה יט) שעל אף שבדרך כלל המלה "אם" אינה מתפרשת כצווי אלא כתנאי, פסוק זה הוא אחד משלושה פסוקים בתורה שגאמרה בהם המלה "אם" כצווי, והפסוק "אם כסף תלוו" בא לצוות על הלואה לעני. אלא שיש לשאל: מאחר שההלואה היא מצות עשה, מדוע לא תקנו ברכה על קיום מצוה זו?

באר רבי יהונתן איבשיץ: כתב הראב"ד שאין אדם מברך על מצוה שחיובה נובע מחמת חסרון שנגרם לחברו, כי אם יברך הרי הוא כמודה על אותו חסרון (אבודתהם שער ג). הצריך ללוות מהאלת הוא קללה ופורהנות, שהרי בברכות האמורות בפרשת כי תבא נאמר (דברים כח יב): "והלוית גוים רבים ואתה לא תלווה", בעוד הקללה שפגודה היא (שם מד): "הוא ילוו ואתה לא תלווה", לפיכך לא תקנו לברך על מצות ההלואה (תמים' א צ א).

בענין זה מובא בשם האדמו"ר רבי מנחם מנדל מרמינוב, שאדם הנזקק להלואה, בל יתפלל על כך, לפי שאין לאדם להתפלל שתתקיים בו דבר שהתורה מחשיבה כקללה (אגרא דפרקא' ס' קה).

עוד תרץ החידושי הרי"מ (חומ"א צ א) על פי שיטת הראשונים שרק המלוה לעני מקיים מצוה, ואולם הלואה למי שאינו עני אינה כלולה במצוה זו, וכפשוטו לשון הפסוק: "אם כסף תלוו את עמי את העני...". (ראה רמב"ם מלוה א א). הואיל ואדם מחיב להלוות למי שמציג עצמו כעני, גם אם אין הדבר ברור לו שהוא אכן עני, לא תקנו לברך על קיום מצוה זו, שמא הלווה הוא רמאי המציג עצמו כעני, ונמצא המלוה מברך ברכה לבטלה.

'נעשה ונשמע' – ב'יחידו של עולם'

"ויקח ספר הברית ויקרא באזני העם ויאמרו כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע" (כד ז) על הפסוק (שה"ש ב ג א): "כתפוח בעצי היער פו דודי בין הבנים", דרשו חכמים במסכת

שבת (פח א): "למה נמשלו ישראל לתפוח? לומר לה: מה תפוח זה פריו קודם לעליו, אף ישראל הקדמו געשה לנשמע". ותמהו התוספות (שם ד"ה פרו): הרי לא את ישראל המשיל הכתוב לתפוח, כי אם את הקדוש ברוך הוא המכנה: "דודי"?

באר האדמו"ר רבי יהושע מפעלז:

בהצרת 'נעשה ונשמע' הלכו ישראל בדרכיו של הקדוש ברוך הוא, שהרי אף הוא עונה לישראל בטרם ישמיעו לפניו את תפלתם, כפסוק (ישעיה סה כד): "והיה טרם יקראו ואני אענה". לכך פונו חכמים בדבריהם: לא רק את הקדוש ברוך הוא דפה הפסוק לתפוח שפריו קודם לעליו, אלא אף את ישראל ההולכים בדרכיו, כפסוק: "כן דודי" - הקדוש ברוך הוא "בין הבנים" - בני ישראל.

בזאת פרש הרבי את אשר אנו משוררים בזמירות יום השבת: "ונבאו כלם בבית יחד נעשה ונשמע אמרו כאחד", באומרים "נעשה ונשמע" נהגו בני ישראל "כאחד" - כיחידו של עולם, שאף הוא מקדים "נעשה" ל"נשמע" ('שרון' קצ"ב ב' עמ' קצ).

תפלה לרבים – ברכה ליחיד

"ועבדתם את ה' אלקיכם וברך את לחמך ואת מימך והסרת מחלה מקרבך" (כג כה)

חכמים (ב"מ צב ב) פרו פסוק זה כך: אם יקום אדם בבקר ויעבד את קונו 'עבודת הלב' בקריאת שמע ותפלה, יברך ה' את המים ואת הלחם שאוכל אחר תפלתו, ומבטח לו שישיר ה' מחלה מקרבו. ומקשים: מדוע הזכרה כאן התפלה בלשון רבים - "ועבדתם", ואלו השוכר ויברך את לחמך...? - "בלשון יחיד?"

ב'מדרש לקח טוב' באר שהפסוק מסים בלשון יחיד, להדגיש שבזכות התפלה יברך הקדוש ברוך הוא את לחמו של כל אחד ואחד מישראל בפני עצמו, ולא יהיו ישראל נזקקים זה לזה.

עוד באר בעל הטורים: פתחה התורה בלשון רבים כיון שתפלת הרבים רצויה ומתקבלת, וסימה בלשון יחיד לפי שכל יחיד ויחיד מקבל את פרוסתו בהשגחה פרטית בהתאם לצרכיו.

סדור שנשלח משמים

ש'חטף' ממנו את הסדור מבלי להסביר לו למה ומדוע...

"מבלי ידיעה זכית להיות שתף עמי במצוה עצומה של 'חסד של אמת'", הסביר ר' אורי לבן שיחו, "בזכותך זכתה נשמה יהודית ערירית וגלמודה להפטר מהעולם בכבוד".

"רק ברשותך", פנה ר' אורי לאיש בטרם נפרד ממנו, "אני ממש מסקרן לדעת, מה הביא אותך להסתובב בשעת בקר כה מאחרת במחלקה כשסדור בידך?"

התשובה שקבל הפתיעה אותו לחלוטין:

האיש ספר לר' אורי כי הוא עובד באחד מאגפי בית החולים, ובחדר הסמוך למשרדו עובד יהודי רחוק בתכלית משמירת תורה ומצוות. לאחרונה החל אותו היהודי להתקרב מעט לאלוקיו, ולהתחזק בהדרגה בקיום התורה והמצוות; הוא קבל על עצמו מצוה ועוד מצוה, ואתמול בערב קבל על עצמו להתחיל לומר בכל יום את ברכות השחר מתוך סדור, כדי להודות לה' על כל החסדים שגומל עמו בכל יום ויום בכונה.

אמש הוא הכין לעצמו סדור כדי שיוכל לקים באמצעותו את הקבלה. אלא שבבקר יצא מהבית בחפזון, ולצער הרב שכח לקחת את הסדור.

הוא הגיע למשרד והחל בעבודתו, אלא שאז נזכר בקבלה שקבל. כיון ששכח את הסדור בביתו, הוא נטה בתחלה לשכנע את עצמו שאולי יותר היום ויתחיל מחר, אלא שמיד הוא התחזק והחליט כי הוא חייב לכל הפחות לנסות. כשיצא מהחדר הוא פגש את חברו היהודי ושאל אותו האם יש ברשותו סדור. הלה השיב בשלילה, אולם מיד התעשת ונזכר כי בנרתיק התפלגין שלו יש סדור. הוא בקש מבו שיחו להמתין מעט ויצא להביא את הסדור מרכבו החונה בחניון בית החולים, ועד מהרה שב ובגידו הסדור.

היהודי שמח בסדור שקבל, אמר את הברכות במתינות כשמידענו עונה אחריו אמן בכונה, ואחר השיב את הסדור לבעליו. הלה נטל ממנו את הסדור ופנה לצאת למשרדו, אלא שבטרם הספיק להכנס לחדר הפתיעו מאן דהו וחטף את הסדור מידו...

"נפלאות הן דרכי ה'", סכמו השנים בהתפעלות לאחר שנקשרו קצוות הספור, "מפליא לראות כיצד סובבה ההשגחה העליונה את כל הפרטים, כדי שמחד יוכל אותו יהודי מתחזק להתחיל בקבלתו הטובה, שמכאן ואילך בודאי תלגה אותו לכל חיי, ומאידך תזכה נשמה יהודית גלמודה להפטר מהעולם כדרך שראוי לנשמה יהודית להפטר; מתוך אמירת ודוי ופסוקי היחוד כנהוג".

חדרי החולים היהודים, מעודד את רוחו של זה, מתענג במצבו של אחר ומשמח את כלם בדבורי אמונה ונחמה ובגוונים יהודיים כיד ה' הטובה עליו.

מתקף תפקידו האחראי, קורה לא אחת שהוא מזעק בבילות לשהות בשעת יציאת נשמה של יהודי המאשפז בבית החולים, כדי לעמד לצדו ברגעיו האחרונים. בדרך כלל הוא נקרא כדי להשלים למנון בעת יציאת הנשמה, אולם לא פעם אף מצא את עצמו עומד לבדו לצדו של יהודי גלמוד בשעת יציאת נשמתו; ואמר עמו את סדר הודוי ופסוקי היחוד, ואם צריך אף דואג לו לקבורה יהודית כהלכה.

כך ארע באותו בקר. ר' אורי נקרא בדחופות לאחד מחדרי האשפוז במחלקה הפנימית. בחדר שכב יהודי קשיש וגלמוד. סבר פניו חור וכחוש, וסביב מטתו לא היו משפחה או מכרים. על פי צפופי המכשירים ומראה המדדים המתחילים לרדת, הבין ר' אורי, המוסה במצבים כאלו, כי עליו להתחיל לומר עם החולה את סדר הודוי. אלא שמשוהו מנע ממנו לעשות זאת. בדרך כלל הקפיד לקחת עמו סדור, אולם הפעם שכח. על אף שתמיד זכר את סדר הודוי והפסוקים הנאמרים עמו בעל פה, הפעם, כנראה מחמת הבהילות הוא לא הצליח להזכר...

ר' אורי החל לחפש בין החדרים שיזע כי יש בהם מאשפזים יהודים וקוה שיש סדור ברשותו של אחד מהחולים המאשפזים בהם, אולם לא הצליח למצא. כבר עמד להתיאש ולנסות בלי סדור... אף לפתע נתקל באחד מעובדי בית החולים המגיע לעברו ובגידו, לא פחות ולא יותר, סדור.

ר' אורי לא חשב פעמים. לא היה לו הזמן להתנצל ולהסביר... הוא חטף את הסדור מידי האיש ומהר לעבר חדרו של החולה. הוא אמר את סדר הודוי ואת הפסוקים שרגילים לומר בשעה זו, וברגע שסיים - יצאה נשמתו של החולה ושבה לכור מחצבתה. כך זכה אותו יהודי בודד וערירי להשיב את נשמתו לבוראה בכבוד הראוי.

לאחר שסיים לגמול 'חסד של אמת' עם הנפטר, יצא ר' אורי מהחדר. הוא חפש אחר היהודי שממנו לקח את הסדור, וכשמצא אותו החזירו לו בהתרגשות, תוך שהוא מתנצל בפניו ומסביר לו את הסבה

שעת בקר מאחרת במחלקה הפנימית של בית החולים האוניברסיטאי השוכן ברבע סטון איילנד שבניו יורק. הרב אורי קלוגהויפט שליט"א, נכדו חביבו של הרבי בעל המאור ישראל מסקולען זי"ע, נראה רץ בבהילות בין החדרים במחלקה, תר אחר דבר מה, אולם אינו מוצא.

היה זה באחת מהשעות הרבות שעושה ר'

ר' אורי לא חשב פעמים. לא היה לו הזמן להתנצל ולהסביר... הוא חטף את הסדור מידי האיש ומהר לעבר חדרו של החולה. הוא אמר את סדר הודוי ואת הפסוקים שרגילים לומר בשעה זו, וברגע שסיים - יצאה נשמתו של החולה ושבה לכור מחצבתה. כך זכה אותו יהודי בודד וערירי להשיב את נשמתו לבוראה בכבוד הראוי.

המעברת המפרסמת המובילה ממנהטן לסטון איילנד

אורי בבית החולים בשל תפקידו. ר' אורי מתגורר בסמיכות מקום לבית החולים, ואחד מתפקידיו הוא ההשגחה על המחלקה הפנימית במטבח בית החולים. מטבע הדברים הפך להיות נציג העם היהודי בבית החולים... עד מהרה התרחב תפקידו לדאג לכלל צרכיהם הגשמיים והרוחניים של המאשפזים היהודיים בבית החולים, והוא עשה זאת בשמחה ומתוך תחושת שליחות.

כך, בכל בקר מגיע ר' אורי לבית החולים, ואחר שהוא בודק את הנעשה במטבח ומודא שנהלי הפשרות נשמרים בו פדת וכהלכה, הוא ממשיך לסירו היומי בין

ברכות שאינן נענות באמן

המבורך... "רשאי לעשות כן. אמנם האומר 'ברכו' לא יענה אמן על ברכה זו כשהיא נאמרת מפני הצבור.

מקורות ובאורים:

ה'שער אפרים' (שער ד סעיף ו) כתב שפאטר האומר 'ברכו חוזר ואומר 'ברוך ה' המבורך... אחר הצבור, על הצבור לענות אמן אחריו. הפרי מגדים' (או"ח נז א"א א) כתב שכך הנהיג אביו ר' מאיר תאומים בבית מדרשו בלבוב, ובשו"ת 'דבי עקיבה יוסף' (ח"א סי' מג) הביא שכך נהג חמיו ר' הלל ליכטנשטיין מקולומינא. וראה בשו"ת 'דבי עקיבה יוסף' (שם) שכתב שלדעת הלבוש (או"ח קצח א) שברכת הזמן נחשבת ברכה גמורה אף שאין מזכירים בה שם ה', אף לאמירת 'ברוך ה' המבורך' יש דין ברכה גמורה, אף שאין מזכירים בה מלכות, ויש לענות אמן אחריה. ואולם הפרי מגדים' (שם) הכריע שאף לדעת הלבוש אין חובה לענות אמן זו, אלא שאם רצו הצבור לענותה הרשות בידם. וראה במשנה ברורה' (שם ד) שהביא את הכרעת הפרי מגדים:

אמנם האומר 'ברכו' לא יענה אמן אחר ברכת 'ברוך ה' המבורך' כשהיא נאמרת מפני הקהל, כיון שהוא עצמו חוזר ואומר אחריהם 'ברוך ה' המבורך לעולם ועד' (משנ"ב שם, בשם שער אפרים שם). ואולם ראה בשו"ת 'דבי עקיבה יוסף' שם שחמיו רבי הלל מקולומינא כשהיה עולה לתורה היה תחלה עונה אמן אחר 'ברוך ה' המבורך' שאמרו הצבור, ורק אחר כך היה חוזר ואומר 'ברוך ה' המבורך'...

עניית אמן אחר 'ברוך ה' המבורך'...

א. השומע את הצבור עונה "ברוך ה' המבורך לעולם ועד" אחר אמירת 'ברכו', עונה עמהם, על אף שלא שמע את החזן או את העולה לתורה אומרים 'ברכו'. ואולם אם שמע רק את החזן או העולה לתורה החוזרים אחר הצבור ואומרים "ברוך ה' המבורך..." לא יצטרף לאמירתם אלא יענה אחריהם אמן.

מקורות ובאורים:

כך פסק המשנה ברורה' (נז ב, וראה עוד ברמ"א או"ח קלט ו). המגן אברהם' (נז א) כתב שאף השומע את הקהל עונים 'ברוך ה' המבורך...' לא יצטרף לאמירתם, אם לא שמע אמירת 'ברכו', אלא יענה אחריהם אמן. ואולם הבאר הלכה' (שם) באר שהמגן אברהם' דבר במקרה שהחזן או העולה לתורה אמרו 'ברכו' בלחש, ולא היו תשעה ששמעו אמירת 'ברכו' מפיהם. ואולם פאטר יש תשעה אנשים ששמעו אמירת 'ברכו', אף המגן אברהם' מודה שיכול להצטרף עם הצבור לאמירת "ברוך ה' המבורך" אף אם לא שמע אמירת 'ברכו'.

ב. מי שענה "ברוך ה' המבורך..." אחר האומר 'ברכו' ורצה לענות אחריו אמן, כשהחוזר ואומר "ברוך ה' המבורך"...

הגה"צ רבי בנימין פינקל שליט"א משגיח ישיבת מיר

מדברי מדרן ורבנן על עניית אמן

דודשי אמונים

(קסז כ): "שעניית אמן גם כן מכלל הברכה היא... ועל ידי שעונים אמן עליה הברכה חשובה יותר", שכן אחר אמירת הברכה עדן חסר הברור של האמונה, הנוצר על ידי עניית אמן.

ההקפדה על עניית אמן יכולה להסיר מעלינו את כל הצרות וכל הגזרות. גם אם האדם נמצא חלילה במצב של ירידה; אם נחלש קצת בלמוד התורה ונקיים המצוות וכיוצא בזה, איש איש ונסיונותיו, פאטר הוא עונה אמן בכונה, הוא יכול לחזק ולקבע את האמונה הברורה בלב. בעניית אמן מקבל האדם על עצמו על מלכות שמים, וכפי שפרש רש"י (סנהדרין קיא א ד"ה מאי) שמשמעות עניית אמן היא: "קבלת יראת שמים", והלא גם מצות יראת ה' היא מן המצוות התמידיות.

ברכות רבות כל כך נשמעות מסביבנו. אם רק נקשיב להן יש לנו הזדמנות לזכות בשכר של אמונה, שהוא שכר נצחי הקיים לעולם ועד. בענין זה בל נהיה מסתפקים במועט. כל אמן מעלה את האדם בדרגת האמונה, ובעקבות כך גדלה הסיעתא דשמאי המיוחדת שתנתן לו, שבאמצעותה יפתחו לו שערי רחמים ושערי הצלחה ברוחניות ובגשמיות. ואם בענינים גשמיים למדונו חכמים (ראה קה"ר א יג) שמי שיש לו מנה רוצה מאתים, על אחת כמה וכמה שיש לנהג כן לגבי עניית אמן.

מתוך דבריו בכנס 'בני אמונים', י"ז בטבת תשע"ט

כלנו גדלנו על העבדה שאמונה היא היסוד והבסיס של כל יהודי פאטר הוא. אולם יש לדעת כי האמונה היא אף אחת ממש 'המצוות התמידיות' שצריך האדם לעסוק בהן תמיד, והמשנה ברורה' מונה אותן ב'באר הלכה' בתחלת סימן א, בשם בעל ספר 'החנוד'. המעיין שם יראה, שחמש מתוך שש המצוות התמידיות ענינן הוא אמונה בה; רב המצוות שבתפ"ג תלויות בזמן, במקום או במצב מיחד, אף האמונה היא מצוה תמידית ובכל עת שיהיה בה האדם, מקיים הוא מצות עשה.

בכל ברכה שאנו מברכים, אם ברכת הנהנין ואם ברכת השבח, קיימת המצוה של עצם הברכה, אף קיים גם החלק של האמונה. שכן בכך שאני מודה לקדוש ברוך הוא שנתן לי את הלחם או את התפוח, אני מראה שאני מאמין שהוא מנהיג העולם והכל מידו.

כיוצא בזה, אדם קם בבקר ואומר 'מודה אני', יש בכך ענין גדול בדרך פשוט וסוד, אף יש בכך גם ענין ברור של אמונה שהוא מצות עשה דאורייתא - אני מאמין שהקדוש ברוך הוא החזיר לי את הנשמה.

מי שחי את האמונה שבכל דבר, הרי הוא מיליארדר! הוא צובר לעצמו מצוות ללא גבול. כלנו יכולים לזכות לכך, אם רק נכריז "דרך אמונה בחרתי" (תהלים קיט ל) ונכניס את האמונה לתוך חיינו.

אמנם אם במהות הברכה יש בטוי לאמונה, בעניית אמן יש הצהרת אמונה ברורה ומפורשת, וכפי שפסק השלחן ערוך' (או"ח קכד ו) שיש לכוון בעניית אמן: "אמת היא הברכה שברך המברך, ואני מאמין בזה". בעניית אמן אחר הברכה מדגישים ומברכים את האמונה הטמונה בברכה ולפיכך אמרו חכמים (ברכות נג ב): "גדול העונה יותר מן המברך". זוהי גם הסבה ליסוד שקבע המשנה ברורה'

אוצרות אמונים

שוב מעלת עניית אמן

כבישת היצר בעניית אמן

חכמים (ברכות נג ב) דמו את העונה אמן לחילים גבורים המנצחים במלחמה. ויש ללמד מן המקפיד לענות אמן זוכה להתגבר על יצרו ולכבושו. שכן לכבישת היצר צריכים גבורה, כפי שמלמדת המשנה (אבות ד א): "איזהו גבור? הכובש את יצרו". רמז לכך: "הכבש יצרו" עולה בגימטריה שש מאות שלושים ושלוש, כמו הגימטריה של המלים "בעניית אמן" (בגדי שש [לרבי רחמים בוכריץ, ליוורנו תרנ"ט] ח"ב דף ג ע"ב).

אף הרבי מסלונים בעל ה'דברי שמואל' אומר שהעונה אמן זוכה להנצל מיד היצר הרע. רמז לכך הביא מהפסוק שאמר יעקב בתפלתו להנצל מיד עשו - המסמל את היצר הרע (בראשית לב יב): "הצילני נא מיד אחי מיד עשו" - נא מיד אחי" ראשי תבות אמן (דברי שמואל וישלח).

תפלת רבים בעניית אמן

עוד אמר הרבי מסלונים בעל ה'דברי שמואל':

בעניית אמן על הברכות שאומר שליח הצבור, נעשה אדם חלק מן הצבור ומצטרף לתפלת הרבים. "כי כשם שאינו דומה חץ זוטור שיורים בקשת לפגז המונף בתותח גדול, כך אין דמיון בין תפלת היחיד לתפלת הרבים" (דברי שמואל' שם).

העולם צריך להתעורר יותר

באחת השנים, בשבת קדש פרשת 'כי תבא', הזכיר הרבי מגור בעל ה'לב שמחה' את דברי המדרש באותה פרשה (דבר ז א): "אין גדול לפני הקדוש ברוך הוא יותר מאמן שישראל עונים", כשהוא מוסיף ואומר, לאור דברי המדרש: "אולי צריך העולם להתעורר יותר ולידע גדל חשיבות ומעלת עניית אמן; אין יודעים את גדל הזכיה [וואס מ'פארמאגט], דבר גדול כזה פעניית אמן..." (לב שמחה' כי תשא).

אגרת אמונים

מכתב מקורא נאמן

לכבוד מערכת העלון החשוב והיקר מזכה הרבים 'בני אמונים' שלום וברכה,

רציתי לשתפכם בגס של ממש שארע עם משפחתנו בזכות ההשתדלות לעניית אמן.

לרגל שבת עליה לתורה בביתו של אחי שיחיה התארחנו בשבת בעיר בני ברק. שכרנו דירה בקרבת מקום לארוע, וכיון שבבילה היינו אמורים לאכל בדירה, לא נפטרונו מהלחץ האפיני לערב שבת... אנו משפחה ברוכה בלעה"ר, וכדי שהשבת תעבר עלינו כתקנה היה עלינו לסדר לפני שבת לא מעט דברים. מטבע הדברים ההתארגנות בדירה זרה מרפבת יותר, כך שלהדלקת הנרות הגענו כשאנו מתשים ועיפים.

מהרתי לצאת לתפלת מנחה בו בזמן שאנתי שתחי' החלה להדליק את נרות השבת. בשעה שהיא ברכה כבר הייתי מחוץ לדלת, אולם על אף שמהרתי מאד, בדחף של רגע החלטתי לשוב ולהפגס לבית כדי להדר ולענות אמן אחר ברכתה, כמנהגי מדי שבוע. בהפנסי הספקתי לשמע את סיום הברכה ועניתי אמן. באינסטינקט פתאומי נכנסתי לחדר שבו הדליקה, הבטתי לעבר הנרות ונחרדתי; זוגתי הייתה שקועה בתפלה נרגשת, בעיניים עצומות כמנהגה, ולא הבחינה כלל שהגפרור שעמו הדליקה נתפס בוילון סמוך וגרם לו להתלקח.

בחסדי שמים התעשתי, רצתי מיד, תלשתי את הוילון הבוער, השלכתי אותו לכיור וכביתי את האש תחת הפנים הארמים. בכך בחסדי שמים נמנעה שרפה גדולה ל"ע.

בדרכי לתפלת מנחה הרהרתי במשמעות הדבר, ופתאום הבנתי כי זכינו לראות עין בעין בגס של ממש שהתרחש בזכות אמן. רק משום שהחלטתי להדר ולהקשיב לברכתה של זוגתי ולענות אחריה אמן, יכלתי להבחין באש הבוערת ולכפותה.

למחרת כשדרשתי בשמחת השבע ברכות ספרתי על כך לנוכחים, הזכיר לי אבי שליט"א את הרמז הנפלא שהובא פמה פעמים בעלונכם, שבסדר אותיות הא"ב אחר אותיות א"מ"נ, באות אותיות ב"נ"ס, ללמדך שאחר האמן בא הנס.

תזכו למצוות,
יוסף ב. ירושלים.

נתן לשלח מכתבים לפקס שמספרו 08-9746102
או לכתבת המייל: 9139191@gmail.com

ברכות ואמן במשנת בעל ההלולא

צדיק באמונתו

תמונת האדר"ת

האדר"ת ג' באדר תרס"ה

רבי אליהו דוד רבינוביץ-תאומים המכנה 'האדר"ת', נולד בשנת תר"ג בעירה פיקלין שבליטא, לאביו רבי בנימין שהיה רבה של העירה. עוד בטרם מלאו לו שלוש שנה התמנה לכהן כרבה של העיר פונובז. במשך זמן כהן תשע עשרה שנה, ובשנת תרנ"ד העלה לכהן כרבה של העיר מיר.

בשנת תרס"א עלה לארץ הקודש בעקבות הזמנתו של רבה הישיש של ירושלים, רבי שמואל סלנט, לכהן לצדו. בהגיעו למעונו של הרב סלנט, קם הרב מכסאו ואמר: "הריני מוסר בזה את כסא הרבנות להדרת גאווה". אולם עוד בתי הרב סלנט כארבע שנים לאחר עלייתו לארץ, נפטר, בג' באדר א' תרס"ה. בן ששים ושתיים שנים היה בפטירתו, והוא הובא למנוחת עולמים בהר הזיתים, סמוך לקברו של המהרי"ל דיסקין.

בכשרונו העצום חדש האדר"ת והעלה על הכתב חדושי תורה רבים בכל מקצועות התורה, אולם בצניעותו המפלגת פעל בתחבולות להסתיר זאת מעיני כל. בספרו 'סדר אליהו מונה האדר"ת שמות של שבעים ואחד ספרים שחבר, אולם בפעל רק חלקם יצאו לאור.

ברכות השחר מפמה אנשים

האדר"ת מעיד על עצמו כי כבר מילדותו רחש חבה יתרה לעניית אמן, ומשום כך הקפיד מדי יום לשמע ברכות השחר מפמה אנשים, וכך כתב בספרו 'נפש דוד' (אות כג):

"מאד מאד הייתי נזהר בעניית אמן, עוד מילדותי, ואני אוהב ורוץ בחבה יתרה למצוה זו. עד שכמעט כטבע הוא לי, שהרגלתי בכל יום לשמע ברכות השחר מפמה אנשים. ומפני ילמדו כל הרוואה אותי לעשות פן לחבב עניית אמן, אשר בתחלה היו מזלזלים בהם, ולא החשיבו את המצוה הזאת לכלום, ומי זוטור מה שהפליגו חז"ל בשבחה! ובדרך קל כזה יוכל כל אחד לקנות לו עולם הבא, לקיים מצוות למאות, בכל יום בגלל ובלי לאות".

לקט אמרות חז"ל
רעיונות, עובדות
והנהגות מגדולי
ישראל,
על מדות טובות
שמביאות לאהבת
הזולת הנלמדות
מפרשת השבוע

ליקוט ועריכה: יצחק בן אהרן
כל הזכויות שמורות למכון אהבת אמת
אסור לתעתיק, לצלם ולהדפיס בלי רשות בכתב

איש לרעהו

מכון אהבת אמת – המרכז להעמקת ערכי אהבת הזולת
ע"ש ר' עבי יהודה דומוביץ ז"ל – רח' אבן עזרא 2 ירושלים 9242402
טל: 02-5671812 פקס: 077-7671812 דוא"ל: paypal: ahavemet@012.net.il

שבת קודש כז שבט תשפג: הדלקת נרות: ירושלים: 4:51 תל-אביב: 5:06 חיפה: 4:56 מוצאי שבת: ירושלים: 6:05 תל-אביב: 6:07 חיפה: 6:05 ר"ת: 6:43

פרשת משפטים

כבוד הזולת

למען כבודם של הבריות...

המהרש"ם מבראזן זצ"ל סיפר את המעשה הבא: מנהגו של בעל "הנודע ביהודה" לעמוד בשעת קריאת התורה ליד ה'בימה'. כאשר בא לשבת על כסא הרבנות בפראג, ראה כי בשעת קריאת התורה, הגבאי מחזיק לוח שהיו כתובות עליו ברכות התורה. ובכל פעם כשעולה איש פשוט לתורה, הוציא הגבאי את הלוח מתחת המפה והניחו לעיני העולה.

הרגיש הנודע ביהודה שישנם כמה אנשים שנעלבים ומתביישים ממנהג זה. לא רצה לבטל את המנהג שהרי יש בו תועלת... מאידך, מצא עצה לשמור על כבודם של המתביישים: כשעלה לתורה לחש באוזני הגבאי: "הואל נא להניח לפני את הלוח עם הברכות..."

קמו לו לנודע ביהודה מתנגדים בקהילה שהפיצו את השמועה שאפילו לברך על התורה בעל פה הרב אינו יודע... ואולם, כאמור, נהג כך תמיד לברך הברכות מתוך הלוח, כדי לשמור על כבודם של כל אלו העולים לתורה ואינם יודעים לברך על פה.

הלמות עמלים

"כדי שלא יתבייש..."

פעם השתתף הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל בחתונה, כשהוא משוחח עם אחד ממקורביו. הם עברו ליד יהודי בעל צדקה שהיה מחלק צדקה לנצרכים, והנה כשעבר רבי משה חשב הלה בטעות שרבי משה גם הוא 'משולח' הנצרך לצדקה, והושיט לו תרומה...

רבי משה הושיט ידו וקבל את התרומה ללא היסוס ואמר למלווהו: "עכשיו צריך לעבור בכל השולחנות ולאסוף בעד הכנסת כלה..." לתמיחה מלווהו על כך, הוסיף רבי משה: "הואיל ואותו יהודי נתן לי צדקה וכשיגלה זהותי יתבייש, לכן אאסוף גם מאחרים למען ידע כי צדק בניתנתו".

דרכי משה

להזהר בכבודו של כל אדם באשר הוא!

נלמד מהפסוק: "חמשה בקר ישלם תחת השור וארבע צאן תחת הש"ה" (פרק כא-ל"ז)

ואמרו חז"ל בגמרא (בבא קמא ע"ט): תנינא, אמר רבי יוחנן, בא וראה כמה גדול כבוד הבריות, שור שהלך ברגליו [משלם הגנב] חמשה, שהרכיבו על כתפו [משלם] ארבעה. ומפרש רש"י עה"ת: שור שהלך ברגל ולא נתבזה בו הגנב לנושאו על כתפו משלם חמשה, שהשנשאו על כתפו משלם ארבע הואיל ונתבזה בו.

לכשתבונן, נוכל להכיר את גודל החסד והרחמים שהקב"ה נוהג בהם עם בריותיו, שאינו מראה לעין כל, כל עבירה שאדם עובר בשוגג או במזיד. רק נתאר לעצמינו, מה היה קורה אילו אנשים היו יוצאים לרחובה של עיר, גם אנשים מפשוטי העם, וכ"ש אנשים שהכל מכירים במעמדם המכובד, והקב"ה לא היה מסתיר את העוונות, וכל עבירה שאדם היה עושה היתה ניכרת ורשומה על מצחו, בפרהסיא...

וכאמור, לא מבעיא רשעים, אלא אפילו המון העם החוטאים למחצה, לשליש ולרביע. ואפילו צדיקים ש"אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא", הרי אז היו הכל יודעים את כל האמת אחד על חברו, מי צדיק יותר ומי פחות, ואוי לה לאותה בושא ואוי לה לאותה כלימה. וכאמרת החסיד **בחובת הלבבות**: "אילו היו שכני מריחים בחטאיי הלא היו בורחים ומתרחקים מגבולי".

ומסיבה זו שהקב"ה חס על כבוד בריותיו, ואפילו על כבודו של גנב כמבואר בפרשתינו, ציוה לנו בתורתו הק', את כל האיסורים התלויים בכבוד הזולת: שלא להלבין פני חברו ושלא להתכבד בקלונו ושלא לדבר עליו לשון הרע ודברי רכילות והוצאת שם רע, וכיו"ב. ואף פטרו זקן ולא לפי כבודו בהשבת אבידה.

וממצב זה עצמו שהקב"ה חס על כבוד בריותיו, נוצרה מציאות בעולם הזה של "עלמא דשיקרא" שרק הקב"ה יודע את האמת, ואילו אדם יכול לרמות רעהו ולהתחזות אחרת ממה שהוא באמת. וזו זכות הבחירה שנתן הקב"ה לבריותיו לחיות לפי בחירתם ודרכי ליבם. ולכן אמרו חז"ל שבעולם האמת מתגלה מצב שונה לחלוטין של "עלונים למטה ותחתונים למעלה".

שהרי אם אדם לא היה יכול להסתיר עוונותיו והכל היה שקוף וגלוי לבריות, לא היה לו את כח הבחירה, כי הבושה היתה מכריחה את האדם להמנע מלחטוא. שכן הבושה הגדולה ביותר שתתכן עלי אדמות זו בושת החוטא בחטאו! וכאותה אימרה שאמר רבי יוחנן בן זכאי לתלמידיו (במסכת ברכות כח): "יהי רצון שתהא מורא שמים עליכם כמורא בשר ודם... ולוואי תדעו כשאדם עובר עבירה ואומר שלא יראני אדם!" כי על כן זוהי הבושה הגדולה ביותר! ועוד אמרו (ברכות יב): "העובר עבירה ומתבייש בה מוחלין לו על כל עוונותיו".

שלא לגרום עינוי וצער לזולתו [ובמיוחד לאלמנה ויתום]!

נלמד מהפסוק: "כל אלמנה ויתום לא תענון" (פרק כב-כא)

וכתב רש"י: הוא הדין לכל אדם אלא שדיבר הכתוב בהוה, לפי שהם תשושי כח ודבר מצוי לענותם. ובמכילתא (פרשה יח-קעט) נחלקו תנאים בזה: "כל אלמנה ויתום לא תענון" אין לי אלא אלמנה ויתום, שאר כל אדם מנין? תלמוד לומר "לא תענון" דברי רבי ישמעאל, רבי עקיבא אומר אלמנה ויתום שדרך לענות, בהן דיבר הכתוב.

בשול"ת שבת הלוי (ח"ח חו"מ סימן שט) מביא הגאון **רבי שמואל הלוי וואזנר** זצ"ל את דברי **המרדכי** (ב"מ פ"ה) שאם יש עדים על אדם שציער את חברו בדברים, חייב מלקות, שהרי עבר על לאו גמור. ומביא הרב וואזנר שיש לדון בזה אם מלקות ממש (או מכת מרדות) שהרי זה לאו שאין בו מעשה ואין לוקין עליו. וישנן דעות חלוקות בענין.

ואולי יש לומר - כתב הרב וואזנר - דכיון שאם מבייש את חברו בדבים "אזיל סומקא ואתא חירא", שמשתנים פניו של המתבייש, לרעה. וניכר רושם הדברים וממילא זה מספיק להקרא מעשה. כפי שמצינו (בתוספות ב"מ צ): שאם חסם את הבהמה מלאכול, לא בידים, אלא ע"י השמעת קול נמנעה מלאכול, נחשב מעשה. אעפ"י שאינו מעשה ממש, אלא שמהדיבור נוצר מעשה.

בתקופה בה נורו מטחי טילים על העיר שדרות (בחורף תשס"ט), עזבו רבים את העיר. והנה באחד הבנינים שהתרוקנו מיושביו נותרה משפחה אחת שעדיין לא עזבה, ובסמוך להם דרה אלמנה זקינה ותשושה שאינה יכולה לעזוב את דירתה גם אם תרצה.

פנתה האלמנה לאותה משפחה והתחננה בפניהם שלא יעזבו וישאירו אותה לבד, בבנין, שכן היא מפחדת מאוד מה יעלה בגורלה. ובחברת המשפחה היא מרגישה יותר רגועה ובטוחה.

הפנה אבי המשפחה את שאלתו אל הגאון **רבי יצחק זילברשטיין** שליט"א הכיצד עליו לנהוג: מצד אחד חושש להשאר במקום, אך מאידך, א"א להשאיר את האלמנה לבד ולגרום לה לצער וחרדה, ואולי יש לחוש לדברי התורה "כל אלמנה ויתום לא תענון". וכלשונו **הרמב"ם** (פ"ו מהל' דעות ה"ט), עיי"ש. וכן בספר **החינוך** (מצוה סה) עיי"ש.

הציע הרב זילברשטיין את השאלה לפני הגאון **רבי ניסים קרליץ** זצ"ל: איך מגדירים את מצב המקום ההוא, האם כמקום דשכיח הזיקא שיש סכנה מוחשית להשאר שם, או לא, לפי מה שאנו רואים את גודל הניסים שמתרחשים לעינינו בכל יום "והנה לא ינום ולא ישן שומר ישראל".

השיב רבי ניסים כי זה תלוי במדרגת מדת הבטחון שיש לכל אחד ואחד. מי שבטחנו בשומר ישראל מרובה יכול להשאר: או-אז פנה הרב זילברשטיין ליהודי משדרות ושאל אותו: האם בשביל כמה אלפי דולר היית נשאר? השיב הלה בחיוב.

"אם כן" - פסק לו הרב זילברשטיין - "עבור המצוה שבוודאי שוה לא פחות מכמה מאות אלפי דולר על אחת כמה וכמה שכדאי להשאר..."

"ויחוס על ממונם"...

סיפר הגאון רבי רפאל סולובייצ'יק זצ"ל, שכאשר שהה עם אביו הגרי"ז זצ"ל בוילנא בתחילת מלחמת העולם (בשנת ת"ש) שכר עבור אביו דירה למגוריו, ובה מסר את שיעוריו הנוודעים לבחירי הלומדים שמצאו מקלט בוילנא.

לאחר השיעור נטלו ידיהם לתפלה, ונוצרה רטיבות מתחת לכיור. התלונן על כך בעל הבית ונאלצו לעבור לדירה אחרת. משכירת הדירה היתה אשה אלמנה, ורבי רפאל התנה עמה, שמשכירים את הדירה על דעת כן, שהנוטלים ידיהם הם מרובים ועלולה להווצר רטיבות, על כן הוא מפצה אותה מראש בתוספת נכבדה על שכר הדירה.

כעבור ימים אחדים באה האלמנה לבקר בדירה, ראתה את הרטיבות והתמרמרה. אמר לה רבי רפאל: "הלא מראש הותנה והוסכם על כך ושולם פיצוי מלא!"

הגרי"ז שישב בחדרו הפנימי, שמע את ה'דין-ודברים' בין בנו לאלמנה. הוא קרא לבנו ושאל כמה דברים אמורים? כששמע הגרי"ז את הנידון, מיד קם ממקומו והוציא את הרמב"ם ופתח (בהלכות דעות פ"ז ה"י) וקרא בהתרגשות עצומה: "לא ידבר אליהם אלא רכות, ולא ינהג בהם אלא מנהג כבוד, ולא יכאיב גופם בעבודה ולבם בדברים קשים, ויחוס על ממונם יותר מממון עצמו..." "אם כך" - הפטיר הגרי"ז - "מה שייך להתנות עמהם..."

הורה הגרי"ז לבנו רבי רפאל לעמוד ליד הכיור לפני התפלה ולומר בשמו, שמי שמרטיב את הריצפה עובר בלאו של "כל אלמנה ויתום לא תענון"...

והגדת

"ספק אצלי אם מותר לי..."

סיפר רבינו הגרא"מ שך זצ"ל: פעם אחת ראה אחד השכנים את הגאון **רבי איסר זלמן מלצר** זצ"ל כשהוא עולה לביתו, ושוב יורד, ושוב חוזר ועולה וחוזר ויורד. כך נשנה הדבר כמה וכמה פעמים. ניגש אליו השכן ושאלו לפשר מעשיו, שמא זקוק הוא לעזרה. אמר לו רבי איסר זלמן:

"בדירת עובדת אשה אלמנה... כאשר התקרבותי לדירה, שמעתי שהיא מזמרת לעצמה תוך כדי עבודה. ברור לי שכאשר היא תראה אותי, תפסיק מיד מזמרתה. ספק אצלי אם מותר לי לגרום לכך, שכן אולי השירה עוזרת לאלמנה לשכוח מעט את צרתה... על כן עליתי כמה פעמים כדי לבדוק האם כבר הפסיקה את שירתה, ואוכל להכנס לביתי."

במחיצתם

"כיצד אפשר לצער אלמנה?"

סיפרו פעם לגאון **רבי שלמה זלמן אויערבאך** זצ"ל כי בשערי חסד מתגוררת אלמנה אחת אשר מעל לדירתה מתגוררים שכנים המסבים לה עוגמת נפש וצער.

הזדעזע רבי שלמה זלמן לשמע הדברים ותהה מעמקי לבו הטהור: "כיצד אפשר בכלל לצער אשה אלמנה?!" ותוך כדי כך הוסיף: "כאשר אתפלל "והצילני משכן רע" אכוון גם על שכניה של האשה האלמנה... והנה כעבור שבועיים ימים, ללא כל הודעה מוקדמת, העתיקו השכנים הרעים את דירתם למקום אחר. ויהי לפלא.

חיכו ממתקים - קעז

להרגיש בצער...

עד כמה היה בנפשו של הגאון **רבי חיים קניבסקי** זצ"ל להרגיש בצער של הזולת, במעשה שסיפר בנו: כשהיה הולך לשמחת "שלום-זכר" בליל שבת, נהג לקחת עמו את הבנים. פעם ב"שלום-זכר" ישב לידינו ת"ח ודיבר עם אבא בדברי תורה. הוא הקשה קושיה חזקה על הרמב"ם ותירץ בפילפול ארוך ונפלא.

לאחר שסיים אמר לו אבא: "יש שם טעות סופר ברמב"ם. תראה בדפוסים החדשים שכבר תיקנו את זה." כך במילים ספורות נפלה הקושיה וממילא נפל כל הפלפול המיותר. אחד הבנים לא הצליח לשלוט בעצמו וצחק למראה פניו הנפולות של אותו ת"ח שנותר המום בפה פעור וללא פלפול.

לאחר שיצאנו אמר אבא לאותו בן שצחק: אתה צוחק לצערם של אנשים ופוגע? מעכשיו ולמשך שנה לא אקח אותך ל"שלום-זכר"! אבא עמד בדיבורו והלקח נטמע ונצרב בנפשו של אותו בן...

הלמות עמלים

לדבוק במדת האמת ולהתרחק מכל דבר העלול לגרום לו ולזולתו לשקר!

נלמד מהפסוק: ”מדבר שקר תרחק“ (פרק כג-ז)

ופירש הספורנו: מכל דבר שיוכל לסבב שקר כאמרם ז”ל: הוא זהיר בדברך שמא מתוכם ילמדו לשקר. עכ”ל. והיינו שהזהירות מלגרום לרעהו לשקר נכללת בציווי ”מדבר שקר תרחק“. וכפי הדוגמא שכתב רבי יהודה החסיד ז”ל (בספר חסידים – תתרטב): אם תראה בני אדם מתלחשים ואתה חפץ לדעת מה מתלחשים, אל תשאל להם, פן תעשה אותם שקרנים, שאילו היו חפצים שתדע היו מגידים לך, ועתה שאין חפצים שתדע, יגידו לך שקר.

אחד מחלקי מדת השקר – כותב רבינו יונה ז”ל – הוא ש”בודה מלבו סיפור הדברים כולו. האיש הזה יקל עונשו מצד אחד, על כי אין הפסד לאיש בשקריו ופחזותו, אבל גדול מאוד עונשו בעוז פניו ואהבת השקר, ויכבד עוונו, כי יאהבהו בלי תועלת“.

ומבאר הגה”צ רבי חיים פרידלנדר זצ”ל: אדם המשקר עבור בצע כסף או איזו תועלת אחרת, גם אם כדי למצוא חן בעיני הזולת, וודאי זה מעשה חמור. אך מאידך, אי אפשר להגדירו שהוא אוהב את השקר, כי הוא משקר לא משם אהבת השקר, אלא שאינו נרתע מלשקר לצורך הפקת הרווח והתועלת לעצמו. אבל אדם המשקר ללא שום תועלת, עונשו גדול מאוד, כי הוא אוהב את השקר.

מוסיף רבי חיים: מהי ההנאה באהבת השקר? בשלמא אם מרויח ע”י השקר, יש לו הנאה להשתמש בשקר כאמצעי, אבל מהי ההנאה באהבת שקר כאשר אין בו שום תועלת שהיא, והוא משמש לכאורה מטרה כשלעצמה.

אלא משום שטבע האדם הוא להתענג בעולם הדמיון, וכדוגמת הילדים שרוב משחקיהם מושתתים על כך שהם מכניסים את עצמם לעולם הדמיון, וכשעסוק הילד בדמיון, נהפך אצלו למציאות (ובהתאם לכך צריכים הורים להתייחס לסיפורי ילדם הקט, על מה שאירע בגן וכו’) ולכן גם אוהבים לקרוא סיפורי דמיון וכזב ולספר דמיונותיהם לאחרים.

כך המבוגר, אמנם עזב את משחקי הילדות, אבל עדיין נותר אצלו השעשוע עם הדמיון בדבר שהוא שואף אליו כמו תאות הכבוד והממון. וכך נוצר מצב שיש אנשים שכל חייהם מושתת על אהבת שקר, וכל הנאתם להשתעשע עם עולם הדמיון ולהפכו למציאות (והמתבונן יראה שזה כל שורש הקמים נגדינו מבית ומחוץ. וד”ל).

שאלה מעניינת הגיעה לפתחו של הגר”י זילברשטיין שליט”א ממעשה שהיה: הגיע אורח מחו”ל, עצר מונית ושאל את הנהג: ”כמה אשלם לך לנסיעה מלוד לפתח תקוה?“ הנהג שראה תייר לפניו... נקב מחירו בדולרים: ”שלושים דולר!“ נאות האיש ונכנס למונית (אף שנראה לו שהמחיר מופרז)

במהלך הנסיעה ירד הלילה ובמונית חושך. לפתע הזדעק התייר: ”אוי! אבד לי כאן מאה דולר“. הוא החל לחפש ושאל את הנהג אולי יש לו פנס. ונענה בשלילה. התאונן התייר: אני חושב שאולי זה מתחת הספסל וכו’ אך הנהג הביע צערו שאינו יכול לעזור...

כשהגיע למחוז חפצו אמר הנוסע לנהג: ”מכיון שהכסף אבד לי, המתן לי כאן ואעלה לבית ואביא לך את השלושים דולר“. עלה התייר לדירתו ובנתיים ברח הנהג מהמקום. למה ברח? מסתבר שחשקה נפשו במאה דולר שאבדו במונית ולמה ימתין לשלושים דולר.

אך מה היה באמת? התייר בדה מלבו את סיפור אבידת המאה דולר. לא היה ולא נברא. אם כן מדוע סיפר זאת לנהג? כדי לנסותו ולבודקו אם הוא רמאי, ואז יברח (כפי שקרה), ואם ימתין יקבל את המגיע לו. כעת שואל התייר האם צריך לטורח ולחפש את הנהג כדי לשלם לו או לא?

והשיב הרב זילברשטיין: אמנם אינו חייב לטרוח לחפשו, אך ודאי שהנוסע עבר על שני איסורים: א) ”לפני עור“ שהכשילו ברצון לעבור באיסור גזל. ב) איסור שקר שבדה הדברים מלבו.

חותמו אמת...!

כל דיבוריו של הגאון רבי אברהם יעקב זלזניק זצ”ל היו מחושבים ומדוקדקים לבל ישתמע מהם שום דבר שאינו אמת מוחלטת. פעם אף התבטא לתלמידו: ”מיום עומדי על דעתי לא הוצאתי דבר שקר מפי חוץ מב’ פעמים שהוצרתי לשנות מהאמת בענייני הישיבה לצורך גמור“.

הוא נזהר ופחד מאוד לחתום על טפסים או מסמכים, ובכך לאשר את נכונות הדברים הרשומים בהם. תלמידיו מספרים שכשנצרך לחתום על טופסי דיחוי מהצבא לתלמידי הישיבה, היה מוחק את המילים ”תוכו כברו“ שהיו רשומים בטופס, באומרו: ”האם אפשר לחתום על דבר כזה?“

הלמות עמלים

”רק את שיטת האמת לא מנסיים...“

כאשר היה הגאון רבי יהודה צדקה זצ”ל מדבר על חינוך הנוער במדינת ישראל, שנחל, כידוע, כשלון חרוץ, נהג להזכיר את העובדה, שבאה לפניו בראשית ימי המדינה:

יהודי בא לשאול בעצתו: איך להצהיר במפקד התושבים, כשיציגו בפניו את השאלה, בן כמה שנים הוא? הלה הסתפק: אם יגיד יותר מגילו, הרי עלולים להביט עליו כעל זקן מדאי, ולא יקבל מקום עבודה. ואם פחות מגילו, הרי לא יוכל לצאת לפנסיה אלא רק באיחור רב?

השיב לו הרב צדקה: ”רק על פחות או יותר חשבת, ולהגיד את האמת, בכלל לא עולה בדעתך? אמור את האמת ותיפטר מכל הבעיות!“

”אף הם“ – הפטיר הרב צדקה – ”מנסיים בכל פעם שיטת חינוך אחרת, ואינם מצליחים. רק אחת, דרך התורה, השיטה שכולה אמת, אינם מעלים בדעתם אפילו לנסות!“

וזאת ליהודה

”איך אפשר לכתוב נגד האמת?“

פעם בא אל כ”ק האדמו”ר רבי יחזקאל שרגא הלברשטאם זצ”ל משינאווע, למדן וחסיד נודע שחיבר ספר חשוב ומקובל על תולדותיהם של צדיקים בדורות האחרונים. כשהגיע הספר לידו של הרבי, פתחו ועיין בו, ומיד הרחיקו מפניו בזעם, מה אירע? זעמו יצא על כך, שהלה כתב על גאון וקדוש נורא ונערץ, כי ”חקר אלוה-מצא“.

קרא הרבי: אם הכתוב מעיד (איוב יא-ז) שילוד אשה אינו יכול לבוא עד חקר אלוה-ה, ושואל את איוב ”החקר אלוה-תמצא“, כיצד ניתן לכתוב מליצה כנגד כתוב מפורש?!

רבינו הק’ משינאווע

”תפס כל שקר...“

כאשר נתמנה הגר”ש אלישיב זצ”ל לדיין, היה בהרכב אחד עם הגרצ”פ פראנק זצ”ל ועם הגאון רבי יעקב קלמנס זצ”ל שהיה מבוגר מהרב אלישיב בשלושים שנה. ואז הגיע דין תורה מסובך לפניו. הרב אלישיב למרות היותו הצעיר בדיינים החל לחקור את הבעל דין ומגודל הפחד הודה מיד ששיקר. הגיב הרב קלמנס: ”הצעיר הזה יש לו סיעתא דשמיא“.

וסיפר יו”ר ועד הישיבות שהכיר עורך דין אחד שאמר לו שבדיני תורה בהם יושב הרב אלישיב אינו רוצה לייצג שום צד. ומדוע? משום שפעם ייצג לקוח אחד בדין תורה, ובכל הזמן שדיבר הוריד הרב אלישיב ראשו, אבל כשאמר פרט שהיה בו שקר הרים ראשו והביט בו, שכן תפס כל שקר שלו, ומאז פחד לעמד לפניו.

הלמות עמלים

ומי כעמך ישראל

בין איש לרעהו – סיפורים בני זמננו

בעיצומה של רעידת-אדמה! / הרב נפתלי וינברג

קוראים יקרים!

בט"ו בשבט הייתי שקוע בכתיבת מאמר שעוסק בנושא הכאוב של בחורים ונערות מבוגרים, אשר אינם מוצאים את זיווגם - בעיה דחופה במחוזותינו אותה יש להשתדל לפתור.

ואז החלו להתפרסם ממדי רעידת האדמה שפקדה את השכנים שלנו. גודל האסון הלך והתבהר, וקלטתי: אנחנו לא חיים במצב של בעיה פלונית או מצוקה אלמונית. אלא האדמה רועדת ומפזרת סימני-שאלה על עצם הקיום שלנו!

ברוך השם שהרעידות בארץ-ישראל היו מזעריות ולמרות שגם אנחנו יושבים על "קו-השבר הסורי אפריקני" אבל זו לא סיבה לכלוא את הזעקה המתבקשת. כן. הגיע הזמן לצעוק - ואני מאוד מקווה שהקוראים הנכבדים יהיו שותפים לצעקה. כי אם כולנו נקיים את ה"ויצעקו בני ישראל", אזי נזכה לישועה כשם שהצעקה במצרים הביאה את הגאולה.

הרעידה באה להרעיד אותנו לאמור: עורו ישנים מתרדמתכם! תברחו מן הייאוש והתחושות כביכול "אין מה לעשות". לא ולא! יש הרבה מה לעשות, ואם כל אחד ישתתף ויפעל משהו קטן המצב יתהפך לטובה.

* * *

לפני פחות משנתיים הקרבנו 45 נשמות יקרות וצדיקות במירון. זה קרה במקום המסוגל אצל רשב"י עליו אפשר לסמוך בשעת הדחק. ובשעת חצות - עת רצון. רשב"י הגן על כל בני דורו, אז מן-הסתם גם יכל להגן על אותן 45 נשמות. למה זה לא קרה?

כנראה פסקו מן השמים שהדור שלנו זקוק לזעזוע. למשהו דרמטי שְׁנַיֵּעַר אותנו... האם התנערנו? האם למדנו את הלקח?

* * *

שימו לב כמה אנרגיה, דיבורים, ציפיות, משקיעים האנשים ביחס ל"פוליטיקה" - אך התבוננות קצרה מגלה: מאז קום המדינה לפני כמעט 75 שנה, לא הייתה ממשלה אחת שהצליחה לאחד מישהו או משהו. הקיטוב והפלגנות הפנימיים נמשכים תמיד, ומבחוץ דוחק המיעוט הערבי הגדול בפלגנות משלו. אז כדאי מאוד להניח את הפוליטיקה במקום הראוי לה, ולקלוט שזה לא - ממש לא! - הנושא המרכזי שמשפיע על חיינו.

אין ירידה באחוזי הגירושין גם לאחר שהוקמה ממשלת ימין "על-מלא", וגם אין תפוגה בשנאת-חינם... כל נדמיין שאם וכאשר תוקם ממשלה שנשענת על 61 חובשי כיפות אזי המצב יתהפך לטובה. כי המהפך המוסרי-ערכי לא יגיע ממוסדות השלטון, אלא מאתנו האזרח הקטן! אז אולי הגיע הזמן להתנתק קצת מהפוליטיקה, ולהפסיק לחפש את המטבע מתחת לפנס!

כאשר אנחנו מדברים על תיקון המצב, עלינו להבין שלא די לתקן נקודה פה נקודה שם - אלא יש לתת את הדעת על העיקר. והעיקר הוא השאלה הבאה: מה החשיבה הבסיסית שלנו? ממה מורכבת נקודת המבט שלנו כלפי חוץ? האם אני חושב רק על עצמי, ועל התקדמותי, ועל הצלחתי, ועל נצחוני, ועל אני ואני ואני, או שאני מסוגל למזוג גם את הזולת בתוך היורה הרוחת של עצמי.

במילה אחת: האם 'ואהבת לרעך כמוך' מהווה עבורי שיר-יפה או דרך-חיים? ניתן לקיים המון מצוות, אך זה לא אומר שאין שנאת-חינם. כן. גם בדור החורבן של בית-שני היו הרבה תורה, מצוות, ואפילו גמילות-חסדים, אך יחד עם זאת פעפעה שנאת-חינם שהחריבה כל חלקה טובה ולבסוף גם את בית המקדש (וזו גמרא מפורשת במסכת יומא, כידוע).

וכאן הבן שואל: 'ואהבת לרעך כמוך' זו משימה קשה! ואף אנו נענה לו: אז בוא נתחיל עם פירושו של הלל "מה ששנאוי עליך אל תעשה לחברך". זה כבר יותר קל, לא מבקשים ממך לאהוב את הזולת באופן חיובי, אלא להימנע מלהזיק לו באופן שלילי.

הפתגם הנוקב הזה "מה ששנאוי עליך אל תעשה לחברך" לא יכול להישאר חבוי בספרים. עלינו להפיץ אותו בכל מקום, במגמה שהוא יהפוך לסלוגן החיים שלנו. שהוא יחדור ללב שוב ושוב עד שִׁנְפָנִים אותו, ומעשינו יימשכו אחר הלבבות. הבה נשתדל להפיץ אותו בכל מרחב ציבורי, אך לא רק בגנים אצל הילדים הטהורים, אלא גם במשרדי הממשלה והשלטון ובכל מקום שרגל יהודית דורכת שם!

ישנה מסורת קדומה אותה שמעתי מהמגיד הגה"צ רבי שלום שבדרון זצ"ל - בהמשך גם ראיתי אותה מודפסת בשם אחד מגדולי המוסר זי"ע: אף את בית המקדש אסור להקים על חשבון מישהו! שמענו? אלפיים שנה מחכים ומצפים, משתוקקים ומייחלים מיליוני יהודים להקמת בית המקדש. אבל אם זה גורם צער ליהודי - עצור, לא בונים!

פלא פלאים...

* * *

חלילה להרים ידיים. על כל אחד מאתנו להשפיע על עצמו, ועל אחרים, להפנים את הגישה הזו. להחזיר אותה לתוך חיינו. להשפיע ולשנות את מעשינו. וכך נזכה לגאולה וישועה!

כל המעוניין לשוחח בנושא החשוב הזה, או שיש בידו לתרום לנושא, נא להתקשר למשרד המכון 02-5671812, באין מענה נא להשאיר הודעה.

**היית מעורב בסיפור שקשור לבין אדם לחבירו? שמעת ממקור ראשון?
ספר לנו עכשיו! פקס: 077-7671812 דוא"ל: ahavemet@012.net.il**

{ אז נדברו }

פרשת משפטים תשפ"ג | לסדר: " ואיבתי את אויבך וצרתי את צורךך... " | גליון מספר: 593

להצטרפות לרשימת התפוצה

במייל:

a8447168@gmail.com

קול ברמות נשמע... רחל מבכה על בניה... מיאנה להינחם...

כן... ירמיהו הנביא כבר מתנבא שמידי יום יוצאת רחל מקברה... ומשם היא הולכת לעיר רמה... (מה שכיום נקרא שכונת רמות) ושם היא מחפשת את בניה... וכשהיא רואה שאיננו!!! הרי קול ברמה נשמע נהי בכי תמרורים רחל מבכה על בניה... מיאנה להינחם...

בשבוע האחרון הבכי תמרורים הזה קיבל מימד חדש!!! שם בזירת האסון הייתה נוכחת בין הייתר מאמע רחל וראתה את הזוועה... רחל ראתה במו עיניה את עולליה נטבחים בידי בני עוולה... והצטרפה לנהי בכי תמרורים של כל בית ישראל על בניה כי איננו... מי יתן שגם כלל ישראל יצטרף במהרה למנעי קולך מבכי ועיניך מדמעה... יום יבא ונבין חשבונות שמים... ועד אז לא נותר לנו אלא להישען על ההבטחה שהקב"ה מבטיח לרחל שם ברמה... את הבטחת הנחמה שקראנו ביום הדין "ויש שכר לפעולתך... ויש תקווה לאחריתך, ושבו בנים לגבולם..." למה רחל צריכה לצאת מקברה ולעשות את כל המסלול של הקו המוכר שעובר מדרך חברון עד רמות?? למה דווקא שם היא בוכה? למה היא לא יכולה לבכות מקברה בבית לחם???

וההסבר הוא: שרחל נקברה בבית לחם... ובית לחם היא נחלת יהודה... ויהודה הוא הרי בן של לאה ולא של רחל... וכשרחל רוצה לראות מה קורה עם בניה!!! בשביל זה היא צריכה לצאת מקברה ולעבור את הוואדי של מי נפתוח (ליפתא כיום) ששם עובר הגבול שבין נחלת יהודה ובנימין... ורמה שייכת כבר לבנימין... שם!!! שם רחל מחפשת את בניה ו... וכששם היא רואה שאיננו... אז קול ברמה נשמע נהי בכי תמרורים...

ההסבר הזה הוא אולי טוב בשביל מדריכי סיורים... אבל טמון כאן עומק גדול:

לאה אף פעם לא בוכה... רק רחל בוכה!!! ולמה?? כי לאה מייצגת את פרשת שקלים!!! לאה מייצגת את נקודת היהודי שכל יהודי באשר הוא, הוא בן של ה'... שעל זה נאמר "העשיר לא ירבה והדל לא ימעיט..." בנקודת היהודי שהוא חלק אלוהי ממעל... בזה יש שיוויון מוחלט בין הצדיק הקדוש ביותר לבין היהודי השפל והגמון ביותר... (זה כמו שלדוד המלך יש שני ילדים... שלמה ואבשלום... מצד ההתנהגות שלהם יש הבדל שמים וארץ... אבל מצד אבא דוד... שניהם בנים שלו באופן שווה!!! הוא אבא אוהב שלהם בשווה!!!) לאה מייצגת את מערכת היחסית של בנים אתם לה' אלוקים, ובנקודה הזו אין שיוויון! אין תהפוכות!!! אבא זה אבא ותמיד ליבו על בנו... לאה אף פעם לא תבכה על הבנים שלה כי איננו!!! אדרבה... ישנם!!! עודם!!! הם קיימים!!! אבא אף פעם לא מאבד את הבן שלו... לעומת זאת רחל מייצגת את היהודי ממקום של הרעיה... ממקום של עבודת ה'... ממקום של מערכת יחסים ששם יש תנודות ושיוויון לפי המצב... יש תקופות מלבלבלות במערכת הנישואין ויש תקופות שמערכת היחסים יורדת לשפל של כל הזמנים עד כדי גירושין... ועל זה רחל מיאנה להינחם כי איננו!!!

כשרחל הולכת לרמות ופוגשת שם את בניה... שכונות שלמות של יראים ושלמים לדבר ה'... היא בוכה ואומרת: דודי דודי... למה נטשתני?? הרעיה כ"כ רוצה שתשוב אליה... כ"כ מרטיבה לפניך בתורה ומעשים טובים... אז למה לנצח תשכחנו... איך ילדים כאלו טהורים ממשפחות של צדיקים גמורים... איך בני עוולה מקבלים רשות לנפץ את עוללנו אל הסלע?? למה זנחתני??

ואז רחל חוזרת לקברה... ושם היא פוגשת את המארכת- לאה אחותה, שזו הנחלה של בנה יהודה ולאה מרגיעה אותה ואומרת: אחותי רחל... נכון... חזרת עכשיו משכונת רמות וראית יהודים יראים ושלמים ואת לא מבינה למה לנצח תשכחנו תעובנו לאורך ימים... אבל תביני... חוץ מרמות יש עוד כמה שכונות... חוץ מהחרדים והיראים לדבר ה' שבשבילם הקב"ה אולי ה' היה כבר חוזר לביתו... אבל אל תשכחי שיש לה' עוד בנים אחרים רחוקים... עניים ודלים במצוות... וגם עליהם אבא שבשמים לא מוותר... כמו שהילדים הטהורים האלו שנעקדו לא טעמו טעם חטא וה' כ"כ אוהב אותם... והוא רוצה לתת גם להם צ'אנס... והנה כעת בשבוע זה מסתיימים ימי השוכבים... כדי לאפשר ושובו בנים שוכבים לגבולם!!!

אין ברירה!!! רבינו הרמח"ל אומר שלקראת סוף התיקון השלם... בשביל לגאול את עם ישראל צריך להפעיל את הנהגת היחוד!!! שזה אומר שה' מתגלה ברחמים גמורים על בניו... וגואל אותם בגלל שאני פה האבא ואתם הבנים שלי... ואני אוהב אתכם ללא תנאים...

ובשביל לעורר את הנהגת היחוד... צריך אותנו!!! אנחנו אלה שמעוררים את ההנהגה הזו... ואיך?? בזה שאנחנו אוהבים את ה' בלי תנאים... ולא שואלים שאלות ולא מהרהרים אחר ה'... אלא אנחנו הולכים אחריו בתמימות כמו ילדים טהורים שלא שואלים שאלות על אבא...

כשמוע כזה אסון נורא וילדים שלא טעמו טעם חטא נטבחים והיהודי לא שואל שאלות בשכונת רמות... או אז הקב"ה מופיע גם ברחוב המלך גור' ומוכן לגאול את הבנים הכי רחוקים בלי לשאול שאלות... אם אנחנו מוכנים ללכת אחריו יתברך בתמימות ולהתייחד איתו ולהיות אחד איתו... או אז ושב ה' אלוקיך את שבוךך ומשיב בנים לגבולם בלי לשאול שאלות איפה היית עד היום... לאה מנגבת את הדמעות של אחותה רחל ואומרת לה:

מנעי קולך מבכי... אם הבנים שלך שם ברמות מקבלים באהבה את גזירת ה' ולא שואלים שאלות!!! אז אבא שבשמים מוכן גם הוא לקבל באהבה את כל הבנים השוכבים שלו וגם הוא לא שואל אותם יותר מידי הרבה שאלות... ושובו בנים לגבולם... משיח בן דוד כבר בדרך... אבא שבשמים משיב אהבה ללא תנאים למי שאוהב אותו בלי תנאים... כן... בימים אלו לא נותר לנו אלא להתחזק בלהתייחד עם ה' ולא להרהר!! אהבה ונאמנות בלי תנאים!!!

ניתן לקבל את הגיליון בפקס
באמצעות שיחת טלפון:

079-5319191

נודה להשתתפותכם
בהוצאות הגדולות!!

בבנק: בנק פאגי

סניף 182

חשבון 747815

ע"ש: שב שמעתא

(ע"ר)

ניתן לקבל קבלה מוכרת
להחזר מס (ס' 46)

באשראי: "נדרים פלוס"

בטלפון: 0799-654321

בדואר: פולק, גאולה 15 חיפה

למענה אנושי: 052-7683095

תודה מראש!!!

להיות פתוח לרפורמות!!! הערה חשובה בלימוד ההלכה...

חדש!!! בשעה טובה

ניתן לרכוש את המהדורה החדשה והמורחבת של

הספר - "ואהבת!"

המשמש בין היתר כ"ב של הספר 'אהבתי'.

למה לא כל תפילה מתקבלת?? ומה העניין של אבא שבשמים בכל הסבל שיהודי עובר?? איך לקבל באהבה את החולשות האישיות, את ההמתנה בשידוכים, את המצב הפיננסי?? איך ניתן לתרגם תקופות קשות בחיים (בשלב של עד הישועה הקרובה) למכרה זהב של המלכת ה'?? מתי מתפללים וזועקים ומתי צריך לקבל באהבה?? ובנסיבות הכאובות של האסונות השנוע האחרון: כיצד רואים בעין של יהודי מאמין את ההסתרת פנים של הטרגדיית האחרונות בראותנו דם של יהודים טהורים נשפך כמים... מה עושים 'עם זה'?? איך מתרגמים את זה להתחזקות באמונה ובנאמנות לה'?? (אגב: במאמר הפתיחה בגיליון זה מוזכר על קצה המזלג מסוגיות אלו שנוגעות ברומי של עולם...)

ניתן להשיג בפלא!

0527683095 0548446691

כמו"כ ניתן להשיג אצל הנציגים בישיבות ובמוקדי המכירה של גיליון זה.

חלמת להמריא... לנסוק... לפתח מעוף... ?

כשהייתי בחור... באחת התקופות היותר קשות של מאבקי רוח ונפש... נתקפתי בכאבים מתמשכים שהגעתי למצב שלא יכולתי להירדם בלילה בלי לקחת כדור לוריון שהרופא שלי לא אהב לתת אותו... והוא עשה לי הרבה פרצופים עד שהוא שחרר... ותכל'ס... המצב היה שאני לא יכול להירדם בלי הכדור הזה... והנה... יום אחד שוד ושב... יום אחד אני מגלה שנעלמו לי הכדורים... ו... והמשמעות היא שאם אני לא קונה חדש... אני לא נרדם הלילה... ולהתקשר לרופא?? פחדתי... ידעתי שהוא לא יסכים... בקיצור: צרות מוכרות של אנשים פחות מוכרים...

הייתי שבור!! מה אני עושה... איך אני משכנע את הרופא... שכן יסכים... שלא יגיד לי שאני סתם וכו'... איך משכנעים אותו?? הייתי כ"כ ירוד ומתוסכל ועעל הפנים... הלכתי לא פחות ולא יותר לכותל המערבי!!! במשך חצי שעה אני מתפלל לה... אגא ה... עוד מעט אני מתקשר לרופא... ותעשה שהוא יסכים!! שיתן לי את הכדור... ושיהיה בבית מרקחת... כדי שאני אצליח להירדם בלילה... במקביל... תוך כדי שאני מדבר עם ה'... אני נכנס לפסימיות שאוי... מסתמא הרופא לא יסכים... (אתה מכיר את זה שתוך כדי שאתה נותן לרובש"ע רעיון איך לעזור לך... אתה פתאום חוזר בך... כי אתה חושב שזה יותר מידי 'מסובך') ואז מצאתי את עצמי אומר לרובש"ע בגמגום ובחצי פה... רגע... ו... ואם חס ושלום הרופא לא יסכים אז אגא ה'... ש... שאני בכל זאת אצליח להירדם בלילה... גם בלי הכדור... את המשפט האחרון הזה אמרתי בגמגום... אמרתי אותו מהר... ומאוד בשקט... כי סו"ס אני מקווה ומעדיף שהרופא יתן לי את המרשם... כדי שלא יהיו בעיות... ותכל'ס... את אשר יגורתי בא לי... הרופא כעס... לא הסכים לתת לי את המרשם... מה זה פה... זה נרקוטיקה... אם נאבד לך אני לא נותן לך חדש... ואכן נאלצתי באותו לילה לשכב במיטה בלי כדור... התכונתי לליל שימורים... אבל היות וכבר לא היה לי מה להפסיד... אז ביקשתי מה: שאולי... אולי בכל זאת... אולי בכל זאת שאצליח להירדם בלי הכדור... והפתעתיי בבכור!!!! ולהפתעתי גיליתי שהרובש"ע יכול להפיל חבלי שינה על עיני גם בלי כדור הרגעה... ושם!!! שם בבוקר המכונן הזה הסתיימה לה תקופה קשה מאוד... פתאום הבנתי שבתפילה מותר קצת להפעיל מעוף... גם כשאתה מתפלל שהרופא יסכים לתת כדור כדי שתוכל להירדם בלילה... מותר להעזי לחשוב שאם אני כבר מדבר עם בורא של כל כל העולם... ואני מבקש ממנו שהרופא יסכים לתת מרשם אפשר גם לבקש ממנו שיפטור אותי לגמרי מהקביים האלו.

כמו כל יהודי... אני משתדל ללמוד משנה ברורה הלכה למעשה כדי לדעת איך להתנהג כמו יהודי... יום אחד פתאום תפסתי את עצמי: משום מה... נכון לחמש שנים האחרונות לא ידוע לי על איזשהו שינוי הלכתי מעשי שנעשה אצלי בחיי היום יום... לא ידוע לי שיום אחד פתאום התחלתי להקפיד בקידוש לעשות כך או כך... לא ידוע לי שהתחלתי בתפילין להקפיד על... או שהתחלתי לאחרונה לבדוק את הציצית לפני הברכה... וזה הרי לא הגיוני!! כי אם באמת פתחתי משנה ברורה לאורך החמש שנים האחרונות... מוכרח להיות שהיו לי שם פה ושם הפתעות הלכתיות!!! כל מיני חידושים הלכתיים שלא ידעתי אותם עד כה... אז למה לא זכור לי על שום שינוי הלכתי מעשי שהתרחש אצלי לאחרונה?? הרי תסכים איתי... ש-למה אני לומד משנה ברורה?? כדי לדעת הלכה!! זאת אומרת: אני לוקח בחשבון שיש משהו שאני עדיין לא יודע... אז איפה זה? מה... אתה רוצה להגיד לי שלאורך החמש שנים האחרונות המשנה ברורה לא חידש לי כלום כלום כלום??

אלא מאי?? מוכרחים לומר שקיים איזשהו קצר!!! כלומר: ככל הנראה... כשלמדתי משנה ברורה בטח שהיו לי כל מיני הפתעות וחידושים... אבל כנראה זה נשאר במ"ב... לא הצלחתי לתרגם את זה לחיים... וזה די מוזר!!! כי מילא כשלומדים זה בא בחביתו וזה בא בקורתו אני מבין שקשה לתרגם את זה לתאונת שרשרת במכוניות... או לחילופין, מילא כשלומדים הלכות שמירת הלשון בח"ח וכתוב שם הלכה יבישה שאסור לקבל לשה"ר אני מבין שעלול להיות קצר בין ההלכות כמות שהם לבין הנייעס והלשה"ר של החדר תה... אבל כשמדובר בהלכות ק"ש שהנושא מונח על השלחן והביאור הלכה מסיק שם איה משהו האם להגיד אמן אחרי הבחור בעמו ישראל באהבה או לא... איך יכול להיות שכעת... תוך כדי כתיבת שורות אלו... אני לא זוכר להגיד לך מה המסקנה שלו? הרי למדתי את זה... והוא אמר בדיוק מה לעשות... ולמחרת הרי שוב היה ק"ש... ו... והרי הייתי אמור לנהוג לפי מה שראיתי אתמול כתוב במ"ב... אז איך אני לא יודע כעת להגיד לך מה כתוב שם...??

וכנראה מתברר שללימוד הלכה באופן ממוקד יש קצר יחודי משלו!!!

העניין הוא כך: כשאני מגיע ללימוד הלכה המעשי!!! היות והמשנה ברורה מדבר על משהו שאני כבר עושה כל יום כל יום... ממילא אני מגיע ללימוד עם דעות מוקדמות!!! הדוגמא המצויה ביותר זה מלימוד המשנה והגמ'... יום אחד אני לומד משניות וכתוב שם שאם ירד לטבול ופתאום הגיע הנץ החמה, אם יכול לעלות ולהתכסות ולקרות עד שלא תנץ החמה יעלה ויתכסה ויקרא, ואם לאו יתעטף במים ויקרא... אם פעם למדת את המשנה הזו... מה כתוב בה?? שמעיקר הדין חייבים לקרא ק"ש ממש ממש בהנץ החמה... וזה קשות!! אם אתה במקווה... תתכסה במים ותקרא... נכון? זה מה שכתוב במשנה...

כשאני כעת לומד איתך את המשנה הזו... מה עובר לך בראש באותו רגע?? לא יודע מה... לא יודע מי... דבר אחד ברור לי: שאין הלכה כמו המשנה הזו!!! למה? מי אמר לך?? מה פירוש... כי עובדה... אנחנו לא נוהגים ככה... אה... אבל זה כתוב במשנה... אז בסדר... אז בטח הגמ' מדברת על זה ואומרת שמתניתין דלא כי האי תנא... רגע... ואם הגמ' לא מדברת על זה... אז הראשונים מדברים על זה... ואם הראשונים לא מדברים על זה? לא יודע... לא משנה... ברור לי שזה לא להלכה!!!

למה? כי יש לי דעה מוקדמת!! אני לא חדש פה... אנחנו כל יום אומרים ק"ש... ולא ידוע לי שכולם קמים לותיקין... ואם פעם ראיתי מישהו שיוצא מהמקווה וקורא ק"ש בבהלה זה רק בסוף זמן ק"ש גר"א... אף פעם לא ראיתי כזה דבר בותיקין... בקיצור: אתה קולט??

ברור לי שאין הלכה כמו המשנה הזו... ומאיפה זה ברור לי?? מהדעה המוקדמת שלי!! טוב... אז כל זמן שמדובר במשנה ואפילו בגמ'... שהרבה פעמים אנחנו רואים הנהגה בגמ' ומהרגע הראשון אנחנו יודעים שזה לא נהוג בימינו ולא נפסק להלכה... נו... אפשר להבין... סו"ס אחרי המשנה יש גמ', ואחרי גמ' יש ראשונים ואח"כ יש אחרונים שמעמידים אוקימתות... ולכן אפשר להבין אותנו למה אנחנו מגיעים לגמ' עם דעות מוקדמות... ואדרבה... טוב שכן... סו"ס לא פוסקים הלכה לא ממשנה ולנו אין רשות גם לפסוק לבד מהגמ'...

דא עקא!!! שגם כשאני מגיע ללמוד משנה ברורה... גם לשם!!! גם לשם אני מגיע עם דעות מוקדמות!! בדיוק השבוע למדתי מ"ב והיה כתוב שם משהו שאף פעם לא נהגתי כך... הנושא שם היה היסח הדעת בסעודה... שמי שבא לאכול ארוחת צהרים והתחיל לאכול תפוז או עוף... (כלומר: מהדברים שאינם טעונים ברכה לאחריהם במקומן) ואז באמצע הארוחה הוא קם והלך לרעג לחדר השני בתוך הבית... (והוא לא כיון על זה בשעת הברכה) כשהוא חוזר... הוא צריך לחזור ולברך שוב ברכה ראשונה... אני רואה את זה כתוב ברמ"א... ואני אפילו לא נבהל!!! למה?? ברור לי שזה לא נפסק להלכה!!! למה?? כי... כי אני כבר ששנים מסתובב בבית תוך כדי ארוחת צהרים ומעולם לא ברכתי שוב ברכה ראשונה ולא כיוונתי ולא כלום... ממילא לא יכול להיות שהרמ"א הזה נפסק להלכה... כי בטח המ"ב מביא את השיטות שחולקות... נו... אני מסתכל במ"ב... הופ... גם המ"ב מסכים עם הרמ"א... לא יכול להיות... אז בא נסתכל במשנה ברורה של דרשו... הרב אלישיב... ר' ניסים... משהו...

הההלו... אסור למשנה ברורה להפתיע אותך עם הלכות שלא נהגת אותם עד היום?? אם אתה באמת חושב שלמשנה ברורה אין מה להוסיף לך... אז למה אתה לומד אותה?? בקיצור: פתאום קלטתי שזה הסיפור!! כאן טמון הקצר בלימוד הלכה!! כשאני מגיע ללמוד הלכה... אז ממה נפשך... אם ההלכה הזו מוכרת לי וגדלתי עליה... אז אני לומד פה שטייגן תורה... ואם פתאום יש פה איזה הפתעה הלכתית... אז... אז לא יכול להיות!! לא יכול להיות שזה נפסק להלכה... בקיצור: זו נקודה למחשבה... צריך להכניס לראש... אם אתה רוצה ללמוד הלכה... תנשום נשימה עמוקה ותהיה פתוח לרפורמות!!! כך... קח בחשבון שאתה הולך לגלות שיש משהו שלא ידעת אותו עד היום ומשהו חדש קורה פה!!!

מי יודע... אולי זה הפשט בדברי הרמב"ן באגרתו שמזהיר: "וכשתקום מן הספר, תחפש באשר למדת אם יש בו דבר אשר תוכל לקיימו..." חשבת פעם מה בא כאן הרמב"ן לזהיר אותנו? הרמב"ן אומר לבנו: דווקא אני הרמב"ן!! דווקא בגלל שאני כ"כ לא חדש פה! דווקא בגלל ששנים ע"ג שנים אני מקפיד קלה כבחמורה! הרי כשאני לומד בפעם המי יודע כמה איך צריך להתנהג כמו יהודי אני מוכרח להיות פתוח לשינויים... לא להגיע עם הידע המקדים שלי... לקום מהספר ולנסות לחשוב איה הפתעות היו לי פה היום?? לא להיבהל מההפתעות... נקודה למחשבה.

שיש בידו למחות ולא מוחה... שתבין: שרי עשרות זה לא מועצת גדולי התורה ולא מועצת האדמו"רים... שרי עשרות זה מגיד שיעור דף היומי... או בחור מבוגר בישיבה... או אברך ממתפללי בית הכנסת... או בקרב המשפחה הקרובה. וכל אחד מאיתנו במשבת הנקודתית שלו נמצא ברשימה של ה-88.000 אלף ראשי העם... ובינינו. אנחנו פוגשים את הפריצת גדר ואנחנו לא מוחים... ולמה אנחנו לא מוחים? כי... כי לא נעים... אנחנו מתביישים. לא מסוגלים... ותאמין לי... בא נדבר כמו חבר... אני מבין אותך הכי טוב... פה בגיליון אתה אולי רואה אותי יורה אש וגפרית לכל הכיוונים... אבל מה אתה חושב... כשאני פוגש את השכן או את הקרוב משפחה מולי בגודל טבעי... אני בדיוק כמוך... אני לא מסוגל לבא ולהעיר לו... כי זה באמת קשה...

ולכן אני שואל אותך: אתה רגוע??? כשאתה קורא כזה זוהר הקדוש מפחיד ומזעזע שאומר לך שהחוטאים בפעור זה הסיפור הקטן... ואילו אלו שיכלו למחות ולא מיחו בהם הם פה הסיפור הגדול!! תסתכל לי בעיניים: האם אתה יכול לומר בשקט ובשלווה שעליך לא תהיה תביעה שהיה לך למחות ולא מיחית?? **אה... מה יש לך לומר להגנתך???**

זה מה שמטריד אותי באופן אישי כל הזמן!!! כל פעם שאני מסתכל ימינה ושמאלה ופוגש את האנשים שנמצאים שם ברשת ושקועים בכל הרע שבועלם... (והם מבינים הכי טוב על איזה רע אני מדבר...) לא נעים להודות... אבל לא איכפת לי מהם... סו"ס אני אגואיסט!! אני חושב רק על עצמי... אני יודע שיש עכשיו תקופה לא פשוטה ואני רוצה להתנקות... אני רוצה לדעת שאין עלי תביעה ש"היה להם למחות ולא מיחו..." ואני מצמיד אותך לקיר ואני רוצה שתגלה לי: איך אתה מרגיע את עצמך...

אז כעת... אחרי שיריתי גצים לכל עבר... כעת אני רוצה להרגיע...

שבדיוק בשביל זה!!! ברוך ה' שמסר עולמו לשומרים!!! ואם שמת לב לאחרונה יש התעוררות רבתית של קבוצות שלמות של יהודים יראי ה' שלקחו על עצמם כשליחות לזעוק ולהריע ולמחות בעניינים אלו... והם עושים לנו את העבודה השחורה!! את מה שכ"כ קשה לי ולך לעשות...

ואנחנו צריכים לכל הפחות לגבות אותם!!! לכה"פ לא להתנגד אליהם!! לכל הפחות לתת להם לעשות בשבילנו את העבודה הלא נחמדה הזו כי אם אנחנו לא נתן להם לעשות... אנחנו נתבע על זה...

אגב: אמנם אמרתי פה חידוש!!! אבל אני חושב שסיכמו אותי:

בדיוק כמו שנצטייתי למול את הברן שלי... אבל אני מפחד ולא יודע להחזיק סכין ביד ולכן כיבדתי את המוהל שיעשה את זה בשבילי... וכמו שכיבדתי את השוחט שישחט בשבילי... ככה באותה מידה, נצטייתי למחות בכל מיני אנשים שמסתובבים מתחת האף שלי. אבל היות ואני ביישן ומוג לב ומסמיק ואין לי אומץ לעשות את זה... אז ב"ה כמו שיש מוהל ושוחט

נצטוו לקחת את כל הצדיקים שהיה להם למחות ולא מיחו ולהרוג **אותם!!!** לקחת את כל השרי עשרות... את אותם אלו ששבוע שעבר קראנו עליהם שהם אנשי חיל, יראי אלוקים, אנשי אמת שונאי בצע **ואותם** להרוג... למה?? כי היה להם למחות ולא מיחו!!! והיות זה גרם חילול שם שמים, לכן נגזר כליה על כל כלל ישראל... ולכן בשביל למנוע כליה גמורה... אז צריך להתחיל את הדין בראשי העם, ואולי כך ישוב חרון אף ה' והיה המחנה הנשאר לפליטה... אמנם כאן המקום להעיר שעל דרך הפשט: בגמ' סנהדרין מובא ש"קח את ראשי העם והוקע אותם, ו-הוקע לא קאי על ראשי העם אלא שראשי העם, הם יעמידו בית דין ויענישו את הנצמדים לבעל פעור, אבל הזה"ק מבאר כפשטיה דקרא, ולמעשה לא פליגי: כי לבסוף ראשי העם הרי לא הוקיעו אלא 'והמה בוכים פתח אוהל מועד', וכשראשי העם נצטוו להוקיע ולא הוקיעו, על זה הזה"ק מדבר דו"ק) ובכמה אנשים מדובר?? כאן כבר רש"י עושה את החשבון שדייני ישראל היו 88.000 איש!!! וזו הטרגרדיה האמיתית של חטא פעור!!! מילא עשרים וארבע אלף איש שחטאו בפעור... נו... אנחנו לא מרחמים עליהם... זה עניין שלהם... הם בחרו לחטא ושילמו על זה את המחיר... אבל כל ה-88.000 היראי אלוקים אנשי אמת שונאי בצע... מה הם עשו?? התשובה היא: **שהיה להם למחות ולא מיחו!!!** ואז יש חילול ה'... וברגע שמדובר בחילול ה', זה כבר עונש כליה...

עד כאן דברי רשב"י בזה"ק... **מה כ"כ מזעזע במסמך הזה??**

שמתברר שזה הפוך לגמרי ממה שמקובל לחשוב... אנחנו חושבים שברגע שיש יהודים שחוטאים... השכל הישר אומר שהסיפור הגדול פה זה אלו שחוטאים... רק מה? עעל הדרך יש גם תביעה על אלו שיכלו למחות ולא מחו... **אז זהו שלא!!** רשב"י מגלה לנו שזה בדיוק הפוך!!! דווקא לחוטאים בעצמם... להם יש את החטא הנקודתי... 24.000 איש מתים במגיפה וזהו!!! כאן זה נגמר!! אבל ברגע שיש טענה על היראי אלוקים אנשי אמת שראו ונחשפו והיה מצופה מהם למחות ולא מיחו... כאן זה חילול ה'... חילול ה' זה עוון הרבה יותר חמור מכל עוון אחר... ולכן אלו שהיה להם למחות זה עוון יותר גדול מאלו שצריך למחות בהם...

(אגב: אותו דבר במגילת אסתר ש"ישראל נהנו מסעודתו של אותו רשע..." ועל זה נתחייבו כליה... הרי אלו שאכלו שם בסעודה מקסימום נכשלו בכמה לאוים נקודתיים של מאכלות אסורות ויין נסך וכו'... נו... קורה שאנשים נכשלים בנבלות וטרפות... לא מזה מתחייבים כליה... אבל ברגע שזה דבר קורה ואף אחד לא מוחה חוץ ממרדכי... כאן זה כבר חילול ה' זה כבר "מפני מה נתחייבו ישראל כליה..." רשב"י לשיטתו...)

אי לכך: הגיע הזמן אחת ולתמיד שנקרא את המפה נכון ונבין:

אלו שכבר שקועים באינטרנט... אלו שכבר נצמדו לפעור והם כבר שם... הם כבר לא כ"כ מעניינים אותי... זה עניין שלהם... יש להם את החשבון שלהם עם הרבש"ע... ויתכן שיש מקום אפילו ללמד עליהם סינגוריה... ומי יודע... מי יתן ש"רב חסד מטה כלפי חסד" והם עוד יצאו בדימוס...

אבל ההלל... מה איתנו??? אני חושב על עצמי בעיקר!!! אני ואתה... כל אחד מאיתנו במשבת שלו... בהשפעה הנקודתית של שרי עשרות שלנו!! אנחנו פה בביעה הגדולה!!! התביעה הגדולה והמשמעותית היא לא על החוטאים אלא על כל מי

נכון... הם 'חופרים' לי... אבל אני לגמרי איתם...

כמו כל יהודי... בימים אלו שכל אחד מאיתנו נבהל מהטרגרדיות והאסונות והפיגועים הקשים שמתרחשים... כל אחד מאיתנו מבין שצריך להתחזק... ואני רוצה לשתף אותך בחיזוק אישי שקבלתי ע"י בלי נדר... יתכן שזה ישמע לך מוזר ואולי לא תבין מה פה הקבלה... אבל עכ"פ לי באופן אישי החיזוק הזה לא נשלף מהשרוול... זה כרוך אצלי בעבודה עצמית פנימית!!! ובכן: החיזוק שקבלתי על עצמי לא פחות ולא יותר: לגבות ולהוקיר ולהכיר טובה לכל אותם יהודים יראים ושלמיים שלקחו על עצמם לקדש מלחמה ומאבק בנושא של פגעי הטכנולוגיה...

וכפי שאמרת... זה לא נשלף לי מהשרוול... כי זה לא סוד שלפעמים הם מרגיזים ומעצבנים... לפעמים הם גם קצת מגזימים... ובינינו... בשלב מסוים ישנה תחושה שהם גם חופרים... (ובפרט אם אני בעצמי לפעמים כותב בנושאים האלו... אז אתה מבין לבד שיש לי את השטאנץ שלי וכל אחד שלא לגמרי לגמרי מדבר בקו שלי ובקילומטרז' המאוד מסוים שלי אז יש לי ביקורת...) ואם זה הועדה לענייני התקשורת או כל חסימה שהיא שבשורה תחתונה היא מצירה את דרכנו זה מעצבן... ואם תשים לב: זה מעצבן אותנו הרבה...

ובתוך עמי אנוכי יושבת וגם אותי זה מעצבן... וכעת בעקבות האסונות שקראו החלטתי שזה יהיה החיזוק שלי!!! אשתדל לא להתעצבן... ולא רק שלא להתעצבן אלא גם לגבות ולהכיר טובה לכפר המעצבנייה הזו...

ולמה?? מה ראיתי על ככה ואיך הגעתי לזה???

ובכן: תרשה לי להוריד כפפות ולהציג את הדברים כמות שהם...

בזה"ק בתחילת פרשת שמות... כשרשב"י הקדוש מתחיל לדבר על הפרשיות של שובבי"ם... הוא מזכיר שם את חטא פעור שלקראת סוף דור המדבר ישראל נכשלו בבנות מדין... וכאן רשב"י אומר דבר נורא: כל אותם יהודים שנכשלו בפעור... **זה הסיפור הקטן...** כי מדובר בסך הכל ב-24.000 איש!!! הם אלו שחטאו והם מתו במגיפה לפני ה'... **זו עדיין הטרגרדיה הקטנה!!!** אבל למעשה הטרגרדיה ההרבה יותר גדולה שקרתה שם הן מבחינה כמותית והן בעוצמה זה היה שלב אחד לאחמ"כ... אחרי שקרה מה שקרה וכך אנשים נצמדו לפעור **ואף אחד לא מחה בהם!!!** כאן התעורר חרון אף איום ונורא על ככלל כלל ישראל... איפה אתם... למה לא מחיתם... למה אתם שותקים?? "והמה בוכים פתח אוהל מועד..." בוכים... כואבים... נאנחים על חילול ה'... אבל תכל'ס למה אף אחד לא קם ומוחה... וכאן התעוררה תביעה כזו נוראה על חילול שם שמים... עד כדי כך שנגזר כליה על כל כלל ישראל כולו!!!

וכאן רשב"י מגיע ומחדש שמה שכתוב בתורה "ויאמר ה' אל משה קח את ראשי העם והוקע אותם תחת השמש"!! אומר רשב"י: שמה

אז זהו!!! שכעת אני רוצה לגלות לך סוד... זה הרבה מעבר לזה...

אתה טוען שכל אלו שמנהלים מאבק נגד האינטרנט... זה לא עוזר...

יתכן שזה לא עוזר... אתה יודע למה זה לא עוזר???

כי אתה!!! **אתה ואני מתנערים מהם...** אתה ואני לא מגבים אותם!!

אנחנו משחקים ראש קטן וברגע שאנחנו רואים מודעה נגד האינטרנט אנחנו מעקמים את האף כי... כי אפפפסס... אם אני הייתי כותב את זה... הייתי משתמש בלשון יותר עדינה... בסגנון אחר... הייתי משנה פה ושם... ותכל'ס... בשורה תחתונה ברגע שאנחנו מעקמים את האף אנחנו משדרים התנגדות!!! התנגדות למאבק... ותדע לך: שעקימת האף שלי ושלך מול המאבק... זה נזק לכשעצמו!!! זה ממש בבחינת "היה להם לשתוק ולא שתקו..." מילא אתה לא מוחה... אבל לפחות אם כבר יש מישהו שכן עושה משהו... ונכון שהוא עושה את זה לא לגמרי לעניין... אבל לפחות תשתוק... **היה להם לשתוק ולא שתקו!!!** רוצה שאני אמשיך לך מה קורה... בא תשמע: אני עובר עם אשתי ברחוב ורואים איזה פלאייער נגד האינטרנט... אני לא מתאפק ומעקם את האף ומפטיר לאשתי: אוף... הם הגזימו לגמרי... הם מנותקים מהמציאות... זה... הנושא באותו רגע מוצא וממשיכים הלאה ברחוב... למחרת אשתי מגיעה לעבודה ובמסגרת הניהול חשבונות היא צריכה משהו והופ... החסימה האוטומטית של נטפרי לא נותנת!!! **תן ניחוש אחד ויחיד מה חולף לאישה באותו רגע בראש???** כן... זה נכון... זה כבר באמת מוגזם... שמת לב?? אותם משפטים שאתמול סיננתי מול הפלייאר המוזר והמוגזם הזה... המשפטים האלו צפים לאשתי מול חסימה שהיא לא מוגזמת בכלל!!! רק מעצבת מאוד... וכעת צריך כח ותעצומות בשביל לבלוע את המחיר שצריך לשלם על החסימה הממוחשבת שלנו...

ובאותו רגע מה צף מול העיניים...??? החוסר גיבוי וההתנערות שיש לי... ותחשוב על זה... אין לך מושג איזה משקל כבד יש לסינון מתחת השפם שלי בייחס למאבק... לעומת זאת אם הייתי רואה את הפלאייער המוזר והייתי מתבטא בסגנון מאוד דומה רק טיפה שונה: הייתי אומר... כן... זה מוזר... אבל מה לעשות... גם את זה צריך... סו"ס אנחנו במאבק... (בפוליטיקה ובקרנות הצדקה אנחנו מבינים מצוין שיש שכבות שונות ויש כאלו שצריך לדבר אליהם עם ישועות ויש כאלו עם כרטיס הגרלה... ואנחנו בולעים ומבינים את זה מצצצצצצציון העיקר שבסוף ישיגו את המנדט הנוסף או את היעד של הגיוס המוני... אויכתיך ואערכה לעיניך...) אם כך הייתי מגיב... למחרת אשתי הייתה פוגשת את החסימה ואומרת לעצמה את אותו משפט... נכון... זה מוזר ומעצבן... אבל מה לעשות... אנחנו צריכים חסימה ויש לזה את ההגדרות האלו... בקיצור: חזקו ידיכם!!! חזקו ואמצו!! זו הקבלה שלי... יתן ה' שאעמוד בזה...

ולחלוק לו כבוד ולתת לו את מלא הגיבוי ולו בשביל למסור לו את הקיתונן ורתחנים של "היה להם למחות ולא מיחו", לו בשביל זה שווה להיות הולכי דרכים בעיצומו של חג הסוכות ולהפסיד מצות סוכה... אתה קולט???)

יש לנו אפשרות לצאת בקלות ידי חובה של "היה להם למחות ולא מיחו"!!! אבל בשביל זה צריך לתת גיבוי מלא לשליחים הנאמנים שעושים לך את העבודה!!! אם אתה לא מוכן לתת את הגיבוי... אז בבקשה... קח אתה את המושכות... קח את השבט מיהודה ותתחיל למחות במתפללי בית הכנסת שלך... בשיוגער שלך... בגיסים שלך... קדימה... נראה אותך... שים לב: היום אני מאוד אנוכי ואגואיסט!!! במאמר הזה אני חושב רק על עצמי... מותר... סו"ס אדם קרוב אצל עצמו... כשיש פיגועים פתאום כל אחד נכנס לפאניקה וחושב על עצמו... כן... אנחנו צריכים לדאוג לנקות את עצמנו... אנחנו נמצאים בדור כזה שהקב"ה עשה שיפוץ אינסטלציה מהיסוד... הקב"ה שם צנרת חדשה שכל הביוב מתנקז למקום אחד... פעם היה לפעמים סתימה והביוב היה עולה למעלה... והיום הכל מתגלגל יופי טופי לרשת... ו-99 אחוז מהסור מרע שבדורנו מתנקז לצנרת אחת שנקראת: הרשת והאינטרנט!!!

נכון שגם מי שמנותק מהאינטרנט גם לו יש ניסיונות... כי סו"ס נשאר אחוז אחד של סור מרע בחוץ... אבל לפחות תדע שזה אחוז אחד!!!

כן... כשבחור ישיבה מתקשר אלי שבור ומספר לי על כל הניסיונות שלו... אני קוטע אותו ואומר לו: סליחה... רגע רגע... יש לי גישה לאינטרנט??? הוא עונה לי: ברוך ה' לא... מאוד מתחשק לי אבל אני מתגבר...

ואז אני נוזף בו: קבלת ציון של 99 במבחן של סור מרע... ואתה שבור?? אתה יודע איזה כמויות מטורפות של סור מרע אתה זוכה בכל יום שאתה שומר על עצמך לא להתקרב לשם... ואתה עוד מעיז להרגיש שבור ולא שווה על האחוז הבודד של סור מרע שאתה עדיין מדשדש בו???

זו המפה בדורנו!!! כן... בדורנו צריך לשים דגש מאוד מאוד חזק על הזהירות מאינטרנט כי שם נמצאים כל המ"ח שערי טומאה... שער טומאה אחד נשאר בחוץ לכל הבני עליה... (ואל תסכים איתי... תמשיך לא להסכים איתי... תמשיך לטעון לי שאינטרנט זה רק נישה... הלוואי וירבו כמותך בישראל...)

ואי לכך ובהתאם לזאת: אם אתה שואל אותי... אנחנו צריכים לחזק ולגבות ולכבד את אלו שמנהלים מאבק בנושא הזה!!! רק אם תכבד אותם ותתן להם רוח גבית... רק אז תוכל להשתמש בהם כקלף... רק ככה תוכל להתנער ולומר יש מישהו שמחה בשבילי... הפרט הזה הוא אמנם חידוש שלי... אבל אדרבה... אם יש לך רעיון מרגיע אחר תגיד לי... (ומיותר לציון שמדובר כאן רק על אלו שמנהלים מאבק נקי ללא אלימות ומעשי נדלדלים והשחתת מכשירים ומידות כאחד... ומי שמתנהג בברינות או באלימות מילולית ברור שצריך להתנער ממנו בכל דרך... כמדומני שמי יותר לציון זאת... אני סומך על הקוראים השפויים)

וחברא קדישא, ככה ב"ה יש לאחרונה ארגונים שלימים שלקחו על עצמם את השליחות הזו... למחות ולזעוק במקומי... וכל מה שנדרש ממני זה לכבד אותם!!! להכיר בהם!!! ולהכיר להם תודה שהם עושים בשבילי שמאוד מאוד קשה לי לעשות אותה... אה... הם חופרים? אה... הם מרגיזים? נס!!! נס שהם עושים את זה ולא אני!!! הבנת???

אה... אבל תכל'ס הם לא מצליחים לשכנע אף אחד לזרוק את האייפון? סליחה... מי מדבר על לשכנע... אנחנו ממזמן לא שם... אני לא מחפש לשכנע משהו... אני קעת עסוק בעצמי!! שוב: כפי שסיכמנו, אלו שחוטאים באינטרנט, זו הבעיה **הקטנה**... הבעיה **הגדולה** היא בעיקר שלי ושלך שהיה להם למחות ולא מיחו... אה... אבל שוב תטען: שהמחאה לא עוזרת כלום??? עוד יותר טוב... בזכותם אני עוד יותר רגוע... ולמה???

כי להוי ידוע לך שהגמ' בשבת אומרת שמידת הדין תבעה שה' יעניש את כל הצדיקים הנאנחים והנאנקים על הרעות הנעשות בתוכה... למה?? כי היה להם למחות ולא מיחו... עונה הקב"ה למידת הדין: גלוי וידוע לפני שאם היו מוחים לא היו מקבלים מהם, ומידת הדין עונה לקב"ה: אז מה... לפניך גלוי!!! **לפניהם מי גלוי?!** אתה הרבש"ע יודע שאם הם היו מוחים זה לא היה עוזר כלום... **אבל הם... הם הרי לא ידעו שזה לא יעזור...** אז איך הם ככה שתקו?? ועל זה כתוב שנחתם גזר דינים של הצדיקים והפורענות התחילה מאנשים שקיימו את התורה מאלף עד תי"ו!! אז גמרא איומה ונוראה... **אז תנה!!!** אתה טוען שכל הארגונים האלו לא מצליחים כלום... אז תנשק את כפות רגליהם!! לפחות בזכותם מידת הדין לא יכולה לטעון ש-מאיפה הם ידעו שלא יקבלו... אז הנה... בשביל זה יש ארגונים שמוחים ולא מקבלים מהם (לטענתך)

ולכן, ולו מהסיבה הזו אנחנו חייבים הכרת הטוב אישית לארגונים האלו!!! כמו שכתוב שם בגמ' ששמואל טוען לר' יהודה: למה אתה לא מוכיח את העבדים של ריש גלותא על העוולות שהם עושים?? עונה לו ר' יהודה: יש לי נס!!!! היות ומר עוקבא הוא הריש גלותא... אז הוא אמור למחות בהם... ואחרי שהטוש של התביעה הרוותחת היא על הראש שלו... עד שהתביעה מגיעה אלי זה כבר קר... (ריש בקריי רישי דרישך בחמימי עיי"ש שבת נה...) עכשיו רגע רגע... מה אתה חושב??? אין בדיוק ר' יהודה יכול להפיל את האחריות על הריש גלותא?? אצל איזה עורך דין הוא חתם איתו חוזה??? לא תאמין איפה...

בכל חג ובכל רגל... ר' יהודה, ר' חסדא, רב הונא, עוזבים את הבית והם עולים לרבי שליט"א!!! הולכים לריש גלותא... מה יש?? מה העניין?? הולכים לחלוק כבוד ולהקביל את פניו של מי שמוכן לקחת על עצמו את האחריות בזה שאנחנו חולקים לו כבוד וטורחים לבטא שאנו מגבים אותו ונותנים לו יפוי כח שהוא יהיה ה"שבט מיהודה ומחוקק מבין רגליו..." בזה אנחנו מסירים מעצמנו את האחריות שהיה להם למחות ולא מיחו.

עד עכשיו הצגתי שיקול אחד ויחיד... שיש עניין לגבות ולכבד את כל מובילי המאבק באינטרנט למרות שזה לא עוזר... ולו בשביל לצאת ידי מחאה...

מפחיד ברחובות! מה עושים עם

הפחד?

בימים אלו שבחוזן תשכל הרב... הרי בחדרים אימה וכולם שואלים איך להרגיע את הילדים... והכי הכי: איך להרגיע את עצמנו? כן... זה מפחיד... צרו צעדנו מלכת מרחובותינו...
אז איך דבר יותר מרגיע מלהגיד את האמת!!!

ובכן: מהי האמת???

אם זה ערבים ומחבלים ודקירות ופיגועי דריסה זה באמת מפחיד... אבל אם אנחנו מאמינים שהכל בגזירת עליון... אבל זה ממשיך להיות מפחיד!! אבל אלוקים עשה שיראו מלפניו... ה' לא רוצה שנתגע... ממש לא... ה' רוצה להפחיד!!! ה' רוצה לטלטל... ואנחנו צריכים לפחד.. השאלה ממה לפחד? לפחד ממה שה' רוצה שנתפחד. אנחנו צריכים לשבת עם הילדים ולחשוב. אם ה' מפחיד אותנו סימן שמשוה לא מוצא חן בעיניו... אולי אנחנו לא מתנהגים לא לגמרי יפה... וה' עושה נו נו נו... צריך לדעת שהפחד ברחובות ירושלים זה לא משהו חדש!!!

כבר בזמן הגמ' היו שם פחדים... הגמ' מספרת (ס.) שהיה תלמיד שהלך יחד עם ר' ישמעאל ברבי יוסי בשוקא דציון... ור' ישמעאל ראה שהתלמיד מפחד (לא ברור איפה זה היה שוקא דציון האם בשוק הערבי, או עיר דוד, או שועפת, או צומת רמות, או נוה יעקב, מה שבטוח, בכל המקומות האלו מפחיד!!) אמר ר' ישמעאל לתלמיד: אתה חוטא?? **הרי כתוב "פחדו בציון הגמ'??"** **התלמיד התזיר לר' ישמעאל בשאלה והרי כתוב "אשרי אדם מפחד תמיד"??** ענה לו ר' ישמעאל: ההוא בדברי תורה כתיב, שהוא מפחד שהוא ישכח את מה שהוא למד אבל הוא לא מפחד מפיגועים... אני לא מבין: ר' ישמעאל שואל את התלמיד: מה... אתה חוטא?? מה פשר השאלה הזו? אולי התלמיד הזה באמת חוטא... נו... ואם הוא חוטא... אז מה יש לר' ישמעאל להרגיע אותו...??

התשובה היא: שכנראה שהיה שם באמת מפחיד!! כנראה שגם אז היו פיגועים בשוקא דציון... והיה מפחיד ומפחיד מאוד!!! וגם ר' ישמעאל פחד כי ה' באמת רצה להפחיד... אבל ממה הוא פחד?? ממה שה' רצה להפחיד... ר' ישמעאל ישב וחשב מה ה' בא להפחיד אותנו... ור' ישמעאל הגיע למסקנה שה' רוצה שנתחזק לרצינות בעסק התורה ונשפח!! נפחד מביטול תורה!! אז הנה... מהיום מפחדים מביטול תורה... מהיום כל הפחד נשאר בבית המדרש... ופחדו אל ה' ואל טובו... אני מפחד להפסיד סדר לימוד... מפחד לבלט תורה... ברגע שהפחד נשאר בבית המדרש כעת יוצאים לשוקא דציון ושם אין מה לפחד... אבל אז לפתע ר' ישמעאל רואה את התלמיד שהוא עדיין מפחד בשוקא דציון!!! הוא שואל אותו: מה... אתה חוטא?? מה... החלטת להשאיר את הפחד פה?? אם אתה משאיר את הפחד פה... אז מה יהיה עם עבירות? ה' רצה שתפחד מהעבירות ובמקום זה אתה מפחד מהערבים... אז מילא... אתה מפחד מהערבים... אבל אני מפחד על העבירות שלך... מה יגרום לך לפחד מהם???

בקיצור: לפחד יש מטרה!!! לכל פחד יש כתובת!!! אם ה' שולח פחד... ה' רוצה שנתפחד ממשוה שהוא רוצה שנתפחד... אם אותו תלמיד ממשיך לפחד בשוקא דציון... ר' ישמעאל גם נכנס לפחד... אני מפחד על העבירות שלך... איך תפחד מהם אם בובות את הפחד על ערבים... איך תפחד מהרשע? אם חיפשת כל מיני מטיפלים רגשיים שירגיעו אותך... קל מאוד לדבר... מה שבטוח, ה' רוצה שנתפחד.. השאלה ממה? כאן לב יודע מרת נפשו כל אחד בנקודת החיוזק הנדרשת ממנו.

העיגול דבילה שפגע פגיעה ישירה והסתיים באשם תלוי שממתיך למום...

סטאשה הגיע לבית המקדש שפוף... ובידיו אשם תלוי!!! כן... הוא הגיע ממרחק... מהעיר תדמור שבמדבר... מה קרה?? אל תשאל... בשבת שעברה הייתה תקרית לא נעימה בבית הכנסת... היה קידוש אחרי התפילה ובעל השמחה הביא עיגול דבילה וחתך אותו כמו קוגל לפרוסות וכל אחד קיבל חתיכה... אמחיה...

ואז בדיוק באותו שבוע הגיע לעירנו איזה צורבא מרבנן צעיר מתלמידי ר"ע... והגבאי נתן לו להגיד איזה דבר תורה... מה חידוש היה בבית המדרש לאחרונה... ואבימי התחיל לדבר... ואז בתום לב ובחוסר ידיעה הוא העלה נושא מאוד מאוד רגיש וטעון בעיר שלנו... הוא הביא את המחלוקת מה הדין בגוי שהתחתן עם יהודיה ונולד להם ילד... ואותו צורבא מרבנן בתור תלמיד של רבי עקיבא קבע בפשטות שהוולד מסומר!! (למעשה קי"ל שהולד לא מסומר) אוה אוה... אין לך מושג מה הלך פה... איזה תסיסה... תבין: תדמור זו עיר ששייכת לעבדי שלמה שהיו גוים עשירים ובמשך השנים הם התחתנו והתערבבו עם נשים יהודיות... כמעט כולם פה בניו של אמא יהודיה מגוי... ולהגיד שהם מסומרים? ? אוה אוה... הוא לא יודע מה הוא עשה.

ואז לפתע סטאשה קם!!! העיניים שלו רשפו אש... הוא לא שלט בעצמו... כולו רתח מזעם... נגעו לו בצלקת הכי רגישה... סטאשה התחיל להתקרב בחמת זעם לאבימי עם אגרוף קסוף... אבימי ראה אותו מתקרב... ונתקף בבהלה... וברח כל עוד נשמתו בו כמלא עיניו כמו משור ביומי ניסן... אבל סטאשה לא ירת... הוא כ"כ רתח מזעם... הוא היה חייב או לתפוס אותו או לפחות לזרוק עליו משהו... שבבירר שניה הוא לקח איזה חתיכה של עיגול דבילה ורץ אחרי אבימי חזק לכיוונו... ובום!!! פגיעה ישירה... זהו... מגיע לו... הוא קיבל את המנה שלו... סטאשה חזר למקומו... ובמשך דקות ארוכות כולו מתנשף כמעט... ואז לאט לאט סטאשה נרגע... ואז הוא התחיל לתפוס את עצמו... רגע... מה קרה לי... מה זה ההתפרצות הזו... והכי הכי: תכל'ס... זרקתי ד' אמות ברה"ר... זו מלאכה גמורה!!! אני חייב חטאת!!! אבל רגע... האם זה היה כשיעור או לא... אמנם כן... לקחתי חתיכה של דבילה אבל אני חושב שהיא הייתה ממש גבולית... מאוד קשה לי להעריך האם היה בזה כרגורת או לא... נו... מה עושים?? אני חייב חטאת או לא? כן לא? כן לא...

לסטאשה לא הייתה ברירה... הוא יצא לרחובה של עיר בשעת דמדומי חמה כדי לחפש את אבימי שקיבל את ה'מנה'. גם לבקש ממנו סליחה וגם לאסוף מידע ושחזור האירוע... (כן... כמו שכיום בתאונה, הפרטים הם מאוד חשובים בייחס לביטוחים וכו'... אז בחילול שבת גם הממצאים מאוד חשובים) אבל איפה... לך תמצא אותו... יודעי דבר סיפרו לו שאבימי כ"כ נבהל מסך... שהוא רץ מהר להחשיך על התחום... הוא אמר לנו שהוא מחכה לשניה שתצא שבת בשביל לברוח מהר מהר לפני שהזרוע הארוכה שלך תתפוס אותו... בקיצור: אדהכי והכי האובייקט נמלט וסטאשה נשאר תקוע עגמומי אוכל את הלב ועם ספקות ללא מענה... אוי... סטאשה נאנח... עשיתי טעות ועכשיו אני משלם... הבן אדם נעלם לי... ומי יוכל להגיד לי מה היה וכמה...

תכל'ס... סטאשה לא היה רגוע... הילד שלו גם התחיל להרגיש לא טוב וסטאשה התחיל לדאוג מהפורענות ונכנס ללחץ... ואז הוא החליט... אין ברירה... היות ואני מסופק האם זה היה כשיעור או לא... אז לכה"פ אני אלך לירושלים להקריב אשם תלוי... קדימה... (אשם תלוי כידוע הוא קרבן יותר יוקרתי מחטאת... כי חטאת זו כשבה... ואילו אשם תלוי זה האבא שלה, האיל! והוא צריך להיות בעלות של שני סלעים אל פחות... אבל אל תרחם עליו... סוף לא חסר לעבדי שלמה... אל תשכח ששלמה שלח אותם להביא זהב מאופירה שלדעת החיד"א זו יבשת אמריקה... בקיצור: הוא אמריקאי, הכל בסדר...) בקיצור: סטאשה הגיע לבית המקדש להקריב אשם תלוי... שם במקום קיבל אותו הלוי והתחיל לתחקר אותו מה קרה... מה פרטי הסיפור... למה החלטת שאתה צריך להקריב אשם תלוי... (בפרט יהודי שמגיע מתדמור... אי אפשר לסמוך על השיקול דעת שלו... מה קרה שהוא החליט להקריב אשם תלוי על הבוקר?? לך תדע... הוא מסוגל גם להתבלבל בין חטאת למעשר שני) סטאשה התחיל לספר בשקט ולגולל את הפרשה עם הדבילה הדיקה... והלוי שמע והתחיל לצחוק... כן כן... מישהו פה הגיע בדיוק אתמול ומסר את הפרטים שלו ואמר שאם יבא לכאן יהודי להקריב אשם תלוי בעקבות זריקת חתיכת דבילה אז תגידו לו שאני לומד פה בדיוק בישיבת הקיבוץ לאוכלי חולין על טהרת תרומה ואם צריך מידע נוסף אני פה... מהר מהר קראו לאבימי... הוא הגיע די נבוך... סטאשה היה עוד יותר נבוך... וסטאשה בראש ובראשונה ביקש סליחה... תבין אותי... הנושא הזה ההעלית מאוד רגיש אצלנו... דרכת לי על היחס!!! הם התפייסו... אבימי התנצל על האונאת דברים... וגם סטאשה התנצל על העיגול דבילה שפגע!! וקעת תכל'ס... אבימי... תגיד לי: העיגול דבילה שפגע... האם היה פה כרגורת או לא??? אבימי חיך ואמר: אוה... ועוד איך היה בו כרגורת... הוא היה קרוב לחצי פרס... אם אתה מסופק האם זה אשם תלוי או חטאת... תהיה רגוע... אתה חייב קרבן חטאת לכל הדעות!!! (השאלה אם אתה חייב גם על חובל... כי היה לי שם מכה עם סימן כחול במשך שבוע וחצי... כאן זה כבר תלוי בחובל וצריך לכלול) בקיצור: סטאשה יצא משם מבולבל לגמרי... מצד אחד אין שמחה כהתרת הספקות... אם אני יודע שאני חייב חטאת... אז טוב שאני יודע שאוכל להתכפר כמה שיותר מהר... ולחזור הביתה ולשמעו שהילד מרגיש יותר טוב... אבל מה אני עושה עכשיו עם האשם תלוי... הרי אני מצדי הגעתי מתוכנן... כבר הספקתי להפריש אשם תלוי... ואל תשכח שאשם תלוי זה זכר!!! ואילו חטאת זה נקיבה!!! אז מה אני עושה עם האשם תלוי הזה?? אין הרבה ברירה... האשם תלוי יצטרך לרעות בעדר עד שיפול בו מום וכשיפול בו מום אז יהיה אפשר לפדות אותו והוא יהפוך להיות חולין (ולא הקדש) ואילו הכסף ילך לנדבה... צריך לשלש אותו בשופרות של המקדש בקופה שנקראת נדבה... בקיצור: כעת זה תהליך... זה לא משהו שמגיע ברגע... אתה צריך לתת לאשם תלוי לטייל... לרעות במרעה הלון חזור... ואז בדרך כלל תוך חודש ימים נופל בו מום...

אז בשביל זה יש רועה צאן מיוחד שמתגורר ליד ירושלים והוא מתנדב לעשות שירות "ירעה עד שיסתאב..." סטאשה הגיע לשם ונדהם לראות תעשייה של ממש!!! מלא מלא כבשים ופרות ועיזים... כל אחד נמצא בתא משלו... רפת או דיר משלו... מיד בכניסה יש דיר גדול מאוד שכתוב עליו "מסכת תמורה"!!! אתה רואה?? כל הבהמות שנמצאות פה זה תמורת שלא יכולות להיקרב... הנה... התא הזה שייך לתמורת פסח קודם חצות (כי אחרי חצות היא קרבה), והתא הזה שייך לתמורת אשם... והתא הקטן הזה שייך לתמורת עולה במידה והוא הפריש נקיבה... אוה... אתה רואה את הפרה הזו!! זו הפרה המיתולוגית שהבעלים שלה אמר היו זו תמורת עולה תמורת שלמים, ואף בגמר דבריו אדם נתפס והיא גם צריכה להמתין עד שיפול בה מום... עכשיו!!! אתה רואה שם דיר סגור... לשם אל תתקרב... תזהר... שם יש רוחות רפאים... שם זה תמורת חטאת וולד חטאת שקי"ל הלכה למשה מסיני שתמות!!! הלאה... עוברים לדיר הבא... כאן זה חטאת שנאבדה לבעלים שלה... ולא הייתה לו ברירה והוא הפריש חטאת אחרת במקומה, והוא כבר סמך והתוודה על השניה, ורגע!!! רגע לפני שהוא בא לשחוט אותה... הופה... באו מהר מהר לבשר לו שהחטאת האבודה נמצאה... היה לה נס!! כי בזכות זה היא יצאה בדימוס ויש לה כעת את הזכות שיפדו אותה לאחר שיפול בה מום... כי אם היא היו מוצאים אותה רגע אחד אחרי שהקריבו את החטאת, היא הייתה נכנסת לרשימה השחורה של ד' חטאות המתות שאחת מהם זה חטאת אבודה... בקיצור: ככל הנראה עד פסח הקרוב יהיה פה לסטאשה את דמי האשם והוא ישלש אותם בשופר של מותר אשם...

זאת!! בכל זאת אני נכנס לריגוש... ואני עובר על החוברת הזו בעיון ובוחר את חבילת האושר שלי... אז מה עומד מאחורי זה? מה בכל זאת זה מדברן אותי בזה? ?

אז מישהו הסביר לי שהפסיכולוגיה בזה היא כך: ביום יום אני בן אדם ריאלי... כשאני הולך ברחוב ואני רואה רכב יוקרתי ששווה חצי מיליון שקל אני לא נכנס לריגוש דמיוני... אה... הלואי ויהי לי כזה דבר... לא!!! כי אני יודע שתקציב אני לא שם... אני אפילו לא בכיוון... **האמת היא שפעם כן!** כשהייתי ילד... לילד יש פריביליגיה מיוחדת שהדמיון שלו לא משועבד למציאות!!! אני בתור ילד דמייני את עצמי עשיר כקורח וגבבור עצום... תמיד דמייניתי איך אני נוקם בכל הגדולים האלו שנשארו חייבים להם... אה... הרי אני כולי רבע עוף... בקושי יודע להרים כסא?? אז מה... הדמיון של הילד לא כפוף למציאות!!! הוא משוחרר... גם אם כל הממון שלי הסתכם בחמש שקל שקיבלתי בדמי חנוכה... אבל זה לא הפריע לי לבנות שכונה שלימה... אבל הזמן עשה את שלו... ונהיית מבוגר כזה קבעצ'ער שהולך עם טרמוס ברחוב... ומבוגר הוא אדם מקורקע!!! מבוגר נורמלי ותקני לא מסוגל לתת דרוו לדמיונות שלו... (ונס שזה כך... אחרת היינו בעולם מופשט...) הדמיונות שלי כיום הם מאוד מאוד מניורים!!! מאוד מתואמות מול האפשרויות שלי... כך שכיום אני חסום מלחוש את הריגוש הקסום שהיה לי בתור ילד שבדמיוני שלטתי בכיפה... את זה אין לי!!!

אבל!!! ברגע שיש מכירה סינית... והנה... יש פה רכב יוקרתי... או הדופלקס המפורסם והנצחי... פה פתאום גם למבוגר ניתנת הרשות להיכנס לטרמינל של הדמיון!! כאן גם למבוגר מותר להמריא כיד הדמיון הטובה עליו... למה? ? כי סו"ס זה לא לגמרי דמיון... סו"ס יש פה כרטיס הגרלה אמיתי... ומישהו פה הרי הולך לזכות... כך שזה לא לגמרי מנותק מהמציאות... ולכן המכירה הסינית מאפשרת לי שוב לחוש את הריגוש הקסום של הדמיון המשוחרר והפרוע שלוקח אותי לאן שאני רוצה... (כמובן... עדיין בכפוף למספרי העמודים והאפשרויות שיש במכירה) כמדומני שזה הדחף שעומד מאחורי הלוטו והמכירה הסינית... עצם הכלי שדרכו מתאפשר לי לתת דרוו לדמיון הפורה שלי זה... זה הדבר!!

תבין: אני לא באמת בונה על הרכב הזה... אבל עצם הריגוש... עצם החוויה שמאפשרת לי קצת לשחרר את הדמיון... שיעוז להתרומם מעל הקרקע... זה עצמו שווה כסף!!! על זה עצמו אני משלם!!

ומעתה זה בדיוק!!! אבל בדיוק הרעיון של תפילה...

כשאתה בא לדבר עם ה'... ואתה קצת מתבונן וחושב וקולט מול מי אתה מדבר... הההל... פה ניתן להמריא!!! מול אבא שבשמים שום דמיון לא פרוע... שום משאלת לב לא מופרכת... פה אתה יכול לשבת מול אבא שבשמים ולדמיין מה היית רוצה... מה היית חולם בחלומות הכי קסומים שלך... אתה יכול לדבר על זה עם הרבש"ע... מי שבאמת מצליח להתבונן בזה... כל פעם שהוא בא לדבר עם אבא שבשמים זה חוויה קסומה של מעוף... אתה פתאום משוחרר מכל מיני מוגבלויות... גם כשאתה מבקש על פלוני שהטיפולים האנולוגים יצליחו... תוך כדי... אף אחד לא מפריע לך לשבור ימינה בפתאומיות ולהגיד: רבש"ע... אתה הרי יכול לעשות שפתאום הכל יסתדר במהירות... והוא יחזור כאחד האדם... כמוך שבסגנון הזה אפשר לדבר רק עם בורא עולם!! כי כאן בעוה"ז צריך לפעול על פי הנתונים הריאליים... אבל מול הרבש"ע מותר להמריא... אצל הרבש"ע יש שפה אחרת... שפה של עושה חדשות, זורע צדקות מצמיח ישועות... (אמנם קי"ל בברכות שלא להפלייל תפילת שווא... אבל בין הריאליות לבין תפילת שווא יש גרף מאוד מאוד נהדר) אתה ותספר לרבש"ע מה היית רוצה... זה לא סתירה שיתכן שהקב"ה יחליט שהוא לא נותן לך... מותר לאבא להגיד לא!!! אבל עצם החוויה... עצם המפגש עם המעוף האינסופי זו חוויה של קשר עם ה'... תכניס לעצמך לראש: ברגע שאתה דובק באינסוף אז אתה בעצמך אינסוף!!!

זה הפשט בשיטת התנאים (שבת קכח). שסבורים: שכל ישראל בני מלכים הם... דעת רבי שמעון בן גמליאל: שגם לעני ואביון מותר לטלטל שברי זכויות בשבת... למה? ? כי זה מאכל שראוי לבנות יענה... אה... אבל רק מיליונרים מגדלים בנות יענה בחצר האחוזת שלהם... ואילו העני הזה בקושי מגדל תרנגולת... בקושי יש לו לחם לאכול?? עונה רשב"ז: כל ישראל בני מלכים הם!! מה פירוש? ? סו"ס אני הנסיך של ה' ולכן אני מצדי משוטט בדמיוני בחצר גינת ביתן המלך בצהרי יום השבת ואני צריך שברי זכויות בשביל להאכיל את הבנות יענה...

אה... אבל הההל... אתה אוסטרונאוט... תנחת כבר... תתקרקע... על מה אתה מדבר?? אתה רעב ללחם... ואתה חולם שאתה נסיך של ה' ומסתובב ומאכיל בנות יענה?? ? (זה לא צחוק... על הבסיס הזה רשב"ז גמתי לו לטלטל שברי זכויות בשבת וזה לא נחשב מקוקא) **את מי אתה בדיוק**

מרממה??

מה התשובה? ? **זה לא סתירה!!!** אל תשכח... שגם הנסיך של המלך... לפעמים המלך תופס אותו 'קצר' ואומר לו: בני היקר!! הגיע הזמן שתהיה רציני!! בשבועיים הקרובים אני לא מרשה לך להסתובב בחצר... אין בילויים ואין צחוקים... תשב ותלמד יפה למבחן ורק אם תקבל מאה אני ארשה לך לחזור לשחק עם הבנות יענה... זאת אומרת: גם לנסיך שיש לו!!! יש לו בחצר בנות יענה... גם הוא... לא תמיד מקבל את זה!!! אז גם אני... אני הנסיך של ה'... וממילא כל ה'מה רבו מעשיך ה'... מלאה הארץ קנייניך' כל זה בהישג יד... רק מה?? ? כעת ה' תפס אותי קצא!! הוא רוצה להעמיד אותי במבחן העוני... לכן הוא לא נותן לי לשחק עם הבנות יענה... אבל הם פה... בעולמם של ה' שאני הנסיך שלו...

תחשוב על זה... זה כ"כ אמיתי ונכון!!

אמנם לא קי"ל ככה להלכה כי סו"ס בחיים האזרחיים אנחנו לא כך... אבל יש לכל אחד את האפשרות להמריא לשם!!! להיכנס לחדר... לעצום עיניים... להבין מי נמצא פה חוץ ממני... ולדעת שהוא אוהב אותי והוא כל יכול... והוא מאוד מעוניין לשמוע מה נשמע איתי ומה משאלות הלב שלי... והוא בעז"ה יש לן לי מה שאני רוצה... ומקסימום... גם אם כעת לא... כנראה שיש סיבה טובה... אבל הוא ממשיך איתי פה... טעמו ורא!!

המשיך) הסיפור הזה שהבאתי מהכדור הרגעה הוא מזוית קצת פחות מוכרת... אבל סו"ס כל אחד מאיתנו והכדורים שלנו!!! כל אחד והנקודה שבה הוא נתקע ובה הוא צריך שה' יעזרו לו נקודתית... יש אחד שלא יכול בלי סיגריה, יש אחד שלא יכול בלי חברותא או בלי חבר מסוים... יש אחד שלא יכול להישאר שבועיים בישיבה בלי לצאת לבלות... וכל אחד מאיתנו בנקודה התקועה שלו מבקש מה' שיעצא דשמיא נקודתית... טוב שכן... סו"ס ה' נמצא איתי בכל מקום!!! גם אם נתקעת בלי סיגריה... תבקש אותה מה'... אנה ה'... תמציא לי סיגריה... אבל!!! אם כבר אתה מדבר בה' מותר לך להעזי לסנן מתחת השפם... אנה ה'... תוציא אותי מזה... שלא אצטרך את זה... (ואגב: מאוד קשה להוציא את זה מהפה... אבל אני לא יודע מתי יותר קשה... האם לפני הסיגריה או אחרי... יש דורשים לכאן ולכאן וצ"ע) כשאתה מתחנן מה'... אנה... שהחברותא יגיע בזמן ושיתפקד... אחרת אני יוצא מדעתי... על הדרך תישא תפילה... אנה ה', תוציא אותי מהנכות הזו... שאני לא אהיה תלוי עד כדי כך בחברותא... שאני אהיה מסוגל ללמוד גם לבד... גם כשאתה מרגיש תעוקה ואתה מוכרח לצאת מהישיבה... מותר לך להעתיק על הדרך... אנה ה'... תן בלי כזו מתיקות בתורה שאני לא ארצה לצאת מבית המדרש... ואל תדאג!!! אני יודע ממה אתה מפחד... אתה מפחד שהרבש"ע יקבל את התפילה לאלתר ואז הוא יתקע אותך בישיבה... זה בסדר... הרבש"ע מבין עניין קצת יותר ממה שאתה חושב... כעת הוא איתך... יעזור לך לצאת... ואם פתאום הוא יכניס אותך להתקפה של משתגעים ומתלהטים אחריה ואתה תעשה פרסה ותחזור לישיבה... מה איכפת לך... תן לזה לקרות...

יהודי מתפלל... אנה ה'... תשיג לי גמ"ח טוב... ושאיני אמצא מישהו שישכים לחתום ערבות ושהתשלומים יהיו בפרסה טובה...

הההל... אם כבר אתה מדבר עם ה'... ואתה כבר מתפלל על הלוואה טובה... אז על הדרך!! על הדרך מותר לך להוציא ראש מהקופסא ולבקש עוד משהו... אנה ה'... אתה הרי כל יכול... תשלח לי כסף שאני אוכל גם לסיים את כל החובות שלי ובלי לגלגל חובות... אבל לא רק זה... אנה ה', תזכה אותי שיום אחד אני בעצמי אוכל לפתוח גמ"ח הלוואות גדול... ולא סתם... אלא בפרסה ממש טובה... **כן!!! בתפילה אתה ממריא!** יש לך עסק עם כל יכול... אתה יכול לבקש עם מעוף...

לבקש מה' את הדמיונות שלך גם אם בשלב זה הם מאוד רחוקים מהמציאות... **עכשיו: שלא תבין!!** מול המנהל גמ"ח בעצמו אל תדבר ככה... כי זה לא נשמע טוב... סו"ס מנהל גמ"ח הוא בן אדם!! ואין לו מעוף!!! ולא צריך להיות לו מעוף... ואם אתה פתאום תעוף על עצמך ותוך כדי שהוא נותן לך 5000 שקל אתה תגיד לו... בעז"ה ש' בקרבו ה' יתן לי כסף ואז א"ה אני אסכים לתת לך הלוואה של 50.000 שקל... חוץ מהבעיה של ריבית זה גם קצת נשמע מלחין... הוא יסתכל אם הכל בסדר איתך והוא יחשוב פעמיים אם לתת לך הלוואה... אז מול בני אדם אין לך רשות לפתח דמיון פרוע... אבל מול הרבש"ע...?? מולו אפשר!! כי הוא כל יכול!!! כשאתה מדבר עם בורא עולם אל תתקע עם הנוף הצר שמשותף מהבית שלך... תנשום אוויר הרים... תפלט שאתה מדבר עם יוצר הרים...

אל תשכח שאותו רבש"ע שאתה מבקש ממנו לזכות להבין שטיקל קצות החושן... הרי אותו רבש"ע ברא את מרן קצות החושן בעצמו... אז הההל... הרחב פיך!!!! תפתח ראש גדול!! אל תתקע בחסר הנקודתית שלך... תמשיך לבקש הלאה... תפתח עיניים גדולות...

אוטוטו אנחנו נכנסים לחודש אדר... חודש שראינו בו ניסים ונפלאות בימי מרדכי ואסתר... וידוע לשוננו של הרמב"ם במנין המצוות שאומר שכל עניינו של נס פורים הוא הודיע שכל קוויך לא יבושוי!! ההודיע ולפרסם שיש תפילה! אפשר להתפלל וה' שומע תפילה... בקיצור: חודש אדר זה זמן של התחזקות בלדבר עם ה'!! בלהשיא את הלב לפני ולהבין שיש תשובת... ובנינו: כל בן אדם שאי פעם יצא לי לדבר איתו ולהגיד לו "תתפלל על זה..." התגובה הטבעית והנשלפת שלו הייתה: בטח... בטח שאני מתפלל... ברור... מה חשבת...? ? ? איני כל הזמן מתפלל על זה...

חו הבעיה שלנו!!! שאנחנו מצידנו חושבים שאנחנו מתפללים...

מילא אם לא היינו מתפללים... אז יום אחד לכה"פ היה מגיע מצב שויאנחנו בני ישראל ויזעקו ותעל שוועתם... ואז היינו פוגשים לפחות פעם ב... מה זה תפילה... הבעיה היא שאנחנו כן מחזיקים סידור בידיים... ולכן נדמה לנו שאנחנו מתפללים!!! אז זהו ש... שחודש אדר זה זמן להתחזקות לא בתפילה... בא לא נקרא לזה תפילה... אלא מאי? ? **התחזקות בלדבר עם ה'!!** פשוט לשבת בחדר ביישוב הדעת וקודם כל להתרכן... רגע... אני הולך עכשיו לדבר עם אבא שבשמים... שהוא כל יכול!!! שום דבר בעולם לא נבצר ממנו!! והוא פה!! הוא שומע ומקשיב לי... ואפילו אוהב שאני מדבר איתו... וקדימה... תתחיל לדבר... בפעמים הראשונות זה לא יזרום בגלל שאנחנו חסומים... זה טבעי ונורמלי... אבל שווה להשקיע... ובכל זאת לדבר עם ה'... ולדבר איתו "כדבר איש אל רעהו וחבירו מקשיב ושומע בקולו..." לא לדבר בחרוזים ולא בלשון הקודש... לדבר בשפה שלך!! ה' רוצה אותך כעת בגודל טבעי!! תפתח פרק כ"ב בתהילים... פרק שחיברה אסתר המלכה... תראה מה זה שפיכת שיח מול אבא שבשמים... תראה איזה שפיכת לב...

אם אתה רוצה כבוד... תבקש מה' כבוד... תגיד בדיוק מה אתה רוצה... אם אתה רוצה לעשות פוזות... תעשה עליו!!! לא על הרבש"ע... אם אתה רוצה לכתוב חבורה שכולם גידו פסססס... מול בורא עולם אל תתצעצע... תדבר עברית... תגיד: אבא שבשמים: אני רוצה פסססס... לי אתה יכול למכור לאקשן שהכל לשם שמים ולכוין לאמיתה של תורה וכו' וכו'... אבל הרבש"ע לא צריך פוזות... הוא אוהב אותך כמות שאתה בגודל טבעי... הוא מכיר אותך יותר מידי טוב בשביל שתדבר איתו שחור שחור... תגיד לו בדיוק מה חסר לך ישר לנקודה... אני יכול להגיד לך: שהתקופה שהכי הכי התרוממתי בתפילה זה היה בתור בחור בתקופה שסבלתי מתלות רגשית ויהיתי מוכרח לבטא את עצמי מול אבא שבשמים... כי רק הוא הבין אותי... ורק לו הייתי מסוגל לספר מה יש לי...

אז כן... להבין שברגע שאתה מדבר עם ה'... זה ראש גדול... האפשרויות הן בלתי מוגבלות... והכל פתוח... אפילו השמים הם לא הגבול...

חשבת לי לעצמי: **מה הדחף של אנשים לעשות לוטו? ?** אתה יודע מה... עזוב לוטו... לוטו שייך לזקנים... בא נדבר על מכירה סינית... בינינו... מה מביא בן אדם ללכת על זה (כמובן מעבר לשיקול הרוחני של צדקה וכו') ? הרי סו"ס אני לא באמת חושב שאני הולך לזכות... ובכל

גיליון מס' 507 פרשת משפטים

תשפ"ג שנה אחת עשרה

לעילוי נשמת הילדים הקדושים
אשר מנחם הי"ד
יעקב ישראל הי"ד
בני יבלחט"א
הרב אברהם נח בן יהודית לרפו"ש

דברי שי"ה

ממרן רשכבה"ג שר התורה הגר"ה קניבסקי זצוק"ל

מקור שי"ח

פרשת משפטים

שמעתי מרבינו במה שאמרו בגמ' (ב"ק ג' א') מבעה זה אדם דכתיב אמר שומר אתה בוקר וגם לילה אם תבעיון בעיו, היינו שמבעה הוא מלשון תפילה שזה שייך רק באדם, וצריך להבין למה נקטו אדם בלשון תפילה, וכי אין דרך אחרת לתאר היזק? ואמר רבינו שהעולם אומרים שבא ללמדנו איך יתכן היזק אצל האדם, ובשלמא בהמה שאין בה דעת יכולה להזיק אם אין שומרים עליה אבל איך יתכן ש'אדם' יקרא בשם 'מזיק', ולזה באה הדוגמא שמצוייה אצל האדם, שהאדם מתפלל ובתפילתו מזיק לשני, כגון שמאריך בתפילתו ומעכב האנשים שלפניו (ועי' ירושלמי ר"ה פ"ב מ"ה).

בס' הספרים (עמ' קצ"ה) כתב: פעם בחן רבינו את נכדו על פרק ארבעה אבות ושאל אותו, מדוע אדם המזיק נקרא מבעה לפי רב? והשיב לו משום הפסוק אם תבעיון בעיו, שאדם הוא מתפלל, מיד החזיק רבינו בכתיפו של הנכד ואמר לו בהתרגשות: תזכור כל החיים שבלי תפילה לא נקרא אדם.

*

נוסח התפילה

בבחרתי שאלתי מרבינו זצ"ל כשאני נמצא בבית הכנסת שמתפללים בו נוסח ספרד ואני ניגש כש"ץ, איזה קטעים עלי לומר כהציבור ובאיזה קטעים יש לי לומר כנוסח המקובל בידי מאבותיי, רבינו זיע"א הניח ידו על צווארי ושאל: אתה אוהב להיות חזן? אם מתפללים בנוסח שונה ממה שאתה רגיל אתה לא מחוייב לגשת, וממילא אין ראוי שתיגש ותשנה מנוסח אבותיך, אלא אם כן יש סיבה מיוחדת, חיוב, או שאין מי שיגש, ואז באמת יש בתשובת משיב דבר להגנצ"ב (סי' י"ז) שבתפלה בלחש אסור לשנות מהנוסח שלו ואין בזה משום לא תתגודדו שהרי לכו"ע יוצאים בשני הנוסחאות (ולא כמש"כ בספר פאת השלחן (סי' ג) שיחידים המתפללים בביהכ"נ של הספרדים מחוייבים לנהוג כמותם משום ל"ת) אבל בקדושות שבקול רם וכדומה אסור לשנות מהמנהג שהוא שם, והוסיף עוד רבינו שכן שמע גם מאחד שכך הורה לו הח"ח, וכע"ז בדרך שיחה (ח"א עמ' תקל"ג) היה אצלי יהודי זקן שלמד אצל החפץ חיים בראדין, ובקשתיו שסיפר דבר מה מהח"ח, וסיפר שהוא מעדת החסידים, והיה צריך להתפלל לפני העמוד, ושאל את הח"ח כיצד ינהג בנוסח התפילה, ואמר לו הח"ח: בלחש - נוסח ספרד, ובחזרת הש"ץ - אשכנז. ושאלתיו: הרי כל תפלת הלחש הוא כדי לסדר תפילתו? והשיב: כך הדין.

ואמר רבינו זצוק"ל שהמתפלל בנוסח ספרד שאומר קדיש יתום בביהכ"נ נוסח אשכנז לא יאמר ויצמח פורקניה שהרי אסור לשנות ממנהג הציבור, ומ"מ הוסיף רבינו שלא ישמעו לנו בזה, ולא כדאי לעורר מהומות.

עוד שמעתי מרבינו זצ"ל שאין ראוי שיתפלל כש"ץ מי שמתפלל בהברה המקובלת אצל הספרדים, בביהכ"נ נוסח אשכנז ואפי' אבל תוך שנתו, ואפילו אם יש קטן אחר שאומר הקדיש [שאז נותר גם ללא קדיש] יכולין הציבור לעכבו שלא ישנה ממנהגם בהברה, ומ"מ כל זה כשמתפלל בקביעות, אבל פעם אחת אי אפשר למנוע.

והורה רבינו ז"ל שהמתפלל בנוסח אשכנז אין לו לשנות לנוסח ספרד, אף שיש לו בעירו רק ביהכ"נ נוסח ספרד ושינויי הנוסח מבלבלים אותו מכוונת התפילה.

בית הכנסת שאין בו נוסח קבוע, הורה רבינו שקביעת הנוסח תעשה לפי רוב המתפללים, אמנם אם יש שם תקנה מהגבאים איזה נוסח להתפלל אין להפר התקנה.

מדור זה מוקדש לע"נ א"מ הרבנית ברכה רבקה ב"ר שלמה אריה רוזנברג הכ"מ

להצטרפות לרשימת מקבלי הגליון במייל ניתן לשלוח בקשה לכתובת: divreysiach+subscribe@googlegroups.com

ניתן לתרום ולהקדיש ע"ג הגליון לע"נ, לרפואה ולהצלחה וכד', נשמח לקבל עובדות, הנהגות, וש"ת מרבינו.

שָׁנִים קְדֻמוֹנִיּוֹת עַל גְּדוּלֵי הַדּוֹרוֹת

עובדות חדשות ונדירות מפי רבינו מרן זצוק"ל!

מְדוּר שָׁנִים קְדֻמוֹנִיּוֹת - לַשְּׁבוּעוֹת הַבָּאִים בַּעֲזָה"י

מרן הגאון רבי יעקב אדלשטיין (כ"ז שבט תשע"ז) הגאון רמ"י לנדא זצ"ל מתלמידי החזון איש ובעל "ישועת משה" (ה' אדר תש"ב) רבינו שמואל משטראשון מוילנא בעל הגהות הרש"ש על הש"ס (י"א אדר תרל"ב) הגאון רבי שמואל גריינמן (י"ג אדר א' תשי"ז) מרן הגר"מ פיינשטיין בעל אגרות משה (י"ג אדר"ב תשמ"ז) הגאון רבי מאיר קרליץ (ט"ו אדר תשט"ז) נשמח לקבל מקוראינו הנאמנים מסמכים, תמונות, עובדות ומעשיות הקשורים להנ"ל

המגיד הגה"צ רבי יעקב גלינסקי זצ"ל (נלב"ע כ"ב שבט תשע"ד)

(קעסט"י) חמש שנים על שולחנו.

והנה כעבור זמן הקשיב החותן בקריאת התורה ושמע בפרשת שלח שאומרים "יום לשנה יום לשנה" (במדבר יד לד), והכוונה היא שהקב"ה חישב להם יום כנגד שנה, אמר לעצמו: אם אפשר להחשיב יום כנגד שנה, הרי אני פטור מלזון את חתני, הלא עברו למעלה מחמש ימים...

ואכן ניגש לחתנו ואמר לו שהוא מצא ראייה מן התורה שכבר אינו צריך לזנו. עבר כבר יותר מחמש שנים...

על אתר השיב לו החתן: לו כדברך, הלא עברו מיום נישואינו עשר שנים, שכן יותר מעשר ימים עברו, והרי גמרא מפורשת היא, שהה עם האשה עשר שנים ולא ילדה לו ילדים יגרש אותה, אם כן עלי מיד לגרש את בתך...

משמאל לימין: רבינו, הרב גלינסקי, ולהבחל"ח רבי שרגא שטינמן

רקד עם מטאטא

בנישואי בנו הצעיר של רבינו, הגאון רבי יצחק שאול שליט"א ההתרגשות היתה גדולה, ושאלו את רבינו אם רוצה לרקוד עם "מטאטא" שכך אומרים העולם שבנישואי ילד אחרון ורקדים כן, וסירב. כשראה זאת רבי יענקלה, אחז במטאטא ורקד לפני הנוכחים, והשמחה גאתה עד לב השמים...

טוב שברופאים לגיהנום

כמעט בכל שמחה משפחתית שהיה מוזמן בה הגאון זצ"ל, היה מגיע במיוחד לכבודו של רבינו, והיה נושא מדברותיו, כשמרן לא גורע את עיניו כל משך הדרשה. גם כשזמנו של מרן היה לחוץ וקצר במיוחד, לא ויתר וישב לכבד אותו והאזין לאמרותיו.

פעם אחת כששהה רבינו בבית חולים, הזכיר ששמע פעם באחד מהדרשות את רבי יענקלה גלינסקי שנשאל על ידי רופא מה כוונת חז"ל שאמר, 'טוב שברופאים לגיהנום', וכי כך מדברים עלינו?

ענה לו רבי יענקלה, לא הכוונה אליך... (אתה לא טוב שברופאים!)

והוסיף רבינו הפשט האמיתי, טוב שברופאים לגיהנום - כיוון שסומך רק על עצמו ואינו מתייעץ עם אחרים, כמו שכתבו המפרשים.

הגר"י גלינסקי עם רבינו זצ"ל

זמן ההלוייה

הגר"י זצ"ל נסתלק בשעות הצהריים, ובני המשפחה שלחו לשאול אם למהר את ההלויה עוד לפני השקיעה, ואז חלק מבני המשפחה שמתגוררים מחוץ לעיר, לא יוכלו להספיק לבוא להשתתף, או לדחות את ההלויה לשעת ערב.

ובהתחלה אמר רבינו, כי טובת הנפטר למהר את ההלווייה, ואח"כ אמר שיקבעו את ההלויה לאחר זמן מעריב (כדי שהנכדים וכו' יספיקו להתפלל קודם). ואכן כך עשו, קבעו את ההלויה לקראת השעה 10 בערב.

נשמח לקבל מקוראינו הנאמנים מסמכים, תמונות, עובדות ומעשיות הקשורים להנ"ל

המגיד מישרים הגה"צ רבי יעקב גלינסקי זצ"ל היה משיירי ישיבת נובהרדוק בראשות הסבא רבי יזל, במשך תקופה מסוימת אף זכה ללמוד בתקופתו של מרן הגר"י קניבסקי זצ"ל "הסטיפלר", ועובדות רבות היה מספר אודותיו. בבחירתו מסר נפשו על קיום התורה והמצוות בתנאי החוק הקשים שהיו אז ברוסיה, וכאשר זכה להינשא ולעלות לארץ ישראל התגורר בבני ברק, ובשנים מאוחרות יותר עבר לגור באזור בית הכנסת 'לדרמן' ושם קבע את מקום תפילתו.

רבינו זצ"ל העריך אותו מאוד, והיה רגיל להזמין אותו לשמחות שנערכו במשפחה, ובאופן קבוע הוא היה נעמד לשאת דברים, כשהוא מטעים מתורתו של בעלי המוסר מנובהרדוק אשר השימו ללעג ולקלס את מנעמי עולם הזה והזכירו לעצמם כל חייהם את עולם הנצח, גן עדן וגיהנום, שכן מצוה ועונש עבירה.

נציין שבגליון "דברי שיח" גליון 158 כבר כתבנו מאמר הערכה אודותיו ואודות הקשר בינו לרבינו.

רבי יענקלה נושא דברים בשמחה.

נראים עוד מימין לשמאל: הגר"י אדלשטיין, רבינו, הגר"ח ברמן

ברכה של מי מתקיים

רבינו היה רגיל לערוך סיום ברבים בשני מועדים בשנה: בערב ראש השנה ערך בביתו את סיום חצי הש"ס, ובערב פסח את סיום הש"ס כולו, ורבי יעקב היה מקפיד להשתתף בשניהם.

פעם אמר בדרשה בצחות: הנה כי כן, יש לי ראייה שהברכות שלי שווים יותר מהברכות של רבי חיים. הכיצד? כי אני מברך את רבי חיים בכל שנה לאחר הסיום "כן תזכו אם ירצה השם לשנה הבאה", והוא משיב לי "וכן למר", והנה לשנה הבאה, הוא אכן מסיים את כל הש"ס אבל אני לא. מכן שברכותיי שוות יותר מברכותיו של רבי חיים....

יום לשנה

סיפר רבינו בבדיחותא, ששמע מהרה"ג ר' יענקלה גלינסקי, עובדא על אחד שהשיא את בתו לבן ישיבה, והתחייב לחתנו לזנו אחרי הנישואין

1. חתן רבינו הגר"ש שטינמן מספר: שכבר בעת שמחת נישואיו, עם בת רבינו, היה ידוע הגר"י גלינסקי כדרשן המעורר לבבות. הוא היה רגיל בשמחת חתן לעמוד על השולחן ולדרוש. מראהו הנמוך עם עיניו הזוהרות כשהוא עומד על השולחן היו משמחים את הקהל כולו. לעיתים רבות היה פותח בניגון מעורר ממילות המשנה במסכת אבות "עולם הזה דומה לפרוודור ועולם הבא דומה לטרקלין", ולאחר מכן היה אומר רעיון מוסרי.

והוסיף: בשמחת נישואיו, השווער הזמין את הרב גלינסקי, שכמובן דרש בסעודת המצוה, ומרן הסטייפלר אמנם ישב בעת דרשתו אך כמעט לא שמע מאומה מחמת קושי שמיעתו, אבל היה לפלא שהסבא מרן הגר"ש אלישיב ישב כולו והאזין בריתוק לכל מילה היוצאת מפיו של רבי יענקלה. מי שהכיר את הרב אלישיב ידע כי הוא לא מחשיב כל כך דרשות ונאומים, אבל בדרשה הזו כנראה הרגיש תועלת מיוחדת.

ולא זו בלבד, אלא מאז השמחה ההיא, בכל שמחה משפחתית שהרב אלישיב הגיע ושמע שהרב גלינסקי עומד לבוא, הוא המתין לדרשתו והקשיב לו בהנאה.